

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K ,

a' Hazai 's Külföldi

T u d ó s í t á s o k h o z

T o l d a l é k ú l .

1 8 2 9 .

Második Féléosztendőre.

P e s t e n ,

Petrócai Trattner J. M. és Károlyi I.
betűjével.

304298

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 1.

Ritka forgószél.

A' Prágai Újság Wildschütz ből Trautenau mellől Junius 12-dikéről ezeket írja: Egy, 19 esztendő után vissza-fordult természeti tünetemény az idevaló hegyes vidékeket három napig egymásután igen nagy félelembé, és veszedelembé ejtette. Mert folyó hónap 4-dikétől fogva az alább fekvő vidékeken majd szakadatlanul az esső, a' magasabb hegyeken pedig majd egy réfnyi mélységű a' hó esett. 9-dikén estvefelé (midőn a' levegő-mérő a' változón állott), éjszak-keletről felemelkedett egy irtóztató forgószél, melly 48 álló óráig olly kegyetlenül dühösködött, hogy a' legerősebb gyümöls-'s egyéb' élő-fákat minden felől gyökereikből kiszaggatván, öszvetörte. A' dühösködő szélvész' ideje alatt az esső patak' módjára omlott, melly közé jókora nagy jég volt elegyedve. A' Marschen-dorfi bér cznek erdei patakja f. h. 10-kétől 11-ig zuhanó víz' módjára megáradt, és az Aupa tajtékzó folyóvá vált; Freyheit nevű

városotska, és az Aupa völgyben fekvő faluk egy általjában vízbe úsztak. A' víz megapadása után, megtetszett hogy Aupának mind a' két partjait költséges hajó-építéseiivel együtt elrontotta, a' víz kiöntése ellen tett gátokat, 's töltéseket majd minden hídakkal egyetemben egy két mértföldnyi távolságra levitte, és több vízi eszközöket tetemesen elrontott. Több rendbeli házakat a' kegyetlenkedő hullám öszve rontott és elhordott, többeknek alját kimosta, és tsak a' lakosok' fáradhatatlan erőlködése által tartattak meg a' víz partján. Azon útat, melly Trautenautól Aupa völgyén keresztül János' fürdőjébe, és Szilesiába vezet, az árvíz több helyeken elszakasztotta 's elmosta, úgy hogy több ideig azon nem lehetett járni. Több száz öl tűzi fa, deszka, és építésre való fa eluszott ez alkalmatossággal. Végtére hogy a' 10-ikétől fogva 11-ikig tartó ijedség annál borzasztóbb legyen, azon éjjel az Aupa szomszédságában, a' Mohre nevezetű faluhan lévő nagy malom porrá égett.

Töredékek Persiáról.

I.) A' Mahomedánus templomok' tornyai, melyekről a' népet az Isteni szolgálatra hívni szokás, olyanok mint a' mi templomunk tornyai, t. i. nagyobbak, kisebbek. Ispahanban, Persiának hajdani Fő városában, melly sokkal elébb való Teheránnál, a' mostani Ural-

ködő Szék' lakó helyénél, noha az Udvar távolléte miatt szépségének felét elvesztette, és mostanában sok omladékokat mutat, még is sok ollyas torony (Minarets) van benne, melly, ha az ember magát egész testéből mozgatja, ingadozik, és ezen rezegést azonnal a' másik toronnyal is közli, ámbár ez mintegy 40 lábnyira van amattól a' templom szélességére nézve, mellyhez mind a' kettő tartozik. Ez az építésnek egy különös módja.

II.) A' Turkománok szinte úgy tanítják lovaikat, mint az Anglusok a' futtatások' alkalmazatosságával. Minekelőtte rablásra indulnának, lovaikat a' futásra nézve egészen elkészítik, és tsak ugyan bámulásra méltó dolog mitsoda futásokat visznek végbe. A' magok' előadások szerint 24 óra alatt 140 Anglus mértföldet is elfutnak, és már az bizonyos dolog, hogy némelly familiák a' rablás végett 12—15 nap alatt egy folytában 70—105 Anglus mértföldig elhaladni szoktak.

III.) Egy Fő Persa a' Státus' bizonyos környülállásainál fogva kéntelen volt Kelet Indiában menedék helyet keresni, a' hol is ötlet Kalkuttában az Anglus kereskedésnek fő városában a' végett mindenfelé vezették, hogy néki a' látásra méltó tárgyakat megmutatnák. A' számtalan hajók a' Ganges folyóján, a' szép, és sok kotsikkal tele utszák, a' Helytartónak felséges palotája, a' tanulás végett felállított nyilván-való szép Intézetek, a' Tisztek gyönyörű lakásai, egyszóval a' minden megfogható emberi tsinosodás, és Cul-

tura' előmozdítására nézve tett bölts rendelkezések annyira tűntek néki szemébe, hogy azokon maga is örvendezett, és midőn azt kérdezték volna tőle, mit mondana mind ezekhez? ragyogó szemmel azt felelte: „Ez egy felséges hely a' prédálásra!” Az Asiaiaknak legnagyobb része ezen szóban él: „enyim; - és a' te é d” szóra tsak addig figyelmeznak, míg arra hatalmok nintsen, hogy azt „enyimmé” tegyék. Innen vagyón, hogy e' miatt ottan az embernek tulajdon jószágára nézve semmi bátorsága nintsen; semmi cultura, semmi tsendesség ottan nem uralkodik, hanem a' helyett a' viaskodást, a' rablást, a' vitézséget legtöbbre betsülik, akár betsületesen üssön ki, akár gyalázatosan, az egyre megy.

A' Pestis.

Egy Olasz Orvos, kinek Alexandriában öt esztendei mulatása alatt gyakran volt alkalmatossága ezen mirigy természetét kitanulni, és maga is 1815-dikben elkapta volt, de azután belőle kigyógyult, illy észrevételeket teszen a' pestisről. (Megjegyzésre méltó, hogy maga egész esztendeig még mindig gyógyuló félben volt, 's ezen időt, minthogy ebben a' nyavalyában nem lehet tartani a' visszaeséstől, arra használta, hogy más pestises embereket meglátogatott): — 1) A' Pestis Egyiptomban othon vagyón; azonban

megjelenése több okoktól függ, mellyek Martius, és Julius vége között össze gyűlnek. —

2) Az illetés magában nem elégséges az elragadásra, hanem már bizonyos reá-készülésnek (dispositio) kell lenni, melly a' pestis-szernek kifejlését segíti. — 3) Hogy a' pestis egy helyről a' másokra által száljon, szükséges arra, hogy a' Pestis' kifejlését a' levegőnek különös tulajdonsága, és több más környülállásoknak együvé munkálkodása elősegítse *). A' Szeretsenek, és új szállók hamarabb elkapják, mint a' belföldi hazafiak, és azok, kik az éghajlathoz vannak szokva. — 5) Bizonyos időkben a' pestist elkapják kiváltképen a' gyermekek, sebesek, félénkek, gyengék, és olyanok, kik nem rég valami természeti változáson mentek által. Ezen esetben azok a' személyek, kik szoros Contumáczsiát tartanak, alig vannak nagyobb bátorságban, mint azok, kik gondatlanul járkálnak az utszákon. — 6) Más esztendőben kiváltképpen a' megélemedettek, s leginkább az erős izmos férfiakra ragad el; de ekkor csak azok vesznek el benne, kik vigyázatlanságból teszik ki magokat a' veszedelemre. Azok, kik gyakran olajjal bánnak, nem félhetnek úgy tőle, mint mások. — 7) Ha a' Pestis fuldokló természetű, semmi orvosi-szer sem

*) Ennek némelly tapasztalt Orvosok ellent mondanak, kik azt állítják, — és nem ok nélkül hogy a' levegő által a' Pestis soha sem vitetik egy helyről a' másokra, hanem tsupán illetés által ragad el.

használ; egyedül az Orvos a' természetet segítheti a' maga crisisében. — 8) Ha pedig a' Pestis a' szabad lélekzést nem gátolja, akkor a' legerősebb szereket, nagy mértékben, de vigyázva lehet adni a' betegség' első időszakájában, melly közönségesen igen rövid; ennek jó foganatja szokott lenni. — 9) A' pestisbe ugyan azon személy többször is eshetik, de igen ritkán esik kétszer ugyan azon esztendőben. — 10) Minden más betegségek a' pestissel egy időben megférhetnek, de egyszerre ki nem ütnek.

A p r ó s á g.

Schlesvigben egy fabrikás olyan hamis porcellán-tányérokat (Fajance) talált fel, mellyek muzsikálnak. Ezen tányérok üregesek lévén, muzsikálás végett forró vízzel megtöltetnek. Midőn a' víz kigőzölni kezd, már szólnak a' tányérok, és mivel a' hangegyezésre nézve jól vannak elrendelve, ebéd felett egy kis Concertet játszanak, melly az üveg-harmonikához hasonlít.

Rejtett szó:

Sírsz, panaszkodsz, bús szív! 's óhajtod kurta nevetském;

Vágd fejemet 's bennem gyógyító szerre találhatsz.

Kapuy Károly.

Jegyzet: az 51 's 52-dik számbeli
Rejtett szó: Holló.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 2.

A' 9 szám tulajdonsága.

Tudva vagyon mindeneknél, hogy ha a' 9 szám multiplicáltatik, és az abból kijövő számok egyenként újra öszveszerkeztetnek, ismét 9 szám jön ki belőlök: p. o. 2-szer $9=18$. $1+8=9$. 4-szer $9=36$. $3+6=9$. vagy 9-szer $9=81$. $8+1=9$. és így t. De nem mindenki vette talán észre, hogy ezen tulajdonsága a' 9 számnak nem tsak százon alol van; hanem minden lehető multiplicatiókra is kiterjeszkedik p. o. 14-szer $9=126$. $1+2+6=9$. Vagy ha nem épen 9 jön is ki, bizonyosan egy kisebb multiplicatiója tetszik ki ezen számnak. p. o. 41-szer $9=369$. $3+6+9=18$. 2-szer $9=18$. vagy $36+9=45$. 5-szer $9=45$. vagy $3+69=72$. 8-szor $9=72$. itt is $7+2=9$. Megfordítva leszen 963 . $9+63=72$. 8-szor $9=72$. vagy $96+3=99$. 11-szer $9=99$. Multiplicálva sokasítsa meg valaki a' számokat, a' mint akarja, véghetetlen sokféle combinatiók jönnek ki, de kétség kívül, ha mind egyik vagy 9 számból, vagy 9

számnak valamellyik multiplicációjából származik.

Ha nullák jönnek elől, mind egy, akár hozzá számláltassanak, akár kihagyattassanak p. o. 10206 egy multiplicatioja a' 9 számnak, u. m. 126-szor $9=1134$. $1+1+3+4=9$. 1134-szer $9=10206$. Kihagyván a' nullákat leszén $1+2+6=9$. ha csak egyik nulla hagyatik ki, $10+26=36$. 4-szer $9=36$. Meghagyván mind a' két nullát $10+206=216$. 24-szer $9=216$; itt is $2+1+6=9$. 's a' t.

Látni való, hogy egy szám sem bir ezen tulajdonsággal; az tehát a' kérdés, hogy tsupa szerentsére történt eset-e ez, vagy magának a' számnak természetébe legyen gyökerezve, és mathematice demonstrálható-e?

Mikép örült volna egy Rabinus, vagy egy Pythagoricus, ha ezt kitalálhatta volna, vagy a' Philon Zsidó, ki annyit munkálódott, hogy a' 7 számnak szépségeit megvilágosítsa! — alig ha a' 9 számot valami szent számnak nem tartották volna.

R. A.

Egyiptom.

Ezen tartomány még a' legrégibb világ történet-íráσαι között is előkerül, és sok viszontagságai miatt nevezetes. Noha ugyan 1517-dik esztendőtol fogva az Ozmán tartományok közé számláltatik, mégis magában bizonyos független állapotban vagyon. A' te-

rületét 8700 □ mértföldnyire teszik, melyen 2,500,000 lélek lakik; a' kik résszerént Arabsok, résszerént Beduinok, résszerént Maurusok, Koptok, Törökök, és Mamelukok, nagyobb részént pedig Mahumedánusok. Az egyes kerületekben (Sandsak) uralkodó Beyek, igen nagy hatalommal bírnak, kiket csak egy a' dologba járatos, és arra alkalmas Fejedelem tarthat zablán. Áll pedig ezen Fejedeleni egy Basából, vagy Al-Királyból, ki a' fényes Portának adózik ugyan, de egyéberánt a' maga uralkodásában határtalan. A' mostani Al-Király a' nevezetes armádájánál béhozván az Európai hadi-fenyítéket, a' tsinos Európa egyéb szokásait követi. Igen sok javításokat, és változásokat hozott bé országába; iskolákat, nyomtató műhelyt, fabrikákat, 's egyéb köz hasznú intézeteket állított fel. — Egyiptomnak fő városai Káiró 215,000 lakossal, és Alexandria; Al-Királya Aly Muhamed Basa, született Rumeliában Cavala városában 1769 eszt.ben. 1806-dik esztendő-től fogva Basa; az Egyiptomba és illetőleg Alexandriába való bemenetele történt 22-dik Septemberben, minekutánna az Anglusok 1807-dik eszt. Sept. 18-kán Egyiptomot elhagyni kényszerítették; a' Káirói vérontás által a' Mamelukok Egyiptomban való uralkodásának 1811-dik esztendei Martius 1-ső napján kegyetlenül végét szakasztotta. A' fia Ibrahim 1825, és 1826-dikban a' Görögök ellen viselt háboruról esméretes.

A' Természeti tudományok' intézete. Spanyol országban.

Spanyol ország' Királya a' Mineralogia, Zoologia, Chemia, Botanika, Tsillag-visgálási, és földmívelési tudományokra nézve még 1815-dikben vetette meg az alapot. Az igyekező, és a' tanulás eránt buzgósággal viseltető mindenféle sorsu ifjak, kik ezen tudományokat halgatják, olly nagy számmal vannak öszve gyülekezve, hogy az oskolák' szálaiban már bé sem férhetnek. 1828-dikban az esztendő kezdetével a' fűvészség (botánika) tanulására, melyet Soriano Vincze tanít, felette sokan iratták bé magokat, kiket a' fentemlített Tanító Úr a' plántákat fajok szerént is megeszmérni oktat. A' tanulók' nagy száma miatt a' Király minden magát megkülömböztető tanulóra ajándékot teszen fel. A' földmívelési oktatást halgató ifjak' száma is nevezetes. Don Sandalio Ariás tanításait az 1816-dikban illy forma czim alatt: „A' földmívelésre való oktatás, melly Madridban a' Királyi botánikus kertben magyaráztatik” kijött munka szerént tartja. Azon előmenetel, melly a' mezei gazdaság külömbféle ágaiban és a' kertészségben tétetett, leirhatatlan. Az Ország' minden tartományaiba ujitások hozattak bé, és a' számtalan akadályok, mellyek a' régi Empyrismus' vak igyekezetének ellentállottak, szerentsésen elhárítottak. Az Arancelesi Junta (Tanács) hatalmat kapott a' Királytól, hogy a' Spanyol Consul által Lon-

donból a' Southampton Grófságból 30 hosszú gyapjújú kost, és a' Leicesteriből is annyit vétessen, és azokat a' Fél-sziget' minden részeibe elterjesztse. A' kosok' ára, 's kitar-tása a' Kintstárnak rovására esik.

Goust szabad Státus.

Európában a' legkisebb szabad Státus nem a' St. Marinói Respublika, hanem Goust, melly a' Pyreneus hegyeken fekszik. Ezen párányi Státus, melly tsak egynehány elszórt házakból áll, és mellyben alig vagyon 50 lakos, fekszik egy magas hegy tetején, a' Pyreneusi meleg forrásoknál mintegy 36000 láb-bal feljebb, és sem Franczia, sem Spanyol országokhoz nem tartozik, hanem maga formál magában egy független Státust, melly az öregebbektől igazgattatik, kiknek börtésege törvény - erővel bir. Ezen Respublika' lakosai felette sokáig élnek, némelleyek közülök 100 esztendősek is. A' mi ezen népnél a' házasságot illeti, ők külföldről házasodnak, rendesen Ossauból hoznak feleségeket a' hová leányaikat is férjhez adják. A' népesség itten egy századtól fogva mindég egy formán maradt, úgy nem különben az erköltsök, a' szokások, a' hagyományok (Traditio), és az egész belső boldogságok is.

Bolondok.

A' Bétsi Játékszini Újság a' Párisi egészség' állapotjáról szolló havi írásból a' bolondokra nézve az 1813-dik esztendőtol fogva 1828 esztendeig való idő szakaszt e'képen adja elő: „Megjegyzésre méltó dolog, mennyire megfogytak a' szerelem, és mennyire szaporodtak a' rosszúl kiütött speculatio miatt a' bolondok.” Imé itt a' lajstromok:

szerелеmből,	szerелеm féltésből,	rosz speculatio
lettek bolondokká	miatt	
1813—317	—	460 — 218
1814—310	—	440 — 300
1815—300	—	410 — 309
1816—219	—	400 — 311
1817—210	—	480 — 407
1818—190	—	504 — 398
1819—111	—	410 — 397
1820—98	—	470 — 411
1821—102	—	430 — 430
1822—102	—	411 — 430
1823—102	—	407 — 431
1824—87	—	409 — 480
1825—84	—	401 — 484
1826—80	—	403 — 506
1827—45	—	398 — 519
1828—19	—	398 — 604

A p r ó s á g o k.

Sz. Pétervárában Jun. 15-dikén délután
3 órakor Robertson Úr (az, ki a' mult esz-

tendőben Berlinben kétszer tett levegői útazást) a' levegőbe felemelkedett. Az idő felette kedvező volt, a' levegő tiszta, és szelíd. Mint láthatatlan kezek által felemeltetve lebegett a' temérdek nagy levegői golyóbis a' számtalan nézők' feje felett, és lassanként egy kis pontotska gyanánt elenyészett a' magasságban, minekutánna Néván keresztül Ohta felé vette fordulását. Estve 8 órakor a' levegői hajós a' Poltoratzki mezei házatól 5 verstnyire, a' puska poros malom és Néva között leereszkedett, és egy paraszt szekéren vissza térvén, már estve 10 órakor a' Pétervári Fő Hadi Kormányozónál udvarolt.

Francia országból a' múlt esztendőben mindegyütt kivittek 607,677,321 frank, ellenben bévittek 609,922,632 frank árú portékát.

Mayoral Úr, a' Madridi vám-tisztségnek pénztárnoka, 500,000 Reálignak magát elégtelennek jelentette a' fizetésre; és a' fogyatkozást egy Altisztnek tulajdonítja, de a' kiért ő felelni tartozik. A' felvigyázó' fenyegetésére, hogy vele törvény szerént fog bánni, ezt felelte: „Tudva van, mennyire ragaszkodok a' Királyhoz, és nevezzenek csak egyet, ki a' Monárkát jobban szeretné.” A' felvigyázó ez ellen nem tett kifogást, de úgy vélekedett, hogy a' Tárnok különös szeretettel viseltetik Ő Felsége' képe eránt az aranyokon.

St. Priest asszonyág, ki a' minap ment vissza Szevillából Madritba, előre küldötte egyik inasát, hogy a' haramiákkal az oltalmombeli pénz végett megegyezzen. A' haramiák megtarták szavokat, és az asszonyágot Madrid kapujáig késérték, mondván, hogy az illy szép Dámának oltalmára ők készek, ne hogy durva emberek kezeibe essék, kik sem ersényét, sem rangját, sem asszonyi nemét tekintetbe nem vennék.

A' Carthagenai Újság Braziliáról azt a' fontos feltalálást köz hirrre tenni méltónak tartja: hogy ott a' Goyazi Praesidens rendelésénél fogva tett nyomozások által egy olyan tsigára találtak, melly eddig a' keleti kintseknek első czikelyét teszi. t. i. mellyben jó féle gyöngyök vannak. Ezen tsigáknak bővebb meg próbálása után négyben négy gyöngyöt leltek, mellyek négy gránt nyomtak, és felségesen tündöklöttek.

Rejtett szó:

Pénz; vágd-el lábát, Magyaroknak Nádoŕa hajdan.

Papp Ignác.

Jegyzet: Az 1-ső számbeli Rejtett szó: Sir, ír.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 3.

Magyar Utazónk' első tudósítása.

Pest, d. 7-a Julii. Különös örömmel közöljük Túdós és a' széles világon tengeren, és szárazon folytatott utazási által híres Hazánkfiának Besse János Úrnak Odessából 19 Junii 1829. költ Levelét, mellyből kitetszik miképpen mind a' kegyes Fejedelmünktől kiadott, és a' Felséges Orosz Birodalom által elfogadott kibotsátó levélnek legnagyobb készséggel eleget tett, mind pedig Ő Tsászári és Királyi Fő Herczegségök' az örökös Korona Herczeg és Hazánk' Nádor Ispánnya adakozásának 's pártfogásának, valamint Hazánk' Nagyai és mind azok, kik ditsőséges czéljára ösztönnel, segedelemmel valának, várakozásoknak megfelelni legnagyobb szorgalommal igyekezik — bár iránta a' Nagy pártfogóin és igyekezeteiben segítő barátjain kívül a' tisztelt Publicum úgymint néhai K ö r ö s i r ő l mind eddig nem is gondoskodott, de bizunk Magyar jószívűségökben, hogy a' közelébb kiadandó Tudományos Gyűjtemény kötetében

ezen ditső Hazánkfiáról, és annak a' magyarok eredeti helyére felváltott utazásáról tudósíttatván, mind Felséges Fejedelmünk' szándékát, valamint a' Királyi Herczegek' Pártfogását, — Hazánk' Nagyainak példáját az érdemes Publicumnak mind azon Tagjai, kik Nemzetök ditsőségét érzik és szomjúhozzák, részökről is tehetségök szerint a' nagy példákat követni, és ezen ditső tárgyat kegyes adakozásokkal előmozdítani el nem mulatják.

Odessa, die 19-a Junii 1829. — Tekintetes Úr! — Bétsből elbútsúzván, hallottam hogy Humboldt Ur már Memmel városán nagy sietséggel által ment; megint Leopold városában bizonyos hiradás közletett velem, a' melly szerint nékem lehetetlen lett volna Humboldt Urat Kazán várossánál elérnem. Más részről költségem sem lévén elegendő olly nagy kerületet tenni, kénytelen voltam magamat egyenesen czélomhoz fordítani, ám-hár az Uráli Hegyeket Humboldt Úrral örömet öszve jártam volna, és onnan ő vele Caucasus Hegyeknek vizsgálására vissza tértem volna. Mindazonáltal itt is az a' szó, hogy a' többször nevezett Humboldt Ur ugyan csak velem öszve találkozhatik, az ő czélja is, a' mint mondják, ezen hegyeket, a' mellyek arannyal és platinával bővelkednek, megvizsgálni.

Mihelyt a' gőz - hajó útra bocsátkozik (talám jövő Redden) evvel az alkalmatossággal Szebasztopolba megyek, ott megint más hajóra ülök. Tamánig, a' honnan Kubánnak folyását követem egész Kaukaskájá-ig, és on-

nan útamát Sztavropolnak fordítom. Ezen város a' Kaukazusi Kormány-szék' lakhelye lévén, szükséges hogy Generális Emanuel Úrtól, a' kinek testvéröttsétől Bécsből ajánló levelet viszek, utazó szabad levelet kérjek.

Onnan útamát legelőször is Magyarinak (Madjari) veszem, maradványit ezen hajdan roppant városnak megvizsgálom, a' környékiben lakó népet kikérdezem és úgy Klapróth Úr előadását vagy igaznak, vagy csak vélekedésnek fogom találni. Burgon - Magyarit, a' melly helyről Klapróth Úr semmi említést nem tesz, egyszer'smind meglátogatom, hogy mindennek nyomába jöhessek. Mozdok lesz a' második megállásom, a' honnan a' legelső jelentésem Bécs felé fog indulni. Azután a' Terek folyását követvén, a' Caspium tengerig utazok: többnyire helyben létem és az előjövő felvilágosítás fogja utazásomat vezérteni.

Elérvén a' Terek folyóvizéhez, egy butella magyar borral, a' mellyet erre a' célra innen magammal viszek, ezen folyó vizet Felséges Királyunk és kedves Nemzetünk' nevében megkeresztelem, az edényt pedig, egy pergament czedulát belérekesztvén, bizonyos helyre elásom, úgy hogy jövendőben a' kik utánnam jönnek, mint bizonyosságot megtalálhassák.

Már most levelezésem más úton fog járni, tudniillik nem többet Pétersburg felé, hanem ide Odessába az Austriai Consulátusba, innen a' Fő Cancellariusunkhoz Bécsbe

fog küldetni, a' ki ismét a' Palatinális Cancellariába Budára fogja útasítani. Szinte úgy lesz a' rendelés a' pénz eránt is, melly Geymiller Úrnak Bétsben le fog fizettetni, a' ki az ide való Pénz-váltónak Rensich Úrnak által küldi, ez pedig irásomra, Caucazusnak akármelly részére kívánom, annyit, a' mennyi szükséges, kezemhez szolgáltat.

Hogy ha valami pénz részemre vagy számomra kegyes Pártfogóimtól elérkezett volna, azt ide útasíttatni mennél hamarébb alázatosan esedezem, mert olly drága élet vagyok itt, és az egész úton, hogy noha nyomorultan éltem, csak 400 fort. ezüst pénzbe érkeztem ide. A' költségem most még jobban szaporodik; egy szobáért egy napra 4 forintot V. Cz. kell fizetnem, egy szolgát, a' ki oroszúl, cserkeszül, és törökül beszél, kell felfogadnom.

Jövő Hetfőn Ő Excellentiája Gróf Woronzovnál ebédelek, és az estvét a' Várnai Jusuff Basával ott fogom tölteni.

Orlay Úr nem várta érkezésemet, e' Világtól bútsút vett, tehát az ajánló levelet, a' mellyet Bécsből hoztam magammal, Elyseumba küldhetem*). Igen sajnálom ezen esetet, mert a' mint mondják sok jegyzései voltak neki a' Caucazusi lakosok eránt, ezt va-

*) Orlay Úr még a' f. e. Mart. 11-dikén meghalt, valamint a' Hasznos Mul. 33-ik szám alatt Apr. 25-ikén jelentve volt; Besse Úr tsak Máj. 20-dikán indult Bétsből; ennél fogva elindulása előtt jóval tudva volt Orlay' halála.

lóban jó volna Nemzeti Történeteink' felvilágosítására bár melly áron is megszerezni.

Azon naptól fogva hogy Galicziába léptem, az esső meg nem szűnt; az utak olly rosszak, hogy az ember majd csak el nem süllyed. Itt is igen esik, és kocsi nélkül az ember a' házból ki nem mehet.

Kérem Ts. Urat, méltóztasson hozzám utasítandó leveleit következő felül irás alatt Póstára adni: A Monsieur de Timoni, Consul-général Provisoire de S. M. l'Empereur d'Autriche - par Vienne, Lemberg, à Odessa.

Az egészségem, hálá Istennek, olly friss a' mint volt, midőn Márkus Ö Nagyságánál egy számos és vidám ebédttől felkeltem, noha az egész Podolián keresztül csak tojással és téjjel éltem, és azt is Zsidók' kezéből, proh dolor!

Mai nap hivatalos valék ebédre Tom Úrhoz, ki csak most adta által Tisztségét Timoni Úrnak. Ez a' drága öreg Úr született Magyar, és 40 esztendőktől fogvást a' nyelvet még el nem felejtette. Én hát már az Orosz Birodalomban szülötte nyelvemen beszélhettem. — Ts. Urnak alázatos szolgálja Besse Janos m.p.

P. S. Hát az ifjak között senki sem találkozik, a' ki nyomomban kívánna jönni? Ha találkoznak, folyamodhatnak ők is kegyes Fejedelmünk Thronussa eleibe, és ha engedelmet nyernek, jöjjenek csak egyenesen Odessába, és innen Sztavropolba. Ott a' Fő Generalis Emánuel, ki hasonlóképen született

Magyar, hozzám fogja őket útasítani. Én az egész nyarat és az őszt Caucazus Hegyeikben töltöm el, hogy valamelly Történeti nyomot az élő nemzetekben, vagy fentartatott emlékekben találhassak, a melly minket czélunkhoz vezethetne. Azután Tiflisnek tartom útat, onnan a' Caspium és Fekete Tenger között fekvő és lakó helyeket meglátogatom; de minden esetben a' helyben való lételem, és az előadandó tudósítások fognak engemet vezérleni.

A' Vaterlooi ütközet' emlékjele.

Hannoverában a' Vaterlooi ütközet' emlékjelét (monumentum) már a' legnagyobb ügyességgel tökéletességre viszik. Laves udvari építési Tanácsos végzi ezen emlékjelnek fundamentomát; a' planum és a' rajzolat pedig a' mesternek betsületére szolgál. Azt mondják, hogy az oszlopa 156 lábnyi magas, és felette vagyon a' Győzedelem (Victoria) rézből verve, mellyhez belőlről egy tsigagrádits vezet. A' talpköve elfoglalt ágyukkal vagyon ékesítve, mellyeken a' Nápoleon betűi fénylenek, és emlékeztető táblákkal van felkészülve, mellyek 59 Tiszt, és 817 közlégény neveit a' késő világnak emlékezetül megtartják, kik Vaterloónál a' Hannoverai felkelő Sereg' sorából életöket a' Hazáért feláldozván, elestek. Derekasán van választva a' hely a' Rezidentia' ékességére nézve, mert az új kastélyból, a' Parádé-piacznak, mellynek köre 800 lábnyi hosszú, és 400 lábnyi

széles hátulsó része felől, pompásan látszik, mellette lesz a' Leibnitz temploma, a' vadász-katonák' új kaszárnnya, a' szép Levél-tár' épü-
letje, és Alten Gróf kertje.

Mély szomorúságra indító muzsika- eszköz.

Nápolyban a' szomorú muzsikára nézve, feltaláltatott egy Echo-Fagott nevű muzsika-
szer, mellyről azt mondják: hogy ez az em-
ber hangját, és leginkább egy mélyen megin-
dult ifju' panaszos dallját szépen kiejti. Pa-
lermoban Arlini Marchese, egy nagyra
betsült földes Ur temettelet el. Az elhunyt
attya vala a' szegényeknek. — Malchi Apátur,
Arlininek egyik atyafia ezen pompás teme-
tésre felfogott egy szomorú symphoniát, mel-
lyet Refrain híres muzsikus egy esmeretes
szomorú ének szerint 4 Echo - fagottra al-
kalmaztatott. A' temetés az Istenben boldo-
gult' házatól éjjel történt. Megszóllván a' né-
gyes Echo, kiki hallotta a' bánatra indító
hangot, de senki sem vehette ki, mitsoda lé-
gyen az? a' hang olly szomorú volt, hogy
az ember' szíve majd hogy ketté nem repedt.
— Egy esmeretlen érzést gerjesztett az em-
berek' szívében, — lehet mondani — ezen
emberi szózat. Ezen eszközről azt gyanítják,
hogy a' feltalálása még nagyobb, és fonto-
sabb tárgyak' felfedezésének következése lé-
szen.

A p r ó s á g.

Garnerin Kisasszony, kiről már több ízben említést tettünk, f. e. Junius 14-kén Hamburgban levegői hajózását szerentsés kimenetellel végezte. A' golyóbis' levegővel való töltése 1 órakor kezdődött, és $6\frac{3}{4}$ órakor egy kis golyóbis előre botsáttatott, hogy Garnerin a' levegő' minéműségét, és menetelét kitanulhassa. 7 órakor, 's 20 minutumkor felemelkedett a' levegői hajósné, és mintegy 10 minutum lefolyta alatt 3,800 Hamburgi lábnyi magosságot ért; ekkor elhagyá a' golyóbist, és minden legkissebb megsértés nélkül a' földre szállott. A' tiszta levegő a' szemeknek bizonyosságul szolgált, hogy a' golyóbis egész 18,000 lábnig szállott fel, honnan egy tojásnál nagyobbnak nem látszott; minekutánna pedig lassan lassan a' gáz belőle kiürült volna, egy pattanás után, nem messzé Banbektől leszállott, hol az odavaló Tisztartó megfogta.

Rejtett szó:

Mentsen-meg az Isten én tőlem tégedet,
Mert súlyomot könnyen viselni nem lehet.
Visszájára ejtvén, lassú állat vagyok,
Főve szád-ízének kedves étket adok;
De testedbe hogyha béveszem magamot,
Keserves kínok közt érzed hatalmamot.

S. A.

Jegyzet: A' 2-dik számbeli Rejtett szó: Garas.

Károly

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 4.

Hév könny - cseppek.

Néhai Tekintetes Ns. Rigyiczai Kovács
Imre Urnak, több Ts. Ns. Vármegyék
Táblabírójának, a' ki folyó esztendei
Április 25-dikén szűnt meg élni, ham-
vaira.

Hallám Tiszának partja Lakójától,
Hallám, mikor Glád nemzetitől, Temes
Széléről, Ország dolga szüntén
Bácska kegyes kebelébe jöttem.
Hogy jó Kovácsot nagy nyavalyák heve
Ágyára döntvén, dúlja veszélyesen,
Sőt már utólsót csenge lelkek
Ércze, 's imádkoza érte végsőt
A' Nép — siettem, 's kértem is egyre a'
Mennyet malasztért, intne szemöldivel
Tüstént oszolnék minden ártó
Sérelem, és felidülne Imre.
Jutván azomban, mind közelebb Baja
Tájjára, hallám, hogy noha Aesculap
Szorgalma nem tágíta, még is
A' ravatal benyelé, kit élni

Óhajta Hölgyén, és fíjain kívül
 Sok jó Barátnak szívbeli könnye is,
 Melly néma bánatban esengett
 Menny egeket kegyelemre birni.
 Hát én, ki mint egy Dámona rég vagyok
 Biztos barátság hív kötelékein
 Hozzá csatoltam, óh mit érzek
 Milly fene kín feszeleg valómban?
 Hát nem hagyott már vad Libitína csak
 Kisség is innen Lethe porondain
 Hogy hív Barátod karjain bár
 Lépegetél vala abba — késni?
 Csak nem hihetlen, hogy te, ki napjaid
 Mindég dologban tölteni szoktad el
 Mindég kevéssel élve, pompa
 Kórjait is ki kerülve, már meg
 Szünél ez élet pálya sikátorin
 Járdalni, 's már nem láthatod, a' kikért
 Szorgalma voltodnak feszülve
 Volt szakadatlanul életedben.
 Hát a' kegyes Nő szíve nyögései
 Nem győzhetének? jó fíjak és menyek
 Kérelme sem vívott ki sírva
 Semmi kegyet kebeledből óh ég?
 Nem — oh bizony nem! mert szeretéd te ör
 Széraf Karát is kell szaporítani
 És erre kit volt venni inkább,
 Mint az ahoz rokonos Kovácsot?
 Menj drága Lélek, menj öröködbe fel
 Fel, fel! dicsőült égi lakókhoz, és
 Kedvelti! már bús szíveteknek
 Árjai szünjenek — én se sírok!!

Dömötör Pál.

Régi Emlék-jelek.

Azon márvány - régiségek közt, melyeket Várnából Odesszába küldöttek, vannak több sír - emlékjelek figurákkal, és felírásokkal megjelelve; egy faragott képnek töredéke, melly Aesculápiust, és Hygieát ábrázolja, ki egy tsészét tart a' kezében; ezen régiséget Várnában egy magányos ember házában béalazva találták; hihető, hogy ez Aesculápius tiszteletére, egy betegségből való szerentsés kigyógyulásért a' háladatosságnak zálogjeléül vala szentelve; továbbá találtak egy fejer márványból való talpkövet olly felírással, mellynek következtében ez egy Herosodon nevű Polgár statuájához tartozott, ki Pharmagosnak fia, a' város Fő Kormányozója, és az 5 városok' közönségének Elölülője volt. A' felírás azon 5 városok' szövetségét bizonyítja, mellyek közül Várna (másképp Odessus) közép pont lehetett. A' többi négy városok valának ezek: Tomi (most Kustendsi) Callatia (most Mangália) Mesembria, és Apollonia (most Sisipolis).

A' régi Gaunodurumi határban (a' Burgvor Stein nevű Várban Helvecziában a' Rajna mellett) napról napra találnak érczekre, fegyverekre 's a' t. Egy békasó hely' felfedezése' alkalmatosságával két esztendő előtt akadtak egy sor koporsóra, fegyverekre, késekre 's a' t. mellyeket Steineggi Zeerleder nevű Major Ur' ritkaságai között tartogat. Kevés napok előtt (úgy ír a' Tigurumi Ujság Május 6-kán)

Eschenz mellett a' Vár innenső felén egy munkás falakra akadt, a' köveket rendetlenül kiásván, egy koporsót rontott el, melly a' fejével napkelet felé vala helyheztetve, ezen koporsó alapja néhány hüvelykni vastag téglákból állott, ezeken felirások is valának, mellyeknek betűi, minthogy a' téglák öszve voltak töredeazve, és sok darabok hibáztak is, igen olvashatatlanok. Azokat az ember majd deák, majd szálkás betűknek, mellyek a' napkeletieknél szokásban vannak, nézi. A' sirban letek egy arany gyűrűt, mellynek czimerét ékesíti egy egybenyuló háromszeg, egy író-vesszőt, arany's igen szépen kidolgozott kis gombbal, és egy ezüst tsengetőt. Minthogy ugyan ezen tájékon a' parasztok a' szántás alkalmatosságával kőfalakra akadtak, reményleni lehet, hogy jövendőben többeket is találnak. Tsak azt kell óhajtani, hogy azután azokat vigyázattal ásnák ki.

Chinaï töredékek.

I. Yang-Yhu-Fu városa, melly egy igen nagy és szép város, a' Tsászári tsatorna' bal partján fekszik, melly Pekingbe vezet; ezen városban sok Zsidó lakik, kiknek hitvallások a' Talmudtól sok ágazatokban különbözik. Ezekről azt mondják, hogy azon Izraelitáktól származnak, kiket a' tíz törzsök-nemzet eloszlása keleti Ásiába származtatott.

II. Sem Olasz országban, sem egyéb Európai tartományokban nem tudják azt a mesterséget, melly által a' kerteket olly szembetűnő, és váratlan tekintetekre alkalmazzatják. A' Chinai kertek' tökéletessége áll minden tájéki fekvéseknek, és a' föld természeti formáinak öszveilletéséből, a' vadság' a' durvaság, és a' műveltség' öszve rakásából, az emlékjelek' keverékéből, a' vizesésekből, kősziklákból, és bálvány-templomokból. Ottan az ember széles élő-fás sétálókra (allée) soha sem talál, mert a' Chinaiak, valamint minden napkeleti népek, meg nem foghatják, hogy az ember tsupa sétálás kedvéért mehetne ki. Ottan a' külömbféle kinézéseket egy szűk kerületben öszvehúzzák, a' természet' minden elszórt tárgyait egy szűk sövény-kerítésbe egybegyűjtik, 's egymás' ellenébe úgy helyeztetik, hogy azokat egyenként nézegetvén a' képzelődő erőnek nyugtot nem adnak, az egymásra következő változások az embert megvakítják, és felingerlik. — A' Chinaiak a' kősziklákat, az épületeket, és a' barlangokat úgy készítik, hogy a' szél magát azoknak üregébe vévén, egy váratlan suhogást ejt, és így sokféle echót okoz. Ha az ember valamelly domb megett a' barlang felé fordul, borzasztó helyekre talál, tudniillik a' dühösködő szélvész által gyökerestől kiszaggatott élőfákra, zivataros vizesésekre, mellyek a' magos sziklákról hulnak, mellyekről mindazáltal némelly bokrok imitt amott függenek. Melységek vannak, ezeknek oldalain bar-

langok nyílnak, mellyekben az ember vad-állatokat lakni gondolna. Ezen irtóztató ábrázolatok után tüstént következnek a' leg elevebb, 's legvidámabb tárgyak u. m. a' madár-kaliczkák, a' gyönyörű ligetek, a' tsergedező patakok, a' bálvány-templomok, a' hidak, mellyek részszerént természetesek, részszerént márvány-kőből mesterségesen vannak kivágva. A' törpe fákat itten felette szeretik, minthogy azokból apró erdőt is (miniatur) tsinálnak. A' virágos ágyak itten felette sok porcellán edényekkel vannak ékesítve.

Színes nemzetségek Haytiban.

Éjszaki Karolinában van egy Egyesület „A' jó Barátok' Társasága” neve alatt; ez néhány esztendő előtt színes familiákat (Szerepseneket, 's a' t.) telepített meg Haytiba az oda való országlószék' engedelmevel; a' mondott Társaság ezek' állapotjának megtekintésére a' minap bizonyos Kennedy Tamás nevű Urat küldé Hayti szigetére. Kennedy Ur tudósításából most az tetszik ki, hogy ezen gyarmatok éppen nintsenek megelégedve, mint hogy az odavaló föld-birtokosok nem tellyesítették ígéreteiket. Hayti' belső állapotját nem kedvező színekkel rajzolja. Ezen sziget' földét felette termékenynek mondja, melly igen tsekély mívelést kíván; ege pedig igen gyönyörű, és gésséges. Ellenben az országlás nem egyéb, mint katonai Despotismus; —

a' Congressus csak szemfényvesztés; — a' törvény jobban megírva, mint megtartva; — a' Praesidens' akaróját 40,000 emberből álló hadi sereg támogatja; — a' földmivelés elhagyatva; — a' kereskedés hanyatlik; — a' szokások botránkoztatók; — az élet módja, kivált a' sziget' belsejében nyomorult, és durva; — a' nép tudatlan, és a' több feleség tartásra adta magát; — és a' népesség' szaporodása tsekély. Végre azt tanátsolja, hogy Hayti helyett inkább Liberiába kell szállókat küldeni, hol szabados kormányt, és szabados törvényt találnak, és szokásaikat, nyelveket, religiójokat megtarthatják.

A p r ó s á g o k.

Orosz Birodalomban Kerts városa' bástyáinak lerontásakor találtak egy régi Görög írásra, melyet annyival is inkább lehet sajnálni, hogy nem volt ép, 's olvasható, mivel ez egy Végzésnek (Decretum) elejét foglalja magában, melyet az Arkádiabeliek Leuconnak, a' Bosporusi Királynak, vagy Archonnak kedvező indulatból adtak, és a' melly Krisztus Urunk születése előtt 393—354-dik esztendőből való; e' szerint régibb minden eddig talált a'féle írásoknál.

Tseh Országban a' Carlsbadi fürdőkben jelen van az idén a' Haytii hajdani Tsászárné Kristopha Asszony is két leányaival együtt.

Ezen három Szeretseny Dáma felette palléro-
zott, kik francziául jól beszélnek.

Boroszlóban Mártius 27-kén meghalá-
lozott egy 74 esztendőös Asztalos legény, ki
ugyan egy mesternél 53 esztendeig egy foly-
tában dolgozott. A' 84 esztendőös Mestere az
előtt 9 hónappal húnyt-el. A' gyalu, mellyel
ezen legény olly sok esztendőig dolgozott,
természetesen különös módon elkopott, ezt
most a' Mester' fia emlék-jelül tartja.

Commercyből egy kertibirtokos küldte a'
minap egy barátjának Párisba 80 Spárgát,
mellyek öszveséggel 16 fontnál többet nyom-
tak.

Rejtett szó:

Egészem öt betüből áll,
Reszkető tagom ritkán áll,
Mindenem többnyire jár;
Lakó helyem szép völgyeken,
Vízen, vagy magos hegyeken,
Nevem lehet poros vár.
Első tagom téssen napot,
Más, tsonkán húzva állatot;
Főm nélkül egészemben
Fekszenek ők kedvekben.

O. L.

Jegyzet: A' 3-dik számbeli Rejtett
szó: Kár.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 5.

Maison Marsal Görög országban.

Ezen híres férjfiuról a' Courrier d'Orient Aeginából Május 9-dikétől fogva 18-dikáig ezeket írja: „Maison Marsal Görög országból a' nélkül el nem távozhatott, hogy annak a' szépséggel, és mindenféle gyönyörködtető tárgyakkal mindekkoráig bővelkedő belső részeit meg ne vizsgálja, 's azoknak [állapotjáról tulajdon szemeivel magát meg ne győzze. Ugyan is Aprilis 20-dikán több nevezetes férjfiak' társaságában Modonból kiindulván, az első éjelt Cambiában, a' 2-dikat pedig Nisi nevezetű nagy faluban töltötte. Aprilis 22-kén a' figyelmet érdemlő Messzeniai om-ladékokat megnézegette, és azután minden haladék nélkül Leodariig folytatá útját. 25-dikén Tripoliczában, és következő napon Lernében vala. Ezen tartományok' minden részeiben a' Törvényhatóságok, és a' lakosok eleibe menvén, virágokkal, és borosztján-ágokkal kedveskedtek nékie. Lernéből egy Görög lovas svadrontól késértetvén, Argos

felé vette útját. Ebéden az Orosz Követnél, Gróf Bulgarinnál vala, a' nép' véneit elfogadta, a' lovasság' új Kaszárnyáját megvizsgálta, és azután Napoli di Romaniába tovább utazott. A' helybeli Hormányozó, és az állandó sereg Fő Igazgatója Heydegger Ezere-deskapitány egész Napolitól fél órányira fekvő Tyrinthi omladékokig eleibe lovagolt. A' Tanács a' száraz kapunál fogadta, s köszöntette ötet. A' Marsal a' maga rangjához illő tisztelkedés mellett a' városba jöven, Kalergi Úr' házába szállott. — 27-kén megnézegette Palamides felleg várát, hol ötet a' vár Kommandánsa Raykó Úr' fogadta el. — 28-kán a' Skufo Urnál tartatott estvéli mulatságot (Bal) a' maga jelenlétével megtisztelte. Ugyan az nap meglátogatta a' fegyveresházat, s úgy látszik, hogy az oda való renddel, és ügyességgel megvagyon elégedve. Május 2-dikán a' város, ezen betses vendég' tiszteletére, a' Törvényhozó test' üléseinek szép szalájában Bált adott, hol Nikitas Generálisnak ritka szépséggel bíró Kissasszonya borostyán koszorúval kedveskedett az egész Napoli Dámák' nevében a' tisztelt Marsalnak. — Május 3-dikán útját Carvati nevű faluba folytatván, a' szomszédságban fekvő Mycenei omladékokat, és az Agamemnon sírját megvizsgálta. A' következő napon jókor megérkezett Korinthusba, a' fellegvárba felment, és az éjjelt a' maga sátorában töltötte, melly a' Kiamili palota' omladékaiknak közepén vala huzva. — 5-dikén az Isti-

mus' szélességén keresztül menvén, megnézte Kenchriest, Korinthus régi kikötőhelyét, melly vagyon a' Saros tenger-öble mellett, Kalamaki faluban fölöstökömlött, melly az Isthmusnak mostani lerakodó helye, és az éjtszakát a' nagy Dervendben, vagy is szoros útban töltötte el, melly a' Fél-szigetet a' száraztól elválasztja. Éjtszakának idején a' magos hegyek' erdőségében tartózkodó számtalan farkasok, és vérengező török-rókák, a' hálóhelyhez közelítvén, a' Marsal' lovait és a' késérseregét olly félelembé ejtették, hogy fékjeiket széljel szaggatván, egyik rész a' setét éjtszaka' idején egész Korinthusig szaladt; e' miatt az egész következő napot arra fordították, hogy azokat ismét megfoghassák. — 7-kén Megarába érkezék a' Marsal, és Fleur de Lis nevű hajóra ült, melly reá a' közel lévő parton várakozott. Salamist körül evezvén, egy kevés ideig az Athénai parton megállott, és azután 8-kán reggel az Aeginai öbölben vas-matskát eresztett. Molonál a' helybeli Tanács, és Marquis Valmi Francia Országának ideig való helytartó Követe várakoztak a' Marsalra. A' Görög hajók kitévén a' fejer zászlóikat, tiszteletből szakadatlanul lövöldöztek. A' Marsal a' zöld-ágakkal, fegyverekkel, és zászlókkal pompásan felékesített Francia Fő Consuli házba az Ipsarai tengeri katonák kísérése mellett, szép muzsika harosogása között; a' házba való bemenetel előtt a' Praesidenshez ment, ki azonnal a' kísérsereghez tsatolta magát. A' szép nap köz

kivilágosítással végződött. A' Generális leirhatatlan örömmel fogadta el a' 100 árva gyermekből álló kiküldöttséget, kiknek az áttok a' Hazáért életöket feláldozták, és kiket a' Haza háládatosság' fejében felnevelés, és előmozdítás végett fiainak fogadott. Május 9-kén előadatott egy igen fényes tengeri ütközet' ábrázolatja, melly 12 Ipsarai Brigg, és szinte annyi Gálya közt ment végbe, az egyik rész Török zászlók alatt hadakozott; ezek alá végtére két gyujtó hajót eresztettek, mellyek minden kár-okozás nélkül elégték. Fényes bál fejezte bé a' napot. Minden nemzetek hajó-zászlói választott mondásokkal a' Marsal' szállása előtt tisztelet-jelöl lobogtak, hol Görög országnak Fő Tisztjei valának öszvegyülekezve, kik között a' Praesidens a' Betsület sereg' nagy czimerével vala felékesítve a' három Hatalmasságoknak mind száraz, mind pedig tengeri Tisztjei, végtére Görög országnak minden részeiből való Dámák, kik különbéfélekppen valának felczifrázva. Éjféltájban a' Marsal eltávozott, 's egy kevés idő mulva a' Fleur de Lis hajóval Póroszba evezett. 10-kén itten vas-matskát eresztett, hová maga Gróf Heyden ugyan az nap három linea hajóival, és egy Fregátával érkezett. Következő napon Hydrára hajózott, hol legpompásabban fogadtatott, itt egy nagy Klastromban tartatott Görög Isteni szolgálaton jelen volt, és a' nép' véneinek nyájasan azt nyilatkoztatta ki, hogy a' Hydrabelieknek a' Franczia nemzet eránt viseltető hála-

datosságát a' X-dik Károlynak eleibe fogja terjeszteni ; mellyek után Navarinba ismét vissza evezett.

Hogyan kellessék a' plánták' által a' patkányokat , 's vakandokokat kikapusztítani.

Hogy a' patkányokat valami helyről el lehessen zavarni, szükséges arra a' *Mentha pulegium* (Tsombor ménta, közönséges néven pedig köszvényfű) plántának akár friss, akár száraz leveleit elhinteni, ezeket megszagolván a' patkányok onnan úgy elszaladnak, mint az ördög a' keresztől. Ezen alkalmatlan állatokat még más módon is el lehet űzni, tudniillik: ha az ember a' lyukjokba, mellyeken a' szállásokba, szobákba 's a' t. bétársznak *Cynoglossum Officinale* (orvosi árnyó, közöns. ebnyelv) nevű fűszárakat szór, ennek a' szagát szinte ki nem álhatják. — A' réteket a' vakandokok' turása ellen elegendőképpen oltalmazhatjuk, ha a' lyukokba egynehány foghagyma darabokat teszünk. A' mezei gazdák azt állítják: hogy ezen szer által a' földi gesztákat, és a' tsigákat is könnyen el lehet pusztítani.

Hogyan kellessék a' finom aczél eszközöket a' rozsdá ellen oltalmazni.

Murray Úr azt állítja, hogy az aczélból való finom eszközöket a' megfeketedés,

's rozsdá ellen úgy lehet oltalmazni, ha azokat az ember egy vászon, vagy pamukból való kendőben öszve göngyöli, melly mindazonáltal az előtt mész - vízben (aqua calcis) vagy vizes Glauber-só felolvasztásában áztatva, és azután jól megszáritva volt. Talán ezen pamuk, vagy közönséges gyapjuval való körültekercs így elkészítve nem csak az aczélt, hanem az irásokat, okleveleket, 's egyéb papiroson vagy pergamenten lévő irományokat a' nedvesség ellen fogatosan védelmezheti, és a' feltartásokra nézve segíthet.

A p r ó s á g o k.

Oyarzun mellett, a' nyugot Pyrenaeusi megyében, egy gazdag ezüst bánya-érre találtak, melly még a' Karthágóbeliek idejében ismértes volt. Ennek miveltésére többen, kivált a' Mexikóból kibujdosott Spanyolok, 2 milliom frank töke-pénznél többet öszve adtak.

Doubs megyében (Franciaországban) most 75 milliom Frank örökségbeli jusról van a' szó. Valami egy század előtt bizonyos Bonnet, oda való születés, keleti Indiába utazott, 's végre sokféle viszontagságok után Madagascari Király lett. Ő minden maradék nélkül hala-meg, és ezen temérdek nagy summat a' Kalkuttai bankba tette le. Most Doubs megyének minden lakosai Bonnet Királlyal atyafiságban akarnak lenni.

Chinában azon enyvét, mellyel az eltört porcellánokat öszve szokták ragasztani, így készítik: igen tiszta vízben, 5—6 minutumig főznek egy darab üveget, azt széljel zúzzák, annakutánna egy haj-szítán keresztül szítálgják, és azt egy márványon tojás-fejérével öszve keverik. Az e képpen készült enyvnek ereje olly nagy, hogy az általa öszveragasztott részek soha többé egymástól el nem válnak, még akkor sem, ha az edény ismét egészen öszve törik.

A' „Londoni Medical and Surgical” illy szert ajánl, hogy a' beteg részekre alkalmaztatott nadályok azonnal a' vér-szopáshoz fogjanak: t. i. a' pióczákat minekelőtte a' fájós részre rakatnak, erős, és savanyu serbe kell tenni, mellyben egynehány minutum alatt annyira megéheznek, hogy akár melly helyre alkalmaztatnak, tüstént megragadnak.

Belgiumban egy árendás a' padlásán lévő gabona romlása ellen mint megtsalhatatlan szert hirdeti az olly vízzel való öntözést, mellyben minden pintben legyen egy egy unczia salétrom, és bűdös-kővirág öszve keverve.

Buenos - Ayresben (Déli-Amerikában) a' házakat olly erősen építik, hogy majd minden házat vár gyanánt lehet tekinteni, ezeket lapos fedeleikről öt, vagy hat ember akár

mitsoda megtámadás ellen könnyen védelmezhetni, a' mi eléggé meg van mutatva 1807-dikben, midőn Vittlok Anglus Generalis 13,000 bakantsossal a' városba bément, gondolván, hogy ezen keritetlen várost könnyen meghódíthatja. Ezen gyalogságot a' polgárok minden ellentállás nélkül béeresztették ugyan, de igen kevés száz jöhetett ki abból, a' többieket mindnyájokat a' fedelekről téglákkal agyon verték, mellyek ellen a' lövöldöző szerek semmit sem használtak.

Junius 4-kén egy Új-Foundlandi kutya egy Anglus hajónak embereit a' szörnyű haláltól megmentette. A' hajó a' Lyddi partnál széljel repedezett, és semmiféle tsónak segítségére nem mehetett. A' kutya gazdája ki szinte az elsüllyedéshez közel lévő szerentsétlenek' nézői között, a' parton vala, a' kutyának a' hajóra mutatott, melly azonnal úszni kezdett, és megragadván egy darab fát, mellyre a' Matrózok a' hajó-kötelet tekerték vala, azt az Urának vivé. Így ez által a' kötél kézbe kerülván, a' veszedelemtől mindnyájan megszabadultak.

Rejtett szó:

Szegény és nyomorult vagyok én egészen,
De a' végső tagom fő gazdagot tézen.

Jegyzet: A' 4-dik számbeli Rejtett szó: Malom.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 6.

Szerelem Dal a' Kávés Findzsához.

Drága kincsem Galambocskám!
Piros virágú Findzsácskám,
Ér'tted halok ér'tted élek
Száz Szalmásért sem cserélek.

Ha meg pillantalak reggel
A' rokon Findzsa - Sereggel,
Az öröm Szívem' ált' járja,
'S hogy teli légy alig várja.

Mihelyt szagod orrom' éri
Kávém! Levedet szám kéri,
És reggel bár bajom vagyon,
Segít'sz azon hamar, 's nagyon.

Ha beléd mártom zsemlyémet
Puhán — az Etyepetyémet
Úgy annyira felingerled,
Hogy nem győzők telni veled.

Hallottam, mint káromolá
A' fejér czipót az oláh,
Hogy Tejét lopta magába
Debreczenem' Piaczczába.

De te semmit ne tarts tőlem!

Ellenkezőt higgy felőlem;

Mert én inkább azt szeretem,

Ha veled egygyütt ehetem.

Kárhoztatom Doctor Decsit;

Hogy alázza Kávém' becsit.

Tudom azért cselekedte,

Mivel drága volt felette.

Az lehetett czélja benne:

Hogy majd ekként olcsóbb lenne,

És bővebben jutna neki,

Hogy ha nem inná mindenki.

De én rólad úgy ítélek

'S bár mit mondjanak nem félek;

Hogy minden Italok felett

Az elsőség a' tiéd lett.

Akármelly drágán mérjenek,

Nincs mód; hogy veled érjenek

Más egyebek, -- holtig vallom,

Leved' mindennek javallom.

Szerelemről a' mit Vitéz

Írt, Kávém Te rád jobban néz,

Tudom, semmit nem hibázom

Ha én azt reád ruházom.

„Nincs a' Nektár olyan édes,

„A' mellyet tölt Ganymédes

„A' Jupiter Csészéjébe“

Mint Findzsám tart kebelébe’.

Bár a' kulacsot szerette,

Vitéz, és azt éneklette,

De rólad sem felejtkezett

Sőt híven megemlékezett.

Mert önn' szájából hallottam ;
 Hogy vele Deákoskodtam :
 Hogy ha reggel hörpölgethet ,
 Az nap a' legvígabb lehet.

Az volt szíve' óhajtása :
 Támadna Kávé' forrása !
 Melly a' Tég-szín folyójába
 Belé folyna valójába'.

'S ekként ügyeledvén egybe
 Folyának a' Czúkor-Hegybe ,
 'S így elkészülvén egészen
 Túl a' kádban lennél készen.

Hogy kik szeretnek Tégedet ,
 'S emelik becsületedet ,
 Böven meritgethénének
 Örömben lebeghethénének.

Néki a' kölcsönt megadom ,
 Kulacscsától nem tagadom ,
 Meg a' valódi érdemet ,
 Osztom vele szerelmemet.

Mert ha a' Halász' Bográcsát
 Jól lefogyasztom , kulacscsát
 Kedvvel veszem a' kezembe ,
 'S könnyek csillognak szemembe'.

De csak délben 's vacsorakor ,
 Bogrács , kulacs , kellesz akkor ;
 Hanem Te kávém ! fröstökre
 Italom maradj örökre !

Kedvelljék mások a' Szalmást
 Nem szeretek kívüled mást. —
 Az különös dicsőssége:
 Urak , 's Dámák isznak Téged'.

És annyira meg becsülnek;
 Hogy ér'tted asztalhoz ülnek,
 'S pusztán le tenni nem hagynak,
 Becses abroszszaid vagynak.

A' Pálinka csak Tótoknak
 Való, és több olyanoknak,
 De vagynak is sáppadtt színnel,
 Te pirosítasz téj-színnel.

(Vége következik.)

A' Philadelphiai Fejérszemélyek.

A' Philadelphiai Fejérszemélyek általjában véve virágoznak ugyan, de időnek előtte elhervadnak. Ezek természetekre nézve többnyire magasak, és kartsuk, hanem arczban halaványok, a' mit a' theával való mértékletlen élés, és az éghajlat' melegsége okoz. Kevesen taláztatnak, kiknek szép fogai vannak, és ha van is valakinek, azokat korán elveszti, mellynek oka az Amerikai orvosoknál divatban lévő Calomellel való gyógyítás. Bőrök igen gyenge, vonásaik szépek, homlokok magas, szemeik villogók, orrok görög, szájok középszerű nagyságu, állók kerek, nyakok olyan, mint az alabástrom, beszédök' hangja igen pallérozott, karjaik helyesek, kezeik húsosok, lábaik kitsinyek, 's takarékosok; járások kevély ugyan, de erre nézve még sem birnak olyan könnyűséggel, mint a' Franczia asszonyok. — A' Philadelphiai Fejérszemélyek nagyobb részént szökék; barnát

ittén találni ritkaság. Öltözetöket a' gyönyörű testállások kellemetesebbé teszi ; fejük' ékessége mindenek közt pompás, ők — valamint a' magyar Fő asszonyságok' nagyobb része, — a' Románokat örömet olvassák! — A' fiatal leánykák minden lehetséges szabadsággal bírnak, mellynél fogva, ha a' fiatal embernek valami házban már egyszer bójárása van, egész órákat tölt a' házi leányok' nyájas társaságában, a' nélkül hogy reá a' szülők görbe szemmel nézzenek, vagy, ó fájdalom! a' további való látogatástól eltiltsák. A' meleg klíma megérésöket igen siettet, azért ottan egy 20 esztendő s fejérszemélyen a' közelgető öregség' nyomai szembetűnnek. Ők forróbban 's indulatosabban szeretnek, mint az Európaiak, de sem olyan hiven (?) sem olyan érzékenyen. A' házi dolgok' elintézésére nézve a' férjeiket paputs alatt tartják ugyan, de egyszer'smind azoknak gyakran minden vagyonukat eltékozzolják! — A' ruházati' fénytűzés mind az asszonyságoknál, mind pedig a' szolgálóknál nagy divathat van; sokszor az utólsókat az ember házi asszonyoknak gondolja lenni, olly pompásan vannak felöltözve. A' Nagyok' házaiban a' pompa nagy mértékben uralkodik. A' tornácok, és gráditsok legfinomabb szőnyegekkel vannak béterítve, sőt némelly házakban az ajtók, 's a' léptsők drága akajou fából valók. 5,500 Frank árú Sálók nem igen nagy ritkaság, szinte a' 4000 Frank árú öltözet is. A' férjfiak az öltözetet nézve az Anglusokhoz, az asszonyok pedig a'

Francia Dámákhoz alkalmaztatják magokat. Ezen tartomány Szépei rossz gazdasszonyok, 's a' dolgot elkerülik, noha a' muzsikát, és az éneklést szeretik, még is valami tökéletességre ritkán vihetik. Nyilvánosságos, és magános Concerteket igen ritkán tartanak. — Az Amerikai asszonyok a' házi eszközökön kívül Hozományúl semmit sem hoznak, és csak a' szülőik' halálok' után örökösödnek azoknak vagyonaikban. Ezen asszonyságok az asszonyi ékességekkel és módos portékákkal megrakott boltokat olly nagy füsttel nézegetik, mintha Isten tudja mit akarnának venni, mindent kézbe vesznek, szemesen megvizsgálják, és az árrát kérdezik a' nélkül, hogy valamit vennének, ezen megjegyzéssel: „Majd máskor eljövök” — A' gazdagabb familiák a' nyarat nagyobb részént a' jószágaikban töltik; a' társaságban igen erköltsösök, és szemérmetesek; az idegenek előtt gyakran fitogtatják ékességeiket; kegyességök rendkívül való; a' szegények és azoknak gyermekei eránt, kiket oktatnak, igen példás gondoskodással vannak, és a' téli estvék' nagy részét azzal töltik, hogy a' szegények' számára ruházatot varrnak. — Illy festés után valóban nem tudhatni, vallyon az Észak - Amerikai asszonyoknak jó, vagy rossz tulajdonságai többek. — Inkább, mikor az elhatározás nehéz, az asszonyok' betsületére a' dolognak jobb oldolát tekintsük.

Iszonyu Fergeteg.

Julius 9-kén délutánni egy órakor, Béts-től nem messze olly irtóztató jég-esső volt, a' millyenre alig emlékeznek. Egy dühös szél hozta a' zivatart; elsőbben tsupa zápor esett, de tsak hamar utánna jég is, olly sűrűen, hogy az egész tájék elsetétedett. Gumpoldskirchen, Thalern, Guntramsdorf, Möllersdorf, Neudorf, Laxenburg, Hochau, Biedermansdorf, és Hennersdorf vidékén, egy leveles fa sintsen, a' szőlő tőkéről minden levél és fürt le van verve, 's az aratás semmivé téve. Két leányt, kik a' Gumpoldskircheni szőlőből az idő elől haza siettek, a' fergeteg egy mélyen levágott úton elérvén, a' feljülről lerohanó viz őket hetsapta, és a' jég 's kődarabok úgy öszve verték, hogy az egyik ott megholt, a' másik is élet halál között fekszik. A' nevezett falukban egy ép ablak sem maradt; tyúk, galamb, és egyéb szárnyas állat: kinn a' szabadon meg nem maradt.

Marokkó.

Ezen Birodalom, melly Áfrikának éjszak-keleti partjain fekszik, 9 Tartományból áll, és mintegy 13,700 □ mértföldet foglal magában, 14,800,000 lakossal; kik Mórok, Bereberek, Szeretsenek (Néger) és Keresztény-hitszegők (Renegatusok), mind az Islam'

követői; Zsidók, 's Keresztények is laknak köztök. Az Országlás' módja despotai. Száraz földi fegyveres ereje 36,000 emberből áll, kik közül 10,000-en (a' Bukharik) a' Szultán testőrző-seregei. Tengeri ereje, a' mennyire tudjuk, áll 10 fregátából, mellyek 16—30 ágyusak, és 14 gályából 2—10 ágyuval, mellyeken mindegyütt 6,000 tengeri katona szolgál. Fő Városa Marokkó, igen tágos, de tisztátalan, és most tsak 30,000 lakosa van. A' Szultán' lakóhelye Mekines, 15,000 lak. — Minekutánna ezen Birodalomban külömbféle Familiákból való Fejedelmek uralkodtak, 1647-dikben a' Profétának egy szinlett maradéka, Muley Resid, Tafleti Királynak tette magát. Ennek fia Archi Marokkó, Fez, és Suz országokat is meghódítá, és maradékainak örökségül hagyá. — A' mostani uralkodó Szultán Muley Abderrahman Ben Hisán, ki 1822-kében lépett a' thronusra.

Rejtett szó:

Két tag, egy szép vékony termet;

Az elseje testi rész;

Ha a' másik elől esik,

'S a' végsőből egy elvész,

Akkor is nagy kelleme,

Mert egy derék hal neme.

Papp Ignác.

Jegyzet: Az 5-dik számbeli Rejtett szó: Koldus.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 7.

Szerelem Dal a' Kávés Findzsához (Végezete.)

Millyen nagy a' becsületed,
Szóllja pompás Épületed,
Melly minden nagy Városokban,
Kitetsző - 's isznak azokban.

Senkit el nem nyomorítasz,
Sirba korán nem taszítasz,
Hogy kezeiket reszkettetnél
Kétlem, hogy olyan lehetnél.

De a' Pálinkáról tudjuk
's Reá éppen nem hazudjuk;
Hogy, ki mérték nélkül issza,
Veszéllyel fizeti vissza

Nem vár neki napot estét,
Meg gyújtja 's égeti testét,
Még csontját is meg emészti,
's Így egészen el enyészti.

Nem egy két példa van rája,
Melly borzasztó a' munkája — — —
Findszak! én veletek tartok
Hiszem; hogy ti meg nem martok.

Már a' reggelt alig várom ,
 's Mihelyt szemeim' fel tárom ,
 És ruhámat felöltözöm
 Kedvelt kávémmal töltözöm.

Hörpölöm édes örömmel ,
 Vigyázok , és nem töröm el
 Piros virágú Findzsámat,
 Mellyhez szoktattam a' számat.

Alig hogy azt el végezem ,
 Mindjárt Pípám' környékezem ;
 Az is jobban esik százszor ,
 Mint a' kávé nélkül másszor.

Orvosra semmi szükségem ,
 Ha ebben van elégségem ,
 Az obstructiót nevetem ,
 Ha ezt kezembe vehetem

Ha becsben van az a' Teve,
 Melly Meccába Kurir leve
 Vívén Koránját Szultánnak
 's Vele tisztelettel bánnak ;

Többé senki nem terheli
 Mindenütt bátran legeli,
 A' legzsírosabb Réteket
 Keresztül járván ezeket.

Én ezerszer becsesbeknek
 Tartom neveket ezeknek
 Kik a' Kávé' italára
 Szoktathattak valahára.

Melly előtt mindon Puncs bújjon ,
 Csokoládé 's a' Rum hulljon
 Pálinkákkal egyetembe'
 A' legmélységesebb verembe.

És valamennyiszer kávét
 Iszom, mondok mindég Ávét,
 's Pórokat is áldom nagyon —
 Öröm Dalom eddig vagyok.

K. S.

Az öreg Dessai Herczeg.

Azok, kik a' háborukat, és Nagy Fridrik Burkus Királynak idejét esméri, jól tudják ezen nevezetes hadivezérnek, és Herczegnek történeteit. Ő valamint közönségesen minden öreg Urak, főképen a' hadi emberek, karakterére nézve sok különösségekkel birt, és azokban gyönyörködött. A' hadi szolgálatokban felette kemény és szoros volt, de az úgy nevezetett illendőséggel, szokás szerént, semmit sem gondolt. Így p. o. a' télnek idején gyakran szobájában a' kemencze mellett egy ingben öszvehuzva ült, hogy a' kellemetes meleget apródonként magába szívhasssa. Éppen ilyen helyheztetésben vala egyszer a' Herczeg, midőn egy fiatal Tiszt a' hadi szolgálatot érdeklő tudósítással szobájába belép. Ezen különös esetnél fogva, hogy az öreg Urat morgyias tekintetben a' naptól 's portól megégetett ábrázatban, rettentő bajnoki helyheztetésben, és fejér ingben találta, olly zavaroadásba jött a' fiatal Tiszt, hogy a' katonai rendszabásokról megfeledkezvén, a' tiszti kalapját levette. Erre a' felelet vala a' Herczegnek egy mord tekintete. Az vala a' fiatal

Tiszt' szerentséje, hogy mindjárt rendbe szedte magát. A' kalapját azon pillantatban feltette, és a' katonai jelentést, melly már a' nyelvén vala, elharapván, a' legközelebb lévő szobába sietve ment, hol teremttetés közt jelentette ki boszongódását, hogy az útasítás szerént az öreg Marsalt nem találhatja: „Itt kellene néki lenni, 's még sem akadhatok reá, már hová vihettem a' patvar az öreg Urat”? 's a' t. A' Herczeg mind ezeket hallván, észre vette, hogy bizony maga is hibázott; egész tsendességben bétsúszott egy oldal szobába az ingére övet, 's kardot kötött fel, bokréta kalapját feltette, és ismét a' kályha mellé állott. A' Tiszt kevés idő múlva vissza fordulván, midőn a' Marsalt czimereivel felékesítve látta, illendő helyheztetésbe vette magát, és mintha az előtt semmi sem történt volna, dolgát előadta. A' Herczeg igen nyájasan fogadta, 's szokatlan barátsággal eresztette el magától a' Tisztet, és később is mindég jó akarója volt.

A' Fekete-Tengeri Orosz erő.

A' Szmirnai Courrier (így írnak Odeszszából) a' fekete tengeren lévő Flottánk' erejét 42 hajóra hibásan tette. Ennél fogva hivatalos, 's hiteles tudósítások szerént azon tengeri erőnk e' következő: Linea-hajók: 1 's 2) Paris és Ferencz Tsászárs, mind a' kettő 110 ágyús, a' 3. 's 4) Maria Tsászárné,

és Tseszma mind a' kettő 74 ágyús; 5) Pan-teleimon 80 ágyús; 6. 7. 8. és 9) Pimen, Éjszaki sas, Pármen és Aranyszáju János (Zlatoust Iván) 74 ágyús; 10. 11. és 12) Tenedos, Archipelagus, Eriwan 60 ágyús; 13) Anap 84 ágyús; 14) Skory az Ármáda Ispitály hajója. — Fregatták, 1. 2. 3. és 4) Eusztaphy, Flora, Pospeschny: és Standarte 44 ágyús; 5) Raphael (ez a' Török által elfogtatott) 36 ágyús. — A' Sloop Diana 28 ágyús. Jason Korvet 23 ágyús. — Briggek: 1. 2. és 3) Merkur, Pegasus, és Orpheus 20 ágyús; 4) Ganimedes 18 ágyús, és 5) Mingrelia 15 ágyús. — Brigantinok: Narcisz és Ersébeth, 10 ágyús. — Sónerek: Szebasztopoly 14, és Gonetz (Courrier) 12 ágyús. — Luggok: Széles, Mély, és Nyil, 10 ágyús. — Gályák: Sólyom (Sokol), Fülemlüle (Solovej), és Fetske 10 ágyús. — Mind ezen hajókon együtt 1496 ágyú vagyon. — Ezekenkívül a' Fekete-tengeri Flottánál mostanság vagyon 43 bombárda-hajó, három Jacht, 2 posta hajó, és 16 szállító hajó, mellyeken az ágyúk' száma nints tudva. Mind ezekkel együtt pedig a' Fekete-tengeri Flottánk 60 hajóból áll.

Jelek, mellyekről az időjárását előre meg lehet esmérni.

Ha alkonyodáskor a' nyugoti felhők bárszony színű feketék, szép időt jelentenek. Ennek az oka az, hogy a' levegő, ha száraz,

több veres, vagy is meleggel tele sugárokat ereszt; minthogy pedig a' legszárazabb levegő egészen által nem látható, a' láthatárra (horizon) ezen sugárok vissza ütődnek. A' nap' réz, vagy sárga lemenetele, essőt jelent; de még is a' nedves időre nézve egy jel sem olyan bizonyos, mint a' hold udvara, melyet a' praecipitált víz okoz. Minél nagyobb ezen udvar, annál közelebbek hozzánk a' felhők, és az esső annyival is hamarabb esik. Innen szokták mondani: „A' reggeli szivárvány a' juhászt inti, az estvéli pedig biztatja.” A' szivárvány csak akkor formálódik, ha a' felhők, mellyekben esső van, a' nappal által ellenben vannak, és e' miatt estve a' szivárvány kelet felé, reggel pedig nyugot felé látható. Mivel hozzánk a' nyugoti szél közönségesen essős időt hoz, a' nyugoti szivárvány azt jelenti, hogy a' rossz idő már útban van; a' keleti szivárvány ellemben, hogy az essővel megterhelt felhők tőlünk eltávoznak. — Ha a' fetskék magosra repülnek, jele hogy tartós jó idő leszen, ha pedig alacsonyban repdesnek, és a' földet verdesik, essőre bátran lehet számot tartani; ez e'képen világosodik meg: a' fetskék a' legyeket, és szúnyogokat üldözik, ezen bogarak pedig a' meleg levegőt szeretik, minthogy pedig a' meleg levegő könnyebb, és közönségesen nedvesebb a' hideg levegőnél, ennél fogva kevesebbé hihető, hogy midőn a' meleg levegő-rétegek magosan vannak, azoknak nedvessége a' hideg levegő egybekeveredése által leverettet-

nék. De ha ellenben a' meleg, 's nedves levegő a' föld színéhez közel van, majd bizonyos, hogy a' hideg levegőnek reá rohanása miatt zápor esső következik.

Levegői golyóbis.

Aiguillarában, melly Rómától 14 olasz mértföldnyi távolságra esik, 1806-dik esztendei December 17-kén a' nap' lemente' alkalmatosságával láttatott meg a' Garnerin levegői golyóbisát, melly Párisból ért oda. Ezen golyóbis Aiguillarában a' Bracciano nevű tóra szállott. A' dühösködő forgó szél 's fergeteg miatt a' dolgot annyira nem vihették, hogy azt szárazra kihuzzák. Következő napon a' halászok hálókkaal megfogván, azt kirántották, és e' következő irást találtak rajta „Ezen levegői golyóbist, mellyen ezen czédula találtatik, 1806-dik esztendei December 16-kának estvéjén Páris városa' rendelésénél fogva Ő Felsége Napoleon Tsászár' tiszteletére, midőn neve napját innepelnék, eresztették fel. — Garnerin szépen kéri azon személyeket, kik levegői golyóbisát megtalálták, hogy reá gondot viseljenek, és ötet róla körülállásosan tudósítsák. Maga Garnerin, a' midőn lehetséges lészen, szándékozik azon helyre, hol golyóbisa találtatott, elmenni. Ezen golyóbis, minthogy drótból egy ékes galéria volt rajta, noha 500 fontot nyomott, még is 22 óra alatt, mintegy 300 franczia mértföldnyi

utat, az Appenninus hegyeken 's a' t. keresztül tett, az az olyan utat, a' millyent eddig még egy levegői golyobis sem tett. E' szerént minden órában $8\frac{2}{5}$ német mért-földet haladnia kellett. Éppen ezen golyobis vala az, mellyel Garnerin Berlinben, Sz. Pétervárat, és Moszkvában hajózott a' levegőben.

A p r ó s á g.

Schönbrunnban a' Ts. Kir. vadállatok' fogházában lévő ama ritka állat a' Giraffa, f. e. Junius 20-kán megdöglött, noha semmi orvosi segedelmet el nem mulattak. Ezen drága és ritka állat 1827-diki Febr. született ugyan azon eszt. Májusban. Kordován tartományban fogták meg. 1828 Mart. 28-kán Alexandriából elindult, April. 27-kén Velenczében a' szárazra szállott, Aug. 7-dikén a' mult eszt. Schönbrunnba érkezett. Ennél fogva mint egy 2 esztendő és 4 hónapos volt, két esztendeig, és egy hónapig élt a' fogságban.

Rejtett szó:

Rövid nevetskémnek sok a' szeretője,
Mert kelleme' betses, 's haszonnak szerzője.
Első tagom teszi Takáts munkájában,
Másikát a' vadász, — sok mulatságában, —
'S olly erővel bir még egész nevem nedve,
Hogy ez által jön meg a' Magyarinak kedve.

Lengyel László.

Jegyzet: Az 6-dik számbeli Rejtett szó: Kartsu.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 8.

A' hív páros élet' példája.

A' publikán madarak' kisebb neme, melly a' Guineai verebek neve alatt esméretes, azon nagy gondoskodásnak megjegyzésre méltó példáját adják, mellyel a' him-párok a' nőtények eránt viseltetnek. A' fentemlített madarkák az egymás eránt viseltető érzékeny hivségről különösen esméretesek; és bátor ezeket a' repülő állatokat a' mi erköltsi hajlandóságainkhoz hasonlítani semmi esetre nem akarom, nem találok mindazonáltal semmi olyast, a' mi inkább közelitene hozzá, mint az, a' mit ezeknek páros társalkodásában észrevehetni. Az arról való észrevételt rövid kivont részbe foglalom, mellyet egy bizonyos Bonnet nevű Dáma tulajdon madarairól megjegyzett. Mind a' két madár vala egy négyszegű, a' magok' neméhez alkalmaztatott kalitkába bészárva. A' him majd mindig a' nőtény mellett ugyan egy vesszőn ült, és így közel lévén egymáshoz, gyakran a' leghívebb szeretet' kijelentésével tekintettek egymásra.

Ha történetből néha el is távoztak egymástól, ez csak néhány minutumig tartott, melyre ismét összeültek, és pedig egymáshoz nagyon közel. Mindenkor együtt ettek, és a' felső polczról csak hamar ismét vissza repültek. Időről időre a' tsendes énekléssel, és a' költsönös felelettel mulatták egymást. Sokszor mindent összevezavartak, hol magasabb, hol mélyebb hangon énekeltek, sokszor egymással össze kapván, egybevesztek, de ezen czi vakodás mindenkor a' határtalan szeretetök' új tanubizonyosságával végződött. Így ezen szerentsés párosok 4 álló esztendő alatt olyan éghajlat alatt töltöttek, mely az ő természetökre nézve egész más volt, de 4 esztendő leforgása után — a' mi reájok nézve talán hosszú idő volt, — a' lankadtság' egyiket elérte, melyet alkalmasint az öregség okozott, a' lábai megdagadtak, és olyan görtsösök lettek, mintha köszvényes lett volna. Ennél fogva nem is tudott többé ételéhez lejönni, de a' hív him szorgalmatosan vitt néki ételt, és négy álló hónapig táplálta ötet. A' nőtény gyengesége naponként nevedkven, annyira jutott, hogy a' vesszőre többé fel nem repülhetett, hanem a' kaliczka' fene kén ülve kínlódott, hasztalanul próbálván többé a' vesszőkre felrepülni. A' him minden erejéből ápolgatta ötet. Majd az orrával a' szárnya' felső részét gyengén megfogván, a' vesszőre felhúzni igyekezett, majd az orrával megragadván, minden erővel segített neki. Minden mozgása, minden törekedése arra

czélozott, hogyan segíthessen a' szenvedő nőstény' beteges állapotján. Azon pillantat, melyben a' nőstény a' kimuláshoz közelített, felette szívreható volt! soha senki sem tapasztalt a' madarakban nagyobb érzékenységet. A' szerentsétlen hím a' vonagló nőstény körül szüntelenül futkározott, megkettőztett buzgósággal, és hív gondoskodással, próbálgatta száját orrával felnyitni, hogy abba tápláló szereket tegyen. Belső szorongatása mindég nagyobb lett. A' legnagyobb serénységgel, és nyughatatlansággal ide'stova futott, utóbb panaszos hangon kiabált, 's arra tüstént a' nőstényre mély tsendességgel nézett. Lehetetlen dolog vala, az özvegyen maradt hím' szívének határtalan aggodalmait, 's fájdalmait (majd lehet mondani kétségbeesését) meg nem esmerni; ezen esetre még a' leg keményebb szívnek is meg kellett indulnia. A' hív nőstény' megdőglése után, a' jó hím olly szomorúságba esett, hogy abban ő is néhány hónap mulva elenyészett.

Vígyázatlanság.

Egy Matróz gondatlansága által, ki égyertyával bemene a' puskaporos kamarába, f. e. Junius 4-kén Brotkillban New-Yorktól nem messze, Fulton nevű gőz-fregáta a' levegőbe vettetett. A' hajón lévő 60 személy közül sokan elvesztek, a' megmaradtak pedig megsebesítettek. A' Tisztek éppen akkor ül-

tek az asztalnál, hol több rendbeli asszony-
ságok is valának; a' hajó egészen semmivé
tétetett, noha rajta tsak 3 hordó puskaapor vala.
— A' közelebbi tudósítások szerint a' fellob-
banás' durranása az ágyú-lövésnél nem vala
erősebb, és azért többen, kik a' parton ál-
lottak, mind addig annak tartották, míg
a' szerentsétlenség után nem sokára követ-
kező rettenetes felhő-forma füstöt nem lát-
ták. Mások, minekelőtte a' durranást halla-
nák, már is az árbocz-fákat a' levegőbe szál-
lani látták, és azon pillantatban a' levegő
hajó-töredékekkel vala tele. Noha ezen iszo-
nyú nagy hajó' oldalai 4 lábnál vastagabbak,
és a' többi részei is ahozképest elég erősek
valának, még is azon pillantatban a' víz szí-
néig semmivé tetetett, és a' hajó-töredékek
a' partól, hol az vasmatskán állott, 100 öl-
nyire, úgy látszattak a' vízben, mint valami
omladék-halom, és egy nagy csoport népnek
nézését magokra vonták. Jóllehet a' szom-
szédságban sok hajók voltak, mindazáltal
azok közül egy sem sértetett meg. A' hajó-
hoz tartozott 143 személyek közül mintegy
60 volt a' hajón; ezek közül 25 megholt, 5
úgy elveszett, hogy nem tudni hová lettek,
22 megsebesített. Egy 50—60 esztendő-
s pattantyúsrá volt bízva, hogy az estvéli lö-
vésre a' puskaaporos-kamarából port hozzon;
ez annak a' kötelességét tellyesítette, ki az
előtt a' hajóról elment vala; a' hajós Kapi-
tány a' pattantyust különösen arra intette,
hogy a' gyertyát, kívülről aza' végre készített

üveg-ablak megé tenné. Hihető' hogy ez a' vett parantsolat' ellenére gyertyával a' pus-
kaporos kamarába ment, és ez által táma-
dott a' szerentséllenség.

Hogyan kellessék arany és ezüst ten- tát készíteni.

A' „Technological Repository“ ezen
tenta tsinálásra e' következő Receptet
ajánlja: „Végy arany, vagy ezüst leveleket,
és törd azokat porrá, azután finom fejer nád-
mézzel egy tiszta kőn dörgöld öszve. Ez meg-
lévén, tedd azokat egy nagy üveg edénybe,
és erezd fel vízzel. Az arany, vagy ezüst az
edény fenekére leülepedik, a' nádméz pedig
a' vízben elolvad. A' folyadékot töltsd ki, és
a' megmaradt porokra tölts ismét vizet, azt
addig kell leszűrni, míg minden nádméz abból
ki nem jön, szárítsd meg azután a' porokat,
a' mellyek igen fénylenek; ha azokkal írni,
vagy festeni, akarsz arabiai gummi feleresz-
téssel keverd öszve, és kész a' tenta. Ha meg-
szárad az írás vagy festés, eb-foggal ki lehet
simítani.

A p r ó s á g o k.

Nyugct-Indiában a' Dámák' orczái a'
tüzes levegő, és a' nap forrósága által felette
szenvednek, de azért ők kétségbe még sem
esnek, hanem a' megégetett bőrt képeikről

lehúzzák; a' mi így esik meg: ott teremni szokott dió-forma gyümöls' külső héjjával képeket szorgalmasan megdörzsölik, mellyre a' bőr felpuffad és megfeketedik. Egy nap alatt az egész bőr lehámlik, és a' szobában egy heti contumacia - tartás után, legfrisebb, s legszebb új képek leszen. (Sok Dámák fogják kérdezni: ugyan nem lehetne e' ezen dióra valahogy szert tenni?)

Egy Ásiából nem régiben vissza érkezett Anglus az úgy mondatott Chinai polgári törvények közt talált egy olyan tikkelyt, melly szerént a' férjfinak jussa van a' feleségét az elválásra kényszeríteni, ha törvényesen hébizonyíthatja, hogy fetsegő.

Szevillában (Spanyol országban) mostanság láthatni egy öt esztendős bikát két egy másba nőtt fejjel, 5 szarvval, három szemmel. Három esztendő előtt Mádridban mutogatták ezen tsudálatos bikát, az állat különben felette erős, és eleven.

Francia országnak Livron nevű Mezővárosa (Drom Megyében) a' Francia történetekben a' következő eset által lett híressé. Ezen városka tudniillik hajdan erős lévén, a' Religioi háboruban, melly a' Delphinátusban dühösködött, nagy részt vett. A' Protestánsok ezt 1575-ben ostromolták. Minekutánna a' Royalistáknak minden rohanásai ezen vá-

ros ellen, melyet a' rettenhetetlen Mont-brun védelmezett, foganatlanok valának, harmadik Henrik maga személyesen vevé által a' vívás' kormányozását. Ostromot futtata, de nagy veszteséggel visszaverettették; erre a' lakosokat felszóllitá, hogy 24 óra alatt magokat megadják, különben mind kardra hánjatja. Erre az vala a' felelet, hogy a' megszállottak' feleségei fonókerekeiket a' bástyára felvitték, és ott egy puska - lövésnyire az ellenség szemé' láttára tsendesen fontak. Ezen asszonyi bátorság annyira megijesztette a' Királyt, hogy az ostrommal azonnal felhagyott.

Az éjszak Amerikai egyesült Státusok' tengeri ereje f. é. Junius 17-kén álla: 7 linea-hajóból; 7 első, és 4 másod rendű fregatából; 12 hadi slopból, 's 7 sónerből. A' hajó építő műhelyben vala még 7 linea-hajó, és 6 fregáta. Az ezekre fordítandó költség esztendőnként nem megy 3 milliom Dollárnál többre.

Folyó esztendei Junius 23-kán Gróf Florida Blancát, és feleségét estvéli 8 $\frac{1}{2}$ órakor, midőn vissza térnének azon látogatásból, melyet Bonaventi la Alameda Herczegnének jószágában tettek, Madridtól mintegy félmért-földnyire, 14 jól felfegyverkezett zsvány megtámadta; és minekutánna egy közülök a' lovakat kantároknál fogva hintóstól együtt az ország-útjából a' mezőre félre vezette volna,

minden drágaságaiktól megfosztották. Tsudálkozásra méltó dolog, hogy Alcalából 16 kotsinál több éppen abban az időben jöven, ezeket fel nem tartóztatták, hanem Madridba szerentsésen megérkeztek, pedig némelly személyek látták, hogy ezen rossz emberek az Országút' mellett puskáikkal heverték. Éppen az előtt néhány nappal reggeli 10 $\frac{1}{2}$ órakor Porté Ezeredes Kapitánynét sétáló útjában Madrid mellett pénzes erszényétől megfosztották.

A' Talaveyra de la Reinában (Spanyol országban) volt jégessőről, ezt jelentik: hogy tizennégy minutumig, mindensféle nagyságu jégesső szemek, mellyek közül némellyek fél fontot is nyomtak, olly nagy mértékben hullottak, hogy a' földszíne egy Spanyol réfnyi magosságra (a' Berlini mérték szerint a' réf' $\frac{3}{4}$ részét teszi) vala bétakarva. Egy másik jégesső, melly Mejordában, és Segurillában esett, kétszáz tölgyfát megsemmisített.

Rejtett szó:

Rét tag egész valóm: hol a' fejem forog,
 Rothadni és veszni készül ott a' dolog;
 Lábam nélkül díszes házat nem építesz;
 Egészre ha gondolsz, Magyar! könnyet ejtesz.

Jegyzet: Az 7-dik számbeli Rejtett szó: Szőlő.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 9.

A' Marha-tenyésztés' nemesítése Ha- zánkban.

Egy érdemes nagy tudományú, és ne-
vű hazánkfia a' következő Ismertetést közlé-
velünk a' hazai gazdasági állatok' nemesíté-
sének módjáról, és különösen az állatoknak
mult tavaszon a' Pesti gyepen történt kiál-
lításáról a' megjutalmaztatás végett, — mel-
lyet egész kiterjedésében közleni, érdemes
Olvasóink előtt nem tartjuk unalmasnak.

Az 1829-dik esztendei Pünkösdi hava'
31-kén Sz. Királyi Pest városában a' nemzeti
Gazdaság' gyarapítására összeállott Egyesület
Mlgos Bárá Wenckheim József Cs. Kir. Ka-
marás úrnak és Ns. Arad Vármegye' Fő Is-
pányának ügyelése alatt gyülekezetet tartván,
a' midőn ez alkalommal a' leendő kiállításá-
ról tanátskozás tartatott volna, a' számosan
jelenlévő nemes igyekezetű Hazafiak minde-
nek előtt fontolóra vették, melly szükséges
légyen a' nemzeti Gazdaságnak előmozdítása
és annak erős talpköre helyheztése különö-

sen Hazánkban, melly egyébként is szántóvető és marhatenyésztő ország lévén, ezekben kereste és szerentsésen fel is találta a' nemzet boldogságának tsalhatatlan külfejeit, és mindenkor boldog marad és belső erejét örökösíti, ha ennek ágait nemesíteni és tökéletesíteni fogja. — Előadatván továbbá, hogy a' marháknak nemesítésére nézve több nevezetes lépések történtek már a' Hazában, mellyek között Gróf Széchenyi István eszközlése által mind a' nevezetesebb Uraságok, mind a' kisebb Gazdák lovaira felállított ló-versfutás különös tekintet érdemel, mivel a' gazdaság és kereskedés előmozdítására sikeres hasznót hoz, mind pedig a' háborúknak viselésére szükséges — de egyébként is a' ló a' nemzeti Geniushoz legalkalmasabb állat lévén, annak nemesítésére különösen törekedni kelletvén a' magyarnak; ugyan ezen törekedés és hasznos intézetek folyamatja meggyőzte a' közönséget arról, hogy ezek a' nemzeti gyarapodásra czélozó intézetek még nagyobb bővítést kívánnak tudni illik: hogy minden gazdaságbeli állatok kedveltessenek és a' lehetőségig nemesítessenek. Ennek előmozdítására az állatok' kiállítása minő sikeres mód legyen, több pallérozott Európai nemzeteknél számosabb esztendők óta behozatott állatok' kiállítása tanubizonyosságul szolgál; mellyre nézve meghatároztatott: hogy e' folyó esztendőben a' versfutás' alkalmatosságával a' gazdaságbeli állatok' kiállítása is tartassék. — Ezen

kiállítás a' Hazánkban legelső lévén, valamint minden kezdetben gyenge, úgy ez is ha kevesebb jószágot is mutathatott megkérertetnek a' Hazafiak, hogy ezen igyekezetet kegyesen vegyék és ápolgassák, hogy a' gyenge kezdet nagyobbra terjedvén, vagyonunkra hasznos, Hazánkra jóltevő lehessen.

Ezen fontos és valódin előadott okokból a' gyülekezet a' célba vett gazdaságbeli állatok' kimutatásának hasznáról meggyőzetettve lévén meghatározatott: hogy f. e. Junius 5-én délutáni 3 órakor a' Pesti gyepen a' lópályafutás' helyén legyen a' kívánt és már előlegesen kihirdetett gazdaságbeli állatok' kiállítása, melynek megsejmlélésére és megbíralására bizonyos Kiküldöttségeknek ki neveztetése szükségesnek találtatván, az el is határozatott, hogy egy Centralis kiküldöttségen kívül a' Lovak', a' Juhok', és Szarvas Marhák' megtekintésére külön Kiküldöttségek rendeltessenek, hogy ezek a' Centrális Kiküldöttségnek a' kiállított és általok megvizsgált állatok eránt észrevételeiket közölven azok eránt véleményét adja. Ennél fogva a' centralis Kiküldöttségnek Elölülése B. Wenckheim József urra, a' lovak szemlézésére rendelt kiküldöttségnek vezérlése Öregebb G. Viczay Mihályra, a' Juhok' tekintése kormánya Gróf Hárolyi Lajos Urra, a' szarvas marhák' itélésének vitele Báró Orczy Lörincz Urra bizattatott.

Elömutattattak pedig ezen a' kiállításra már előre meghatározott napon.

1-ször Gróf Viczay Mihály úrnak Tolna Vármegyében lévő Üregi nagy hírű méneséből származott tulajdon 9 darab Csödör, Herélt és Kancza paripák, 6 darab fiatal kanczák és 2 ménlovak.

2-szor kiállítottak Báró Orczy Lőrincz Heves Vármegyében fekvő Fegyverneki ménesében nevelt 8 egyforma kotsiba való sárga és pej lovak.

3-szor Nemes Nógrád Vármegyében Ns. Szabó József úr két esztendőös lova elővezettetett.

4-szer Mihi Ferencz urnak Ns. Pest Vármegyében Palotán nevelt pej lova. Egyébiránt bejelentetett még Gróf Csáky Sándor méneséből 5 darab ló, Gróf Waldstein Emanuel méneséből pedig 4 darab.

Mellyek tekintése után a' Juhok bemutatattak, ugy mint:

1-ször Gróf Károlyi Lajos Nyitra Vármegyében fekvő jószágában Surányban nevelt 8 darab egy és két esztendőös kosok és 2 darab anya juhok.

2-szor Gróf Festetics Imre Vas Vármegyében fekvő jószágában nagy Pátyon nevelt 4 darab kosok.

3-szor Gróf Hunyady József és Ferencz uraknak Nyitra Vármegyében jószágokból Ürményből származott 2 kos és 2 anya-juhok.

4-szer Kappel Fridrik Úr által a' Budai határban nevelt Szakszoniai fajból eredt 3 kosok és 2 anya-juhok.

5-ször Gróf Sándor Móricz Úrnak Esztergom Vármegyében fekvő jószágából eredt 14 darab juhok, és 4 kosok, 2 kos, 2 nyöstény báránnyok.

6-szor Pest Vármegyében Keresztúr helységében nevelt 10 darab kosa Török Ignác Úrnak.

7-szer Heves Vármegyéből bemutatott 100 darab hízó Ürü és 4 Lombardiai kosok, B. Orczy Lőrincz' tulajdona.

(Végezte következik.)

L o n d o n.

Ezen Óriási várost, melyet Pitt a' világ lerakó helyének nevezett, német mértföldre véve, távol vagyon Amsterdamtól 45 mértföld, Kopenhágától 120, Bétstől 164, Mádridtól 172, Rómától 190 Konstantinápolytól, és Moszkvától 330, Stokholmtól 150, Sz. Pétervárától 230, Berlintől 108, és Lizabónától 170. Londontól fogva Hartvikig van 74 Anglus mértföld, Doverig $72\frac{3}{4}$, Edinburgig 338, Dublinig 280, egész Holyheadig, és onnan a' tengerig 18, mely Dublintól csak 20 óra járásnyira vagyon, Falmouthig 266, Bathig 107. London' fekszik egy gyönyörű, és legszebb mezei házakkal felékesített völgyben, a' Temse' két partján, melly viz itten 12 láb mélységű, és a' hajókat egész a' Londoni hídig elbirja. Ezen roppant város a' nyugot' szélső pontjától a'

kelet' szélső pontjáig $7 \frac{1}{2}$ Ang. mértföld, és északról, délig közel 5 Anglus mértföldnyi szélességű. Benne a' levegő nem igen kellemetes. Az esztendő 365 napjai közül 65 napon vagy a' hó, vagy az eső esik, 200 nap vegyes, 50—60 nap olyan, hogy azokban a' nap szépen süt; 120 - 130 tsak rövid ideig mutatja magát, és egész esztendőben legfellyebb 140 nap nagyon tiszta. A' szelek leinkább ősszel, és télen majd huszszor változnak napjában; a' tél mindazonáltal kemény, és a' tavasz Februáriusban már megjelen; az őszi idő is többnyire kellemetes. London városa áll magából Londonból (más-kép City) Southmark és Vestminster nevű városokból, a' külső városi kerületekből u. m. Brixtonból, Holbornból, Finsburyból, Tomerből és, 105 Plébániai megyékből, ezek közt Stepney, melly nagyon a' város keleti részében, legnagyobb az egész világon, minthogy minden Anglus matrózok és hajósok ehez tartoznak, ezen megyének kötelességében áll mindazoknak neveit a' templom Jegyző könyvébe béiktatni, kik a' tengeren meghaláltak. Város fertálya van 26, mellyek közül mindenik egy Tanátsbelinek (Alderman) engedelmeskedik, a' magános házak többnyire 2. emeletűek egyszerű téglákból, 's vakolás nélkül vannak építve, és köszén feleresztés által setétre festve, de az ablakok tükrökkel, és édesség tartó helyekkel vannak ékesítve. A' házak' száma fel megy mintegy 160,000, a' nagy, 's kis utszák 8200, az eleségi sze-

rekre nézve van 34 vásári piacz, és közönséges nagy piacz 25, ezeknek a' közepén kertek vagynak, mellyek közönségesen a' körül lakóké. —

Az öreg katona.

Egy köznépi zavarodásban, mellyet a' Giraffa' nézése 1827-dik eszt. Junius 4-kén okozott, Jeanty vásár-kerítő' lova Párisban a' Sz. Viktor utszájában letiport egy öreg asszonyt, ki arra foglalatosságai végett koldusmankóján tántorgott. A' szegény asszony ez által a' fején, és a' teste' egyéb részein több nehéz sérelmeket kapott. Jeantynak azon vonakodása, hogy a' fájdalom' fejében megítélt 100 frankot a' nyomorult asszonynak lefizetni nem akarta, a' pert 's annak végezetét egész 1828. Augustus 12-dikéig húzta. — Ekkor tsak azt hallja a' nagy számmal öszve gyülekezett Publikum a' Biró' szájából, hogy a' kérdésben forgó 84 esztendő's Haucerne özvegy, ki a' városnak egyik részében közönségesen „Öreg katona” nevezete alatt élt, 1773-iktól fogva egész 1806-dig, az az 33 esztendeig a' Franczia Armádánál a' férje mellett katonáskodott, a' nélkül hogy valaki reá esmért volna, hogy feje' személy. Tsak a' katonai marsokban 27000 órát haladt. Ő a' testén ejtett 10 nehéz sebhelyeket mutathat. 1783-dikban „Páris városa” nevű hajón az Anglusok fog-

ságába esett. A' szerentséllen mostanság tsak 105 Frankból álló hópénzt hűz, azon feljűt élelmét saját munkás kezeivel keresi, mellyhez a' sok ember - szerető jótévők' ápolása is járul. A' Béke - Birónak ezen előadásai után a' vásár keritő, az esztendőig tartott vonakodása után a' 100 frankot meg fizette.

A p r ó s á g o k.

Jul. 5ikén Párisban az éjszak - Amerikaiak hazájok' függetlenségének 53-dik esztendejét ünnepelték. Ezen alkalmatossággal Lafayette Generális is jelen vala, ki-szívreható fontos beszédet tartott.

Báró Rothschild megvette Franczia országban Ferrieres kastélyt, melly az előtt Ottrantoi (Fouché) Herczegé volt; fizetett érlette 2,000,000 Frankot.

Rejtett szó:

Sárból vagyok én készítve,
'S fejem által melegítve;
Két végsőmmel hasíthatod
Fejem'; hármam, vissza, tagod;
Tedd még a' másikat ehhez,
'S régi Historikust nevez.

Jegyzet: Az 8-dik számbeli Rejtett szó: Moháts.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 10.

A' Marha-tenyésztés' nemesítése Ha- zánkban (Végezete.)

A' juhokat követték a' szarvas marhák,
ugymint:

1-szor Heves Vármegyéből Fegyverneki
pusztából előallított B. Orczy Lőrincz 1
negyed fű, 1 harmad fű, 1 tavalyi Bikát,
10 Gulyabéli Tehényt.

2-szor Bihar Vármegyéből Sarkadról G.
Almásy Ignác 1 Bikát, 8 borjus tehényt.

3-sor Ismét B. Orczy Lőrincz fél hí-
zásban lévő 4 ökröt.

4-szer Úgy szinte B. Orczy Lőrincz elő-
mutatott a' többször említett fegyverneki
pusztán neveltetett 8 jármas ökröt.

5-szor Molnár József, és Muzsek Mihály
Pesti mészárosok előmutattak B. Zsenyeinek
Ns. Zemplén Vármegyében lévő gulyájában
nevelt, és Debreczen városában vásárlott 2
göboly ökröt, mellyek értelmes betsülők
által 19 mázsa hús 5 $\frac{1}{4}$ mázsa faggyura be-
tsültettek.

6-szor Muzsek Mihály Pesti mészáros előállított Ns. Arad Vármegyében vásárlott 6 göboly ökröt.

Ezen czimeres nagy 's jól kihizlalt ökrök levágattattak, került belőlök öszvesen 4165 font hus, és 1227 font faggyu és így általjában egy ökörre $694\frac{2}{6}$ font hús, és $204\frac{3}{6}$ font faggyu esvén, a' fent érdeklött ökrök nehézsége is darabonkint $898\frac{3}{6}$ fontra tételhetik.

Ezek után megvizsgáltattak a' kisebb gazdák által elővezetett tulajdon nevelésű tsikai.

A' kiállított és megvizsgált tsikók tulajdonosai közül a' Kiküldöttség a' következőket találta jutalomra érdemeseknek:

1-szor Ns Tolna Vármegyei Kokásdi lakos Ebert György egy világos pej 3 esztendő kancza tsikóért jutalmul nyert 20 tallért.

2-szor Ugyan Kokásdi lakos Schneider Ferencz két világos pej két esztendő kanczától minden darabtól 15 tallérjával számlálván nyert 30 tallért.

3-szor Szinte Kokásdi lakos Krug Mihály egy setét pej 3 esztendő kancza tsikóért 10 tallért.

Továbbha noha ugyan tsak egyedül kancza tsikókra volt jutalom meghatározva, mivel azonban az előmutatott kancza tsikókból több jutalomra alkalmas nem találtatott, hogy a' jutalom pénzből többen is részt vehessenek, czélerányosnak tartotta a' Kiküldöttség, hogy a' kiállított mén tsikókat s megvizsgálja. Ezek között találtattak jutalomra alkalmasoknak:

1-ször Ns. Pest Vármegyei Bugyi lakos Szalay Péter egy fekete esztendőös tsikóért 10 tallért.

2-szor Ugyan Pest Vármegyei Taksi lakos Weinhard Mihály egy esztendőös setét pej tsikóért hasonlóan 10 tallért nyert.

Melly jutalmak a' lovak tulajdonosainak a' Kiküldöttség jelenlétében ki is fizettettek.

Mind ezeknek bérekeztésére azt is megjegyezni szükséges, hogy ezen gazdaságbeli állatok kiállításához való megjelenéstől, a' közben jött reggeltől mint egy délután 4 óráig huzamosan eső által elidegenítettén, a' mutatásra készített barmaikat ki nem állíthatták; ezt az is bizonyítja, hogy több Uraságok nevezetes lovaikat a' Választottságnak már előlegesen beiratván, azokkal meg nem jelentek, és így kételkedni nem lehet, hogy ezen gazdaságbeli állatok kiállítása noha hazánkban legelső volt, még is csak egyedül az említett kellemetlen idő okozta, hogy számosabb nem volt. Mind ezen akadályok mellett számos részvevők jelentek meg a' hely' színén, 's általjában az egész közönségnek szíves részvétele szembetűnő volt. A' Küldöttségek tökéletesen meggyőződtek a' felől, hogy Hazánkban a' gazdasági állatoknak nevelése a' Juhokban ugyan vetélkedve előment, a' lovakban pedig és szarvas marhában most is feltaláltatik amaz eredeti töke, melly ha ápolgattatik, ismét azon számra és értékre emeltethetik, a' mellyben ugyan ezen állatoknak hire és keletje Hazánkra nézve nevezetes vala.

Mély tisztelettel és hálaadatos indulattal emliteni kötelesség Ő Ts. K. Fő Herczégységének az ország tisztelve szeretett Nádorispányának, és Ő K. Fő Herczégységének a' Magyar országai fő Hadi Kormányzónak azon kegyelmöket, hogy a' hely színére megjelenvén, a' kiállított gazdaságheli állatokat megtekinteni, és ezen Intézeten való megelégedéseket kijelenteni méltóztattak. Ezen kegyes pártfogás, és a' hazafiak' tapasztalt szives részvétele bizonyos reménységet nyújt, hogy a' kezdetbe vett Intézet esztendőről esztendőre emelkedvén, Hazánk' Gazdasági boldogításának nem tsekély előmozdítója fog lenni.

Egy Afrikai Dámának leírása.

Klapperton Anglus útaxó megérkezvén Vávába Bornu országnak egyik városába, ottan a' legnagyobb vendég szeretetnek örömevel fogadtatott. Ezen város gazdag, az útszák benne szélesek, 's tiszták, a' házak gömbölyű kunyhók, mint mindenütt Afrikában, a' lakosok betsület-tudók, és víg kedvűek, de nem mindenütt, mindazonáltal nyakasok, és minden tekintetre nézve az itálnak adva. A' Klapperton' többi látogatói között vala egy Arabsnak özvegyi sorsra jutott 20 esztendő leánya is, ki duszgazdagsága mellett a' keleti szépségnek valóságos remekje, és feje férjre vágyódik, Klappertont meglátogatván, kikérte magának, hogy az útaxó ötet is a'

maga hajlékába látogatná meg. Az Anglus a' szép teremtésnek e'béli kívánságát annyival is inkább tellyesítette, minthogy maga is kívánsi volt Vávában a' legszebb házat látni, és a' gazdag asszony' házi rendét megtekinteni, kinek 1000 rabszolga volt birtokában. Ezen házi udvar állott sok kunyhókból, a' rabszolgák a' külsőkben, a' rab-asszonyok pedig a' belsőkben laktak. Mind ezen lakásoknak középpontján álla egy nagy négyszegű hajlék, melly vitorla vászonnal vala takarva, és három oldalról gyékénnyel megakasztva; a' negyedik oldala vala egy lefüggő kidolgozott ökor bőrrel elzárva. A' kedves vendég előtt ezen bőrt felhúzták, és ott látta a' gyönyörű Zuma özvegyet keresztbe tett lábbal egy török szényegen ülni, mellette állott egy fejrőn edény, mellyben a' gourája (füge neme) volt, a' mellett pedig egy más edény, mellyben friss vizet tartott, ezzel Zuma időről időre az ajkait nedvesítette, midőn a' goura-evéssel vagy a' dohányozással elfáradt. Jobb felől vala egy rabszolgai korbáts. Zuma a' legszebb pamuk, és selyem szövetből való öltözetben volt, a' turbánja vala durva fejr muselinből. A' nyaka, 's melye egy rakás kalaris és drága gyöngy-sorokkal, arany-lánczokkal, és rubin drágaságokkal vala ékesítve. A' szemöldöke 's szeme alja ezen Vávai legszebb asszonynak feketére, a' haja indigóval, a' kezei 's a' lábai veresre valának festve. Jobb kezében egy száraz levelekből készített legyezőt tartott. — Az utazó Anglust a' szényegére leültette, és

hosszabb ideig legyezte őtet, annakutánna egyik rab-szolgájával előhozatta minden drágaságait, hogy azokat Klappertonnak megmutassa. Ezen kintsek állanak négy arany karkötőből, két nagy toilet-skatulából, melyekben tükrök, kalaris gyöngy-sorok, gyűrűk, ezüst kar-kötők, és egyéb számtalan apróságokból. Minekutánna Zuma ezen kintseket megmutatta volna, bévezette az utazót más híves szobába, melly a' nagy tisztaság mellett külömbféle fejrőn, 's réz edényekkel, 's tsészékkal vala felékesítve. Itten az utazónak kinyilatkoztatta a' férjének már jó idő óta történt halálát, és hogy tőle tsak egy fia maradt, ki nálanál sokkal feketébb, hogy ő a' fejéreket szereti, és hogy ő az utazóval Busába a' végett elmenni kész, hogy ottan öszvekeljenek. Ezen kijelentések közt egy tükröt vett a' kezébe, abba először maga nézett, azután pedig az idegennek adta mondván: „én valamivel öregebb vagyok az Úrnál, de tsak igen kevés.” Az Anglus észrevévén az özvegy' szándékát, tanátsosnak tartotta őtet többé meg nem látogatni. Gondolni lehet, mint tsudáلكozott, midőn útját tovább akarná folytatni, és tsak egyszerre két pósta kerül eleibe, azelső Zuma özvegytől főzött kását, és sült madarakot azon üzenettel hozott, hogy őtet a' szomszéd faluban látogassa meg; a' másik pósta vala a' Vávai Helytartótól azzal a' kinyilatkoztatással, hogy a' bátra maradt szereit Vávából mind addig ki nem vitetheti, míg Zuma gazdag özve-

gyet, ki egy félórával előbb ő érette a' városból elmene, vissza nem hozza. Ezen jelentésnél fogva Klapperton Vávába visszamenni kényszerítették. Alig tért vissza, azonnal ott termett Zuma sok fegyverkezett rabszolgáitól körülvéve valóságos hadi formában. Egy dobos, kinek feje strucz-madár tollakkal vala felékesítve, előre ment, egy nyilas lépdegelt Zuma' lova előtt, hátul pedig irtóztató sok fegyveresek, 's lántsások követték. Ő egy a' hazai szokások szerint felszerkezett 's felczifrázott lovon vitézi módon ült; a' ló' feje lapos rezekekkel, a' nyaka réz tsörgökkel vala ékesítve, a' ló szügyéről lelógott egy darab skárlátposztó, mellyen lapos ércz szeletek tündöklöttek, és a' lótakarója szinte skárlát-posztóból aranyra vala varva; maga az özvegy selyemből veres nadrágot, szafianból veres tsizmát, feje turbánt, és aranyra kivart köpenyeget hordott. Ha ezen asszonytság csak valamivel fiatalabb lett volna, (mert a' 20 esztendő az oda való ég alatt már nem fiatal), Klapperton késértetbe esett volna, a' mint ő mondta; és Európában ezen asszony ritka szépségnek tartott volna. Zuma a' Helytartó előtt kénytelen volt letérdepelni, és a' maga viseletéről feddést halgatni; de midőn eleresztetett volna, hátat fordítván az Igazgatónak, és mély megvetéssel lerázván lábairól a' port, mint egy megsértett Királyné büszke lépésekkel távozik el.

A p r ó s á g o k.

Montreal városában (Kanadában) mostanság épül egy 24 tornyos templom, melynek hosszasága 560, szélessége 150 láb, és magossága 100 láb. A' felépítésére kívántató költségek fél milliom dollárban vannak meghatározva.

A' minap megbélyegezék Londonban az aranyműves palotában ama nagy borhűtő ezüst edényt, melyet Rundell, és Bridge Urak készítettek az Angol Király' számára. Ez olly nagy, hogy hat embernek elég helye van benne, és 5000 unciánál többet nyom.

A' napkeleti Repositorium Leandelhall-Streetben (Angliában) nem rég Tippo Szaibnak igen drága könyv-tárát kapta ajándékban. A' könyvek többnyire Arabs nyelven vannak, és egy Korán kéziratban, melyet maga Tippo Szaib írt.

Rejtett szó:

Egész egy tagból áll, két betűje két pár;
Együtt a' több martir között meghala bár.
Végző párját ved-el, húzd meg a' középsőt,
Lesz szép város, noha ellenségtől győzött.

Jegyzet: Az 9-dik számbeli Rejtett szó: Fazék.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 11.

Leopoldina' Fundációja.

Ezen nevezet alatt: „Leopoldina' Fundációja az Austriai Birodalomban” az Austriai Beobachter ezeket közli: „Ő Ts. Királyi Felsége, a' ki nem csak maga alattvalójának boldogításáról, hanem a' messze földön élő emberi nemzetnek javáról is atyai szeretettel gondoskodik, méltóztatott megengedni, hogy Státusaiban egy olyan Egyesület álljon fel, mellynek nagy célja az Éjszaki Amerikai tartományokban lakó nem keresztény népek megtérítése végett küldendő Missiók felsegélésére terjedjen ki. Leopoldina Fundatiójának azért neveztetik, hogy az által Leopoldina Fő Herczeg - Aszszonyának az Amerikában megholt Brazíliai Tsászárnénak ditső emlékezete méltóképen fentartassék. Ezen egyesület felállítója a' Cincinnati (ezen új Püspökséget VII. Pius Pápa állította fel), és Philadelphiai Püspökségek Generalis Vicáriusa R e s e F r i d r i k Ú r, ki

a' Római Propagandának nevendékje volt. Ki midőn Bétsben mulatna, érzékenyen lefestette, minő szomorú állapotban legyen az Amerikai katholikus Missio, nevezetesen Cincinnatiában, melly kevés ott azok száma, a' kik az Úrnak szőlőjében munkálkodnak, 's melly szám nélkül valók ellenben, a' kik az életnek szavát óhajtozzák, hogy Templomok, Seminariumok, és Oskolák' építésére tellyességgel nints módjok. Ezen nemes célra azonnal sok jó gondolkozásuak ajánlván segedelmeket, az Egyesület az Anyaszentegyháznak, és a' Státusnak pártfogása, és kezessége alatt felállott. Az Olmuczi Herczegi Érsek, és Kárdinális Rudolf Ö Ts. Kir. Fő Herczegsége maga méltóztatott az Intézetet Fő gondviselése alá venni, 's helytartójának Bétsben az idevaló Herczegi Érseket kinevezni, ki a' mult Majus 13-kán tartotta ezen tekintetben előlülése alatt igen sok nagy Méltóságok jelenlétében az első ülést. Minekutánna itt az Egyesület' célja, és megállított szabásai felolvastattak, Plecz' Jó'sef Kanonok, és Ts. Kir. Professor Úr szívreható beszédet tartott a' Gyűléshez, kifejtegetvén a' Katholikus keresztényeknek a'beli kötelességeit, mellyek szerint tartoznak az Egyesületet segedelem adásokkal gyarapítani. Ezen beszédre nézve a' Gyűlésben elvégeztetett, hogy az, mind az eredeti nyelven, mind pedig fordításban a' Monarchiában uralkodó főbb élő nyelveken is kinyomtatassék. — Azóta már elküldözte a' Centralis Directio az Ö Felsége által hely-

ben hagyatott, és kinyomtatott megállított szabásait ezen Egyesületnek az Ő Ts. Királyi Fő Herczegségének, és Eminentijának, mint az Intézet' Kurátorának meghívó levelével együtt az egész Monarchiabeli Ordinariatukhoz; 's reményli, hogy a' Birodalomnak nemes gondolkozású, és minden jóra kész lakosai munkás segedelemmel fognak az Intézet' gyarapításában részt venni. Idővel a' Directio mind a' segedelem adásoktól, mind arról, hogy mire fordítottak az Amerikába küldött summák, valamint a' Missiók fogantatásáról is közönségessé tétetendő irás által számolni fog, 's azt az Egyesületben részt vevőknek megküldi. — A' rendes segedelemadás hetenként egy krajczárban áll ezüst érték szerént, úgy hogy ez által a' szegény sorsuak is részt vehetnek a' hit terjesztésének nagy munkájában, és részesülhetnek a' jótételnek lelki gyümölcseiben, mellyet az Úr ígért azoknak, kik az ő nevében egyet az ő kitsinyei közül felfognak, és a' mellyet az Anyaszentegyház feje a' részvétellel egybekaptsolt."

Chabert' tsuda próba - tételei a' méreggel.

A' Gazette Literary nevű Londoni Újság Julius 18-dikán ezen czikkelyt közli: „Kedden vala alkalmatosságunk itten Chabert Úrnak azon rendkívül való természeti ado-

mányáról magunkat meggyőzni, mellynél fogva a' méreg néki sem belőlről, sem kívülről nem árt. Ez a' Chabert Úr az az ember, ki képes a' tüzet is kiállani, valamint azt a' minap az által megmutatta, hogy a' behevitett kemenczében bészárva maradt, mellyben sokkal nagyobb melegség volt, mint sem hogy azt valami élő állat kiálhatta volna. Mostani próba-tételeit 15 személy előtt mutatta, kik között valának Doktor Smith Gordon, Bury Seborvos, és más tudós férfiak. Minekutánna az állati méreg ellen oltalmazó szerével (praeservativum) felfegyverkezett volna, a' bámuló férfiak' jelenlétében lenyele 40 grán foszforust, ezt egyik a' jelenlévők közül tette a' Chabert' nyelvére, mellyet ő minden kétségen kívül lenyelt. Vélekedésünk szerint ezen méreg mennyisége mindnyájoknak megölésére, kik jelen valának, elegendő lett volna. Az utolsó próbatétele abból állott, hogy két kanál forró olajat lenyelt, a' forróság 330-dik grádusban volt, tehát a' fővő víz melegségén felyül 118 grádussal. Ezt ő minden látszható irtózás nélkül tévé, noha a' kanál néhány minutum alatt úgy megmelegedett, hogy ahoz senki se nyulhatott. Végre Chabert Úr az egérkönek (Arsenicum) felemelkedő gőzébe tartotta a' fejét, melly gőz midőn a' szoba' egy részében elterjedt, olly erős lett, hogy a' jelenlévők félvén a' veszedelemtől, mind kifutottak. Mind ezekután (mí bizonyos gyönyörűséget érzettünk az ép megmaradásán, 's örültünk azon seerentsén-

ken, hogy nem voltunk saját gyilkosságának részesei) láttuk hogy Chabert Úr igen jó izüen ebédelt. Azt állítja, hogy a' méreg ellen néki három szere van, egyik t. i. a' növényi, másik az állati, és harmadik az ásványi méreg ellen. Sőt azt is erősíti, hogy a' Berlini kéksavanyt minden veszedelem nélkül elnyelheti; és mivel a' viperák', és más mérges állatok' marása néki nem ártott, úgy vélekedik, hogy az ő szere a' dühös kutya' marása ellen is használna.

Iszonyú nagy hadi-seregek, és ütközetek.

Ha az ember a' régi, 's új idők' történeteit öszve hasonlítja, kitetszik hogy hajdan a' háboru' viselése sokkal nagyobb vérontásba került, mint a' mai időkben, a' mi a' tüzelő fegyverek' foggyatkozásából, 's az a'-miatt támadt vérengző kézi viaskodásból könnyen megmagyarázható.

1) A' Cimberék, 's Teütók egyszerre háromszáz ezer emberből álló ármárával menének az Alpes hegyeken keresztül. Midőn Marius ugyan ezen Cimbereket Róma építésének 657-dik esztendejében Vercelli mellett meggyőzte, a' holtak' száma némelly írók által százezerre tétetik. Hajdan a' háboru' dühössége nem tsak a' katonákra terjedett, hanem mind azokra, kik az ellenség' országában voltak, akár fegyveresek voltak azok,

akár nem. 2) Junius Camillus idejében Brennus Franciaországból Olaszországba 300,000 emberből álló hatalommal rohant be, de ezen 300,000-ből egy sem tért vissza hazájába. 3) A' Karthágói első hadban a' Rómaiak' és Karthagóbeliek' részéről egy milliom emberrel, és 1200 hajónál több veszett el. A' második hadban a' Cannai ütközetben Hannibal a' Rómaiak közül 50,000 fegyveres embert tett semmivé. 4) De a' régi időkben 's illetőleg a' Státusok' felállásával azt állítja Mumenter, hogy minden emberek, kiket az öregség, vagy az erő nem gátolt fegyverben voltak, melly környülfállítások elegendőknek látszanak némelly Tudósok előtt arra, hogy hajdan az ármádák' irtóztató nagy voltát, és hódításaikat hihetőkké tegyék. Így p. o. Ninus' hadi-serege egy milliom hetszáz ezer gyalog, kétszáz ezer lovas katonából, és 10000 kaszás szekerekből állott, ezek által felső Ásiának majd minden Státusait meghódította; — Semiramis ármádája, melly által Indiát megtámadta, de az Indusok Királyától, ki még nagyobb ármárával állott elő, vissza verettetett, állott három milliom gyalog, fél milliom lovas, és száz ezer tevék katonákból, ezen táborozás olly rettenetes vala, hogy mind a' két részről 9—10 milliom emberre lehetett tenni az egymás ellen hadakozókat. Sesostrisnak hadi ereje hatszáz ezer gyalog, huszonnégy ezer lovas, hét ezer kaszás kotsiból, és számtalan hajókból állá, mellyek által Afrikának egyik részét, egész

Asiát, Európának tengeri-partjait meghódította, volt alatta 1700 Al-vezér, kik vele egy nap születtek, és e' végre voltak nevelve.

Irtóztató jégesső, és forgó-szél.

Cazorlában (Jäenben Spanyol országban) Junius 15-kén délutáni 3 óra tájban olyan irtóztató jégesső, és forgó-szél volt, mellyhez hasonlót a' Historia nem esmér. Ugyanis egy rettenetes jég-zápor, (mellynek legkisebb darabjai diónyi nagyságúak, és a' legnagyobbak négy fontosok voltak), úgy leverte a' házaknak tetejét, és falait, 's úgy megtöltötte az útszákat kö- és fa töredékekkel, hogy a' város hasonló leve az ellenség ágyui által elpusztított városhoz. Sok házak egészen széljel zúzva hevernek, a' többiek mind tetemesen megvannak rongálva. Az a' rettenetes Orkán, melly a' kö-essőt hozta, némelly házokról egészen elkapta a' tetőt deszkástól, gerendástól együtt, és messze — néhányat puska-lövésnyire a' -- várostól elhajította. A' közellévő fás ligeteknek, majoroknak, alléknak nagy része töből ki van szaggatva, a' gyökerek felfelé állanak, és a' megmaradt fáknak minden ágai elvannak tördösve. A' városhoz (Cazorlahoz) tartozó egész megye elpusztult, a' falusi, 's mezei lakosok a' kétségbe esésre juttattak, mert a' gazdag búza vetések 10 minutum alatt eltűntek szemeik elől. — A' jégesső megállott, 's ekkor neki

zudult a' legrémitőbb forgó-szél, a' minémű-re ember nem emlékezik, melly az embereket a' földről felkapta, 's vitte a' levegőben a' nélkül hogy lehetséges lett volna segítségkre menni; hasonlóképpen elragadt a' szél minden négylábu állatokat, és őket nagy darabon a' levegőben repülni látni lehetett. A' lakosok nagy inségre jutottak, mert annak a' kevés marhának is, melly megmaradt az egész Megyében nem lehet találni takarmányt. Sokan elvesztek, és még többen halálos betegszen feküsznek. (Ezen szinte hihetetlennek tetsző előadást a' későbbi tudósítások is bizonyítják).

A p r ó s á g.

Irlandban él egy paraszt ember ki óriási nagy erejéről híres. Egy Lord, ki maga is erős 's nagy öklöző volt, meghallá, 's felkeresé őtet. A' mezőn találá a' parasztot, 's néhány oldalba - döféssel tudtára adá jövetelének okát; a' paraszt ezen meg nem indult, hanem ásóját letévén, megmarkolá a' Lordot, 's a' kerítésen kihajtá; azután ismét ásóját fogván, kérdé: Nem szolgálhatna e' még valamivel a' Lordnak? — „Igen is”, felele a' Lord „vesd ide által a' lovamot is.”

Rejtett szó:

Dúl az egész, 's dühödött ellenség' véreit ontja;
Bal sorsot tesz elől; két vég betűjére rak a' bölts.

Kótsi György.

Jegyzet: Az 10-dik számbeli Rejtett szó: György.

Statistikai Jegyzések Mekka városáról.

A' Mahumedánusok' fő bútsujáró temploma Mekkában vagyon, melly az éjszaktól délfelé nyúló szűk, és homokos völgyben fekszik, a' veres tengertől mintegy 48 Angol mértföldnyire. A' völgy 100—700 lépésnyi széles, 's a' város annak legszélső részében fekszik. A' város' mind a' két oldalai felől 200—500 láb magosságú hegyek emelkednek. A' hegyek' fő bérce a' keleti részen van, és a' város' egy része annak töviben áll. A' hegyek mind terméketlenek, és egy élőfa sinsz rajtok. A' város meglehetősen szépnek látszik, mivel az útszái szélesek, a' házak magasak, és kőből építve; a' házak ritkán vannak kimeszelve; az ablakok' nyílásai nád-rostéllyal béfonva. Minden háznak van áltánja, mellynek padlója lefelé hajlik, hogy az eső az útszákra lefolyhasson; mert, mivel az eső rendszeren ritkán esik, nem érdemes a' vizet tsatornába gyűjteni. A' terrassok kőfalak-

kal vannak elfedve, hogy az ember ne láthassa az asszonyokat, kik ott gyakran a' házi dolgokkal foglalatoskodnak; mert a' keleti férjfiakra nézve szégyen az altánokra kukutskálni, mivel azt gondolják, hogy az asszonyok után más házakba is tekintgetnek. Minden lakásban az idegenekre nézve vannak bérbe kiadó szobák, és azért ezeknek a' ki, 's bejárások a' házi Ur' szobájitól el van választva. Az utszák nintsenek kirakva, és száraz időben a' por által szinte olyan kellemetlenek, valamint essős időben sár a' miatt. — Mekkában, 's Medinában a' Szeracenusoknak hajdani pompás épületeik' omladékaiból semmi sem látszik, mellyek külsőben a' majd figyelmet nem érdemlő Syriai, 's Egyiptomi városotskákat ékesítik. Tsak egy szabad piacvagyon a' templom előtt, melly egynéhány nagy magános épületeken, két tárházzá vált Collegiumon, és egy pár oskolán kívül egyedül valamire való épület. A' városnak sem köfalai, sem kapui, sem előfái, sem kertjei, sem éjjeli kivilágosítása, sem bátorságra ügyelő rendelése nintsenek. Mind elvan itt hagyatva, a' nyilvanságos épületek romladozásban vannak, az egyetlen egy víz-tsatorna is, melly hajdan a' városban vala, öszve van omladozva, noha a' kúti víz igen rossz. Az utazót a' piszok, sár, 's koldulás mindenfelé szomorítja. A' mindenféle Mahumedánus nemzetségekből való lakosok' száma felmegy 30—34,000-re. Megjegyzésre méltó, hogy a' Mekkei, 's a' Dschidda körül lakó férjfiak megbélyegeztetik ma-

gokat; mellynél fogva ha valamely gyermek már 40 napos, három mély metszést tesznek az orcáján mind a' kétfelől, 's kettőt a' vak-szemén, mellyek a' képét egész életre elrútitják. A' leányok mindazonáltal nintsenek így el tsúfitva. A' férjfiak a' fényűzésre, 's házi élelem' módjára nézve felette pazarlók; a' lakadalmok, 's a' környölmeteltetések ünneplései rettentő sokba kerülnek, és sokszor megesisik, hogy illy alkalmatossággal a' hívők le is isszák magokat.

Égbekiáltó vétek.

A' Gers - Departamentumi fenyítő Törvényszék Auchban (Franciaországban) folyó esztendei Julius 11-kén T r e n q u e Francziska nevezetű 24 esztendős leányt, mint édes szülőinek, és testvéreinek gyilkosát, halálra ítélte. Ezen gonosz teremtés édes atyát, édes anyját, két férjfi, - 's két leány testvéreit azért étette meg, hogy mind a' reá szállandó, mind pedig amazoknak jutandó javakban egyedül örökösödjön. Francziska 18 esztendős korában a' fentemlitett városban, az Ursulinák' klastromában szolgált, hol a' szín - 's képmutatása kitetsző volt. Egykor a' kápolnába vezeté az Apáczákat, hogy nekik egy nem régen meghalálozott Apáczának bújdosó lelkét megmutassa. Házatlanul állították az Ursulinák, hogy semmi ollyast nem látnak; Francziska állhatatosan újjal mutata a' lélek' meg-

jelenésének helyére; sőt azt is elakarta velök hitetni, hogy a' lélek beszél vele. Egy jó darab idő múlva rajta kapván Francziskát valami hivatalságon, a' klastromból kikérgették, midőn ő a' szülői' házához vissza tért. Trenque Francziska a' Biróság által reá hozatott halálos ítélet' felolvasását hideg vérrel halgatta, és az orczáján a' megijedésnek legkisebb jelét sem lehetett észrevenni.

Új rozs-fajta.

Trevouxból (Franczia országban) a' földmivelés-társaságának egyik levelező tagja, több városokat olly különös fajta rozsra vetésére tanított, 's azt velök megesmértette, melly a' felette nagy haszon miatt, minden mezei gazdák' figyelmét megérdemli. Az előadó 1827-dik esztendei Nov. hónapjában ajándékba kapta 60 szem rozsot ezen különös idegen fajból, melly már a' Sayssel tájékán termett. Ezeket egy ritka, 's csak egy kevéssé trágyázott homokos földbe vetette; minden szem egymástól 6 hüvelyknyi távolságra vala a' földbe bételve, és Mártiusban csak egynehány fűszál nőtt, de Májusban az egész föld sűrűen vala bénőve azzal, Juniusban már 675, hat hüvelyknyi hosszú kalászt lehetett számlálni, és minden kalászban 40—46 szem volt, e' szerint 28,000 szemig termett volna, ha egy nevezetes részét a' jég-eső el nem rontotta, a' másikat pedig az egi

madarak el nem pusztították volna; és mind ezek mellett a' termés még is minden kalászban 10,000 szemre ment, mellyekkel egy meg-
lehetős tál megtelt.

Az illyes szem, a' közönséges rozsnál nagyobb, hosszabb, és nehezebb, mint némelly búza szem majd általátszó, és azt mondják, hogy belőle igen finom, fejér, tapláló, és jó izű kenyér készül. A' termést nyolcz, külömbféle Tartományokból való mezei gazdák közt elvetés végett felosztotta, a' megmaradt részt pedig ugyan azon mód szerént szinte elvetette. A' mult ősszel igen jól tsirázott, vidámon kihajt, és ismét gazdag aratást ígér. Ezen gabonának levele 1 lábnál hosszabb, és 6 lineánál szélesebb, a' szára 6 lábnyi magos, és a' gyökerétől fogva egészen a' kalászig felette ízés, vagy görtsős. Minden kétségen kívül reményleni lehet, hogy ezen jeles rozs-faj a' mi tartományainkban is megterem, és a' bő terméséért, valamint a' gyönyörű lisztjéért, igen méltó a' vetésre.

Doktor Nantini észrevételei a' holdról.

Doktor Nantini Úr Szárdiniának Niz-
zai tartományában Mentoni Tsillagvizsgáló,
és Phisikus, közel a' tengerhez egy Messze-
látót készítettett melly 27 Anglus lábnyi,
's a' mellybe az üvegekhez léptsőkön kelletik
felhágni, hogy a' szem lassan hozzá szokhas-

sék a' szemet rendkívül erőltető világosságnak eltűrhetéséhez, és az égi tárgyak vizsgálatához. Ez a' messzélátó ötszáz ezerszerre nagyobbítja a' tárgyakat, és egyszersmind az égi testeket olly közel hozza, hogy még eddig senki ennyire nem vihette. Nantini Úr Május 18-kán éjjeli 11 órakor a' holdat vette vizsgálása tárgyául; és, a' mit még eddig illy tisztán senki az Astronomusok közül nem láthatott, ő a' holdban hegyeket, rendesen épített városokat, folyóvizeket, és erdőket látott. — Úgy látszott néki, mintha a' vizeken élő teremtések mozognának vagy úszkálnának. Látott ezen kívül a' szárazon rettentő nagyságu testeket lassan mozogni, 's tovább haladni, a' mellyek tehát hihetőkép-pen élnek. Egy kis munkátskában ezen czim alatt: „Előleges tudósítások a' lakosokkal rakott holdról”, leirta N. Úr eddig tett tapasztalásait, és ezt folytatni is fogja, mihelyest t. i. a' rendkívül való megerőltetés által elgyengült szemei annyira megerősödnek, hogy vizsgálásait ismét elkezdheti. Ezen nevezetes messze-látóról vagy telescopiumról az ahoz ertő tudósok igen magasztaló ditsérettel szólnak a' közönséges folyóirásokban, és tsak azon sajnálkoznak, hogy a' legerősebb alkatasú szem sem győzi el sokáig azon által a' nézést, és a' ki több izben próbálja a' vizsgá-lódást, tarthat tőle, hogy megvakúl.

A p r ó s á g o k.

Hollandiában Hertzogenbusch mellett van egy kis falu, hol azon régi szokást ismét megújították, hogy azon férjfiakat, kik a feleségeikkel való rossz bánás miatt elhíresedtek, kivezetik a' mezőre, ott őket eke eleibe fogják, és egy darab földet velek megszántatnak. Ez trombita-harsogás, és irtóztató lármázás közt esik meg, mellyet az öszvegyülekező sok ember indit. — Jól esik az illy feleség-kinzóknak; mert néha ők ezen ártatlan teremtések (?) előtt igen fent hordják orrokat! —

Bostonban rövid idő óta mutatja magát egy betegség, melly közönségesen az emberi nemet félelembe ejti, 's álmélkodásra indítja. A' jelenése olly vidámságot okoz, hogy azt az ember pajkosságnak méltán mondhatja. Mihelyest ezen esztelen időszakasz elmulik, azonnal következik a' szédülés, és gyomorrágás, ezt követi a' valódi dühösség, és legfeljebb 25—30 minutum alatt a' guta-ütés. Ezen betegségben, mellyet az Orvosok dühös hideglelésnek neveznek, 14 nap alatt meghalt 2,438 ember. A' levegőnek, és a' megromlott ivó-víznek tulajdonítják. Eddig borral, 's rakkal próbáltak ezen mirigynek elmentállani, de ez igen keveseknek használt. Egy Herrison nevű Tanátsbeli a' betegség' kezdetével mindjárt eret vágatott magán, 's ez által a' rosztól megmenekedett, de más tíz

beteg közül ezen feltalálás alig használt egynek, hanem mindnyájan a' kimondhatatlan rágasok között guta-ütésben kimultak.

Az Indiából vett legújabb tudósítás' következtetésében az a' Bramin, ki Madraszban a' levegőben ült, 's kiről az első Féleszteni Hasznos Multságunk' 307-dik lapján említést tettünk, megholt, 's a' titkát magával a' sírba vitte. A' Literary Gazette nevű Ujság egy Kalkuttai' előadásából azt írja, hogy Schastersben a' levegőben ülés' mesterségét rendesen tanítják, és főképpen attól függ, hogy igen fáradtságos munka által (az az a' lélekzet' elnyomása által, 's a' t.) az arányos testi nehézség (gravitas relativa) felette megkissebbedik (?) Már Ibn Batula a' Hindostáni Tsászár' udvarában látott két bűbájost, kik köpenyegeikbe begöngyölve a' levegőbe szállottak.

Rejtett szó:

Eleim' érdemi nagyok,
 Haj! most is üldöztetem;
 Elöl-hátul tsak az vagyok,
 A' mi volt eredetem.
 Az egésznek vég hármába
 Soknak megbotlik a' lába.

Jegyzet: Az 11-dik számbeli Rejtett szó: Bajnok.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 13.

Költsönös Jótétemény.

Egy Anglus Újság Konstantinápolyból vett magános tudósításból, az Orosz foglyok elbocsátásáról ezeket adja elő: „Kezembe a' végett veszek pennát” úgy kezdődik azon magános levél, „hogy azon történetet világosságra hozzam; melly itten rövid idő óta szóban forog, és a' bal vélekedésekre könnyen szolgáltathat alkalmatosságot. Én itten a' Török Tsászár' azon Hatti-Serifjét (Ts. Végzését) értem, mellynél fogva a' 112 fogságba esett Oroszok, a' Nagy Urtól nem tsak vissza nyerték előbbeni szabadságokat, hanem a' Szultán' költségén egész Odeszáig el is küldettek. Itten közönségesen azt tartják, hogy a' Török kormányzék az Orosszal megegyezett a' foglyok' kitserélése felől. Én arról megvagyok győztetve, hogy mindenszabadon bocsátás tsak következése a' Török' háládatosságának. Egy Bim-Basi (ki a' Töröknél annyi, mint nálunk az Ezeredes-kapitány) a' tavalyi táborozás, alkalmával Várna mellett az Oro-

szok fogságába esett, kivel az Oroszok legbe-
 tsületesebben bántak, és főképpen egy Orosz
 Tiszt olly különös szívesseggel viseltetett
 éránta, hogy még az elszökésben is segitet-
 te őtet. Erre a' Bim-Basi, ki egyik vala a'
 Szultán' kedves emberei közül, nem sokára
 olly parantsolatot vett, hogy a' fő városba
 menjen, és a' Szultán előtt megjelenjen.
 Rövid idő múlva éppen az a' szerentsétien
 sors érte az említett Orosz tisztet is, ki szin-
 te a' Törökök' fogságába több Hazafiaival
 esvén, Konstantinápolyba küldetett. Éppen
 azon idő pontban szándékoztak őket Halki
 szigetébe küldeni, midőn a' Bim-Basi törté-
 netből a' parton lévő kávéházban vala, a'
 barátjára esmért, kinek életét 's szabadságát
 köszönhetette. Alig mult egy néhány nap, a'
 Bim Basi hívesítő ételekkel 's italakkal, va-
 lamint ruha-darabokkal pipákkal, 's a' t. meg-
 terhelvén egy kis tsónakot, a' mondott Szi-
 getbe evezett. Azon öröm, mellyet az ismét
 látás okozott, leirhatatlan." Minthogy a' Bim
 Basi éránta olly barátságos gondoskodással
 viseltetett, az Orosz Tiszt bátorságot vett
 magának, 's azt határozta magában, hogy
 a' Bim-Basinak egy ezüst tsészét küldjön,
 mellyre az ő, 's őt fogoly-társainak nevei
 valának metszve, és hogy őtet a' tsészéhez
 mellékelt könyörgő levelében arra kérje,
 hogy a' Nagy Urnál szabadságok' kieszközlése
 végett vetné magát közbe. A' Bim-Basi ezen
 kérésre pontban hajolt, és egyik kezében a'
 tsészét, a' másikba pedig az esedező levelet vé-

vén, a' Szultán eleibe ment, és néki az Orosz Tiszttel való öszveköttetését környül-állásosan előterjesztette, könyörögvén, hogy ötöt, és a' többi fogoly-társait szabadon bocsátaná. Ezeket a' Szultán nagy részvétellel hallgatta, és nem tsak azon hat Orosz Tiszt' szabadságát, hanem mind azon személyeknek, is, kik azon időben fogságba estek, visszaadta.

S á r k á n y.

Egyiptomnak Manuf nevű városában a' Bahri tartományban egy repdeső sárkányt fogtak, mellynek hossza 8 lábnyi, és a' vastagsága 2. láb. Igen magosra ugyan soha sem repült, de az által még is nagyon segített magán, hogy sebesen előhaladhasson. Sok próbatételek után végre hálóba kerítették, 's megfogták. A' kigyó nem mérges, és igen szép változó színeket játszik. Az oda való lakosok Musuffnak nevezték, ilyen nevű Helytartójáról a' tartománynak, a' ki azt legelőször látta repülni, ezen ritka állatot az Egyiptomi Vice Királynak küldötték ajándékba.

Borzasztó történet. (intésül.)

Flint Úr a' maga history of the Western States nevű írásaiban (Éjszak Amerikában) egy olyan esetet beszél, melly a'

Laocooni mesés történeténél szomorubb volt. Egy nagy számmal bujdosó familia vigyázatlanságból éjjeli hálásra sátorait egy domb' allyán húzta-fel, mellynek ürege, oh fájdalom! tele volt tsergő-kigyókkal. A' tűz által az üreg megmelegedvén, és a' rettentő állatok nagy számmal barlangjokból ki bújván, éjtszakának idején a' sátrokban fekvő familiára másztak. A' kigyók az egész helyet, hol a' szerentsétlenek valának, meglepték, és minden ágyba tsusztak; a' gyermekeket szülőik' ölében a' férjeket feleségeik mellett megmárták. A' szerentsétlenek majd mindnyájan helyben meghaltak, és tsak egynehányan kerülhették el a' mérges állatok' dühét.

Szörnyü nagy Szekér.

Stökbridgében (Berkshire nevü tartományban Angliában) Morgann Úr egy a' vas útakon használható gőz-szekeret talált fel, mellyet az ember nagysága miatt száraz bárkának méltán nevezhet, minthogy ez úgy van elkészítve, mint az útzók' által-szállítására szánt eddigi gőz-hajók. Ezen szekérnek van Hajós-Kapitányi kamarája, ágyai, és egy padokkal felkészített fedél, mellyen körül lehet járni. A' szekér 20 személynél töbre van készítve, és egy az első részében alkalmaztatott gőz-mű-szer húzza, mellyet egyetlen egy ember könnyen igazgat. Erről azt mondják, hogy a' tett összevetés szerint egy

óra alatt 12—15 Angol mértföldet halad. Még ugyan eddig nagyban nem tettek vele próbát, a' mi nem sokára meg fog történni. Ha a' dolog jól üt-ki, gondolni lehet, hogy ezen szekérnek a' béhozása a' Kormány-Széket az országos fuvarosokra nézve figyelmes-sé fogja tenni.

Vissza emlékezés a' régi időkre.

Azon asszonyi czipők közé, mellyek tulajdonosaiknak szerentsét, és betsületet szereztek, tartozik a' Rhodope nevezetű kellemetes leány' czipője is, kit fiatal korában, sőt életének legszebb virágjában rabképpen vittek Egyiptomba, hol Baukratis városában vevőre talált, ki Rhodope' ingerlő szépségének földig hódult. A' mit ezen leányon leginkább tsudálni lehetett, volt a' mód fellett szép lába, mellynek egész szerentséjét köszönheti; mert midőn egykor a' Nilusban feredne, és a' szolgálói a' levetett ruhánál játszanának, hirtelen leszálla egy sas, és felkapván Rhodopének egyik czipőjét, azt egész Memphiség a' Birodalom' fő városáig vitte, hol Psameticus Király ölébe éppen akkor ejtette le, midőn szokás szerint a' nyilvános vásárban Birói Székében ülne. A' Király felette tsudálkozott a' gyönyörű czipőn, gondolván, mennyivel kellemetesebb és takarosabb lehet a' tulajdonosa? azon pillantatban felkerestetni parantsolá a' leány-

zót megtalálván, szépségétől annyira elragadtatott, hogy azonnal feleségül vette. Vitellius Római Császár Svetonius előadása szerint, szép hitvesének mindenkor maga húzta fel a' czipőjét, és a' jobbik lábáról való czipőjét mindég a' melyén hordozta, és azt legnagyobb bethben tartván, öröm-elragadtatással gyakran tsókolta. — Lengyel országban szokásban volt asztal felett egy szép vendéglő asszony' atlaszból való czipőjét pohár gyanánt használni 's abból Tokaji bort inni; ez Magyarországban sinsz példa nélkül. — Franciaországban hajdan a' fejér-személyek olyan magos sarku czipőt viseltek, hogy egy férjfi lakodalom után kisebbnek találta a' feleségét, mint az előtt gondolta, és látta.

Különös természeti tűnemény.

Eperjesről írják Jul. 9-dikén hogy Ternye helységnek egyik részében, melly Gomba falu felől esik, tsendes essőzés közben egyszerre olly iszonyú forgószél támadott, melly nem tsak a' házak fedeleit felkapta, és öszvetörve széljel szórta, hanem a' fákat is gyökerestől kiszaggatta, a' házak, 's kertek kerítéseit elpusztította, sőt egy köfal kerítést is úgy elsepert, hogy annak tsak a' fundamentuma látszik. Megjegyzésre méltó, hogy ugyan ekkor a' helységnek más részében napfény, és tsendes idő volt, 's midőn a' zivatar után onnan a' lakosok kárt nézni áltak

mentek, nem győztek a' megfoghatatlan történetnek tsudálatos voltán álmélni. Ugyan ez a' forgó-szél Ádám-földe felé vevén útját, ott két házat fundamentumáig elseprett, és széljel szórt.

A p r ó s á g o k.

Caisley városa' szomszédságában (Skóciában) egy kertben, melly a' régi Stanelie nevű kastély mellett vagyon felette nagy figyelmet érdemlő, olly régi emlék-pénzre találtak, melly még azon időből való (K. U. születése után 70-dik eszt,) mellyben a' Zsidók a' Rómaiak által meghódítottak, midőn Titus Jeruzsálem városát elrontotta. A' pénz érczből való, igen vékony, és az általmérőjében éppen $1\frac{1}{2}$ hüvelyknyi nagy. Az egyik felén vagyon Vespasianus Tsászár' feje ezen felirással: „Vespasianus Rom. Imp. Aug.; a' másik felén pedig egy pálma-fa mint Zsidó országnak czimere. A' pénz' alján mind a' két felén látni egy egy figurát, mellyek közül az egyik térdelhajtó helyheztetésben ül, a' másik ellenben áll — a' felírás: „Judaea capta” alatt ezen két betű van: s. c. Ezen régiségnek tulajdonosa Thornlieben Vilson Wm. Úr. Mintegy esztendő előtt hasonlóra találtak York városában.

Nagy Kállóból, Jul. 22-kén. Ezen hónap 11-kén szüle itt egy szegény sorsú asz-

szony Zakár Jánosnak kiszolgált katonának felesége, ki most 33 esztendő, 3 ép 's egészséges fiu gyermeket, kik most is élnek és egészségesek. A' szegény gyermekágyasnak, 's kisdedeinek tápláltatások felől sok jótévő lakosai a városnak emberszerető módon gondoskodnak.

Londonban most jöve ki Keper Major utazásának leírása, ki a' régi Babylont megvizsgálta. Ő azt mondja, hogy a' régi Babel tornya, melly nap-sugárainál száraztott téglából épült vala, omladéka most is egy, a' tűz által megemésztett hegyet ábrázol. A' te tejéről észrevehetni ama régi város' irtóztató omladékait, mellyet Semiramis olly híressé tett vala.

Egy levegői golyóbis, melly a' szél fujtában megyen, minden órában 5 német mért-földet halad, következésképpen egy nap, és egy éjjel 120-at. E' szerint 6—8 nap alatt könnyen mehetne az ember Portsmouthból Amerikába.

Rejtett szó:

Az egésznek ellent még a' fa sem állhat;

Első tagjával él sok szelid, 's vad állat;

A' másik tag tagja akármelly egésznek; —

Első fele madár, más disze embernek.

Sebessy János.

Jegyzet: Az 12-dik számbeli Rejtett szó: Görög.

Tűrés

Hasznos Mulatságok.

1829.

N^{ro} 14.

Ormányi Piros Istvánról.

Dús Piros Istvánnak nintsen vásárlani könyvet

Pénze: de van, tudom én, földszerezésre elég.

Ugy van; mert földjét munkáltathatja cseléddel,

Vagy mással: még is haszna belőle vagyon.

Am de ha könyvet vesz, szükség dolgozni magának,

Abból, milly nagy baj! venni ha hasznot akar.

Ormányhegyi Palota.

Kérkedik (és méltán) Ormány hegye szép palotával,

Tágos keblében melly felemelte fejét.

Mester az építést bölcsen végezte: szobáknak

Illő költséggel diszt ada földes urok.

Hát mi hibázik még? — mi? csak egy könyvtár:
de nem olcsó:

Hát milly áru legyen? — Mint maga a' palota,

Igy maga legjobb hirt szerez a' jó gazda magának,

Igy árad ki, 's hat el messzszire nemzeti fény.

Lydiához.

Lidia! mondd meg: kell-e tanulni az Asszonyi
Nemnek?

Lydia mond: Szép, 's jó, Asszonyi Nem ha tanul.
Lélekből, 's testből áll a' szebbik Nem is, úgy e?

Mind kettőre tehát költeni kell egyaránt,
Mit mondek egyaránt? hiszen a' lélek nemseebba'
Testnél: hát méltóbb gondviselésre az ész.

A' tudomány' gyemántja borítsa az észet, mikor
a' test

Főtől fogva egész talpig aranyba ragyog.

A' könyv-zsivány.

Halni akar Blondel: de hogyan, 's mért? köny-
veket olvas,

'S majd meghal, könyvet néki ha senki sem ad.
Könyvet venni ha kell; a' gazdag Blondel azonnal
Fázik, majd megfagy, 's sirba ragadja halál.

Benne tehát lelket másoknak könyvei tartnak,

Mellyeket ő sokszor rejt, 's soha vissza sem ad,
Igy válik könyvórzóvá, 's új módi zsivánnyá
Blondel sok könynek rejtegetése után.

Szép János.

Kisdedek' őr-oskolai Intézete.

A' kipallérozott világ még eddig semmi
ollyan nevelő vagy tsinosító Intézetet elő nem
mutathatott, melly az egész emberiség' köz
javára nézve olly czélarányos volna, mint

a' Kisdedek' ōr-oskolájának felállítása, és Intézete, mivel ebben a' gyermek minekelőtte a' rendetlenségnek, vagy gondatlanságnak adná magát, már jó előre a' rendes életnek alapját velette. Ezen Intézetbe olyan $1\frac{1}{2}$ —7. esztendőös gyermekek fogadtatnak, kiknek szülők annyira el vannak szegényedve, hogy azokat fel nem nevelhetik; a' gyermekek, ha a' szülők ebédre való kenyeret adnak velők, vagy küldenek utánok, ezen Oskolában, a' kipallérozott, Tanitók', Tanitónék', 's gondviselő asszonyok', szoros felvigyázása alatt az egész napot, az az reggeltől fogva késő estvéig tölthetik. Ebben a' gyermekek mindjárt a' korokhoz alkalmas hasznos tárgyakra tanittatnak, és még a' játékok is úgy vannak elintézve, hogy a' gyermekek illy alkalmatossággal nem tsak semmi kárt, nem tehetnek semmi illetlenséget, avagy pajkosságot el nem követhetnek, hanem inkább lelkökre 's eszökre nézve pallérozódnak. A' czélra nézve van egy nagy tiszta, 's körös körül ülni való padokkal, külömbféle, tanulásra való tárgyakkal, a' kisdedeket oktató 's mulattató szerekkel felkészült szála; van azonkívül egy árnyékos játszó hely, melly arra nézve van felállitva, hogy a' gyermekek testöket a' szabad levegőben is feléleszthessék 's megerősíthessék.

Az olly szegény anya, ki kisdedeire se othon nem vigyázhat, sem magokra nem hagyhatja, sem az útszákra el nem bocsáthatja (itten a' nevelésről szó sintsen) ezen

jótéteménynél fogva bátran láthat a' dolga után, és a' familiáját az elnyomorodástól könnyen megmentheti. — A' tehetős 's gazdag ellenben, ki gyermekeit többnyire durva, neveletlen, és vigyázatlan zsoldosra bízta, és szerentsetlenségére! rövid idő alatt a' gyermekeiben vagy lelki, vagy testi hibákat tapasztalt, melly szerentsés most, hogy tsekély adakozás mellett gyermekei öriztetnek, oktattatnak, 's élet' módjára tanittatnak.

Ezen Intézetek, mellyekre az emberiségnek legnagyobb szüksége vagyon, Angliában, Német, Burkus, és Franczia országokban az illető Kormány-székek' parantsolatjára fellette hamar állittattak fel 's elterjedtek. De illyen szent Intézet már mi-nálunk Magyaroknál is találtatik, melly a' nagy Méltóságú Korompai Brunszvik Maria Theresia asszonyság Ő Excellentiájának nagy lelküése, és búzgó igyekezete által állittatott fel, melly áldozatért a' ditső Nemzet' háládatosságára; 's tántorithatatlan bizodalmára Ő Exja magát érdemessé tette. Mult esztendei Junius napjától fogva Budán, és Pesten több rendbéli illy kegyességnél fogvást felállított Intézetekről, azoknak elrendeltetéséről, és sikeréről kiki meggyőzheti magát.

Vajha ezen szent menedék-helyek hazánkban minél előbb közönségessé lennének és mindenfelé elterjednének, hogy a' gyermekeknek kora, nem természetes, gyakran kegyetlen halálok által, a' szülők vagy szolgál-

lók' gondatlansága miatt a' Familia szeren-
tsége meg ne zavartatnék.

Nemes Rehlingen Antal.

Régi omladékok.

Még 1826-dik esztendői October hónap-
jában, Helvetziában Zofingen városában, Su-
termeister Tanátsbeli Jóságában a' föld-
kiásása' alkalmatosságával kőfalakra, töredé-
kekre és Római régiségekre találtak. A'
kiásást a' Zofingen város' Tanátsának elinté-
zésénél fogva most is szorgalmasan 's sze-
mesen folytatván, egy felette nagy kiterje-
désű és igen régi épületre akadtak, mellynek
csak a' fundamentuma vagyon fen, erről
ezer esztendőnél régibb föld-boltozatott hányt-
tak le. Itten egy fő épületben mellynek mély-
sége mintegy 90, 's hosszasága mintegy 200
lábnyi vala, látni lehetett tornáczos pa-
dolatokat, oszlopokat, nagyobb, 's kisebb
szobákat, mellyek közül háromnak a' mozaik-
ból való padolatjai rajzolatokkal felékesítve
meglehetős épek voltak. A' fő épületnek déli
szárnyával öszve vannak kaptsolva a' fejér
márvánnyal ki-rakott víz-'s izasztó-fördők,
tűzhelyekkel, 's a' viz kifolyására alkalmaz-
tatott tsatornákkal együtt, az által ellenben
lévő épület szárnyán látszanak a' házigazda-
sághoz tartozó épületek vagy is istállók. A'
földben találtatott pénzek azt mutatják, hogy
ezen majort legalább a' 4-dik század végeig,
vagy kezdetéig emberek lakták.

A' Balkán bércze.

A' Báľkan, máskép' Hämus hegye Európai Török országnak legnagyobb részét teszi, és keresztül nyúlik Bosnia, Szervia, Bulgaria, Románia, Maczedonia, Epirus, és Albania tartományokon. A' Száva', 's Duna', völgyei a' bércz' éjszaki völgyeivel egy sorban állanak. A' hegy gerincze kopasz, 's öszve töredezett gránitkövekből áll, sok tekeformájú bérczei vannak, számtalan kőszikla darabok, mély meredek, mellyek olyan szűkek, hogy inkább hegynyílásoknak, vagy hasadásoknak lehet mondani. A' legmagosabb teteje nyári időben csak igen rövid ideig van jég nélkül, 's e' miatt rajta majd semmi növény sem terem. — Jollehet az egész bércz általján véve a' felmenetelt akadályoztatja, 's felette nehezzé, 's bajossá teszi, mindazonáltal Roth Generális a' jelenvaló háború' alkalmazásával folyó esztendei Julius 20-kán elérte a' legmagasabb pontját.

A p r ó s á g o k.

Páris városa' népessége az új öszveírás szerint áll 713,765 lakosból, kik közül férjfi van 346,188, és fejer-személy 367,796; 366,000 lélek a' maga jövedelmeiből, kereskedésből és mesterségből, 348,000 napszamból, és 77,192 gyámol, 's segítség által él; vagyon az Ispitályokban 3987 beteg, 19771

munkára alkalmatlan, vagy agg ember, 12,580
fattyu-gyermek, 16000 őrző katona, 10,450
Tisztviselő, 446 törvény-bíró, 47000 deák,
és 80,000 tseléd.

A' Francia Astrolog nevű feltaláló
hajó az Ausztráliai tengeren mintegy nyolcz-
van új szigetekre akadt.

Lord Hertfordról azt mondják, hogy
Rómában a' Pompejus oszlopát, mely alatt
Julius Caesar meggyilkoltatott, 5,100 font
Sterlingért az az 58,000 forint. megvette volna.

Nem rég Londonban egy új találmánnyal
tettek próbát, mely által az embert a' tűzi
veszedelemből meglehet szabadítani. Ezen
műszer vitorla-vászón-lepedőből áll, mely
alá széles hevederek vannak húzva, és szélei
kötelekkel bészegve, megerősítve. Ezen mű-
szert 14—16 férjfiu az utszán rudakon magas-
ra feltartotta, és egy ember 65 lábnyi ma-
gosságról (az ablakból) leugrott reá; legkis-
sebb sérelmet sem kapott, 's ezen próbát
több ízben ismételte. Erre a' jelen voltak
közül többen mulatságból ötet követték, 's
nagy magosságról leugrándoztak.

Ama híres Tudós Angelo Mai, a' Vati-
káni Könyvtár' őrzője, Tacitusnak, Sallus-
tiusnak, és Cornelius Neposnak még eddig
i méretlen töredékeit találta fel a' Vatikánban.

Ezután Londonban csak olly embereket fogadnak fel Politia - Tisztéknek, kik 5 lábnyi 's 2 hüvelyknyi magosak; főképen megkivántatik, hogy erős egészséges testtel bírijanak; ennél fogva a' ki illy tisztségre vágyódik, a' Politia Seborvosától bizonyság-levelet kell előmutatnia.

Irlandból 1827-dik esztendei Januáriu 1-ső napjától fogva December 31-dik napjáig szarvas-marhákból Liverpoolba behajtottak 38,052 ökröt, tehenet, és borjút; 132531 juhot, és 138574 disznót.

Utolsó esztendőben végbe ment öszveírás szerint Dániában született 30,954 gyermek, meghalt pedig 26,161 személy; a' miből megtetszik, hogy a' népesség száma 10,794 lélekkel megszaporodott.

Párisból írják: hogy a' napokban a' büntető Törvény-szék előtt egy 70 esztendős öreg ember fog megjelenni, mivel ugyan egy időben 6 feleséget vett, kik közül hárman még élnek.

Rejtett szó:

Játék vagyok; a' fejemet
Vedd-el, és a' búza-szemet
Én általam nyerheted,
Ha utánnam elveted.

Jegyzet: Az 15-dik számbeli Rejtett szó: Fűrés.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 15.

I p a r k o d á s.

A' kézi mesterségeknek, és általjában a' hazai iparkodásnak egy barátja illy czikkelyt közle velünk: Midőn a' külföld sebes lépésekkel halad a' mesterségek', és műszerek' tökéletesítésében, akkor nálunk azoknak némelly ágai, az egész hazának nagy rövidségére, elhagyatnak, 's minden figyelem nélkül maradnak. Mennyi erdeje van Magyarországnak, 's azokban melly temérdek nagy épületi fák tenyésznek! 's még is ha p. o. deszka, lécz 's a' t. 15 lábnyinál hosszabb kell, nagy költségek' feláldozásával kénytelenek vagyunk azokat a' külföldről megszerezni; miért? azért mivel nálunk tsak olly fűrész-malmok vannak, mellyek 12, legfeljebb 15 lábnyi hosszú deszkát 's léczet váganak. Ezen fogyatkozáson segített most egy értelmes és munkás Pesti polgár H a n k e Mihály Úr Asztalos-mester, Pesti születés, ki a' maga mesterségében magának eleitől fogva hő ismérteket szerezvén, az e' végre

tett útazásaiban szerzett tapasztalásaival azokat gyarapítván, 's hozzá járulván természet, és gyakorlásbeli ügyessége, olly hasznos gondolatra vetemedett, mellynek szüleménye lett egy sokkal tökéletesebb fűrész - malomnak építése. Ez a' Mechanika' rendszabásai szerint, az e'féle műszerekben béhozott legújabb javításokkal úgy van felkészítve, hogy mindenféle deszkákat, és léczeket nem csak 10—21 lábbig, hanem ha szükséges volna, 30, 's még több lábnyi hosszukat is, és olly vastagokat, a' millyen tetszik, készíthet. Eből láthatni, Hanke Úr' igyekezete melly hasznos a' hazára nézve, melly ezután e' részben sem lesz kéntelen a' külföldre szorulni, 's a' drága pénzt kivinni. — Hanke Úr fűrészmalma vagyon a' lineán kívül a' Váczi út mellett a' Határi kortsmánái; maga lakik Pesten a' Retek útszában 1139 szám alatt; és felvállal akármelly rendeléseket honnyi fából a' kívánt vastagság, szélesség, és hosszúság szerint.

Borneóban a' Dayak nép.

A' ki olly szerentsés, hogy ezen nagy sziget' belsejébe béhat, attól minden kétségen kívül még nagyobb felfedezéseket várunk. Talán azon veszedelem, mellyel az odavaló vad emberek fenyegetnek, nagyitva van; mert a' Chinaiak, kik Ásiában nem igen bátraknak tartatnak, Borneo szigetét már egy század

óta látogatják, és ottan figyelmet érdemlő gyarmataik vannak. A' sziget' viszontagságairól ugyan semmit sem tudunk, de az Európaiak által tett némelly egyes felfedezések azt bizonyítják, hogy annak történetei méltók a' figyelemre. Itten az ember elpusztult városokra, templom-omladékokra, státuákra, és a' mi megjegyzésre méltó, némelly olly felirásokra talál, mellyek a' mostani Borneoi lakosok előtt esméretlen nyelven vannak írva. Úgy látszik, hogy a' régi időkben ezen sziget' lakosai a' Japaniakkal, 's Chinaiakkal szoros szövetségben voltak, és már ebből lehet következtetni, hogy hajdan ezen sziget a' pallérozottságnak bizonyos grádusát elérte, midőn most mély setétségbe, 's durvaságba van egészen merülve. Minden bizonynyal ezen nemzeteknek virágzó gyarmatai voltak, egy olly szigeten, mellyben arany-erek voltak és a' Chinaiak, 's Japániak Borneón ollyan rolét játszottak, millyent a' Phoeniczia és Kárt-hágóbeliek Spanyol országban. Az ő gyarmataiknak jelei kivált azon porcellán-edények, mellyek a' sziget' külömbféle részeiben vannak elszórva, nevezetesen pedig korsók, mellyeket az odavalók a' sziget' belsében nagyon keresnek, 's drágán megvesznek, mert azt hiszik, hogy őseiknek hamvai valaha azokban tartattak. — Ha az ember meggondolja az odavalók' irtóztató durvaságát, kéntelen sajnálkozni, hogy a' Chinaiak gyarmatjokat egész szigeten el nem terjesztették, és a' magok' módjok szerint ki nem pallérozták azon vad

embereket. Főképpen a' hegyi lakosoknál azon fertelmes szokás uralkodik, hogy az embereket vadásszák; ez a' szokás más szigeteknél is előfordul, és ha az ember megfontolja, hogy ez a' szokás több ezer esztendő óta gyakoroltatik, szánakozni lehet, hogy az emberi nem annyira el van tévelyedve. Pálm Hollándus utazó' előadása szerint, ki 1779-dikben a' Dayakat, vagy Biadjokat meglátogatta, a' Religioról, vagy polgári alkotmányról semmi esmeretök sinsen; szolgálkával együtt nagy fa sátorokban laknak, gyakran száz embernél több lakik egy olyan gözös, bűdös és füstös kunyhóban, melly kis szobákra van felosztva, több familia-tagok számára. Ők egy világ-teremtőt hisznek, de azonban úgy látszik, hogy az isteni szolgálatról semmit sem tudnak, mind a' mellett a' babonáságot és a' jövendőmondást hiszik, megbélyegeztetik magokat, és majd egészen meztelenen járnak. Néha néha a' hegyekről lejönnek a' partokhoz, és ottan aranyokat, nádjokat, s rizs-kásájokat feltserélik szövetekért, edényekért, szerszámokért, és üveg-portékákért. Ezen nemzet, melly még is úgy látszik, hogy a' durvaságnak nem a' legnagyobb grádusában van, a' szomszéd királyságokra nézve felette veszedelmes, főképpen a' Banjer- Mossingi királyságra nézve. Minden Dayaknak betsületére szolgál onnan hazúlról ember-vadászatra menni, a' falujába egy ember-fejet hozni, és ezen borzasztó győzedelmi jellel a' sátorát felékesíteni. Min-

den ifju, ki magát megkülömböztetni akarja, minekelőtte megházasodik, minden özvegy férjfiu, ki a' házasságot ismételni szándékozik, esmerőseivel illyes vadászatra megy, a' Banjer folyó' mentében egy békeséges faluba orozva néki esik egy embernek, annak fejét elvágván, azt győzedelmképpen haza viszi. A' lakosok ezen győzedelmesnek, vagy inkább gyilkosnak eleibe mennek, és énekszóval ditsérik bajnoki vitézségét. Palm azt állítja, hogy egy alkalmatossággal bélepvén egy kunyhóba, nagy megilletődéssel minden szobában ember-fejeket függeni látott, mellyek nagyobb részént fris vágásuak voltak. Hogyan mehet egy nemzet annyira, hogy alattomos gyilkosságot bajnoki győzedelmképpen tisztel? Európa régebben, oh fájdalom! kegyetlenségekkel motskolá bé magát, mellyek ha nem is voltak olyan irtóztatók, még is kárhoztatásra méltók; azomban mind ezt az indulatoskodásból, vagy előítéletekből meglehet magyarázni, mellyeket az annyok téjével szoptak. Nem lehet e' a' Dayakok' történeteiben egy olyan környülállásra találni, mellyből ezen iszonyu szokásnak eredetét meglehetne magyarázni? Talán egykor ezen nemzetet, valami kegyetlen hódoltató a' sziget' hegyei közé vissza nyomta, és azóta erőre nem kaphatván, alattomos bérohanások által a' hódoltatón bosszút áll. Soká marad emlékezetben a' nemzeteknél méltatlanul elvesztett édes hazájok, és a' kétségbe-esés azon dühös állatokhoz hasonlókká teszi,

mellyeknek fiait elragadták. A' Borneoi arany 's gyémánt-erek félelmes ör-állókat találnak ezen emberekben. Angliában néhány esztendő előtt azt a' javallatot tették, hogy egy társaságot küldjenek ezen gazdag bányák' ki-ásására, de ugyan mellyik társaság válna fel magára, hogy ezen durva nemzetnek prédikáljon? még is hihető, hogy Német-alföld utóbb is meghódítja őket, minthogy most is közülök sokan katonáskodnak a' Német-alföldi armádánál.

A' világító palaczk.

Végy egy tiszta hosszú üveg palaczkot, melly nagyságára nézve hasonló legyen a' Colonia vizes-palaczkhoz. Ebbe egy diónyi foszforuszt kell tenni; reá igen vigyázva forró tiszta olajat tölni. A' palaczk harmad részig üres legyen, 's azután hé kell dugni. Ha az ember a' világítást akarja látni, vegye ki a' dugót, eresszen belé levegőt, 's azonnal ismét dugja be. Azon üres hely, melly a' palaczkban van, tüstént világít, és olyan világosságot ad, mint egy gyengén égő lámpás. Valahányszor a' palaczkban a' világítás elalszik, mindannyiszor kellek belé fris levegőt botsátani. A' hideg időben minnekelőtte a' mesterséghez fogna valaki, szükséges a' palaczkot elébb kézben megmelegíteni. Egy illy módon elkészített palaczk hat hónapig szakadatlanul használható.

Nagy égháború.

Zobtenberge helységében (Sziléziában) mult Julius hónap 28-ka éjjelén irtóztató égháboru dühösködött. A' forróság már 26-kán majd kiállhatatlan vala. 27-kén a' déli 's nyugotti völgyekben 26 gráduson felyül volt, és a' lélekzést felette nehezzé tette. A' nap lealkanyodása után mintegy 9 óra tájban a' Zobten egész éjszak-nyugoti láthatára bésététedett. A' levegő tikkasztó volt, és mindenek azon éjjel támadó borzasztó égháborura mutattak, midőn a' Zobten hegye 9 óra után foszforusz fényben lenni látszott, melly bizonyos távolságra is világított. Ezen tüneményt alkalmasint az electricitással megterhelt levegő okozta; a' természeti játék 10 óra utánnig tartott; melly idő alatt majd minden a' szomszéd helységekben lakó emberek szorongattatást éreztek, nevezetesen pedig a' gyengébb alkatásu személyek gyomrokban egy igen kellemetlen munkálódást, melly hányásra ingerlette őket. 10. óra után egy nagy villámlás, melly úgy látszott, mint-ha a' hegyből a' fellegek felé huzódott volna, az egész tüneményt megszüntette, 's midőn a' szél letsendesedett, támadott egy tsattanás nélkül való villámlás, melly fél óráig szakadatlanul tartott. De minekutánna 11 óra felé egy erős dörgés történt volna, a' felhőszakadáshoz hasonló sűrűségű eső olly nagy mértékben hullott, hogy néhány minutum alatt a' hegy éjszaki, 's nyugoti részeiről

lezuhanó palackok 2—3 réfnyre megáradtak. Éjfél tájban a' fergeteg éjszak-kelet felé húzódván, az ég kitisztult; a' levegő' mérséklete mindazáltal tsak egynéhány grádussal változott, a' fergeteg több napokig tartott, 's tetemes károkat okozott.

A p r ó s á g.

Chabert Úr folyó esztendei Julius 26-dikán ismét próbát tett több emberek előtt a' méreg, 's forró olaj' elnyelésében. Azonkívül két darab marhahúst vévén a' kezébe, a' szénnel béhevített kemenczébe bebujt, 's nyolcz minutum mulva a' nézők eleibe kihozta az egészen megsült hús-darabokat. Míg a' kemenczében volt, egy tső által szívott bé kívülről levegőt. Ha bizonyos számú adakozók (Subscribensek) lesznek egy font Sterlingjével véve, kész titkát felfedezni. Mindenben, a' mit tselekedett, tudományos férjliak vigyáztak reá, de semmit sem vettek észre ollvast, a' mi a' tsaláshoz hasonlitana.

Rejtett szó:

A' hármában erő vagyon;
Vég hárma is bátor nagyon,
Jár a' tornyok tetején.
Ront, öl, pusztit mind a' hete,
'S gyászos az emlékezete
A' háboru idején.

Sz. J.

Jegyzet: Az 14-dik számbeli Rejtett szó: Teke.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 16.

A' B a r á t s á g.

Hol a' szelíd Virtus hever
Nem földi kellemében,
Ott durva gond bút nem kever
Az élet édenében,
'S a' böltset itt szent kelletek
Víg kedv, öröm kerítik,
Híg balzsamos lehelletek
'S elégedés hevítik.
Nyílt szívek' illy' rózsássiban
Kezet fog a' Barátság
'S lét' tiszta pillantásiban
Főbb trónusára felhág,
'S érdem - virág oltárjain
Égő világokat gyújt
Az éj' setét homályjain,
Fénylő arany reményt nyújt.
Most mint derült ég' hajnala
Mosolyg reánk, nevetget;
Most mint az erkölcs' angyla
Ösvényein vezetget:

Jótétemények fejlenek

Ebben 's örök tavasz jár,
 Hír név ditsön gyöngyellenek,
 'S minket nyugott öröm vár.
 A' tükör im' előttem áll
 Lefestve mellybe' látom
 Azt, kit kerül 's fél a' halál,
 Vagy, hív NAGYOM' 's Barátom'.

Sivó Sándor.

Vallaston Chemikus.

Ezen jeles férjfiu, ki a' leggazdagabb Tudósok közül vala, 1828. esztendei December 22-dikén meghalálozván, hagyott maga után egy szép jószágot, és 50,000 font Sterlingből álló tökepenzt, mellyet ő tudományos nyomozásai' szerentsés használásának köszönhet. Tsak a' platinum' részeinek vizsgálása, mellyben két új érczet (Rhodium, és Palladium) fedezett fel, a' köz vélemény szerint béhozott 300,000 for. A' dolgozó szobáját szent-szekrény gyanánt tartotta, és ennél fogva ezt az emberek' szemei előtt nagy szorgalommal rejtegette, főkép' pedig azok előtt, kik néki a' Chemiai munkálódásokban segéd társai voltak. P. Richard, egy érdemes Chemikus, ki Vallastont egykor meglátogató, az alatt, hogy az inas ötet béjelenteni eltávozott, tudta nélkül bévetődött a' laboratorium-jába; ezt észrevévén a' házi Úr, eleintén fellette boszónkodék, de nem sokára ismét meg-

engesztelődék, és P. Chemikust a' karjánál fogva a' kemencze eleibe vezette, kérdezvén élesen tőle., „Látja e' az Úr ezt a' kemenczét?” „Igen is látom” felele amaz. „No hát mélyen hajtsa meg magát néki, mert ezt soha többé nem látja.” — Vállaston vagyonait nemes hasznokra fordította. Mert midőn egy az esmerősei közül, kit a' szerentsétlen kereskedés a' szegénység' mély örvényébe taszított, arra kérte volna őtet, hogy némelly nagyobb tekintetű férjfiaknál vetné magát közbe, hogy azoknak segítsége, 's pártfogása által a' Kormány-széknél valami hivatalt kapjon, Vállastont arra nem lehetett birni, ki azt mondá: „Én már 60 esztendősen lettem a' nélkül, hogy én valaha valami nagy Úrnál kegyelemért esedeztem volna; azt vén koromban sem fogom tselekedni, hanem ha az én segedelmem foganatos lehet, vegye az Úr ezt a' pakétát, és a' mit benne talál, használja azt kedve 's kénye szerént. Ezen pakétával Vállaston 100,000 ftok felvételéről szóló útasító írást ada. — Kevés esmerős van, ki illy bőkezűen kívánna valakit gyámolítani.

Ritka Történet.

Midőn 1756-ikban Kelet-Indiában Serajakkal Dawloh a' Nagy-Mogul Al-Királya véletlenül az Anglus birtokokba bérohanván, azokat elfoglalta, Clive Ezeredes kapitány parantsolatjára azoknak vissza - foglalására

Mádrászból egy kis hajósereg küldetett-ki, melly minden akadály nélkül oda szerentsésen érvén, Bugee-Bugee kis várát körül vette, az ellenség bätteriaját azonnal elnémította, és némelly külső sánczokat elfoglalt. A' vár' őrző serege mindazonáltal a' vár feladása eránt alkudozásra nem akart lépni, ennél fogva az határozottatott, hogy a' várát ostrom által veszik be, és ezen dolog végre hajtására a' legközelebbi nap rendeltetett; a' táborban minden jól el vala intézve, a' midőn tsak egyszerre nagy láрма hallatszik, mellynek következése volt a' vár elfoglalása, és hogy ment ez végbe? Mig a' hadisereg a' táborban legnagyobb tsendességben nyugodott, egy Stratham nevezetű köz matróz, annyi vizes rumot (grogg) talált inni, hogy restelven lefeküdni, éjszakának idején szünet nélkül ide'stova addig botorkázott, míg egészen a' váríig el nem tévelyedett. A' nélkül hogy tudta, vagy akarta volna egész a' Vár' faláig ment, hol egy az Anglus ágyuk által törött résre akadván, azon bébujt. Tévelygését mind addig folytatá, míg tsak a' bástya' tetejére nem jutott; hol egyszerre észreveszi, hogy egynéhány szeretseny ül, mellyre a' mámaros matróz hirtelen kirántá a' kardját, elsüté a' pistoljait, és minekutánna háromszor „Nosza rajta” lármázott volna, felkiáltott: „Enyim a' Vár.” A' szeretseny katonák az eltévelyedett vitézt keményen megtámadták, de ő rendkívül való magaelpszánással addig védelmezte magát, míg

azon lármára egynehány szinte a' vár felé eltévelyedett matróz azon a' résen segítségére nem jött, kik a' győzedelmi hangot többször kiáltván, az egész Armádát mozgásba hozták, melly azonnal minden parantsolat, 's rendelés nélkül a' matrózok példáját követte, 's a' vár elfoglaltatott. Stratham, ezen vakmerő elfoglalásnak bajnoka, a' fő hadi vezér eleibe idéztetett, ki minden szerentsés kimenetel mellett is szükségesnek találta ötet megdorgálni, hadi fenyték ellen tett tselekede-
téért. „Ifju!” szinlett haraggal felkiálta a' fő vezér „mit csináltál?” A' matróz egész alázatossággal meghajtván magát, a' fejét vakarta, 's a' kalapját másik kezében forgatván, ezt felelte: „Annyi bizonyos, Nagyságos Úr, hogy én a' várat bévettem, és reménylem hogy ez által semmi rosztat nem tselekedtem.” A' hadivezér, és a' melette lévő Tisztek elnevetvén magokat, a' matróz botsá-
natot nyert.

Statistikai Jegyzések.

A' tudományok Akademiájának (Francia országi) gyűlésében Moreau János Úr Julius 27-dikén felolvasá azon emlékirást, mellynek ez a' czime: „Recherches Statistiques et Oeconomiques les Paturages de l'Europe.” Ezen munkában figyelemre méltó ismeretek találtatnak. Nagy Britannia' föld-területe a' legujabb felmérés szerint foglal 43

milliom hektárt, (egy hektárban van mintegy 2 hold föld). Ezekből gabona vetésre vagy 5.200,000, és rétre fordítandó 7,560,000 hektár, a' széna termő földrész táplál 10 milliom darab szarvas-marhát, 1,800,000 lovat, 42,000,000 juhot 's a' t. — Franciaország föld területe teszen 52 milliom hektárt. A' földre vetett adó' Jegyzőkönyvéből megtetszik, hogy a' szántani való földje 22,818,000, és a' fű termő földje, mellynek majd a' fele rétekből áll 7,413,000 hektárra megy. A' legelőjiből tápláltatik 6,681,000 darab szarvas-marha 1.656,000 ló, és 29 milliom juh. A' többi közt különös figyelmet érdemel az Anglusoknak Ausztraliai birtokaikban, nevezetesen Új-Hollandiában rövid idő alatt mennyire gyarapodott a' marha-tenyésztés. Ezen Britanniai gyarmat, a' köz tudomány szerint csak 1788-dikban kezdődött, 's akkor csak 5 darab szarvas-marhája, 7 lova, és 29 juha volt. 1822-dikben már 48000 darab szarvas-marhával, 4500 lóval, és 200,000 juhval ditsekedett. Angliában az egész föld területének a' felét, Skócziában $\frac{1}{9}$, Franciaországban $\frac{1}{7}$, az Ausztriai Monarchiában $\frac{1}{8}$ foglalják a' fű-termő földek. Angliában a' kaszálásra használható földet különös szorgalommal mivelvén, e' részben minden Európai részeket felyülhalad. Franciaország Moreau János Úr szerint a' széna termő-föld miveltetésére, és a' marhatenyésztésére nézve csak most látszik azon polczra felhágni, mellyen Anglia már 126 esztendő előtt állott. Moreau Úr a' maga

emlék-könyvében ezeket is adja elő: 1-ször hogy ha a' széna termő földet nagy szorgalommal mívelik, és a' természetes réteket mesterség által tökéletesítik, igen bő termést ad: 2) Franciaországban, ha a' 7,413,000 széna-termő hektár, mely most mindenestől 282 milliom frankot hoz be, mesterség által tökéletesítettnek, béhozna 863 milliom frankot.

A p r ó s á g o k.

Azon gőz-kotsi, melyet Gurney Úr Angliában feltalált, most már egészen elkészült; és a' napokban Bathba egy utat tett; de itt egy tsoport nép megtámadta, 's kövel úgy hajigálta, hogy egy közel lévő ház udvarára kénytelenek voltak a' kotsit bévinni, külömben oda lett volna. Gurney Úr maga, és a' többi útasok sebeket kaptak. Ezen megtámadásnak oka az, hogy a' Bathi dolgozó nép nagy gyűlölséggel viseltetik minden masinak ellen, melyek tudniillik a' munkásokat kereseteiktől megfosztják.

Az Orosz Hadi Ministerium' Biztossága nyilvánosságos felszóllítást hirdettetett ki vásson, tsizma, 's a' t. szolgáltatás eránt a' katonák' számára. A' szolgáltatás' határ napja felire a' f. e. Nov. 1-ső napjára, és másik felire 1830-diki Jan. 1-ső napjára rendeltett. Szükséges pedig 18,255,735 arsina (sing)

vászon; ebből 8,875,168 arsina ingnek való vászon legyen. Tsizma, új és fejelés, kell 704,933 pár.

Gróf Diebits Orosz Tsászári Generális Burkus - Sziléziában született; Báró Geismár pedig Churhessenben, ki előbb Austriai hadi szolgálatban volt.

Felszámlálták, hogy az Angol Státus-adosságért minden perczenetben (másod minutumban) $8\frac{2}{3}$ tallért kell interes fejében fizetni.

Stokholmban Julius hónap' némelly napjaiban a' hévség olly nagy mértékben uralkodott, hogy a' hév-mérő több ízben 29—30 gráduson állott az árnyékban.

Rejtett szó:

Két tagból, és öt betüből
 Álló szót tesz az egész,
 Mellyből épületben három
 Első a' legfőbbik rész;
 Ezt most láb nélkül az erdön,
 'S három utólsót boltban
 Keresd; az egészt pedig az
 Enni való darabban.

G. J:

Jegyzet: Az 15-dik számbeli Rejtett szó: Kariáts.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 17.

Szép Mesterségek.

Isméretes a' lelkes hazafiak előtt Ehrenreich Úrnak, Pesti híres réz-metszőnek, azon buzgó igyekezete, mellynél fogva a' hazá' ditsőségét nem tsak bent az országban, hanem a' külföld előtt is nagyobb fényre deríteni törekedvén, néhány esztendő előtt a' kimult, és most elő jeles és országos hivatalt viselt, 's viselő Hazafiaknak képeit gyönyörű rézmetszésben páronként kiadni kezdette, és azóta szerentsés foganattal folytatja. Most a' 19-dik fogásban megjelent: 1) Monyorókeréki Gróf Erdődy József, Magyar ország' Királyi Fő Tárnok Mestere, Kir. Udv. Magyar Cancellarius, Nyitra Vgye' Fő Ispánya', 's a' t. képe; (szül. 1754. Apr. 22. megh. 1824. Jun. 12.) 2) Vitsapi Bárá Malonyay Nep. János Aloiz, Kir. Udv. Magyar Al-Cancellarius, Nyitra Vgye' Fő Ispánya'. 's a' t. képe. Mindketten jeles hazafiak, a' Fejedelem, és Haza' szolgálataiban szerzett sok érdemeikért méltók arra, hogy a' maradék ismérje; ez aman-

nak nyomában járván méltóságára, hivatalára, és erköltseire nézve, itt is a' kiadó elszakadhatatlan társává tette; amaz a' familia' birtokában lévő eredeti-képről, ez az eleven képről vétetett. Művészeti tekintetben tsinos, és finom rajzolására, tiszta és tökéletes metszésére nézve igen jeles munka, úgy hogy akármelly Képes gyűjteménynek, vagy palotának ékességére szolgálhat. Találtatik Pesten Müller Könyvárosnál.

Fő Tisztelendő Herketz Imre Duna Földvári Esperest 's Plébános' emléke.

Nem csak a' fényes hivatalokban, hanem a' kisebb Kormányokon is tündökölhetnek az embernek valódi érdemei, Epaminondasnak ama bölcs mondásaként: „A' hivatalok egy Polgárnak ugyan tisztességet adhatnak, de egy Polgár is adhat tisztességet a' hivataloknak.”

Ezek között méltán helyet foglal Fő Tisztelendő Herketz Imre Földvári Plebános Úr ki Zala Vgyében helyezettett Légrád M. Városában 1751 született tisztességes és jámbor szüléktől, Herkecz Jóseftől és Nemeskei Máriától. Szülei tehetségök szerint mindent elkövettek hogy fiokból hasznos Polgárt és jó Hazafit neveljenek. E' végre kisebb iskoláit Nagy-Kanisán 's Pétsett, a' felebb valókat pedig Győrött végezné, an-

nak végével Egyházi életre szentelé magát ; ugyan azért a' halhatatlan emlékezetű Klimó György Pétsi Püspöktől az ő Megyéjébe felis vétetett 1772. Az Egyházi tudományok ditséretes halgatása után Rajdacsra tétetett Káplánnak, a' hol kevés idő múlva az ott való Plébános egyszer'smind Proto-Notarius Apostolicus Szabó József meghalozván, annak helyébe kineveztetett Plebánosnak, innét pedig későbbben Kisasszonyfára Esperesti rangal által költözött, itt pedig 8. esztendőket egész Pásztori buzgosággal ditséretesen eltöltvén, szomorúan botsátották el a' Kisasszonyfaiak, midőn t. i. 1803. a' Felséges Magyar Király Helytartó Tanács, Mélt. Galánthai Gróf Eszterházi László helyébe őtet D. Földvári Plébánosnak kinevezni méltóztatott, itten, mint Ns. Tolna Vármegyének legnépesebb M. Városában pásztorkodott 26. esztendeig és három hónapig. Ezen idő alatt eléggé kitündöklött minden tetteiben mély béléltása, bölts ítélete, józan gondolkodása, mindenekhez kegyessége, pásztori szorgalmatossága, Apostoli buzgósága, példás élete, határtalan Vendég szeretete, igaz Hazafiusága. Ugyan is :

Különös buzgosággal hirdette az Isten igéjét még elélemedett korában is, 's valódi pásztori szorgalommal forgolódott beteg hivi körül mind addig, míg ezen kettős hivatalában emlékezetének hivsége, szemének világossága 's lábainak erei el nem hagyták. A' Keresztényi Oktatást mindazonáltal min-

den Vasárnapokon élete fogytáig magának fenntartotta. Mivel pedig itten a' három Nemzeti iskolába 500. Ifjúságnál több jár, ezeket leginkább szíven hordozta, minden héten legalább kétszer elment hozzájuk, 's Atyai beszédével, ajándékokkal a' Hitbéli, és más tudományoknak tanulására, az erköltsnek 's minden jónak követésére serkentette, bűzditotta őket.

A' házassági panaszolkodókat majd szép bánás módjával, majd Atyai intésivel, oktatásával úgy annyira megegyeztetette, hogy a' melly félnek keményebb fenyítéket kellett is kiállani, tökéletesen megelégedett bõlts ítéletével. A' melly házassági egyenetlen dolgok eligazításában a' Káplánnyait is mindenkor meghivta, nem mintha azoknak tanácsára szorult volna, hanem hogy tanuljanak, és ha ma holnap Kormányra kerülnek, a' nyomos dolgokban tapasztalások legyen. Ohajtanók, hogy minden Plébános Urak ekkép éreznének fiatalabb Pap társok eránt. Minden felebarátját ugyan tökéletesen, de a' Káplányait, kik véle együtt az Isten szőlőjében munkálkodtak, izzadtak, tulajdon testvérjénél sokkal jobban szerette, betsülte; azért még Testamentomában is megemlékezett rólok. Sok alamizsnálkodásait, melyeket egész éltében úgy iparkodott tenni, hogy a' bal kéz ne tudná, mit tesz a' jobb, még hólta után is tiltja a' szemérem előszámlálni, elég az hozzá, hogy mai napig is sok házi szegények 's koldusok könnyezik a' boldogul-

tat, kik közül soha egyet sem botsátott el
üresen.

Példás élete pedig valóságos tüköre volt
a' Papságnak, Minekutánna a' haldoklók szent-
ségével egész buzgosággal az örök életre el-
készült, az élet erei elgyengülésében meghalt
ezen nagy Pap, hasznos Polgár, 's jó Hazafi
e' f. esztendei Majus hónapnak 10-kén. Hi-
deg tetemi illő pompával harmad napján ta-
karítottak el ön kívánsága szerint a' közönsé-
ges temetőbe hivei között. Földvárrott 10.
ezer Katholikus Lélek vagyon, de alig ma-
radt el 2000, a' többiek nem csak sirással,
és gyászos pusmogással, hanem sokan jaj!
szóval késérték szivből szeretett Lelki pász-
toroknak hideg tetemeit a' sirba, ott sirtak
áldást és békeséget betses hamvaira!!!

Ennek helyébe a' Felséges Magyar Ki-
rályi Helytartó Tanács most folyó esztendei
Julius hónapnak 21-dik napján Fő Tisztelen-
dő Egyed Antal Paksi Plébános és Espe-
rest külömben is kiadott munkáiról esmére-
tes Urat Földvári Plébánosnak méltóztatott
ki nevezni. Kinek a' Földváriak hosszú éle-
tet, és erőt azzal az édes ohajtással kíván-
nak, hogy elfelejthetetlen Herketz Imre Plé-
bánosoknak nemes tulajdonságai Ő benne ne
csak feléledjenek, hanem virágozzanak is!

Bognár István.

Földvári Káplán.

Rio - Janeiro Braziliának fő városa.

Ezen fő várost, mellyet máskép St. Sebestyénnek is neveznek, Barrow Anglus, ki egynéhány esztendeig ott mulatott, e'képen írja le: „Rio-Janeiro megérdemli, hogy Braziliának fő városa legyen, egy olyan országnak, melly magában 100,000 □ német mértföldet foglal, következésképpen olyan nagy, mint egész Európa, hogyha az Európai Orosz birodalmot kivesszük. A' bémenetel ezen városba, melly erős kőfalakkal van bekerítve, megesik két kopasz, és 700 lábnyi magas tündöklő gránit sziklák között. Melly örvendetes pillantat lepi el tüstént az ember szemét, mihelyest a' tsatornán keresztül ment! egy véghetetlen viz-szín, melly a' kellemetes országba be 10 mértföldnyire nyulik, ezt egy felséges hegy-koszorú veszi körül, melly különbözőféle szint játszik, és majd az eget éri. Ezen vízen mindenféle apró szigetek vannak elszórva, melly a' szemet legszebb plántai ékességekkel, az örrot pedig legkellemetesebben illatozó balzsami szagokkal illeti. Ékesíti ezen fő várost a' sok templom, klastrom, egy emlék-oszlop (obeliscus) a' Tsászári palota, ezek mind gránitból levén építve, melly a' maga ragyogó sugáraival a' szemet felette gyönyörködteti. A' legszebb, 's legfelségebb tárgy itten a' víz-tsatorna, melly a' hegyekből két zsiliben foly, és majd minden házat kielégít. Vasconcella Al-Király ennek építése által nevét halhatatlanná tette. A' Rio-

Janeiro' kikötő helye öly nagy, hogy ezer hajó is bátran kiköthet. Itten sok alkalmas hajó-építő műhelyeket, tengeri fegyver-házakat, és nagy magazinumokat láthat az ember. Azon jelességek, mellyekkel a' természet megajándékozta ezen áldott tartományt, és a' mellyeket még a' mesterség elősegített, Janeiro városát minden kintseknek, mellyek eddig Braziliából Portugalliába szállítottak, fő lerakó helyévé tették. Állanak pedig ezen kintsek aranyból, drága kövekből, pamukból, festő fa-héjjakból, nádmézből, kávéból, kakaóból, dohányból 's a' t. Itt vagyon a' pénz-verő ház is. A' Kormány-szék 1500-tól fogva, mióta tudniillik Brazília a' Portugállusok' birtokába esett, semmi költséget sem kéméllett, hogy ezen nagy tekintetű várost jól megerősítse. A' kikötőhelyt, 's a' Janeiro városába való menetelt hét erősség védelmezi. A' körül való tájék örökké virágzó füvekkel van ellepve, a' legszebb gyümölcsök majd minden ápolás nélkül teremnek; a' sok narantsok, 's egyéb jó illatu virágok miatt a' legkellemetesebb szagot mindenfelé terjeszti a' levegő. Akár merre fordítja az ember a' szemét, mindenütt a' Portugállusoknak gyönyörű mezei-házokat szemléli. Janeiro városában mintegy 40,000 ember lakik, mindenféle színű, 's nemzetbeli. — Braziliának egyéb városai Fernambuko, Bahia, Maranhannon, 's a' t. A' Birodalom belső részét nagyobbára még a' Portugállusok sem esmérlik, itten laknak számtalan apró népségek,

mellyek magos termetűek, 's réz-szinűek. A' tenger partokon több arany-erek találatnak, gyémántokat részént a' folyóban, 's patakokban találnak, kivált a' zápor-essők után, részént azokat szeretsenek ássák ki a' földből. 1628-dikban jöttek reá, hogy Braziliában egyéb drága köveken kívül gyémántok is vannak. Tsak hamarjában annyit szedtek össze, hogy egyszerre 90 fontot küldöttek Lizabónába. Ne hogy ezeknek betse nagyon leszáljon, az Országoló-szék fő-vesztés alatt megtiltá a' gyémántok' keresését, 's ezen just magának tulajdonítá. A' legnagyobb gyémánt, mellyet Braziliából Lizabonába küldöttek, nyom 1680 karatot; ez eredeti hazájába 1807-ben ismét vissza költözött. Még most is, de tsak ritkán, találnak világos-kék, és világoszöld gyémántokat, mellyek igen nagyra becsültetnek.

A p r ó s á g.

Midőn O'Connell Úr Clare Megye részéről Parlamenti Képviselőnek választatnék, 60,000 ember volt jelen, 's még is a' tsenesség legkissebbet sem zavartatott meg.

M e s e.

Városaim vannak, házok nints egy is azoknak;
 Hasztalanok mezeim, szint' olyanok vizeim:
 Tengerem is van sok, de nem úsznak azokba' hajósok;
 En vagyok egy nyomorult rongy-lepedőre szorult.
 Buday M.

Jegyzet: Az 16-dik számbeli Rejtett szó: Falat.

Mappe

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 18.

Chosrew-Mirza.

Ezen Persa Herczeg minekutánna Jul. 26-kán Moszkvába érkezett, ott Rasumowskij Grófné' palotájába szállván, más nap Galitzin Herczegnek, Moszkva Hadi Fő Kormányozójának palotájában az ő tiszteletére nagy ebéd adatott 100 személyre. Különös volt az, hogy Nisam Emir, és a' Persa Herczeg' kísérői közül az előkelők is ott ebédeltek, holott a' Persáknál ez hallatlan dolog; mivel semmi Persának, még Nisam Emirnek sem, ki pedig ott a' Fő Vezér, szabad fejedelmének jelenlétében ülni, vagy enni. Chosrew Mirza a' Tsászári gyűjteményes Házat megnézte, hol Hg. Juszupow néki a' nevezetesebb tárgyakat megmutogatta. Ő Herczegsége igen figyelmetesen nézegette, forgatta kezében azon matróz-ruhát, melyet Nagy-Péter Czár Saardamban viselt. Midőn kísérői közül egyik nevetne azon, hogy Orosz birodalomnak egy Tsászára illy durva ruhát viselt, a' Persa Hg. igen komor tekintetet vetvén reá, így

szólla: „Ha Péter Tsászár ezt a ruhát nem viselte volna, Orosz birodalomnak nem volna flottája, és nem űlne azon polczon, melyen most ül.” — Estve a Persa Hg. elbámult a játékszin nagyságán, és pompás kivilágosításán. — Chosrew-Mirza közép termetű, 's igen helyes testalkotásu. Szép szemei vannak, 's kellemetes mosolygása, sok méltóság, és nagy elevenség van beszédében. Általában minden eránt, ki hozzá közelít, barátságos, nyájas.

Melly veszedelmes állat légyen a sertés a Gyermekekre nézve.

Alsó Stiriában rövid idő előtt egy négy hónapos tsötsömös gyermek e következőképpen vészett el a sertés által: Ezen gyermek' szülői kimenvén mezei munkára, a gyermeket minden felvigyázás nélkül otthon a szobában olly gondatlanul hagyták, hogy még az ajtót sem zárták be; ezen idő alatt egy süldő bé mene a szobába, a gyermeket a bőltsöböl kirántá, a rongyokat, mellyekben vala göngyölve, róla leszaggatván, a karjait, 's a képét öszveharapta; a vészett állat, még akkor is turkált a véres áldozatjában midőn a gyermek' szülői a mezei munkáról haza térvén borzadó szemmel látták kedvelt kisedöknök gyászos esetét. A gyermeket még elevenen húzták el a sertés elől, de mindazáltal néhány óra mulva áldo-

zatja lett a' halálnak. — Vájha ezen szomorú történet például szolgálna, 's minden szülőköt arra bírna, hogy gyermekeiket fő gondviselés nélkül soha ne hagynák.

Statistikai Jegyzések.

Az Anglus háborúk' Jegyzőkönyve ezeket közli a' világgal: „Nagy Británia 127 esztendő leforgása alatt, az az: 1688-tól fogva 1815-dik 65 háborut viselt, és e' következő summákat fordított reájok: A' 1688-dik esztendei háboru 900 milliom frankba, — az örökösödés végett indított háboru 1562 milliom 500,000. frankba, — a' Spanyol háború 1362 milliom 500,000 frankba, — a' hét esztendei háboru 2,800 milliom frank. — Az Amerikai háború 3,400 milliom frank. — A' Revolutionalis háború 11,600 milliom frankba, — a' Napoleon ellen viselt háború 28,975 milliom frank. — Öszvesen tehát 50,000 milliom frankba kerültek. — 1803 — 1816-ikig bérekesztőleg Anglia forgásba hozott 3,227,715 fegyvert, mellyek közé a' magános személyek' számára kivitettek nem számláltatnak; ezen fegyverek közül az Angliával szövetségben lévő tartományok kaptak 2,143,643-mat. Általában véve minden háborus esztendőben tellővöldöztek 80,000 hordó puska-port.

Uj találmány.

Éjszak Amerikai Egyesült Státusokban Providence városában nem régiben egy Tudós annyira ment, hogy egy hét Angol lábnyi hosszáságu teleszkopium által melyet ő egészen új formára készített; a' nap' képét egy setétes kamarába (Camera obscura) általmérőjében 8 lábnyi nagyságban, előterjeszti. Ő, úgy mond, felette megütközött, midőn ezen képben foltokat látott, melyek közül 9-et megszámlált. Ezek olly világosan látszóttak, hogy azoknak minden mozgásait, észre lehetett venni, vagy torlatok, Ő arról tökéletesen megvala győzöttetve, hogy ezek merő füst gombolyagok, melyek a' Vulkánok tüzes torkolataiból emelkedni látszanak. Ezen füstgözök vastagságokra nézve hol nagyobbak lettek, hol hirtelen megritkultak, és innét lehet megmagyarázni a' napnak hol több, hol kevesebb foltait. Ugyan ezen eszközzel megvizsgálá a' fentemlitett Tudós a' holdat is, és azt állítja, hogy ezen égi test örökös hóval, és jégdarabokkal van fedve, hogy azon test felső színén látszó foltok jeges tengerek, és a' világos része hóval volna béborítva. Ő a' közép ponton látszó tekeforma emeletet kialudt Vulkánnak tartja. Ezen tsillagzatnak karikáján semmi felleget nem látott, mellyből azt húzza ki, hogy abban semmi levegő sinsz, vagy hogy az felette vékony. Ezen nagy hó-halmokat vélekedése szerint, tsak a' hold teteminek megháborodásából lehet megmagyarázni.

Fontos észrevétel.

Folyó esztendei Junius 1-ső napján tartott Francia Akadémiai gyűlésben Geoffroy St. Hilaire előhozá azon emlékirást, melyet Falret Úr a' megtébolyodásról, ön gyilkolásról és hirtelen halálról irt, és melly a' Statistikai jutalmat meg is nyerte. Ezen megjegyzés szerint több megtébolyodott asszony van, mint férjfi. Az utolsók többnyire 30, és 31-ik esztendő korokban bolondulnak meg, az asszonyok pedig 40. 's 43-dik esztendő közt. Az ön gyilkolást ellenben a' férjfiak gyakrabban követik-el, mint az asszonyok, ezek leginkább Augusztusban szokták meggyilkolni magokat, a' férjfiak pedig Aprilisben. A' férjfiak közül több nőtelen öli meg magát, az asszonyok közül pedig leginkább a' férjnél lévők. Hát ebből az következnék, hogy általában véve a' házasság a' férjfiakra nézve szerentse, az asszonyokra nézve ellenben minden szenvedéseknek, 's nyomoruságoknak kútfeje? A' férjfiak legnagyobb számmal 35-ik — 45-ik esztendő korok között szokták meggyilkolni magokat, az asszonyok pedig 25-dik — 35-kig. A' halál választására nézve mind a' két nem különbözik egymástól. Ugyan is a' férjfiak vágó eszközökkel, és tüzelő fegyverekkel, az asszonyok ellenben a' mérég' bevetelével, 's megfúladással végzik-ki magokat. Ezen öngyilkolást az Asszonyoknál közönségesen a' szerelem-féltés, és a' szerentsétlen szeretet, a' férjfiaknál pedig a' nagy elszá-

nás, betsületérzés, a' javaknak, 's szerentsének hirtelen való elvesztése okozza. A' szegénység tudni való dolog mind a' két nemből sokakat bir ezen áldozat-tételre. A' hirtelen halál majd tsak a' szélütés által történik meg. A' férjfiak száma erre nézve úgy áll az aszszonyok számához képest, mint 1670: 627.

Hogyan kellessék az elromlott hordókat kitisztítani, és egészen helyre hozni.

A' kén-savanyt, a' mennyiséghez alkalmaztatott 9 rész vízben azon vigyázással kell felereszteni, hogy az tsak lassan lassan, és szüntelen tartó keverés között öntessék egy fa-edénybe a' vízre. Hogy ha pedig a' hordó egyik oldalán nyitva van, tsupán tsak egy spongyiával, vagy seprővel kell kimosni ezen savannyal, úgy hogy az tökéletesen bevegye magát a' hordó falai közé. Ez meglévén, szükséges a' hordót jó forró vízzel, azután mészvízzel, végtére pedig hideg vízzel mind addig, megmosni, míg az egészen tisztán le nem foly és a' hordót aztán meg kell száraztani. De ha a' hordó nintsen megnyitva, belé kell tölteni feleresztett kén-savanyt a' hordó száján, nem tanátsos mindazonáltal e' végre ércz töltseért használni. Annakutánna bedugván a' hordó száját, azt addig kell ide'stova forgatni, míg a' kénsavany mindenütt eléri oldalait, 's azokba magát beissza. Ekkor ismét vizet kell

tölteni a' hordóba, azt újra idestova jól megforgatván, abból ki kell a' tsunyaságot eresztetni. Ez megesvén, a' hordót hideg vízzel kell öblögetni, és végtére mész vízzel is; azután tiszta hideg vízzel addig kell kimosni, míg a' hordóból kitsorogván a' víz, a' hordó tisztán marad, 's minden szagát el nem veszti. Az e'képpen helyre hozott hordókat minden kételkedés nélkül azonnal lehet használni. Az e'féle hordóknak sem a' bor' forrására nézve semmi ártalmas befolyások nintsen, sem pedig maga a' bor azokban rossz ízű nem lesz.

A p r ó s á g o k.

A' Brazíliai új Tsászárnéról a' Francia Courrier illy képet terjeszt előnkbe: „Amalia Hg. Kisasszony 17-dik esztendejét elérte. Szépsége, kegyessége, szemérmessége, elméje, és gondos neveltetése ötöt Német országnak legjelesebb Hg. Asszonyai közé helyeztetik. Szomoruan nézik a' hív Bajorok messze országba utazását; azonban ezen szomorúságot a' felmagasztalásnak bizonyos érzése enyhíti, mert ők kevélyek abban, hogy Bajor ország arra látszik rendeltetve lenni, hogy minden thrónusokat ő díszesítsen fel szép, és erköltsős Fejedelem-asszonyokkal. Már Olasz ország, Austria, Szász, Burkus, és Svéd országok megtették hódolásaikat; most az új világra jött a' sor.”

Liverpoolba négy Egyiptomi nemes ifju érkezett, hogy ott Európai módon neveltesenek, 's tanittassanak.

Arnoldi Orosz Generális a' Liptsei üt-
közetben bal lábát elvesztette, 's azért most
fa-láb szolgál helyette. A' mostani Török há-
boruban a' lovag pattantyusságot vezérli, és
ímé a' fa-lábát is egy ágyú-golyóbis elvitte.
(Midőn egy Francia Generálissal egykor u-
gyan ez történt volna, így szólla hidegen a'
Generális: „A' bolondok! nem tudják, hogy
nekem még egy szekérrel van lábam.”)

Köthenben a' Homoeopathiának alkotó-
ja, az ismeretes Dr. Hahnemann Sámuel
Anhalt-Kötheni Herczegi Udv. Tanácsos, Aug.
10-kén üllötte 50 esztendei Doctori Jubi-
leumát.

Rejtett szó:

Mind az egész, mind a' feje
Huzva megszurhat hamar;
Második, 's harmadik jele,
Hogy találkozik Magyar;
Vége szó-ragasztéknak kész;
Öt betüből áll az egész.

Jegyzet: Az 17-dik számbeli Mese:
Mappa (Föld-abrosz).

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 19.

Néhai Tek. Kövy Sándor Úrnak, míg
élt a' S. Pataki Ref. Anya-Oskolá-
ban a' Hazai Törvény érdemes Ta-
nitójának, több Tek. Vármegyék
Tábla-Birájának utolsó tiszteletére.

Gyász van! keserved Melpomeném te is
Zokogd ki, bár melly éktelen is szavad
Fájdalmidat, 's gyászod' fejezd ki,
Nints Kövy, Melpomeném sirasd meg.

Elhúnya; Öt már por fedí; hamvai
A' sír setétlő kéblibe nyugszanak,
A' langha szellő kriptá-bóltja'
Tziprusain mulatozva gyászol.

Kidült ama nagy bajnokod, a' kihez,
Nem fog hasonlót szülni hamar Hazánk,
Kit bölts Minervánk, 's a' nagy elme
Érdeme díszeivel tetézték.

A' hir kesergő fátyol alá fedett
Szárnyakkal e' gyászt hirdeti a' kies
Pannóniának bús vidékin
Tsak zokogást, 's jajokat rebeghet.

Szörnyű tsapás! melly ennyire sebheti
 Lágy érzeményink', mostoha végzetek!
 Vérző sebünk ismét megújúl
 E' szeretett Magyarunk' kimúltán.

Sír bús Minervánk, sír vele a' Haza
 Gyászos panasszal tördeli jajjait,
 Bú lepte artzát; 's néma könnyel
 Öntözi portetemit Fijának.

Zokagja húnytát Hunnia' Thémise,
 'S óltára gyásszal fedve van. Ő maga
 Széllyt szórt hajakkal jajveszékel
 'S könny-özönökbe merülve búsong.

Siratja, a' bús Muzsa-sereg, kiki
 Méltó keservvel tiszteli hamvait
 Vólt Lantosának, 's már az Érdem
 Oszlopot alkota nagy Nevének.

Könnyezz Patak! mert fényes Olympusod'
 Első vezérü tsillaga tűne le,
 Könnyezz Te is, 's mond ezt borúlván
 Melpomeném! szomorú kövére:

Nyugodjanak gyász hamvai tsendesen
 Kövyneknek, a' hív Tisztelet' Oszlopa'
 Póltzán ragyogjon tiszta fényben
 Nagy Neve Századokon keresztül

Nádaskay Mihály.
 S. Patakon Törvényt Tanuló.

Az Afgánok.

A' Berlini Újság az Afgánokról illy jegyzést teszen: Afgan Ország, vagy Afgánistán

határos Britanniai kelet-Indiával. Afgánok hegyi lakosok, hadakozó férjfiak pásztori életet élnek, és mintegy 200,000 fegyveres embert kiállithatnak. Az országban 1826 óta két testvér uralkodik, mind ketten Timur Khánnak a' fiai, a' ki 1795-ikban holt meg. Ezek közül egyik Jár-Mahommed Khan Peissaverben lakik, a' másik Purdil Khan Kandaharban. Mind a' két testvér híres vitéz keleten. A' harmadik testvér Dost-Mohammed Khán, a' ki Kabulban lakott, 1826-ban kiűzettetett báltjai által. Az Afgánok valamint a' szomszédjaik is — p. o. Lahorei, Kokandi Radsa v. Király, a' ki nem régiben két követet küldött Sz. Pétervárába u. m. Szadur-Gamaldar-Tur-szun-Kasha-Naigakossint, és Dugagui-Adsi Mirkurba-Mahmud Kaszimovot — mint Orosz országnak barátjai esmeretesei.

Afrikai szokások.

Midőn Clapperton Anglus utazó Jarro Kiamai Szultán' országába lépett, igen szívesen fogadtatott, és jó szállást rendeltek neki. Jarro, ki teste alkotására nézve erős, képére nézve kiderült tekintetű, az orra Római, a' haja rövid, és kondor, egy gyönyörű ló' hátán jelent meg. Őtet ezen nemzeti szertartásban egy fegyveres sokaság részszerént gyalog részszerént ló' háton kísérte, mel-

lette futott hat, 15—16 esztendőös leányka, kiknek fejök tsak egy fejér pántlikával vala bégöngyölve, mellynek végei mintegy 6 hüvelyknyire a' leányok' vállain lelógtak, a' derekokat egy klárisból való 'sinór' övedzette; jobb kezökben három könnyű lántsát vittek. A' tsinos, 's kellemetes képök, szemeiknek elevensége, és a' testök' könnyüése, mellynél fogva inkább repülni, mint sem menni látszattak, egy bizonyos bűbájosí ingert gerjesztettek az ember' szívében. Egy lántsákkal megterhelt férjfiú késéré messziről a' menőket, alkalmasint a' végett, hogy a' leánykák-nak tár gyanánt szolgáljon, ha azoknak parantsolója a' lántsákat elhajította. Minekelötte ezen leánykák a' Clapperton küszöbén bé-lépnének, kék ruhát vettek magokra. Jarro a' vett ajándékért háládatosságból Clappertonnak feleségül ajánlá egyik saját leányát; kit is azonnal a' szép Herczeg Kisasszonyhoz vittek; itt egy pompás szobába vezették, mellynek padlójára egy gyékény volt terítve. Midőn Clapperton erre reá ült, hejőve a' gyönyörű dáma, 's letérdepele előtte, melly helyheztetésben mind addig maradt, míg tsak nála volt Clapperton. — Már máskor megirtuk, hogy járt Clapperton Vava városában egy fiatal szép gazdag özvegyel.

Különös eset.

Egy a' maga írásairól, 's külső kelleme-tességéről esmeretes Tudós falusi magános-

ságba meghúzván magát, a' minap több barátjainak társaságában, kik bizonyos játékot akarának előadni, a' Polichinell rolláját vállalta fel magára. Hogy az ember ezt jól előadhassa, szükséges a' szájába egy kis eszközt venni, mellynek a' neve *practique*. Ám-bár ugyan a' fent érdekllett Tudós ezen eszköz' használásához hozzá volt szokva, még is nagy szerentsétlenségére elnyelte, melly a' torkában megakadván onnét úgy hangzott mint a' Polichinellé. Hasztalanul kiáltott segítséget; mert minden ember azt gondolta, hogy tréfál, és tsak akkor vették észre a' veszedelmet, mikor már a' képe egészen megkékült, megveresedett. Az előhivatott Orvos ötet igen rossz állapotban találta, a' társaság tagjai sirva állottak a' haldokló barátjok körül. Az Orvos a' beteg eleibe azonnal egynehány kérdést tett, a' sinlődő mindenképpen erőltette magát, hogy a' kérdésekre illendő feleletet adjon, de a' torkába lévő átkozott eszköz mindég a' Polichinell szerént felelt. A' Seb-orvos ezt rossz néven vette, gondolván hogy ingerkedik vele, és a' dolog' igaz voltát sehogy sem képzelhette el magának. Már el is akart menni, midőn a' beteg egészen kétségbe esvén kiabált, és ezen furtsa hangok által a' társaságot ismét nevetségre hozta, melly idő alatt a' Seb-orvos mindég jobban haragudt. De más fordulást kapván az eszköz, végre kijött, 's M. Ur mind a' szavát, mind pedig az egészségét vissza nyerte. Mindnyáján megörültek az eset szerentsés kimene-

telén, és a' megengesztelt Seb-orvos vala az első, ki örvendezését a' megszabadultnak kijelentette.

A p r ó s á g o k.

Catalani asszony New-Yorkba meghivattatott; ott neki hat concertért 12,000 dollárt ígérnek, szabad lakást, 's tartást, úti költségeit kifizetik, és — egy arany bilikomot ígérnek, melyet a' város igen ékes kép-jelekkel (emblé mákkal) akar készíttetni. Catalani asszony' férje, Vallabreugue Ur már írásban reá is állott, de az asszony illy hosszú utazásról semmit sem akar tudni.

Szent-Pétervárra 1750-dik esztendőben hozattak egy Kirilo nevű parasztot, ki a' számos gyermekeiről, kiket két feleségtől nemzett, nagy figyelemre méltó. Az első feleségétől négyszer hét hét, hétszer három három, és tizszer két két gyermeket nemzett egyszerre. A' második hitvese 1-ször hárommal, hatszor kettős gyermekkel szerentséltette szeretett férjét, és Kirilo Uram atya vala 72 gyermeknek, 's mintegy 50-nek nagy atya, kiket ő a' Statusnak mint bőséges maradékot ajándékba vive, és kiknek a' Kormány-szék a' szorgalmatosan szaporító attyok' tekintetéből esztendőnként való kitartást rendelt.

1756-dikban a' tengerben találtak egy irtóztató nagy halat, melly 8000 fontot nyomott, tsak maga a' mája nyomott 1000 fontot, és a' zsirjával megtelt 15 üst.

1754-dikbe Maylandban egy Sekrestyének régi falaiban találtak három tojást, mellyek feledékenységből ott maradtak, és három század által meg nem romlottak.

Nantuketben (Éjszaki Amerikában) egy olly (mesterséges) tüzes Sárkányt találtak fel, melly három óráig a' levegőben fenttarthatja magát, és négy mértföldnyire világít.

Az Angliai Király a' Londonban lévő Giraffára igen nagy gondot visel, minden nap megnézi. Ezen ritka szépségű állat' egésze a' jó gondviselés, és táplálás által, mellyet nagyobb részént a' Királynak lehet tulajdonítani, jóformán helyre jött ugyan, de még is kételkedhetni, kihúzza e' ezt az esztendőt, vagy sem?

Nem messze Raczeburgtól Meklenburg-Streliczben él egy paraszt, kit, úgy látszik, hogy a' természet élte' fogytáig tsak kenyérvetésre, és víz-ivásra kárhoztatott. Mostanság 65 esztendő; élelme gyenge zsengejétől fogva száraz kenyérből és vízből állott. A' gyomra ezen szerekhez úgy hozzá van szokva, hogy egyebet sem inni, sem enni nem akar. Ezen

aggott öregnek igen erős alkatásu teste vagon, és még életében soha sem volt beteg.

A' Diario di Roma Gróf Diebits Generalis életéről e' következő eseményeket közli velünk: Gróf Diebits Generalis Sleziai születés, már az 1812-diki táborozásban mutatta ki magát; ő vezérlette a' Vittgenstein Generalis előljáró seregét, és a' Poloczkai győzedelemben, melly October 6-dikán a' Dvina mellett nyertett, nagy eszköz volt. Novemberben Beresina felé vissza huzván magát, a' Partonneaux Francia osztályának megmaradt részét Staroi-Borisownál a' fegyver lerakására kényszerítette. December' közepe táján Niemen felé nyomulván, 2000 katonával bátran közbe vágott a' York, és Massenbach Burkus seregeibe, 's velők a' Poscheraui híres egyezést kötötte. 1814-ikben kormányozott egy osztályt, melly a' Francia országba ment armádából való volt, és Februarius 17-kén vitézül viaskodott Montmirailnél.

Rejtett szó:

Az eleje szerentsétlen,
Vége fut, szolgál nekünk;
Egész pedig irtóztató,
Ettől mindnyájan félünk.

Jegyzet: Az 18-dik számbeli Rejtett szó: Tövis.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 20.

Hazafiui Áldozat.

Hajdu Szoboszlóról Aug. 25-kén írják: hogy ott a' lakosokat az nap nagy örömmre ragadta Tekintetes Jablonczai Petes Lajos Urnak Ts. Bihar, 's több Vármegyék', valamint a' Ts. Hajdu Kerület' Tábla-Birájának nemes tette; ki is az nap, neve ünneplésének alkalmatosságával, nem csak az uralkodó Felség eránt viseltető hűségét, és jobbagyi tiszteletét kívánta megmutatni az által, hogy a' könnyű lovag Ezerednek egy osztályban olt fekvő közkatonáit fejenként egy font húspan, és egy icze jó borban részesítette, a' Tiszt Urakat pedig bőven megvendégelte; hanem felebaráti szeretetének is jeles példáját adta az által, hogy ritka nagylelkűséggel nem tekintvén a' vallás különbségét, a' Római Katholikusok' számára, kik többnyire ezen városban szegény sorsban vannak, huszonöt köből tiszta búzát, 's annyi köből árpát állandóul esztendőnként olly feltétel alatt rendelt: hogy azon 50 köből elsőleg a' Katho-

likusok között minden esztendőben, míg ezen város fennáll, a' Plébánus' szemes felvigyázása alatt, köblétől egy véka' fentartása mellett, osztassék-ki. Az esztendőnként megmaradandó 50 vékát pedig a' helybeli Plébánus tartozzék azon hívei közt felosztani, kik mind az Isten, mind a' Király, mind felebarátjok, mind önnön magok eránt való kötelességöknek Sz. Hitők értelme szerint legbuzgóbban eleget tesznek, hogy úgy ne tsak az Istentől, hanem az emberektől is keresztény erköltseiknek jutalmát várhassák, 's tovább is a' jámborságra foganatosan serkentessenek. Ezen jeles adakozásán kívül ez előtt még szép két lámpással is felékesítette a' Kat. templomot.

A' fent tisztelt Ur a' Reformáta Vallást tartó felekezetei eránt is több rendbéli hasznos Intézetei által megmutatta igaz jóra törekedő nemes indulatját. Nevezetesen hagyott 50 köből tiszta búzát, és annyi árpát a' H. Szoboszlói Ref. Eklésia számára olly feltétellel, hogy új fejében ez is osztassék-ki olly feltartással, mint feljebb; az esztendőnként fenmaradó 100 véka addig adassék a' tökéhez, míg 400 köből leszen; azután pedig a' fenmaradt 100 köből esztendőnként forditassék az ezen Eklésiában elnyomorodott Prédikátorokra, vagy ezek' árváira, és özvegyeire, — vagy ha ezeknek szükségök nem volna reá, más szegényeknek felsegállítására. 2-szor hagyott 400 for. V. Cz. mellynek esztendei intereséből a' belső emberek' számára Pesti Nemzeti Ujság váltassék; 3-szor 720 f. V. Cz.

mellynek kamatjából a' jól tanuló fiu, és leány gyermekek' részére jutalom-könyvek, és a' szegény sorsú, jó igyekezetű gyermekeknek író papíros vétessék. — Illy sok szép, és hasznos Intézeteknek Szerzője, kinek egyedül tsak a' szíveket öszve olvasztó, 's mindenkor kegyesen munkálkodó keresztényi szeretet gyújt fáklyát, méltó, hogy számos esztendeig éljen, a' mit a' legháladatosabb szívvel kívánnak neki mind azok, kik jeles adakozásinak, 's ritka jótéteményinek részesei.

J e l e s s é g.

Ezen feljül irás alatt az idei Augusztusi Tud. Gyűjteményben, melly éppen most jöve kezünkben, illy szép cikkelyt olvasunk: „Örömtelve érzi a' Szombathelyi Nevendék Papság fáradhatatlan szorgalmu Tanítójának, Nagyon Tisztelendő Szilasy János Ur', Szombathelyi Egyházi megyebeli Áldozó Pap', az Egyházi Tudományok Doctora, és ugyan ott a' keresztényi Erkölts, lelki Pásztorság, és Nevelés Tudományok Tanítójának lelkes hazafiuságát, ki ez előtt két esztendővel nemzeti Literaturánkat tudományos munkájával ezen czim alatt: „A' Nevelés Tudománya” elősegítette, és most ugyan azon Tudományt Sz. Iván hava' tizenhetedikétől fogva honni nyelven tanultatja tanítványaival. Mtsoda bényomást szül e' követésre méltó példa egy honni nyelve tsinosodását szíven

hordozó igaz lelkű Magyarban? Azt jobban érezheti mint kifejezhetné, a' ki ezt tapasztalja"—Meg kell vallanunk, hogy Szombathely igen jeles Magyar Tudósokat ápol kebelében, kik nem csak szóval, hanem tselekedettel is buzgólkodnak Literatúránk mellett, azt derék tudományos munkáik, és oktatásaik által gyarapítván.

Drinápoly és Erzerum.

Drinápolyról, mely a' f. e. Aug. 20-kán esett az Oroszok' kezébe, az Odeszai Ujság Aug. 19-kén illy jegyzést teszen: Ezen városban 35 ezer ház vagyon; innét indult ki II Mahomed külömbféle hódításokra, és nevezetesen Konstantinápoly' meghódítására. Drinápolyt Adrián Római Tsászár építtette; I Amurát Tsászár 1362-esztendőben a' Görög Tszártól elvette, 's egész 1453-dik esztendeig az Ozmán birodalomnak fő városa maradt, midőn tudniillik II Mahomed Konstantinápolyt elfoglalta. — Erzerumban, azok' állítása szerint; a' kik ott voltak, valami 100,000 lakos vagyon, 27,000 ház 's ugyan ennyi fegyverfogható férfi. Valóban ez nem nemzeti háboru, — így szól a' nevezett Ujság — ha egy illy város, kívált Asiában, minden verekedés nélkül magát megadja. Európában is hasonló hideg verűség találtatik, hogy ne mondjam Neutralitásnak; magok a' Török lakosok is le-

rákván seregeink előtt fegyvereiket, 's meghódulván, engedelmet kérnek, hogy otthon maradhassanak, 's a' t.

A' Gipsz' használása.

A' Conseil d' Agriculture' nyomozásaiból kitetszik: 1) hogy a' Gipszet napról napra inkább kezdik használni, 2) mind égetve, mind égetlen van sükere, az elsőnek hamarabb a' másiknak későbbre; 3) legfogantasabb, ha porrá törve esső után, vagy harmat alatt a' fiatal növényre hintetik; 4) a' mesterséges réteken egy esztendő után is lehet tapasztalni hasznát; 5) közönségesen a' lóhere', és luczerna termését kétszeresen megszorítja; 6) a' mesterséges réteken, a' száraz termékeny földön kivált száraz esztendőben mutatja ki hasznát; 7) a' Gipsz főképpen a' növények leveleit kövéríti, nagyobbítja.

Minthogy pedig Gipsz nem mindenütt van, de van ellenben mészkő, könnyen lehet mesterséges Gipszet készíteni. A' Gipsz nem egyéb, mint kénsavanyos mész, így ezen két szert elegyítván, Gipsz lesz belőle; ez nem sokba kerül; mert mióta egy mázsa kénből 2 mázsa kénsavanyt tsinálni tudnak, igen leesett azóta ennek az ára. Ha tehát mészkő van közel, ezt az udvaron kiteríti az ember, és vízzel feleresztett kénsavanyt (vitriol-olajt) önt reá. A' víz, és ezen savany elegyítésére

egy fa edényt kell venni, melyet $\frac{3}{4}$ vízzel megtölteni, 's úgy aztán a' kénsavanyt lassan belé tsorogtatni. A' töltés közben egy fa pálczával gyakran meg kell sodorni, keverni, hogy a' savany a' fenekére ne szálljon, 's az edényt megrongálja. Ha ezen keveréssel a' meszet, vagy mészkövet megöntözi az ember, Gipsz lesz belőle. Ha a' mész ezen folyadékot béitta, nedves lesz, a' nélkül, hogy lágy legyen; ha még is az lenne, fedél alatt meg kell szárasztani, tetszés szerént megtörni, noha nagyobbára magától szétomlik. Így azután a' Gipszet meg is lehet égetni, és használni.

A p r ó s á g o k.

Aug. 18-ikán délután 3 $\frac{1}{4}$ órakor Koppenhágában, és pedig az egész városban jó forma nagy földindulást tapasztaltak, mely néhány perczenetig tartott. Többnyire azt gondolták, hogy tompa menydörgés, mely egy szekér zörgéshez hasonlított, de erre csak hamar ingadozás következett. A' Lizabónai földindulás óta, melyet hasonlóképpen érzettek Koppenhágában (1755. Nov. 1-ső napján) ezen helyen hasonló természeti tünelményt nem tapasztaltak. A' levegő-mérő, mely 12 óra tájban 3 lineával feljebb ment, az ingás alatt semmiben sem változtatta állását.

Azon nagy vendégségen, melyet a' Király adott születése napján, és a' mellyen a' Királyi familia nagyobb részint, a' többek közt Cumberlandi Hg. és Herczegné, fiokkal György Herczeggel együtt jelen voltak, az ősi Angol szokás szerint a' 300 fontot nyomó sült marha — húst is feltették. A' Királyi konyha nem volt arra elegendő, hogy ezen temérdek darab húst benne meg lehessen sütni; a' Castle-Inni vendéglő válalta magára ezen munkát, 's innét 4 ló vontatta ezen sültet a' kastélyba, és így különös láda-edényben még egészen melegen tették a' királyi asztalra.

Tyne városában, Northumberlandi Grófságban egy kést mutogatnak, melly muzsika darabokat játszik, 's a' mellett még 208 késél van benne.

Azt tanítják az iskolában, hogy a' vas nem úszik a' vízben, hanem lemegy a' fenekére; de egy kis gőz, 's mesterség által minden lehetséges; Glasgovban, Skócziában Neilson Ur most vashól készít egy gőzhajót.

Oeregrundban, melly tengeri város Svécziában, öntött vashól készítettek ágyukat, mellyeket mint a' puskákat, úgy töltenek meg, és egy zár vagy rúgó által sűtik el.

Losontztól nem messze, Nógrád Vgyében egy kancza kétfejű vemhet tsikózott; mellynek még is tsak két szeme, 's két füle volt. Minden módon iparkodtak ezen tsudaállatot megtartani, de semmi tápláló szert nem akart magához venni, 's kevés nap mulva megdöglött.

Az Apennin hegyeken a' f. e. Május hónapban egy haramiát a' menykő megütött. Éppen midőn töré', hegyét köszörülné, a' villám-tüzet a' vas magához húzta, melly jobb kezét érvén, a' mejjének jobb felén, hasán, 's jobb lábán lement a' földbe. Minden vas, a' mi teste körül volt, elolvadt.

Perthben a' Skócziai Grófságnak egyik megyéjében él egy pár törpe testvér, kiknek attyok, 's nagy Attyok, szinte törpe volt; mind a' két testvér két törpe leánnyal kelt-öszve, kiktől hasonlóképpen törpe gyermekeket nemzettek.

Rejtett szó:

Az egész örje soknak,
Mindég szolgál másoknak;
Eleje a' játékokban
Szokott szünést okozni;
Utólja a' magzatokban
Örömet, vagy bút hozni.

Jegyzet: Az 19-dik számbeli Rejtett szó; Rabló.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 21.

Régiségek nyomozása.

A' nemzetek' hajdani, 's úgy szóllván, böltsői történetei, viszontagságai többnyire még előttünk isméretlenek, 's úgy látszik, hogy azoknak kifürkészését a' Gondviselés mostani idő korunk' számára tartotta-fel. Az akkor élők tudták, a' mi körülöttök, vagy velők esett, de a' maradék elfelejtette, 's a' későbbi idők feledékenységbe süllyesztették a' nagy történeteket, az emlékezetben fentartó irás szűke miatt — mert a' szájról szájra menés, vagy is traditio vagy mesékkel kevertett egybe, vagy hamar kialudt. — Így van a' dolog a' Magyar nemzet' régi történetével is, mellyet némelly mostani Tudósaink nagy lélekkel, bátorsággal, és feszes bő isméretekkel nyomoznak, 's állításaikat ha nem tartják is Szentírás gyanánt tsalhatatlanoknak, de legalább azok serkentésül szolgálnak az ébresztésre, tovább látásra, 's okoskodásra. — Igen sokat tett a' részben öt esztendei fáradozása után Nagyon Tisztelendő

Gida József Eörkényi Plébánus Úr, kinek szerentsém vala látni imez czimű jeles munkáját kéziratban: „A' Magyar Nyelvnek nyoma több századokkal elébb Krisztus Urunk születése előtt, Nagy és Kis-Ásiában, részszerint pedig Afrikában is feltaláltatott a' régi Görög, 's Deák irományokban, és Pénzenken.” Jel szava: *Nexu longinqua revinxit.* Claud. Távol való dolgokat össze-kötött. Véleménye szerint a' közönséges idő-vetés előtt temérdek sok megrongált Magyar szavakra akadunk az Iróknál, mellyek abc rend szerint előadatnak ismételten. Az elzsidósított régi magyar neveket 's szavakat a' közönséges idővetés előtt a' legrégibb Irókból felhozza, és abc rede szerint előadja világossággul, mellyek 800-ra telnek; nem különben állítja, hogy a' régi Európában a' magyar nyelvnek nyomára a' hajdani időkben vizsgálódva reá akadunk; a' magyar szavak a' népek', 's országok neveikben elvannak rejtve; úgy szinte értelme szerint a' Moyses Teremtés könyvében a' régi Atyák' nevei mind Magyarok, ezen időközben a' magyar nyelvre mutatnak. Végre bizonyos Franczia Iróból előadja egy felette régi magyar Pénznek rajzolatját is. Ezen munkát, mellynek serkentésül, 's figyelmeztetésül szolgáló tárgyat a' mondottakból lehet látni, a' tudós szerző Előfizetés útján kívánja közre bocsátani. A' kötet nyomtatva 25 ívnél többre fog terjedni; előfizetési ára lesz 2 fl. 24 kr. pengőben, mellyet az idei Leopoldi Pesti

vásárig le lehet fizetni Eggenberger, és Vigan könyvárosoknál.

Hazai Iparkodás.

A' Herczeg Koháry nemzetséghez tartozó, és Ns. Gömör Vgyében fekvő Vöröskeői, és Pohorellai Vashámorok, mellyek most Ts. K. országos Fabrika privilegiumával bírnak, jó és kelyes felkészítésökre, 's kiterjedt munkásságokra nézve hazánk' leg-
hasznosabb Intézeteihez tartoznak. A' vas Magyar országnak egyik legbővebb földalatti kintse; a' vas készítmények számtalanok, és sokfélék; és ha ezen bőség czélerányosan véletik munkába nem tsak az ország' szükségei sokban kielégittetnek, hanem a' további iparkodás is terjed. Az említett Vashámorok melly fontosok légyenek, a' következő hiteles feladásokból megtetszik: Vagyon ott két saját, és négy más magános vasérczhánya, nem külömben több hámor; ezek esztendönként általjában 20,000 mázsa legjobb minémüségű vasat készítenek; és az aczél, 's egyébbb külömbféle művek között esztendönként 35,000 darab kaszát; ezen nagy kiterjedésű Intézetben munkát 's élelmet találnak: szakadatlanul dolgozó, és egyenesen hozzá tartozó munkások 1,180-nál többen; tsak bizonyos időkben foglalatoskodnak valami 440; és mintegy 110 tselédes ember a' hozzá tartozóival folyvást talál ott munkát és

kenyeret. Mind ezen személyeknek pénzbeli fizetése és tartási költsége esztendőnként mintegy 121,000 forintba kerül, ide nem számlálván azon 30,000 for. melyet a' fuvarosok kapnak, kik a' vasat Pestre, Debreczenbe, Szepességre, 's a' t. szállítják. Megmaradás, áldás mind arra, a' mi hazánk' boldogságát öregbíti!

A' Hottentóták' ökrei.

Az ökrök a' Hottentótáknak kedves házi állatok. Ezek a' mulatságaikban segítők; ezek, valamint az Arábok' lovai, részesek az Urok lakásában, fekvésében, és asztalában. Minthogy az ökrök itt a' szelid neveltetés, a' jó bánás módja, és a' különös figyelem által, melyet reájok fordítanak, nagy tökéletességre mennek; ennél fogva bizonyos érzést, 's bélátást nyernek, és olly dolgokat visznek, végbe a' milyeneket azoktól nem lehetne várni. Kiváltképpen háborura készítik ezeket, 's minden hadi seregnél számosan vannak illy ökrök, mellyek könnyen igazgattatnak, 's mikor szükség, szabadon botsáttatnak. Tüstént az ellenségre rohannak, öklelnék, rontnak mindent, a' mi útjokban áll, szarvaikkal ledöfvén, lábaikkal tapodják, a' mi nekik ellent áll. Elvadulva futnak az ellenség' sorai közé, azokat tsak hamar megzavarják, 's így uraiknak könnyen utat nyitnak a' győzedelemre. —

Egyszer'smind az ökröket orra is tanítják hogy a' nyáját őrizték, 's az idegen ragadozó állatok ellen oltalmazták. Arra is megtanították, hogy a' jó barátot az ellenségtől megkülömböztessék, a' jeladásokat értsék, és a' vezető parantsolatinak engedelmeskedjenek. A' legelőn a' pásztornak legkisebb jeladására a' leggonoszabb marhát, állatot viszza hozzák, 's összevegyüjtik. Minden idegen embert dühösön megtámadnak, 's így a' házakat a' haramiák ellen megőrzik. Az udvarnak minden lakosait ismerik, férjfiakat aszszonyokat, gyermekeket, kik az Urok' udvarában laknak; hűségök olyan, mint nálunk a' kutyáké. Kiki tehát, ki az udvarhoz tartozik, bátron közelithet a' marha-tsordához, ellenben az idegen — kivált Európai — hatsak egy Hottentóta által magát nem vezettetni, életét bizonyos veszedelemre tenné-ki, ha a' tsordához közel járna.

A p r ó s á g o k.

Konnektikutban, Éjszak-Amerikában valaki azon találmányra jött, hogy ha annyi törött nádméz, mint gyömbért összevevünk, ezen szer a' legrosszabb vizet is ihatóvá teszi.

Jevres nevű asszonyság Londonban a' minap Ackermann isméretes könyvárossal

abban fogadott, hogy 8 óra alatt 30 leánykát, 6 esztendőstől fogva, olvasni tellyesen megtanít, ha az előtt egy betűt sem ismértek is. Ezen leánykák, kiket Ackermann maga választott-ki, 's kiket a' vidékről vitetett a' városba, már a' 7-ik órában mindnyájan jól tudtak olvasni.

Legnagyobb ember talán az egész világon most Pitnában él Svécziának Westerbotte nevű megyéjében. Ez egy ifjú ember 19 esztendő, 's egy hajó-áts' fia. Már mostis magassága 9 lábnyi 5 hüvelyknyi 3 vonásnyi, 's tetemiről ítélve úgy látszik, hogy még növésének célját el nem érte. Már 8 esztendő gyermek korában 5 lábnyi volt. Ezen óriás Európában utazni fog, hogy a' kíváncsi emberektől pénzt szerezzen.

Azon hajós legényeknek, kik a' Bujukdere mellett álló Angol hajón a' Szultánnak ott elhajózásakor (azon alkalmatossággal, midőn az Angol Követ' béköszöntő audientiája tartatott) Hurráht kiáltottak, 15,000 piasztért küldött.

Brisztolban (Angliában) egy 20 esztendő leány a' mód felett való mejj-fűzésnek, vagy szorításnak áldozatja lett. Minekutánna több ideig köhögött, szíve erősen dobogott, 's egyéb szívbeli szorongatásokat érzett, hir-

telen meghalt. Az orvosi felbontás nyilván megmutatta, hogy a' szoros fűzés volt oka kora halálának.

Még ötven esztendő előtt, 60—70 nap kellett, hogy Amerikába lehessen hajózni, most alig harmincz; és a' mulatságos hajózás oda mind inkább gyakorabb, és kellemetesebb lesz. Liverpoolból New-Yorkba 50 dollárért (mintegy 70 forintért) el lehet menni. Ezen nyáron a' gőzhajók nyugoti Irlandból Halifaxba 12 nap alatt eljutnak, úgy hogy minden tudósítások Bostonból Londonba 16 nap alatt, és Frankfurtba 19 nap alatt megérkeznek. A' világ' részei mind inkább közelítenek egymáshoz, és az emberek? —

Aug. 12-kén Herczeg V e l l i n g t o n megnézte sok urakkal és asszonyságokkal együtt a' Gurney Ur' gőz-kötsiját. Oda kötötte a' Herczeg elsőbben a' gőz-kötsihez a' hintóját, és arra néhányad magával felülvén darab ideig vitette magát. Azután egymás nagy szekeret kaptak a' gőz-kötsihez, mellyen Gurney Uron, 's két emberen kívül 27 katona ült; és ámbár az út, mellyen a' szekér ment, fövényes 's göröngyös volt, olyan sebesen vont a' még is a' gőz-kötsi a' szekeret, hogy minden órában 9—10 anglus mértföldet haladt. Ezen próbák alatt Gurney Ur csak egy kerékre botosította a' gőzt, hogy annál inkább láthassa a'

Társaság a' művszer nagy erejét, és hatalmát. Későbbben minden kerekeket megindított, 's példáját adta a' szél gyorsaságának, mellyel a' gőz-kotsi jár, és minden óra alatt 16—17 anglus (4 német) mértfoldet mégyen. A' társaságnak gyönyörködése, és álmélkodása ezen experimentumok' látásán igen nagy volt, és a' Herczeg azt az észrevételt tette, hogy a' mennyi jó az ilyen gőz-kotsinak közönséges felvételéből következne, alig lehetséges számba venni.

Reighleyben a' napokban egy szekeret mutogattak, mellyet egy fa-ló von. A' mechanismus tudniillik, melly a' szekeret huzza, a' lóban van elrejtve, és egy zabolával mindenfelé lehet a' lovat, 's szekeret fordítani. A' lábait a' fa-ló épen úgy szedi, mint az igazi ló, mikor nyargal, — és azt erősítik, hogy minél nagyobb a' teher a' szekerén annál nagyobb a' művszer ereje is. E' szép találmány Brown I'sák Úré.

Rejtett szó:

Három jegyből állok, 's az erdőkben lakom;
Szívemet meg ne szúrd, mert majd árulkodom.

Hekly András.

Jegyzet: Az 20-dik számbeli Rejtett szó: Pásztor.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 22.

Lloyd Kávéház.

Ezen híres Intézet nevét egy férjfitól vette, ki majd száz esztendő előtt olly házat készített vala, hová a' Londoni Kereskedők mulatni olly gyakran jártak, hogy mintegy Börze az alku-kötésekre nézve nevezetes hely lett. — De későbbben a' Királyi Börze felépítettén, a' kereskedők ott kezdettek egybegyülni. A' régi gazda eránt való tetszésből többen egy Társaságot állítottak, mellynek „Lloyd' kávéháza” név adott. Eddig a' társaság' tagjainak száma mintegy 2000-re telik. A' ki béakar vétetni, szükség, hogy azt a' társaságnak 6 tagja ajánlja; ezután kérelme a' Biztosság' eleibe kerül, melly hosszas vizsgálat után felveszi, ha arra méltónak tartja. — A' felvétetésért nagy summát kell fizetni; ebből a' többi esztendői, 's egyéb pénz-segedelmekkel egygyütt nagy fundus kerül-ki, mellyből a' maga nagy költségeit fizeti, 's ajándékokat osztogat az olly egyes személyeknek, 's társasá-

goknak, mellyek kedvezését megérdemlik, p. o. azon hajós Kapitányoknak, kik a' nagy veszedelmekben rendkívül való ügyességet, vagy elme-jelenlételt mutattak, 's a' t. — Fő foglalatossága ezen Intézetnek a' bátorságosításokból (Assecuratio) áll; és a' szokott Börzei alkukból, a' mennyire azok a' portékák' eladását illetik; ezek az épület földszinti részén esnek-meg. Minthogy mind eddig Londonban csak két privil. tengeri bátorságosító Társaság volt, 's ezek nintsenek olly kedvességben, mint a' magánosok, ennél fogva a' bátorságosítások Londonból, 's az ország' egyéb városaiból, nem külömben a' világnak nem tsekély részéből a' Lloyd kávéház' aláíróinak kezébe estek. Ezen irtóztató nagy munkát bátorságosító-alku-kerítők (Sensal) által üzik, kik a' veszedelmek' lajstromával a' bátorságosítókhoz rendre eljárnak. Ezen vásár-kerítők mind a' két félnek Ágensei szoktak lenni a' történt kár' mennyiségének kinyomozásában, 's annak kifizetésében. E' végre nagy summák vannak kezeik között, mellyekről bizonyos időkben számot adnak. A' Társaságnak van Londonban Titoknoka, és egyéb Tisztei Angliában, 's Ágensei a' világnak minden részeiben, kik tudósításokat küldnek, a' veszedelemben forgó hajóknak segítséget adnak, a' hajótörést szenvedőkről gondoskodnak, 's a' t. Levelezéseikből hetenként egy-egy Ujságot adnak ki, melly Lloyd Liste nevet visel, 's a' tengeri hajózást üző kereskedők előtt nagy

betsben vagyon. Az aláírtak, vagy is az Intézet' tagjai gyakran közléseket folytatnak az országoló-székkal, melly velők nagy tisztelettel bánik, mivel az Admirálsi kormány gyakran él ezen Intézet' Titoknokának' segedelmével azon rendelkezések kihirdetésében, mellyek a' hajózást illetik.

Mesterséges Asztal.

Immerhausenben a' Hassziai Herczegségben egy asztalos olly író-asztalt talált fel, mellyet legnagyobb kintsekkel megrakva, akárminő erdőbe ki lehet tenni, hol haramiák tanyáznak, semmi sem vesz el belőle. A' ki tudniillik valamit ki akar belőle venni, és a' fortélyát nem tudja, azt hirtelen két vas-kéz megragadja, 's az asztal mellett erősen megtartja. Azon pillantatban egy lármás Török-muzsika megszóllamlík, melly 5 minutumig tart; ha ezen idő alatt a' nyomorultat senki meg nem szabadítja, akkor 6 egymás mellett álló pistoly elsül, mellyek a' tolvajt bizonyosan megölik; hanem az asztalt pistolyok nélkül is lehet készíteni.

Alázatos boszontás.

Condé Herczeg semmi módon nem szenvedhette a' czeremóniákat; 's nem volt előtte kinosabb, mint ha útjában a' helybeli

Elöljárók által hosszú köszöntő beszédekkel fogadtatott. — Egy vidéki kis városnak Polgár-mestere, ki a' Herczegnek ezen unatkozását jól ismerte, ezt polgár-társainak hasznára fordította igen derék móddal. — A' városon kívül az egész Magistrátussal várta a' Herczeget, kinek a' ferdőbe vett útjában ott kellett által menni; és midőn a' fő Vendég az ő számára készített diadalmi kapuhoz érkezett, a' Polgár-mester sok bókolás után a' több árkusból álló, igen tömötten béírt folio-leveleket kezdé kibontogatni, így szollván:

„Legkegyelmesebb Uram!

„Egy darab idő óta ezen városkának polgársága az elromlott Tanátsház' helyébe újat akarna építtetni; de minthogy egyáltalában nints benne módja, bátorkodik Herczegségedet alázatosan megkérni, hogy e' végre 80,000 Livret kegyelmesen ajánlani méltóztassék. Ha pedig Herczegséged ezen alázatos könyörgésünket meg nem hallgatja, reám van bízva, hogy ezen hóduló beszéddel (itt megmutatá a' vastag kötetet) Herczegségedet ezennel megköszöntsem.”

A' Herczeg hangos kaczagásra indulván, kivevé a' Polgár-mester' kezéből az óriási beszédet, 's plajbásszal ezt írta a' szélire: „80,000 Livret ajánlok ... közönségnek, és 500 Livrét Polgár-mesterének”, 's illy szavakkal vissza adá: „A' két rossz közül még is tsak az elviselhetőbbet kell választani.”

Uj Találmányok.

I. Hogy a' Könyomás korunknak legjelesebb találmányai közé tartozik, kiki tudja. De mind eddig nem tudták, hogy ha a' rajzolásban a' kövön valami hiba esett, miként lehet a' tentát róla elenyészteni, 's a' hibát megjobbitani a' rajzolásban. Chevalier, és Langlume Urak most ezen fontos találmányra szert tettek. A' rajzolásnak azon részét, mellyben hiba esett, 's mellyet az ember meg akar igazítani, terpentín-olajjal eltörli, aztán egy etsetetskével valami kevés boreczetet ereszt reá; ha ez egy darabotskáig rajta állott, spongyiával, 's vízzel el kell mosni. Ha a' kő ezen nedvességtől megszáradt, ismét rajzolhat reá, mint valami új kőre. Némmelty esetekben a' boreczet helyett lúg-sót is lehet tenni; a' tapasztalás mutatja meg, mellyik esetben kelljen egyiket, vagy másikat alkalmaztatni.

II. A' Bétsben most élő Mälzl Udvari Mechanikusnak testvére Amerikában Bostonban egy egész muzsika-kart (Orchestert) tett ki a' nézésre, melly 42 ember-figurákból (automa) áll; még a' kar-mester is (Cappelmeister) ilyen tsinált-ember. Legméltóbbak a' tsudálkozásra a' hegedüsök, mellyek a' nyíretyüt (vonót), és újjaikat bámúlásra méltó ügyességgel mozgatják, és szívreható hangokat adnak. Dob, síp, tsengetyű, mesterseges szeretsen, 's a' t. mind megvannak. Ezen bábok előadnak Ouvertürákat Don Juan

ból, Iphigeniából, és Vestalinból. A' harmonia szépen játszdja ama népdalt: God save the King (Isten tartsd meg a' Királyt). Málzl Urnak egy gazdag Amerikai kereskedő társaság ezen muzsika-karért már ígért 30,000 Dollárt, de ő 50,000-ret kíván: úgy látszik, hogy ezen nagy summát is megkapja érte.

A p r ó s á g o k.

Egy hajó - építő - mester Wolwichban (N. Britan.) olly új tsónakot talált fel, melly által a' szállító seregekhez tartozó lovakat könnyebben ki lehet a' szárazra szállítani. A' minap mutatott próbatételen 4 lovat 6 minutum alatt a' földre kiraktak.

Ugyan Angliában Graetown vidéken a' minap uralkodott nagy fergeteg alkalmatosságával, Dalveyn feljül egy dombon a' föld megnyílt, és irtóztató erővel annyi vizet szórt-ki, hogy 60 lábnyira terült földet a' víz elborított. A' nyílásból nagy kövek is vettettek-fel. Ezen tünemény hasonlít a' vulkánhoz.

Páris utszáin nem sok idő múlva bizonyos konyha-szekér félek fognak megjelenni „Tso-Tsing” Chinai név alatt, mellyek a' városnak külföldre részeiben tápláló, és

jól készített egészséges meleg ételekkel fognak járkálni, hogy azokat a' dolgozó szegény nép között tűrhető áron kiosszák. Appert Ur ki a' szegények', és fogházak' részére tett nemes fáradozásáról isméretes, a' feltalálóval kötött egyezésnél fogva ezen szekereket magáévá tette, és többek' segedelmével nagyban egy konyha-kotsi-Intézetet állított.

Párisban ismét egy új kotsit találtak-fel, mellynek 7 kereke van, a' lovakat nem lehet látni, azok a' kotsinak belső részeiben vannak. Maga a' kotsi két emeletes, 's azon kívül tornácza is van; 100 ember elfér benne.

De val Ur, előbb Franczia Consul Algirban, kinek a' Bey által lett megsértése (midőn a' Dei ötet legyezőjével pofon ütötte) adott okot az Algirrral való egyenlenségre, a' napokban 72 esztendő's korában gutaütésben meghalt.

Irták ugyan, hogy Konstantinápolyban tsendesség van; de a' Muszkáknak illy hatalmas közelítésére vallyon nem illik-e most a' Törökre amaz isméretes deák vers:

Perturbabantur Constantinopolitani
Innumerabilibus sollicitudinibus. — ?

Kehlben a' Rajnai kerületben egy kovátsnak lovat kelle a' minap megpatkolni,

mellyet egy Zsidó valami Francziától vett
 vala. A' ló rosszúl járt, 's a' kováts azt hit-
 te, hogy a' szeg nyilba van ütve. Tüstént
 megvizsgálá a' patkókat, mellyek mód felett
 magosak, és nehezek valának, mind a' négy
 körmeiről leszedé tehát. Kiirhatja-le az ör-
 vendetes álmélkodást? A' ló körmein úgy
 nevezett Angol- belől üreges patkók voltak,
 briliántokkal megrakva. Hihető, hogy valami
 tolvaj rejtette így el lopott jószágát. Még
 eddig ki nem tanulhatták, kié volt.

Ha a' nyírés után a' juhót íróstéjjel,
 vagy édes téjjel is egészen megmossa az em-
 ber, de a' mellyet előbb vízzel, és sóval fel
 kell eresztetni, igen sok gyapja lesz az olyan
 juhnak. Ezt állítja a' Chur-Hesseni Mezei
 Gazdaság' Ujsága.

Rejtett szó:

Ékesítsd lovadot vele,
 Ha van; -első him állat;
 Másika jó, ha van tele,
 Üresen nem is állhat.

Jegyzet: Az 21-dik számbeli Rejtett
 szó: Vad, vád.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 23.

Egy útbazó hazánkfia' jegyző-könyvéből.

Rencz Józef Ur, most a' Fiumei Kormányánál Diurnista, Esztergomi születés, 1925-ikben elvégezvén oskolai pályáját, a' külföldre vágyódott részint a' tudományokkal, 's Tudósokkal való ismerkedés kedviért, részint a' boldogabb élet' módjának keresésért. A' f. e. Aug. 10-kán Fiuméből írott tudósítása szerint, több külföldi országokat bévándorolván a' Dánczigi Praesidenségtől, a' Kurlandi nagy lelkű tudós Uraktól, 's azután a' Moszkvai Kathol. Papságtól bő segedelmeket kapott; míg sok viszontagságokon általmenvén, Nagy-Ásiába vetődött. — 1827-dikben a' Kaspium tenger mellyékiről, 's nevezetesen Astrakánból vissza fordulván, a' Mosdoki útkról a' nagy hérczes rengetegbe érkezett; több hetekig tartott nagy éhsége mellett vadonúl élve végre a' hetedik héthen Astrakanból lett elútbazása után tsak nem a' legmagosabb részeken valamelly Tu-

pi s nevű helységbe érkezett, melly falu
 sem volt, város sem lehet a' polgári alkotás
 szerént, de szabad társaságnak is kevés ere-
 jére nézve. Ezen kis Nemzet maga birtoki-
 val kénye-kedve szerént él, 's minden felső-
 ségi adózás' terhe nélkül örvend nemesi sza-
 badságának. Az ő nyelvök szerént, minthogy
 Pusztá Akilitsekből (Jefat Akilitcheuk) vándor-
 lottak ki, Szangoknak, (útazónk' értelme
 szerént Tsongoknak) nevezik magokat. Egy
 Bagdádi Missionárius' fortélyos vezérlése alatt
 vergődhettek ennyire a' több ellenséges szomszédok'
 gátolása mellett is; és mindnyájan
 Katholikusok. Öt nagy, 's több kisebb Elő-
 kelők igen kedvesen fogadták útazónkat, ké-
 söbb a' Missionarius Elöljáró, annál inkább,
 kivel olaszúl, és deákúl beszélhetett; ez
 születésére nézve Dalmata volt, tsak nevelte-
 tése vala Romai. — Eleintén Tatárul, 's
 Muszka-Tserkászúl kezdett velök beszélni,
 de valamint ő keveset tudott, úgy azok még
 annyit sem értettek; ha pedig történetből va-
 lami magyar szót ejtett, érteni látszottak,
 's gyakran utánozták; de Magyarok nem
 voltak, hanem tsak nyelvök azokéhoz hason-
 lított. Utazónk azt állítja, hogy 6 nap alatt
 nyelvöken beszéllett, 's ők is többen a' mi
 nyelvünkön 15 nap alatt. Az ő eredeti nyel-
 vöken a' Mi Atyánk, mellyet a' Missionarius
 Tatár tanítása után születési nyelvökre fordí-
 tottak, így van: „Tatanénk, ki szoklesz a'
 fönnben Szenta álda Nedenben, gűjön szö-
 keled, peredon perod, fönbensz, illonsz.

Napisz körnet gátsit atta ténkõn apon; Bürszöinkez szelide ténkon, szelidünke bürszöinke ténkönsz. Vedde ténkól szötéte, tengerit a' mensze tenken Amen." — Kivált ha az elmúlt századokra vissza tekintünk, találunk benne hasonlatosságot nyelvünkhez, mellyből a' régi Oklevelek példákat közlenek. — Továbbá az ilyenben gyönyörködök kedviért némelly szavak' jelentéseit ide tesszük; így: Déran = Isten, (ez az Örményhez hasonlít, mert az Örmény az Urat Dérnek nevezi); kilend = kegyelmed; te vasz-él = te vagy az; fedél = fedél; hukkancz = kutya, ezeknek nevei liboncz, manczel, sipesz, villoncz, 's a' t.; kunyik = ház (minthogy többnyire kunyhókból állanak lakásaik); zögyeg = ember (talán agyagból eredett); nászény = asszony; lilán = leány; gyeg lilán = férjfigyermek; keretykucz = tyúk; szima = matska; tata = atya; mászi = anya; körne = kenyér; gátsi = pogátsa; idlé = viz; szerény = ló; suhu = bagoly; Szenttata = Pap; tsereptsip = gólya, 's a' t. — Azon kívül ezek az emberek a' többi lakosok közül kiválnak, derékabbak, szemügyesebbek, 's delibb természetűek az ott tanyázó Muszka és Tatár népeknél. — Miként jutott oda, 's miként azután Fiuméba Rencz Ur arról nem tudósít; de bővebb közlését megígérte. Az illy szorgalmatos fürkésző, 's ügyes vándor méltó lett volna a' haza' pártfogására, a' további serkentésre.

Fejér Elefántok.

Tudva van, melly nagy tiszteletben tartják a' Sziámbeliek a' fejér Elefántot. A' mostani Sziámi Királynak hat fejér Elefántja van; a' mennyi ő előtte még senkinek sem volt. Ezen környülállást igen szerentsésnek tartják az ő országlására nézve. Semmi nyavalyának jele nem látszik rajtok, és 6 lábnyi 6 hüvelyknyi nagyságuk. Baosz, és Kambodsa Királyságokból származnak. Mivel ritkák, azért tiszteltetnek annyira. Egy Budhista, ki a' lélek' vándorlását hiszi, azt gondolja, hogy illy ritka tüneménynek testében a' kiképzésnek útján vagyon egy előkelő személy; ennél fogva a' fejér elefánt mindég királyi rangot és nevet visel, egy hozzá illő nevezettel, melly méltóságát jelenti; p. o. tiszta Király, tsudálatos Király, 's a' t. A' Sziámi Király soha sem ül a' fejér elefánt' hátán, mivel ez is olly nagy fejedelem, mint ő maga. Minden fejér elefántnak külön istállója van, és tiz őrzője. A' hínek' agyari arany karikákkal vannak felékesítve; fejőken arany hálót viselnek, és hátakon kis bársony vánkost.

Az Oroszok' bemenetele Drinápolyba.

Egy Orosz Tiszt Drinápolyból Aug. 21-kén így irt: „Tegnap reggel foglalá-el az armáda ezen várost, melly a' birodalomnak

második városa. Már előbb eltávoztak azon tsekély számú Török fegyveresek, kik a' város' védelmére voltak itt hagyva. Bémenetelünk alatt a' legnagyobb tsendesség uralkodott, mellynek a' gyönyörű idő kedvezett. Sok lakosok messze előnkbe jöttek; a' bémenetelkor az egész népség előnkbe tsődült, hogy katonáinkat láthassa. Egy Uhlanus osztály léptetett előre, ezt követte egy Vadász osztály gyalog két batteriával, végre az egész ármáda, melly előtt a' Fő Generális lovagolt. Minden Regimentnek muzsika kara az Orosz nemzeti nótát játszott, és midőn a' Fő Generális az Ó-Szerály előtt megállott, hogy a' seregeket maga előtt elléptesse, a' katonaság hangos Hurrah-t kiáltott neki. Közönséges álmélkodás fogta el a' Törököket seregeink' látására, mellyek ő előttök ismeretlen rendtartással léptettek-el közöttök. Minket is megilletett azon ritka látvány, hogy napkeleti öltözetben annyi ezer embert látunk egy tsomóban az utszákon. Minekutánna az ármáda a' vezér előtt elléptetett, több batalionok kiállottak a' piacokra a' város' belső részeiben, a' fő Grlis az Ó-Szerályba szállott. Az előkelőknek egy Deputációja az első Mollah vezetése alatt, valamint az itt lakó idegen Consulok mindnyájan udvarlására mentek a' Generálisnak. A' Deputatio az ő oltalmáért könyörge, a' polgárok' nevében megköszöné a' nálók meghagyatott birói hatalmat, és hathatós közre dolgozását ígéré a' tsendesség' fentartására. Mi igen barátságosan fogadtattunk, és mindenütt a' tsinosa-

dásban nagyobb előlépéseket találunk, mint közönségesen a' Törököknél vártuk. A' Mozlímnak hajdani vak buzgósága már alig észrevehető, és csak az aljas nép gyűlöli még a' más hiten lévőket. Az előkelő Muzulmán házának belseiben szabad járás-kelés vagyon; még ugyan az asszonyi nem kívülről el van szakasztva, de a' heréltek által való őriztetés elmúlt. A' Török már most beszéll feleségéről, és nints megsértve, ha az idegen róla tudakozódik. *) A' Törökök minden napkeleti nemzetek között különösen vendég szeretők; határtalan indulattal ragaszkodnak ahhoz, ki bizodalmával őket megtiszteli. Drinápolyban bizonyos titkos Társaság ágazott el a' Jantsárok eltöröltetése óta, melly a' szabad kömivesekéhez hasonló, 's úgy látszik, hogy egy Szabad Kömives szerzette, minthogy a' tagok isméri az Európai kömivesek' jeleit, 's hasonló módon titkolóznak a' társaság, és annak célja felől. Úgy látszik, hogy az országlószék ezt nem tudja. Drinápoly' fekvése igen gyönyörű; a' Maritza' partjai, mellybe itt a' Tundsé, és Arda folyik, rózsa-bokrokkal meg vannak rakva. A' város köfalakkal van kerítve, mellynek 11 kapúja vagyon; van egy négyszegű fellegvára is négy kerek, 's tizenkét más tornyok-

*) Mikes Kelemen egyik levelében azt írja: hogy nem tanácsos a' házi gazdától, a' látogatásban, felesége' hogy léte felől tudakozódni; mert majd bottal késérik-ki.

kal; van benne egy fegyverház, és a' város' külömbféle részeit 13 hid köti össze egymással, melly hídak a' Tundsé, és Arda vizein vannak verve.

Bogarak, poloskák, hangyák, hernyók, 's a' t. ellen való szer.

Végý 6 font fa-gombát, 2 font fekete szappant, darabosan tört 2 unczia farkas-maszlago (nux vomica L.), 200 unczia vizet. Az olyan gombák, mellyeknek erős szagok van, a' legjobb; ezeket össze kell törni, 's vízbe tenni, mellyben már a' szappan felolvadt. Ezen keveréket így néhány nap hagyj állni, néha megkevervén. Ha már elég bűdös lett, a' farkas maszlago, vagy vasbogyót elegendő vízben főzd-meg, 's töltsd az előbbi keverék közé. Ezzel aztán meg lehet öntözni, vagy kenni, azon tárgyakat, mellyekről el akarja az ember pusztítani azon bogarakat, vagy hernyókat.

A' kis dohányozók.

A' Bajor országlószék ezen czim alatt: „A' kis dohányozók” egy Intést tétetett köz hirré a' dohányozásnak felette kora elkezdése ellen, mellyben figyelmetesekké tétetnek az emberek, hogy ezen szokásnak idő előtt való elkezdése nem csak testi, hanem erkölcsi

képpen is ártalmas, minthogy a' moralításra is nagy befolyása vagyon. Ha a' gyermek szájába vette a' pipát, mindjárt úgy rémlik előtte, hogy nagykoru (majorennis) lett, 's az atyai hatalom alól felszabadúlt; különös ez, de igaz: maga viselete, szokásai durvábbak lesznek; szülői, és tanítói szavaira nem ügyel annyira; rövideden a' dohányozás sikeres eszköz arra, hogy az ifjúból korán egy bohó neveltessék."

A p r ó s á g.

Kupfer Ur, a' Sz. Pétervári tudományos Akadémia' tagja, egy levelet irt azon Intézet' Al-Elölülőjéhez, melyben leírja Elbrus bérczén való járását; ezen bércza' Kaukazusi hegyeknek közepében emelkedik fel, mint azoknak legmagosabb pontja. Azonban sem maga Kupfer, sem tudományos társa ennek tetős tetejére fel nem mászhatott, melly hóval fedett porfir-sziklából áll. Egy Killar nevű közönséges Tserkász felmászott reá, 's az oda való hadi kormányozó, Emanuel Grlis, azért néki oda adta a' kitett jutalmat, 100 ezüst rubelt, 's azon kívül kaftánnak való posztót.

M e s e.

A' miből koronám, abból van szakállom,
Ezek közt legjobban kinyúlik az állom;
Hátul zászlót hordok, 's sereget vezetek,
De ha ütközni kell, magam verekedek.

Jegyzet: A' 22-dik számbeli Rejtett szó: Kantár.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 24.

Tudományos dolgokban útbázó Fran- cziák.

I. Az Egyiptomban útbázó Champol-
lion Urról többször tettünk ezen levelek-
ben említést, sőt némelly leveleit is közlöt-
tük. Most a' Moniteur majd 8 levél-hasábot
elfoglaló levelét (a' 11-diket) közli, melly
El-Melissah-ból (Syena, és Ombos közt) Febr.
10-dikén költ, a' tizenkettődik pedig Thebá-
ból Mart. 25 dikén. Amabban ilyen jegyzé-
sek fordulnak elő: Jan. 20-dikán Moroskóba
útbázánk, melly a' Nilus mellett egy falu; ez
előttünk elfelejthetetlen marad, mert ott ta-
láltuk a' derék Prudhoe Lordot, és Fe-
lix Majort, kik most az előre készített
plánumjok szerint azon vannak, hogy a' Ni-
luson Szenaarig felhajózzanak, 's onnét Abis-
szinián, Arábián, és Persián keresztül In-
diába menjenek. — 25, 's 26-dikban Dando-
urban valánk, hol egy elkészitetlen templo-
mot találtunk, mellyet Augustus építetett.
Dandournál egy felséges Echo mulatott min-

ket, mellyre történetből akadtunk; ez 11 szótagot igen világosan ismételt. Olasz útitársaink egész verseket kiáltoztak Tassóból, 's azzal mulattak. A' puska-lövés úgy hangzott vissza, mint az ágyú-lövés, vagy mint a' menydör-gés' tsattogása. Febr. 1-ső napján egy hajót találánk a' Niluson hajózásunkban Austriai zászlóval, mellyen Acerbi Ur Austriai Ts. Kir. Consul volt, ki igen jeles, és kimivelt Publicista lévén, vele több órát barátságos beszélgetésben töltöttünk. Mi ezután a' víz mentébe tovább indulánk, ő pedig a' víz ellenébe egész a' második zsilibig, vagy kataraktaig. Azalatt még Thebába fordulunk, ezen Egyiptomi Párisba, 's minden utazók' egybegyülése' helyére! „—, Utóírás Omhosból Febr. 16. Ezen hónap vége felé remény-lem, hogy Thébában leszek, 's ottan Párisból leveleket találok. Ezek nekem mindég igen rövideknek tetszenek. Meg kellene gondolni, hogy én 1000 mértföldnyire vagyok; hogy az estvék itt igen hosszúak, 's az ember csak nem dohányozhatik, 's játszthatik mindég. Nem kell engem' azért szemtelennek nevezni. Midőn levelemnek 27-dik oldalát bevégezem, csak ugyan van jussom egy bő választ várni; de még is már befejezem, ne hogy az emberek mondják, hogy az egész földön legnagyobb tsevegők azok az emberek, kik a' Nilus kataraktáitól vissza térnek. Adieu!"

II. A' másik tudós Franczia Dr. Pariset, ki hasonlóképpen több társaival még előbb elútazott Egyiptomba a' Pestis ter-

mészetének kitanulása végett. Ezen utazó Maj. 22. Akreból (Palaestinából) azt írja: hogy társaival Mart. 30-dikán Syenából Kairóba ment, 's ott megtudta, hogy Tripoliban (Szíriában) a' pestis uralkodik. Mindjárt elvégezték, hogy oda mennek annak megtanulása végett. Beirutban Abdalla Basától, kinek, minthogy beteges volt, orvoslást tanácsoltak, derék Fermánt nyertek, mint ajánló levelet a' Kormányozóhoz. „Holnap, így szöll tovább Dr. Pariset, elindulunk Tripoliba, hol a' nyavalya hihetőleg Julius' közepéig el fog tartani. A' pestises emberek' ruházatjait chlor-lúgba (Chlorüre) fogjuk mártani, a' napon megszáraztani, 's azután magunkra felvenni. Én erősen megvagyok győződve, hogy közülünk senki sem kapja el a' pestist. Azután Egyiptomba vissza térünk, hogy Delta szigetén (a' Nilus torkolatjánál) nyomozásainkat folytassuk. Deltát én úgy nézem, mint valóságos és egyedül való lakóhelyét, fészket a' pestisnek, és ezen véleményhez most még inkább ragaszkodom, mint valaha. — A' nádalyokkal itt olly munkát visznek végbe, a' mi az Európai kórházakra nézve igen fontos lehet. Ha t. i. magát tele szopta vérrel, egy darabka rongyal megfogják fejénél fogva, 's feljülről alá gyengén dörzsölik, 's így a' vért ismét leeresztik. Ezután egy edény vízbe tesszik, mellybe kevés nádméz van, vetve; ez által a' vértől egészen megszabadulnak. Ha kétszer, háromszor friss vizet töltöttek reá, utólszor egészen tisztán marad. Ezen állapotban a' na-

dályokat ismét lehet használni, még azon haszonnal, hogy hamarább megragadnak. Így ugyan azon nadályokat három esztendő által minden harmadik nap lehet használni.” Dr. Pariset ezt Abdalla-Basa’ udvari Orvosától, Bertrand-tól, tanulta.

Házassági ajánlások Párisban.

Egy Francia Újság illy ajánlásokat közöl: 1) Foy és Társasága Házassági Tisztse-
gére (Cabinet matrimonial) a’ következő Kis-
asszonyok’ (Demoiselle) eladása van bízva:
a) Egy 16 esztendős leány, idegen, ki négy
nyelven beszél, egyetlen egy leány 50,000 fr.
tökével, és 100,000 frank várandó tökével. —
b) Egy 26 esztendős Özvegy, kinek 300,000
frank birtoka van, és 500,000 franknyi vá-
randó öröksége. — c) Egy 20 esztendős árva-
leány 60,000 frank jövedelemmel. — d) Egy
45 esztendős Özvegy 95,000 franknyi jószá-
ggal, továbbá több leányok 20,000—100,000
franknyi kiházásítással. — 2. Az eladásra
ügyelő Tisztseg jelenti: Egy 21 eszten-
dős kellemetes ábrázatu leány, 560,000 frank-
nyi kiházásító jószággal, kíván férjhez menni.
A’ házhoz való béjutás végett Brunet Urhoz
kell folyamodni St. Germain külső városba
a’ 3 szám alatt. — 3. Az előbbi Házassági
Tisztseg. a) Egy 18 esztendős leányzó
attya halála után kap egy milliom frankot
érő fekvő jószágot. Az attya ki most 70 esz-
tendős, életében magának tartja a’ haszon-
bért. — b) Egy 19 esztendős leány 100,000

franknyi kiházasítással, és várandó 600,000 frankkal. — c) Egy 50 esztendőös Özvegy 450,000 frankkal; — tovább igen igen sok leányok és özvegyek, külömbféle koruak, és vagyonuak.

Azon buzgóság, különös tekintetek, finomság, és szoros illendőség, melly az e'féle alkudozásokban megtartatik, ezen Intézet eránt mindnyájoknak tiszteletét, és bizodal-mát megnyerte, kik ügyeikben hozzá folya-modtak. — Foy, és Társasága, mint közben-járók, minden hamis utasításoktól őrizked-nek, és minden személyek' hitelességéről ke-zeskednek, a' kikről valaki tudakozódik, és készek, ha kívántatik, akárkinek számot adni. — Minden esetben a' Dámáktól semmi bér-fizetés nem kívántatik. — 4. Némelly szemé-lyek olly módon, 's hangon teszik hirdeté-seiket, hogy az ember azt gondolná, hogy tsak egyedül ők élnek a' Publikum' bizodal-mával, és a' ki házasságra vágyik, leghasz-nosabban tsak ő hozzájuk folyamodhatik; de a' közönség nem engedi magát megtsalatni az illy nevetséges tsevegések által. Mr. Ale-xandre, rue St. Honoré Nro 85. ellenben e' részben tellyes bizodalomra méltó, mellyel most is él."

A' Geleszta ellen.

A' Resumé géographique de la Grèce Szerzője, egy Örmény, Konstanti-nápolyban egy öreg Örmény kereskedőre ta-

lált a' Kávéházban, ki ifju korában gyakran utazott Abissziniába. A' Kávéházban volt egy fő pinczés (Kellner), ki több esztendő óta betegeskedett a' geleszta miatt. Szemlátomást soványodott, gyakran elájult, és éles fájdalomról panaszolkodott; sok szerrel élt már eddig, de semmi sem használt. Az Örmény azt állítá, hogy Abissziniában ezen nyavalyát 24 óra alatt meggyógyítanak; mert ott a' geleszta ellen bizonyos növevénynek a' virágját használják, mellyet Arabúl *K o t z*-nak, Abissziniában pedig *K a b o t z*-nak neveznek. Ő fiának, ki kereskedés végett Abissziniában utazik, írt, hogy ezen virágból küldene: és midőn az valósággal megérkezett, beadott a' pinczésnek, öt köntinget ($1\frac{1}{2}$ latot) 12 unczia vízben felforralván, és ezen lének felét reggel, 's másik felét egy órával későbbben vette bé a' nyavalyás. Ezen szer szagos volt, és rossz ízű, éles fájdalmakat okozott, de végre a' geleszta mind megdögölve ment el. Ezután tsak hamar a' nyavalya minden jeleivel eltűnt, és az ifjú ember olly egészséges lett, mint a' makk. — Ezen növevényt meghozatták már Párisba is, és megvizsgálták. Ugy találták, hogy a' Rózsa-fajhoz tartozik; ezt most *Brayera* néven nevezik, és nagy hasonlatossága van a' bojtorjános Párlóhoz (*agrimonia eupatorium*). — Valóban kíváncsos, hogy sok ilyen virágra szert lehessen tenni, melly olly nagy könnyebbülésökre szolgálhat a' gelesztában szenvedőknek. — Több Európai Consulok vannak Kairóban, 's Egyip-

tomnak egyéb részeiben, ezek által könnyen meglehetne szerezni. -- Ha ezen virág valóságos gyógyító szere a' gelesztá - betegségnek, a' mint lehet reményleni, a' szenvedő emberi- ség áldani fogja azt, a' ki ezt először meg- ismértette.

Statistikai Jegyzések Török Biroda- lomról.

Az Angol Courier illy jegyzéseket kö- zöl Török Birodalomról: „A' mostani Padi- sah, vagy Nagy-Szultán (szül. 1785. Jul. 20., a' thrónusra lépett 1803. Jul. 28). I. Osmán- nak, ki ezen uralkodó Háznak szerzője, 18- dik nemzetségi ágából való, és tőle a' 30-ik Uralkodó. A' korona - örökös öregebb fia, Abdul-Mechid, szül. 1824. April. 20.; ezen kívül van még egy fia, két esztendő, és négy leánya. Az Ozmán birtokok' kiterjedé- sét 47,444 □ mértföldre teszik, mellyek kö- zül 10,000 van Európában. Az Európai né- pességet nem egyformán írják; Balbi 9,500,000 lélekre teszi, Hassel 10,183,000-re, más Írók 10,600,000-re Ezek közt tsak 2,271,000 Török vagyon; a' többi pogány, zsidó, ke- resztény; nevezetesen 3,000,000 görögöt, 80,000 örményt, és 300,000 zsidót számlál- nak. Az egész népességet Európában, Ásiá- ban, és Afrikában 23 milliommál valamivel többre teszik. A' birodalom' jövedelmei mint egy 2,000,000 font sterlingre mennek eszten- dőnként, a' költségek nem tehetnek többet

275,000 font sterlingnél. A' nemzeti adósság 7—8 milliom font sterl. közt áll. Az említett Státus-jövedelmek, vagy Miri, a' köz kintstárba folynak; a' jövedelmeknek másik ága áll ajándékokból, örökségekből, Tsászári birtokokból, és confiscatiókból, mellyek mind a' Tsászári magános kintstárba folynak. Azt tartják, hogy irtóztató kints-halmok vannak ezen pénzekből, minthogy mindenik Szultán köteles esztendőnként bizonyos summát félre tenni. — A' hadi erőt a' Jantsárok' eltöröl-
tetése után nem lehet voltaképpen megmondani; ezen idő előtt a' reguláris seregek állottak 30,000 lovagból, és 124,000 gyalogból, továbbá 120,000 polgári katonaságból, mellyek többnyire lovasok voltak. 1826-ikban a' tengeri ereje állott 21 linea-hajóból, 31 fregatából, 8 korvethöl, és 30 ágyúzós salupból, mellyeken együtt 2900 ágyú, 's 5300 tengeri katona volt; de ezen erő az „átkozott” Navarini ütközetben megromlott.

Rejtett szó:

Öt tagu nevemnek az első hármában

Dobzódhatsz kedvedben, 's szíved siralmában
Szavadnak ad erőt hátulsó ketteje,

Melly takaró lesz, ha rá tevődik feje.
Mihelyt egész testem' hasznát nem veheted,
Azonnal magadot a' sírba temeted.

Czikora János.

Jegyzet: A' 23-dik számbeli Mese:
Kakas.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 25.

Egy Számkivetett Bútsúja.

Engedj érzés folyást szavaimnak,
Könnyeimet engedd ragyogni
Sugárban Honnom' szép napjának
Utoljára. El kell távozni.
Honn, hol zsenge készült életemnek
Eldődeim ditső vérökbe,
Végső szélén állok szent földednek;
Végý még egyszer vissza kebledbe!
Mért tanítád szívem' dobogásra,
Tsak egyedül érted dobogni?
Mért kisztetéd fényed' hamvaira
Lelkem', új életet bájolni?!
Mért ápoltál engem', 's mért nevezteél
Fijadnak, ha vissza taszítád,
Midőn vészed lángot, száz életnél
Többre menőt, kebelébe ád?!
Átkot szór tsak kinek szíve 's lelke
Mélyt nem érez, fent nem lebeghet,
Hazájára; mellynek düledéke
Anyi küszdést sirva emleget.

Áldalak én, 's végső leheletem
 Könyörgés, melly érted emeleng
 Fel, istenült Hősink' eleikben,
 Ditső karjaiknak közte zeng.

Számkivetett élni lehetetlen?

Haza nélkül élni lehet e?

Hogy, hát éltünk függhet más billintsen?

Hegy, völgy, tenger, erdő Haza e?

Nem. A' Haza azon felszentelt hely,
 Hol ha élni a' sors nem enged,
 Halni kíván minden, Lelke tévely
 Kinek pora Honn kinnt szendered.

Nem léphetek által határidon,
 Közte éltem közte halok meg;
 Isten véled, áldás polgáridon,
 Régi elhunyt fényed térjen-meg!!! --

Pechata Károly.

Nagy-Becskereken.

Az Amszterdami nagy tsatorna.

A' Belgyiomi nagy tsatorna, mellyet
 1810-dikben kezdettek, és tsak 1825-ikben
 végeztek, és a' mellynek az a' célja, hogy
 Amszterdám városát egyenes öszveköttetésbe
 hozza a' tengerrel, legszélesebb tsatorna
 egész Európában. Amszterdám városa kikö-
 tőhelyének a' partjai előtt vagyon 40 lábnyi
 mély vize; mintegy 7 Anglus mértföldnyire
 esik ellenben onnan a' déli tenger — vagy
 Pampas az abban lévő gázlőhely — itt a' viz

10 lábnyinál nem mélyebb, és e' miatt némelly terhesebb hajókat, minekelőtte a' part-ra hozhaják, kénytelenek a' ladikok által egyrészt kiüresíteni. Ezen alkalmatlanság elhárítására a' Belgium éjszak tartománybeli Nagyai azt végezték, hogy egy tsatornát ásanak. A' szélső két pont közt való távolság 41 Anglus mértföldet teszen, a' tsatorna hosszasága nyulik $50 \frac{1}{2}$ mértföldnyire. A' viz színének szélessége 124 Anglus lábot, teszen, a' feneké' szélessége 36 lábot és a' mélysége 20, 9". — Valamint minden Belgiumi tsatornáknál a' kormány tartó sinor azon tenger' felső színével egyenes lineában áll, mellyből a' tsatorna a' vizet kapja, úgy van itt is alkalmaztatva. Mind a' két végén vagyon két vizrekesze, azon kívül vagyon még két más közbelső vizrekesz. Egész tsatorna' hosszaságán tsak 18 hid és komp van. A' tsatorna szélessége olyan nagy, hogy két fregáta szépen és alkalmasan elmehet egymás mellett. Yból Amszterdamba a' tsatorna éjszak felé megy Purmerendbe, onnan nyugt felé Alemaarba, azután ismét éjszak felé egész egy helyig Pölten mellett, a' tenger partaktól két anglus mértföldnyire, és onnan egyenes lineában egész Helderig, hol a' tsatorna a' Nieuvediexi szép kikötőhelybe végződik. Itt egy irtóztató nagy gőz-műszer van, mellynek a' többi közt az a' czélja is van, hogy a' tsatornát a' tenger' apadása' alkalmatosságával megtöltse. Azon idő, melly a' Helderből Amszterdamba való hajó huzásra

fordittatik, áll 18 órából. A' költség, mellybe került ezen tsatorna, fel megy 10—12 millió forintra.

Különös természeti tünemények.

Angliában a' Yorki Grófságban a' Staunbury mocsárban 1824. eszt. September 2-kán egy 18 lábnyi mélységű földnyílás támadott, melly két barlangot formált, ezek közül egyiknek köre 1800, és a' másiknak 600 lábnyi. Mind a' kettőből iszapos víz folyt, melly a' forrástól 300 lábnyi távolságra öszve jött, és mintegy két óra mulva egy 150 lábnyi szélességű, és 12 láb mélységű patakot formált. Ez némellykor erdei patak' módjára kiáradt, és mind a' két partjain 60—80 lábnyi távolságig kiöntött, melly alkalmatossággal köhidakat, tüske-bokrokat, köfalakat, és házakat elsepert, öszve rontott, és a' mezőt egészen elpusztította. Midőn ezen föld-süllyedés támadott, a' felhők réz színűek voltak, a' levegő gyánta-szesszel (electricitas) tele volt, a' forráság kiállhatatlan, a' sűrű menykö béütéseket, 's a' fényes szemvakító vilámlásokat hallani, és látni lehetett. Egy órával elébb alig emelkedett egy szellőtske, azonnal támadott egy dühös Orkán, mellyet minekutánna az egész égi-háboru ideje alatt erősen esett az eső, két óra mulva egy tsendes szellő, és kellemetes idő követett. Még három nap mulva is az Ayre folyója sok

büdös vízzel vegyes volt, és pedig mindenütt a' hová csak azon patak folyhatott, a' mező iszappal, poronddal, szikla-darabokkal, és gyökerestől kiszaggatott fákkal 8—30 hüvelyknyiig vala beboritva.

Folyó esztendei Sept. 6-kán Vasárnap délután 3 órakor, és 25 minutumkor Cremónában (Olasz országban) egy meglehetősen erős földindulást éreztek, melly déltől éjszak felé nyult. A' lökések földalatti tompa morgások, és ingások négy perczenetig tartottak. Ezen tünemény igen nagy félelmet terjesztett a' lakosok között, főképpen azok között, kik éppen azon órában a' templomban az Isteni szolgálatra öszvegyülekezve valának. A' Sz. Domonkos temploma' boltozatja sok helyeken elhasadt. Több rendbéli kémények beestek; a' köfalak, 's a' boltok némelly házakban nagyon megromladoztak, sőt még a' harangok kongását is lehetett hallani. Az ég ködös vala, a' szél éjszak felől fújt, későbbben kitisztult, és a' nap ismét kezde sütni. Gyengébben, de azomban ingással, és tompa zúgással estvéli $8\frac{1}{4}$ órakor a' földindulás ismét megjelent, és 3 perczenetig tartott. Sokan résszerént a' theátromból, résszerént a' házakból kiszaladtak az útszákra, 's piacokra, hol az uj' földindulás félelme miatt az éjjelt töltötték, melly mindazonáltal, hálá az Egeknek, többé nem jelent meg.

A' halandóság Bétsben.

Folyó esztendei Augustus hónapban (kivéven az egy esztendőn alól lévő gyermekeket) Bétsben 585 személyt ragadott el a' halál. A' férfiak' neméből 306, és az asszonyok' neméből 279 lélek költözött a' másik világra. 1 és 10 esztendő közt meghalt 89; — 10, és 20 közt 52; — 20, és 30 közt 101; — 30, és 40 közt 78; — 40, és 50 közt 72; — 60, és 70 közt 64; — 70, és 80 közt 51; — 80 és 90 közt 15; — 90, és 100 közt 1. — Öszvesen 585. Ezek közül az öregség miatt meghalálozott 37 személy. — Száraz-betegségben 68. — Elgyengülésben 16. — Tüdő-száraz betegségben 3. — Tüdő-veszésben 93. — Forró hideglelésben 56. — Himlőben 4. — Guta-ütésben 26. — és vízi-betegségben 29 személy. 67 személy közül, kik a' 71 esztendei kort elérték, vagy felyül haladták, volt férfi 39, és asszony 28. — Az aggott öreg férfiak közül kettő volt 72, egy 75, három 74, öt 75, négy 76, három 77, három 78, öt 79, egy 80, egy 82, négy 84, három 86, egy 87, egy 88, egy 89, és egy 92 esztendős öregek. Az agg-asszonyok közül egy 71, öt 72, három 73, egy 74, három 76, három 77, kettő 78, hat 79, egy 81, egy 83, egy 86, és egy 90 esztendős öregek. Külömbféle szerentsétlenségek által 29 személy veszett el.

Hóldfény' szivárványa.

Ezen természeti tűneményt, melyet a' Belgyiomi tartományokban vettek észre, a' Brandenburgi tartományban is látták. Egy tudósítás szerint, melyet Eremmenből írtak, egy odavaló Tisztviselő ezen természeti tűneményt Augustus 16-ka' estvéjén Börnike, és Staffelde faluk közt szemlélte. 9 óra előtt 5 minutával a' hold a' láthatáron felyül egy erdő megett délkelet felé emelkedvén, a' világosságát egy éjszak - nyugoti feltornyozott setétes, és jégessövel fenyegető felleg felé vetette, melynek vissza-verődése szivárványt formált, melly 7 minutumig látható volt. A' nap' sugárai által formált szivárványnál keskenyebb, és halaványabb volt, különben pedig ugyan azon színeket játszotta.

A p r ó s á g o k.

Owen nevű három testvérek, Hólyheadból valók, az ő általok feltalált buvár-haranggal az Írlandi tenger-partoknál próbát tettek. Ennek segítségével négy nap alatt egy hajóból, melly ottan 1802-dikben elsüllyedt, sok arany, és ezüst-pénzt szedtek.

Brusszelből jelentik: hogy Aug. 26-ikán Seraing mellett (Lüttich megyében) egy kőszén-bányában irtóztató pattanás (explosio) történt. 56 munkás dolgozott benne; 20-at

közülök azonnal kihúztak, de ezek közül is többen már meghaltak, vagy megfognak halni; a' többi 36 ott mindjárt szörnyű halált halt.

Párisban most az Asszonyságok olly bő újjú ruhát viselnek, hogy az udvarisághoz tartozik az asztalnál egy ládátskát fűző tőikkel oda nyújtani a' bő újjak' fel-és körül tőzésére, ne hogy azok a' leveses tányérba érjenek. Azonban tehát már arra is kell vigyázni, ne hogy a' tő a' levesbe essék, 's úgy azt a' büszke Dáma elnyelje.

Az Orosz birodalom lakosai legalább is 80 külömbféle nép - törzsökökből állanak, kiknek eredetök, szokásaik, természetök, nyelvek egymástól egészen külömböznek. Erre tanít minket egy munka, melly a' Sz. Pétervári Akadémiának jutalmára érdemes volt.

Rejtett szó:

Három tag nevem, és minden híg dolgot
ereszthetsz

Rajta; fejem' vedd-el, 's Vármegye kapja
nevét.

Jegyzet: A' 24-dik számbeli Rejtett szó: Torok.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 26.

Tekéntetes's Tudós Vitkovics Mi- hály Úr' szomorú Halá- lára.

Lantosi Honnunknak szomorúan zengeni jertek!
'S Mind a' két szemetek könnyeket öntsön alá!
Sírjatok! ah méltó! mert Vitkovics itt hagyta,
elhalt

A' ki Seregteknék Czímere, Disze vala.
El ment csak hamar a' hív Kulcsárjának utánna
Hogy Dámonját ott újra ölelje keze.
H a s z n o s - M u l a t s á g ! te magad légy erre
Bizonyság *)

Egymásnak millyen Kedvesi voltak Ezek!
Szép-Halom! indulj meg, zúdítsd Lelkünkbe
Keservid'

Hogy kiki Mit vesztett? érzeni tudja Veled!
És 'TE Magyar-Helicon' tiszteltt Veteránusa! Lantod'
Zendítsd Mátyásunk' szép Palotája alatt.
'S hogyha Meándernél Társát a' Hattyu siratja
Jer! 'TE Ezen keseregj a' Duna partja felett!
(Jaj! de remeg Szívem!! most mindjárt Rólad
is írják:

Vitkovicsot követé a' Temetőbe V i r á g)

*) A' többek között az 1827-diki 2-dik fél eszten-
dei H. M. 177 — 's 193. Lapjai.

Nemzeti Könyv-Tárunk' szorgalmatos Ö r j e !
Barátod

Itt hagyta, kit szeretél, hát keseregve zokogd!
Nem hiszem: A' Levelét, melyet küldött vala
Roffról,

Olvashasd száraz szemmel akármikor is.
Vitkovicsom! kétszer volt Téged' ölelni sze-
rencsém

Akkori Csókjaidat holttomig emlegetem.
Épigrammáid míg meg lesznek, Ne felejtstsel
Hintik mind addig Sírodat a' Magyarok.

Kovács Sámuel.

A' kis-gyermekek' gondviselő Intézete Budán.

Telleyes igazsággal mondják az előkelő
Tanítóink, hogy a' kis-gyermekek' gondvise-
lő - és azokat kimivelő - Intézete, vagy az úgy
neveztetett kis-gyermekek' iskolája éppen ol-
lyan szükséges, 's hasznos az emberiségre
nézve, mint a' himlő-óltás. De kiki közülünk
eléggé tudhatja, melly nagy nehézséggel kel-
lett küszködni a' mély bélátású népeknek,
hogy ezen üdvességes Intézetet elterjeszthes-
sék, és most is, midőn a' jótévőségek' pró-
bája már milliommokba került, sok rövid lá-
tásuak vagynak, kik ezen nemes tettnek' igaz-
ságát, 's hasznos fogamatosságát általjában
helyben nem hagyják, és olyan hamis, 's
minden alap nélkül való rágalmozásokat hoz-
nak elő, mellyeket az okos világ a' megczá-
folásra érdemeseknek többé nem tart. Semmi
sints olyan jó, semmi olyan nemes, és szent,

melly ellen nem volna kifogás. Nagy tsuda lenne, és minden tapasztalások ellen, ha ezen kisdedek' üdvességes menedék - helyének is nem akadnának ellenzői. Mindent megczáfolni ezen a' helyen lehetetlen. De a' köz tapasztalásból azt még is megbizonyíthatjuk: hogy minden még a' legtüzesebb ellenzők is, éppen olyan jótévő barátokká, 's részvévők-ké válnának, mihelyest azon törekednének, hogy ezen sz. Intézet' sikerét bővebben kitanulják, megvizsgálják, és a' meghatározott végre méltónak tartsák; és elszégyenlenék előbbi hebehurgya tselekedeteiket, hogy minnekelőtte az Intézet' jóságáról, hasznáról, és szükségéről meglettek volna győzöttelve, bal ítéletet hoztak, 's azt kárhoztatták.

Figyelemre méltó minden e'beli Intézet' barátjára nézve tapasztalni, és tudni, hogy ezen Intézet Ö Ts. Kir. Fő Herczegsége Mária Dorottya az Ország Nádor Ispány' szeretett Hitvesének oltalma alatt áll, Ki a' plánumnak kidolgozását, és annak végrehajtását is megtekinteni méltóztatott, és Kinek határtalan kegyességéből, és más emberszeretők' segedelme által, a' Krisztina városi próba-Intézetten kívül, mellyet Ö Ts. Kir. Fő Herczegsége a' Nádor Ispányné, az Udvar-mesterné Thurn Grófné Ö Excellentiájának kérésében, folyó esztendei Junius 1-sőjén, tudniillik első esztendei ünnep napján, három órai látogatásával szerentséltetett, 's ezen való magos tetszését a' N. Méltós. Szerzőnének kijelentette, még két más ilyen

ilyen Intézet, az egyik t. i. Budán, a' másik Pesten állott fel, és ezen üdvességes Intézet' gyümöltsei már a' kezdetben is mutatják, melly gazdagok lesznek. A' nélkül, hogy az egy akarattal örvendező szülőket, vagy más figyelemre méltó jótévőket előhoznánk, azt tartjuk, hogy e' dolgot nagyobb betsületre nem méltathatjuk, mint, ha Fő Pásztorunknak Kárdinális, és Országunk Herczegi Primás Ő Eminentiajának az Intézet' kegyes Szerzőnéjéhez botsátott levelét közöljük, mellynek tartalma ez:

„Nagy Méltóságu Grófné!

„Midőn a' minap azt a' Krisztina városában lévő Intézetet megnéztem, mellynek felállítását egyedül Excellentiád' valódi nemese és fáradhatatlan buzgóságának lehet köszönni, még jobban meggyőztettem a' keresztény czéljáról, jeles elrendeléséről, és rendkívül való hasznáról. Hogy pedig ezen szép Intézet az én részemről is gyarapodjék, a' mennyire t. i. a' terhes, 's egybehalmazott költségeim engedik, 6 öl tűzifán kívül, esztendőnként bizonyos készpénzbéli summát is ajánlok, a' mint is ezen esztendőre 100 ezüst forintot rekesztek ide. A' Mindenható Isten áldja meg Excellentiád' emberszerető iparkodását 's adjon kegyes munkálódásának kívánt előmenetelt, ki erránt én megkülömböztetett tisztelettel ma-radok 's a' t. Budán Aug. 24-dikén 1829 „Rudnay Kárdinális.”

Valóban nem csak a' nyavalyák, hanem a' halálos esetek is a' gyermekekre nézve a' városnak ezen részében, hol majd minden gyermekek 6 esztendőn alól ezen Intézetben felvannak véve, és a' mellybe a' város' egyéb részeiből is sokan vitetnek, nagyon megkevesedtek; a' mi természetesen abból származik, hogy a' gyermekek ezen Intézetben nap-pal szakadatlanul egészségesen, tisztán, és arányos munkásságban tartatnak. Még egy véletlen halál sem történt a' gyermekek közt, a' mi eléggé bizonyítja ezen Intézetnek hasznos, 's szükséges voltát, nem számlálván ide az erköltsi, és értelmi kifejlődést, és a' szülőknek egyéb hasznait. Meglévén arról győződve, hogy ezen Intézetnek jótévősége, és közhaszna sokkal világosabb legyen, mintsem további ajánlás kívántatnék; és hogy a' sors' kedvezésében részes emberek felesleg való javaiknak egy tsekély részét örömet szánják olly célra, mellynek áldással tellyes következése nekik ezernyi jutalmat készít, béfejezésül ezen ohajtást bocsátjuk az ember — 's hazaszeretőkhez: vajha Magyar Ország saját gyermekei' számára, azon adományokat vinné az emberi szeretet' és haza' oltárára, mellyeket más nemzetek olly nagy lelkűen áldoztak egyéb célokra!

A' kik ezen új időbeli hasznos Intézetről bővebb esméretet kívánnak szerezni, ne terheltessenek a' kis gyermekek' gondviselő, és képző Intézetének alól írt Titoknokjához fo-

lyamodni. (alá írás): Nemes Rehlingen
Antal.

Tsudálatos forrás.

Vythe nevű tartományban (éjszak Amerikában) vagy on egy a' legszebb, 's legtisztább vízzel bővelkedő forrás, melly egész esztendőt által, kivévén Augustus, 's September hónapokat, egyformán ömlik. Tsak ezen két hónapban szokott rendesen megapadni, és kiáradni. Négy napig foly, és négy napig nem. Minekelőtte az utolsó eset elérkeznék, mind addig bugyog kifelé a' víz, míg végtére tsak egy tsepp marad. — Négy nap lefolyta után hallani egy zörgést, melly a' menydörgéshez hasonlít, és később néhány minutum múlva hirtelen zúgással a' víz ismét áradva folyni kezd.

Hathatós Beszéd.

Egy Könyv-Tár' megvizsgálásának alkalmatosságával, melly a' híres Cromvel-familiáé volt, nem régiben egy felette nagy figyelmet érdemlő írásra találtak, tudniillik azon fontos Beszédre, mellyel Cromvel Olivier a' Parlamentumot eloszlatta. Ez a' Morning-Chronicle' szerint szóról szóra így következik: „Ideje már egyszer, hogy az ezen helyen lévő Ülésteknek véget vessek, mert

a' minden jó erköltsöknek lábbal tapodása, és minden gonoszság' gyakorlása által bemotskoltátok lelki esmérerteteket. Ti egy rakás hitvány emberek vagytok, és valamint Esau, egy tál lentséért eladnátok a' hazátokat, valamint Judás tsekély ezüst pénzért eltagadnátok Isteneteket. Ugyan lehetne e' nálatok egyetlen egy erköltsöt is találni? Van e' valahol egy gonoszság, mellyben részesek ne volnátok? A' ti vallástok nem jobb a' lovaménál; az arany a' ti Istenetek! Ugyan ki nem tserélte el közülöttetek a' lelkiesméretét pénzért? Van-e közöttetek csak egy is, kinek a' köz jó előmozdítása a' szívéen csak egy kevésbé is fekszik? Ti gyalázatos teremtések, nemde ezen szent helyet megfertőztettétek, 's az Ur templomát tolvaj-barlanggá változtattátok? A' ti fajtalan viseletetek által az egész Nemzet előtt a' legnagyobb gyűlötségben vagytok. Ti, kiket a' köznép a' terhek' elháríttatása végett küldött ide, magatok lettetek a' népnek legnagyobb terhére. A' hazátok tölem azt kívánja, hogy ezen Augias istállóját kitisztítsam a' ti gyalázatos tanátskozástoknak véget vetvén, és én az Isten segítségével, és erejével, mellyet nekem ajándékozott, azért jöttem, hogy ezt véghez vigyem. Ugyan azért éltetek' vésztesége alatt parantsolom néktek, pusztuljatok innen. Takarodjatok! ki veletek! ki! vásárolt rab-szolgák! nyissátok fel az ajtót.! Vigyétek magatokkal ezen tündöklő gyermeki játékot, és ott magatok után zárjátok bé az ajtókat!"

A p r ó s á g o k.

Török birodalomról tett Statistikai Jegyzésekhez hozzá lehet tenni Ciriacy Ur' előadását. Az ő felvetése szerint Europai Török országban van 2,000,000 Török, 3,000,000 Görög, 1,800,000 Szerbus, 1,500,000 Bolgár, 1,500,000 Moldovai 's Oláh; mind együtt 9,800,000 lélek.

Éjszaki Amerikában Ontonagon folyóhoz közel egy irtóztató nagy darab tiszta rezet találtak, melly olly nagy, hogy rez-sziklának nevezik. Már több próbát tettek vele, hogy apróbb részekre darabolhassák, szélllyel-hányassák, de ez lehetetlen volt; tűz által is próbáltak valamit belőle leolvasztani, de ez is lehetetlen volt. Tehát tsak haszonvehetetlen kints marad.

Rejtett szó:

Első hármam bárány-bélből készítődik;

A' más kettő úgy jó, ha jól megverődik.

Az egészt sokszor az utolsó okozza,

Egy kis outhon-ülés, 's thea helyre hozza.

Jegyzet: A' 25-dik számbeli Rejtett szó: Tsatorna.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 27.

A' Gurney Úr' Gőz-szekere.

A' Gurney Úr' gőz-szekere, mellyel a' minap igen szerentsés próbákat tettek, nintsen arra határozva, hogy azon személyek utazzanak, vagy rajta terheket vigyenek, hanem egyedül húzó erő gyanánt szolgál, melly egy útasokkal megterhelt kocsit 8—10 Angol mértföldnyi távolságra egy óra alatt húzhat. Ezen Gőz-szekérnek 4 kereke, és a' gőz-műszeren kívül 2 személyre való ülése is vagyon, az egyik a' műszer mester, a' másik pedig a' vámos' számára van készítve. Levegő szívó-mív' kölyűje vizarányos lineában a' szekér' alatt van húzva. A' mozgása, a' hátulsó kerekek' tengelye alá helyezettett hajtó kerék által megy végbe, és pedig úgy, hogy az erőt tsak egyedül egyik hátulsó kerékre, vagy pedig ha az ember mind a' kettőre akarja, egy formán erésztheti. A' mozgás' módja abban különbözik a' közönséges szekértől hogy ez előlről vonattatik, amaz pedig hátulsó kerekek' tengelyére ható erő

által hajtatik. A' műszert ülésből egy vízarányos (horizontalis) kerék által kormányozzák, melly a' hátulsó kerekék' tengelyével úgy van öszveköttve, hogy egy ember a' kotsit képes jobban igazgatni, mint olly szekeret, mellyet lovak huznak. A' műszert minden pillantatban meglehet állítani; nagyságára nézve éppen olyan hosszú, mint egy 4 kerekű szekér rúd nélkül, az az mintegy 10 lábnyi, úgy, hogy ha hozzá útasokkal megterhelt szekeret akasztanak, egybe véve mind a' két kotsi eszköz' hosszását egy négy kerekű kotsinak, mellyben két ló vagyon fogva, hosszását felyül nem mulja. Azon dörzsölés vagy inkább vágás, mellyet az útakon okoz, olyan nagy, mint egy 8 keréké. Ezen műszer legalább fél óráig a' tsinált úton fel futott egy szokatlan meredek dombra, több fordulásokat tett, és ezen idő alatt 4—5 Angol mértföldet haladt. Hozzá tsatoltak azután egy négy személlyel megterhelt kotsit, mellyet a' műszer azon az úton legnagyobb könnyűséggel (elkerülvén mindazonáltal a' meredek dombot) ugyan annyi idő alatt maga után húzott. Minthogy a' műszer függölékes nyomásra vagyon alkalmaztatva, és sok gözt kíván, természetes dolog, hogy sok vízre 's tüzi fára is vagyon szükség, és szükségképpen minden fél órában új viz töltést, és minden órában fris kénés kőszént kíván, úgy hogy 4, és 8, vagy 5, és 10 mértföldnyi arányos távolságra, a' menetel' sebességéhez képest, mind a' két cikkelyből

a' szükséges mennyiséget készen kell tartani. A' gőz-szekérnek a' hozzá ragasztott, 's útasokkal megterhelt kotsinak zörgése nem olyan nagy, mint egy két lovas kotsié. A' kénes kőszén igen kevés gőzt ereszt. Az ösvekaptsolt két szekérnek mind a' nyolcz kereke nem tsinál olyan nagy port, mint egy négy kerekű kotsi szokott tsinálni. Azon félelem, melyet függölékes nyomásra alkalmaztatott műszer okozhatna az üst' készítése által elháríttatik, mellynek nem egy nagy ürege van hanem több egymásba kaptsolt tsövei. Ha valaki ezen művszerre akar ülni, kotsi bér' fejében fizet 3 pencet egy mértföldért. Tudni való dolog, hogy minekelőtte ezen műszer úti mozgásba tétetődne, szükséges, hogy a' viz, 's kénes kőszén lerakóhelyek az illető utak mellett el legyenek rendelve, mellyeket egyedül tsak ezen célra kell fordítani.

Selyem készítés Philadelphiában.

Egy d' Homergue nevezetű Úr, ki fiatalabb korának nevelését egy részből Franciaországban egy nagy Selyem-fabrikában kapta, és az által alkalmatossága volt magát, ezen Fábrika' munkáiban a' selyembogár tenyésztéstől fogva egész a' drága Selyem-szővet' készítéséig, gyakorolni, Philadelphiában a' Selyem-bogár tenyésztéssel, és a' selyem

készítésével több próbákat tett, melyek igen jó következtetések voltak. Nevezetesen az ő durva Selyme vakító fejjérséggel ragyog, és az által nagyon különbözik mind az Olasz, mind a' Franczia selyemtől, mely a' köz tudomány szerint sárgás. A' selyembogár' gombolyogjának nehézsége különös figyelmet érdemel, mert majd kétszer annyit nyom, mint az Európai selyem gombolyagok. A' próbákat egy Hollandus familia majorjában kezdték tenni, mely Philadelphia szomszédságában vagyon, ezen familia a' selyembogár-tenyésztéssel foglalatoskodik. Pascalis nevű Orvos egy olyan módot talált fel, mely által a' selyembogarat gyánta szesz által (electricitas) nagyobb munkásságra nagyobb, 's tisztább gombolyag formálásra lehet kényszeríteni. A' selyem-tenyésztésre, 's mivelésre a' Philadelphiai lakosok, főkép' bizonyos időtől fogva, nagy figyelmet fordítanak.

A' muzsika' állapota Amerikában.

New-Yorkban négy Játékszin vagyon t. i. Park, Bowry, La Fayette, és Schottam. Ezekben komédiákat, szomorú darabokat, egyes opera, — és kis darabokat, de nagy Operákat soha sem adnak elő, mivel a' muzsika-kar rendkívül rossz és tökéletlen. Itten ritkán találhatni két klárinétet, fagottot; oboét, trombitát, és dobott együtt sehol se; sőt az oboe eszméletlen eszköz, a' mi

innen is megtetszik, hogy egész éjszak Amerikában csak egyetlen egy Oboista vagyon; ki Baltimorban lakik. És mind a' mellett hogy a' muzsika kar olly tökéletlen, még is a' híres Hayden Synphoniáit 's egyéb munkáit adják elő és midőn a' muzsika eszközök' fogyatkozása miatt a' darabok' rendes előadása gyakran az ember' füle' hallattára félbe szakad, ezt a' halgatást megpihenés (pauza) gyanánt tartják, és azután ismét tovább mennek. Minden muzsika-karban van egy nyujtható trombita, melly nem trombita, hanem inkább gordon hangot ad, sőt ha a' muzsikus jól tudja fujni némellyik olyan hangot is adhat, mint az első hegedű. A' nyujtható trombitán, és a' nagy bögön játszókat legjobban szokták megfizetni, kik hetenként 16—17 dollárt kapnak, az első klarinetistának 15 dollárt fizetnek hetenként. A' vasárnapot kivéven minden nap tartatik próba, melly estvéli kilencz órakor kezdődik és mintegy reggeli 1 órakor végződik. A' theátrumi foglalatosságokon kívül klavirra, és gitárra tanítanak a' muzsikuskok, melly foglalatosság reájok nézve felette hasznos, mert ez által rövid idő alatt kis töke-pénzt is szerezhhetnek magoknak; de ezen két eszközre alig lehet jó tanítókat találni. A' jó Tanítók egy óráért kapnak 1 dollárt, mások 18 dollárt 24 leczkéért. A' középszerű tudományu muzsikuskok, kik másutt alig élhetnének el, itten betsületesen kijöhetnek, és ha csak egy kevéssé gazdálkodnak, vagyonokra is te-

hetnek szert, és a' mellett még jeles mestereknek is tartatnak. Hogy pedig itten muzsikára valaki tanithasson, elkerülhetetlenül szükséges, hogy az Angol nyelvet jól tudja.

Bonaparte és Fouché.

Bonaparte, midőn Majlandon keresztül utazna, belé szeretett Grazini szép énekesnébe, és Berthier Hadi segédjére bízta a' dolgot, hogy ezen minden tekintetre nézve kellemetes leányt Párisba az Olasz Operához költöztesse, mellyre néki egy saját neve' aláírásával megerősített kötelező levelet is (Chartabianca) adott. Berthier ezen tsinos portékát felrakván tulajdon hintójára Párisba hozta, hol a' tartás' fejében hónaponként 20,000 frankot rendelt, azon számtalan ajándékokon kívül, mellyeket az első Polgármestertől kapott, 's mellyek szinte 20,000 frankra mentek. De Bonaparte, a' ki semmi botránkoztató jelt nyilván nem akart mutatni, és Hitvesében a' szerelem-féltést nem akarván felindítani, a' szép angyalt csak rövid ideig, 's lopva látogatta meg. Grazini unalomból halálra belé szerete Rodé Muzsikusha, ki az egész világ' megegyezésével a' hegedűn legnevezetesebb mester volt, valamint Grazini az éneklésben, és bátor Berthier és Junot' szoros felvigyázása alatt volt, még is alattomban gyakran öszve jött Rodéval. Ezen dolog a' Bonaparte' fülébe

jövén , egyszerre azt mondja Fouchénak a' bátorságra ügyelő Fő Tisztnek : „Én azon fellette tsudálkozom , hogy az Úr , minden kiálított ravaszsága , és fortélyos mestersége mellett is némelly dolgokat még sem tud kitapogatni!” „Igen” felele Fouché: „voltak olyan dolgok , mellyeket én eddig nem tudtam , de most tudom ; p. o. egy meglehetős kis testállásu ember , szürke kaputban , ki gyakran a' Residentiából titkos ajtókon ki-
menvén egy inas' késérésében felül egy hintóba , és Grazini asszonyomot reptében meglátogatja , az a' kis ember pedig az Úr , ki eránt a' kellemetes Grazini , Rode Virtuosus kedvéért hivtelen lett.” Ezen szavakra a' Consul hátat fordított néki , tsengetett , és Fouché eltávozott. A' szép Grazini minekutánna Berthiernek legfényesebb ajánlásait is el nem fogadta vólna , öszveszedte magát , és Rode kedvesével Orosz országba elúta-
zott , hol szép eszök által mind a' ketten rövid idő alatt nagy szerentsére , és gazdagságra tettek szert.

A p r ó s á g o k.

Batavia mellett Java szigetén minden falunak (vagy Compongnek) vagyon egy tulajdon tigrise , melly minden éjjel a' falut bégjárja az ott találtató dögöt , vagy hús maradékot elemésztí ; és a' falunak soha egy lakosát,

még gyermekét sem hántja; sőt a' mint mondják szorosan vigyáz, nehogy más tigris az ő meggyéjébe menjen.

Franciaországban új találmányra tettek szert, mellynél fogva ha a' kendert vagy lent, olajba áztatják, hóval bétakarva két három hetre a' fagyra kiteszik, olyan lesz mint a' valóságos gyapot (pamuk), t. i. finomságára, puhaságára, és feijérségére nézve a' természetes gyapotnál semmivel sem alább való.

Különös, és bizonyára nem személyes befolyás nélkül való dolog az, hogy mostanság minden Amerikai szabad Státusokat katona emberek kormányoznak. Az Egyesült Státusok' Praesidense Jakson Generális; Mexikóé Guerrero Grlis; Guatimalaé A-rea Gralis; Kolumbiaé Bolívar Grlis; Bolíviaé Santa-Cruz Grlis; Perué La Mar Grlis; Chilié Pinto Ezeredes; Buenos-Ayresé Lavallé Grlis; Haytié Boyer Gralis.

Rejtett szó:

Első felem okos embernek fegyvere;
 Másik a' kártyásnak nem kedves embere.
 Magam a' többféle nemzetet szeretem,
 Egyiket másikkal öszve-szerkeztetem.

Jegyzet: A' 26-dik számbeli Rejtett szó: Hurut.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 28.

Bese Urnak második levele.

Bese Ur, kinek első tudósítását folyó második félesztendei 3 szám alatt lévő Hasznos Mulatságainkban közlöttük, ujonnan Elború hegyallyáról Timoni Odesszai Tsársári, és Királyi, Consulhoz illy tartalmu levelet küldött: „Irom Levelemet azon Helyről, hol lábaim alatt 8000. nyomdoknyi mélységben fekszik a' tenger, és a' rettentő Elborúnak őrmái szinte az Egekbe ágaskodnak. Egy szerencsés eset vagy is inkább böl- dog csillag vezérle engemet utazásomra, hogy éppen ezen szempillantásban jövék Caucasus Tartományába, a' midőn Ő Excellentiája Emanuel Generalis Felséges Udvarának rendelése szerént az Elború hegyre vette utazását. Kit én nem találván már Staupopolyban, azonnal elmenék a' Constantinogorszki meleg fürdőkbe, hol ő Méltósága és Fami- liája egy hólnap ólta tartózkodott, és éppen készülöben vala, ezer katonának és négy ágyúnak kísérése mellett az elindulásra. —

„Mint hogy pedig a' Birodalmi Helytartónak
 „engedelme nélkül senkinek a' Caucasusi
 „Nemzetek és Orosz Birodalom között lévő
 „lineát által hágni nem szabad, Levelem ál-
 „tal kikértem Kegyelmét, hogy magamat is
 „azon Expeditiohoz kaptsolnom engedné,
 „vagy pedig szükséges biztos embereket mel-
 „lém rendelni méltóztasson, kik engemet in-
 „nen Magyar és Mosdok Városokba ki-
 „sérnének. — Ő Méltósága érdemem felett
 „való szivességgel fogadá kérésemet, és még
 „azon éjjel meg küldé meghívását, hogy
 „hozzá, ki 80 versnyire távol vólt, sietnék.
 „Tellyesitettem is ezt azonnal ló háton. 20
 „Kozák adatván kíséretemre. — Hat napig
 „nem tettünk egyebet a' változó napok mos-
 „tohasága miatt olly időre való várakozásnál,
 „mellyben lehetséges lenne az Elborúra ka-
 „paszkodnunk. Ezen utazás valóban a' ter-
 „mészeti Históriának és Geographiának bő-
 „vebb terjedésére szolgálni fog: mert csak
 „most közelítettek legelőször az Európai Tu-
 „dósok e' szörnyü hegynek tövéhez, melly-
 „nek magosságát is a' mostan velünk ide jött
 „Orosz Pétervári Tüdósok határozták meg,
 „s úgy állították, hogy 16700. lábnyi ma-
 „gossága légyen a' tenger szine felett. Fel-
 „érvén a' hegynek bizonyos magosságára egy
 „szembetünő kősziklára a' Generalis Úrnak
 „és a' Pétervári négy Tüdósoknak nevei az
 „enyimmel együtt örök emlékezetre bévé-
 „settettek. Hízeltedek is magamnak, nem
 „fognak reám neheztelni Hazafiaim, hogy

„egyik közülök az édes Magyar Nevet haj-
 „dani Honnyában, honnan már századok ólta
 „elköltözött, viszont felélesztette. — Ezen Uta-
 „zásomban alkalmatosságom volt több Nem-
 „zetségeknek Elöljáróival szóllanom, és észre
 „vennem, hogy még Caucasus lakosai között
 „fent legyen becses emlékezete a' hajdani
 „Magyaroknak.

„Vissza jövén utazásunkból, mellyben
 „15 napot töltöttünk első gondom leve ész-
 „revételeim' rendbeszedése. — Ha ezen Ex-
 „peditioból vissza térek, szándékom e' Ka-
 „bardiakot és az Oszéttket látogat-
 „nom, a' hajdani roppant Magyar város-
 „nak düledékeit vizsgálnom, a' körül lévő
 „népekkel szóllanom és úgy Mosdokra
 „által költöznöm, hogy ottan az Imre Mis-
 „sionarius Atyával tanátskozhassak, a' ki már
 „20 esztendeig ottan lakván a' külömbféle
 „nemzeteket megismérte. Ennyi időnek le-
 „folyta alatt, reményilem megnyerem Ma-
 „gyar országból kívánt útasításimat és ohaj-
 „tott segedelmemet.

„Riznich Úrnak leszen annyi szivessége,
 „amiképp' megegyeztünk, hogy azokat a'
 „nagy Méltóságú Emanuel Generalishoz Sztav-
 „ropolyba küldi, kinek kormánya alatt leen-
 „dek addig, míg vizsgálódásaim szinte a'
 „Fejér - tengernek (Mare Caspium) partjai-
 „hoz fel nem vonnak. — Ámbátor az időnek
 „mostohasága és szükséges táplálásomnak fo-
 „gyatkozása, mellyet Crimea' pusztáin és a'
 „Fekete - tenger' partjain, kiváltképpen pedig

„az Orosz taligákon volt hányattatásom miatt
 „szenvednem kellett, testemet megsanyar-
 „gatta; de azért még is mondhatom, hogy
 „valamint egészségem soha sem volt jobb,
 „úgy kedvemnek vidámsága is, melly életem-
 „nek fő bódogsága, egy szempillantást sem
 „távozott tőlem.

„Kérlek azért Uram, légy olly kegyes-
 „séggel, küldjed levelemnek párját a' Fel-
 „sleges Udvar Ministeréhez; mert bátran hi-
 „zelkedhetek magamnak, hogy Fő Méltóságú
 „Hertzeg Metternich, mint Magyar ország-
 „nak is Fő Mágnása, nem fogja meg vonni
 „tőlem kegyes tekintetét és levelemet a'
 „Magyar országai Nagy Méltóságú Cancellá-
 „riussal közleni, hogy nagy Lelkü Hazafiaim
 „egészséges és szerentsés voltomról tudósít-
 „tatván fel válalt fáradságos és költséges
 „igyekezeteimben segedelemmel lenni mél-
 „tótassanak.”

Rothschild' háza.

A' Rothschild' háza 5 testvérekből áll:
 a' legöregebbik testvért A n z e l m n e k neve-
 zik, ki 1773. esztendei Junius 12-kén szüle-
 tett, és lakik a' Ménus mellett lévő Frankfurt-
 ban, hol ő az ősi háznak feje. A' másodikat
 S a l a m o n n a k hívják, ki 1774-dik eszten-
 dei September 9-kén jött e' világra, ez 1816-
 diktól fogva váltva hol Berlinben, hol Béts-
 ben lakik, nagyobb részént mindazonáltal előbb

az utolsó fő városban tartózkodott. A' harmadik Náthánnak neveztetik, ki 1777-dik eszt. Sept. 16-dikán született, ez az az ember, ki a' maga éles béléltása, fontos foglalatosságai, 's pontos szolgálatai által a' Britannia' első Státus férjfiainak bizodalját megnyerte. 1798-diktól fogva Londonban él. — A' negyedik Károly, ki 1788-dik eszt. Aprilis 24-kén született, 1821-diktól fogva Nápolyban lakik. — A' legfiatalabb' neve Jakab, ez 1792-dik esztendei Majus 15-kén született; a' második testvérjének egyik leányával, ki a' maga idejében legkellemetesebb asszony volt, öszvekel, és 1812-diktól fogva Párisban tartózkodik. Az attyok Rothschild Mayer Anzelm volt; született 1743-dik eszt. a' Ménus mellett lévő Frankfurtban, meghalt 1812-dikben. — Tsudálkozásra, egyszerűsmind figyelemre méltó dolog, hogy ezen ház 12 esztendő leforgása alatt annyi kintseket tudta szerezni, hogy az Európai Fejedelmeknek részszerént költsön, részszerént segedelem gyanánt tizenegy-tizenkét milliom forintig osztogathatott, így Anglia mintegy 500 milliommal, Ausztria 120 milliommal, 100,000,000 Burkus ország, 200,000,000 Francia ország, 120,000,000 Nápoly ország, 60,000,000 Orosz ország, 10,000,000 némelly Német Udvarok, és 30,000,000 Brazilia tartozik nékie, ide nem számlálván azon több milliommokból álló summákat, mellyeket a' szövetkezett Udvaroknak háboru költség' fejében Francia országért fizetett, és más ideig óráig tartó kü-

lőmbféle Udvarokkal tett pénzbeli szövetezések, melyek az előbbeni summákat jóval felyül haladják. A' Rothschild Urak' érdemeit több Udvarok nyilván megesmerték. Így a' nékiek adott sokféle Rendeken kívül, már 1818-dikban minden testvérek Burkus Királyi Hereskedésbeli Titkos-Tanátsosoknak, 1815-dikben Kur-hassziai Finánczia-Tanátsosoknak, és a' mostani Választó Fejedelemtől Finánczia Titkos-Tanátsosoknak neveztettek. Ő Felsége az Austriai Tsászár 1815-dikben Ausztriai Nemességgel, és 1822-dikben Bárósággal ékesítette fel őket. Ezeken kívül a' Londonban lakozó testvér Ts. Kir. Consulnak, és két esztendő mulva ugyan ott Fő-Consulnak, valamint 1822-dikben a' Párisban lakó testvér is Fő-Consulnak neveztetett.

Könnyü szer a' kerti-tsigák pusztítása ellen.

Pike Úr Viegfeld-Parkban, Berkszhire Grófságban (Angliában) tulajdon tapasztalása által azt vette észre, hogy kertében a' kártsíol, és édes kaposzta plántákat a' kerti tsigák minden áldott esztendőben kipusztitják, és hogy minden oltalmazó szerek' használata mellett is, semmire sem mehet, végtére arra határozta magát, hogy a' kertjét szetskával behinti; ő e' végre arányos mennyiséggel apróra vágott szetskát hintett az üveg

fedél alatt lévő fiatal plántákra, valamint kívülről is az üvegre, 's ez ötlet kívánt következéssel örvendeztette-meg. Illy móddal a' tsigák a' szetskába keveredvén a' plántákhoz nem juthatnak. Ennél fogva reggel, midőn a' fedél, friss levegő eresztése végett, fel emeltetik a' felakadt, 's megfogott tsigákat össze kell szedni, és elenyésztetni.

Hogyan kellessék a' halikrát tyukok által kiköltetni.

Illy módon a' Chinaiak (New Monthly Magazine szerint) felette sok halra tesznek szert, a' mellyek külömben elvesztek volna. — A' halászok a' partokról, és a' viz' színéről a' kotsonya forma darabokat legnagyobb szorgalmatossággal össze szedik, mellyekből sok hal-ikrát kapnak; ezeket friss, és kifőtt tojásokba teszik, a' tojást újra bétsinálják, 's azután kotlós-tyúk alá teszik. Bizonyos, 's meghatározott idő múlva, minekelőtte a' tojások a' napnál megmelegítettnek, azokat a' vízben eltörik. A' kis halak azonnal kibújnak a' tojásokból, mellyeket addig kell friss vízben tartani, míg olyan nagyok lesznek, hogy lehessen őket a' hal-bárkába a' többi halakhoz eresztetni. A' halikra e' szerint a' Chinaiaknál a' kereskedésnek nagy ágát teszi.

A p r ó s á g o k.

Berlinben, Báró Humboldt Sándor Expeditiója felől, melly az Urál hegyére vette útját, azt a' tudósítást kapták, hogy az utazó tudós Társaság, mivel a' környü-lások kedveznek, utazását továbbra kiterjeszteni szándékozik; az Urál hegyét már háta' megett messze hagyta, és most azon az úton vala, melly a' Chinai határhoz vezet; onnan vissza akar térni.

Európai Török országban tsak egy város van 500,000 léleknél többel, öt 50,000-rel, és hús 10,000-rel. A' nevezetesebb városok egész birodalomban: Konstantinápoly 597,000 lakossal (88,000 házzal); Kairó 400,000; Aleppo 20,000; Damaskus 150,000; Philipopolis 120,000; Drinápoly 100,000; Erzerum 100,000; Szalonichi 70,000; Bosna Szerály 65,000; Bukurest 60,000; Sumla 18,000.

Rejtett szó:

Kedves vagyok magam Komám-asszonyéknál;
 Első tagom — mert him — kedvesebb ma-
gamnál;
 Hátsó tagomnak utánna ha teszed
 Elsőt visszafelé, vízen hasznát veszed.

Jegyzet: A' 27-dik számbeli Rejtett szó: Tolmáts.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 29.

Az Egri Anya Káptalan diszesítő Jele.

A' diszesítő Jel, melyet Ő Felsége Apostoli Királyunk az Egri fő Anya Káptalannak adni méltóztatott, 8 szegletű bibor színű, aranyba borított, (email) mellynek setét kék színű közepén olajba főtt Sz. János ábrázoltatik ezen körül-írással: S. Joannes Apost. ad Port. Lat. (Sz. János Apostol a' Római Udvar előtt.) A' hátulsó vagy is fejer oldalán pedig Felséges Urunk nevének első betűi (F. I.) vannak, ezen írással környékezve: Munere Aug. Imp. et Reg. 1829 (A' Felséges Tsászár és Király ajándékából 1829.) Az egész függ veres bársony, kék és fejer egybe szőtt színű pántlikán, mellyre van le, és fel huzható kaptson tojás forma arany hengerke akasztva. Ezen hengerke közepén áll egy maga színű sas, kiterjesztett szárnyakkal, zöld dombról balra nézve akarván repülni, e' fel-írással: Metr. Capitul. Agriense. (Egri Anya-káptalan.) Mind e' felett pedig arany borostyán leve-

leken zöld szironyon Magyar ország koronája függ. — Boldog ország, mellynek Koronás Feje alatt, a' veres, kék, és fejér szín alatt ábrázolt jobbagyi lángoló szeretete, hivsége, és szelid erköltse fentartására, illy diszesítő Jel által ösztönöztetik!

Tudományos Ismélet.

Egy fő rangu tudós férjfiútól illy Jelen-tést vettünk: A' Taschenbuch für Vaterländische Geschichte czimű, Magyar országban mind eddig kegyes megelégedéssel fogadtatott munkának, XI-dik évfolyamatja Münchenben rövid idő múlva meg fog jelenni. Ámbár ezentúl Báro Hornmayr csak maga fogja szerkeztetni, ő mindazáltal Magyar ország, ennek nevezetesebb történetei és jeles férjsíjai eránt azon figyelemmel fog viseltetni, melly a' tiz multévi folyamokból kitündöklök; a' honnan reménylhetni, hogy szintolly kedvező lesz elfogadtatása, mint amazoké. Mindenkor szeme előtt tartván a' már megjelenteket, 's az elbeszélést ott kezdvén, a' hol az elébbeni félbeszakasztott, a' köz akarattal feltett célnak elérésére fog törekedni a' Kiadó, hogy Olvasójinak. olly munkával kedveskedhessék, mellynek betse nem csak rövid ideig tartó lészen, de a' melly sok egészen új, és fontos történetek forrásául fog szolgálhatni. 'S valamint tiz esztendőök lefolyta alatt nem voltak sikertlenek

a' fáradozások, úgy ennek utána sem lesznek, kiváltképen ha az Olvasók' kegyes részvétele jövendőben sem szűnik meg. A' munkának élébbeni külső formája megmarad, 's az Olvasók' méltó kívánságának e' részben is meg fog felelni.

A' gyűrűk' krónikája.

Hogy gyűrűket még a' legrégibb időkben is hordottak, bizonyos dolog; de mikor jöttek szokásba, azt olly kevéssé tudjuk, mint azt, hogy ki fűzte az első koszorút. A' Zsidók, és Egyiptombéliek már a' legrégibb időkben viseltek gyűrűket, ezektől felkapták a' Görögök, és a' Görögöktől Olasz ország lakosai. Az Etruskusoktól vetlék a' Rómaiak. — A' Rómaiak a' Köz-társaság' (Respublica) idejében, a' régi Németekkel, és más népekkel együtt tsupa vas-gyűrűket viseltek. Arany gyűrűket eleintén tsak jeles ékesség gyanánt viseltek azok, kik valami fontos dolgokkal foglalatoskodtak, mint p. o. a' Követek. Ennek következésében a' Római Senátorok, és Nemesek, mint a' többiektől való megkülömböztető jelt hordatták. A' régi történet-írók azt állítják, hogy Hannibal a' Kárthagoi Fő hadivezér, minekutánna a' Rómaiakat a' Cannai ütközetben meggyőzte, Kárthágóba három véka arany-gyűrűket küldött, mellyeket az elesett Római vitézek' újjairól lehúztak vala. — A' Római jeles férjfiak az arany-gyű-

rük miatt csak hamar a' Római Dámák' irigységébe estek, kiknek az arany-gyűrük' hordása törvény által meg volt tiltva, a' vas-gyűrűket pedig, mellyeket az ideig viseltek, már igen tsekély ékességnek tartották, és e' miatt a' hiuságok az ezüst gyűrűkbe keresett vigasztalást. A' vas-gyűrűk annakutánna csak a' szolgák' birtokába estek. — A' mint a' Római Státusokban a' fényűzés, és pazarlás nagyobb divatban kezdett lenni, melly által a' jó erköltsök is megromlottak, úgy az arany gyűrűkre is kevesebb figyelem fordított; mert már akkor a' közönséges asszonyok is viseltek arany-gyűrűket; idővel a' gyűrű-hordás olyan divatba jött, hogy az embereknek mind a' két keze szinte aranyba volt foglalva, mert nem csak minden újjon, hanem minden ízen is, akár a' jobb, akár a' bal kezet nézte az ember, arany-gyűrűk voltak. Ebből könnyen képzelheti az ember melly alkalmas lehetett az ilyen pánczélozott kéz a' munkáira. Mikép eltsábítottak a' gazdagság, és fényűzés által, a' derék Római asszonyok? kik a' Grachusoknak, Scipioknak, 's minden bajnokoknak anyjai voltak. — A' gyűrűnek eredeti, és fő czélja nem a' volt, hogy drágaság gyanánt tekintessék, hanem az, hogy petsét-nyomó gyanánt használtassék. Éppen ezen értelemben véve lett az öszvekelni szándékozókra nézve szokott jegy. A' völegény a' mátkájának, mint valami szent jelt, gyűrűt adott annak bizonyosságául, hogy az egymásnak adott szó megmásolhatatlan, és a' gyűrű

adás által mintegy le van petsételve. Hasonló czélra fordították a' gyűrűt a' Zsidók, Görögök, és Rómaiak, nem külömben minden régi nemzetek, kikről a' historia tsak emlékezik, úgy hogy a' szív' hajlandóságát a' jegyeseknél gyűrű által megbizonyítani már igen régi szokás volt, mikor a' kereszténység elterjedett. — A' gyűrű-váltásnak a' jegyesek közt minden ezen nemzeteknél semmi befolyása sem volt a' hitbeli ágazatokba, hanem tsak az ígélet' tartását jelentette. Ugyanazért a' keresztények is a' gyűrűt minden religioi botránkozás nélkül hordhatták. És valamint a' gyűrű tsak tsupán zálog gyanánt szolgált a' jegyeseknél, úgy a' szó-tartásnak fontosságát a' gyűrű-váltásba annyira helyhez tették, hogy a' kézfogás' alkalmatosságával a' jegygyűrűt nyilván szinte úgy megszentelték, mint-ha az új párok' egybekelését ujonnan az öszvegyülekezett közönség' szeme előtt megerősítették volna. Ez a' szokás egész a' mi időnkig fenmaradt a' keresztényeknél; a' jegygyűrűt az oltár előtt a' Pap megszentelte, és azután a' jegyesek azt felváltották. — Mellyik kézen kezdetek gyűrűt hordani, az minden nemzeteknél nem egyforma volt, mert a' Zsidók a' gyűrűt jobbkezen, a' Görögök, és Rómaiak a' balkéz' 4-dik ujján viselték, és pedig azon okból, mivel azt állitották, hogy ezen újnak egy olyan ere vagyon, melly a' szívvel nagy öszveköttetésben van. A' középső ujjon való gyűrű-hordás a' szabad, és fajtalan élet' jele volt. — Bátor minálunk is

vannak, kik a' jegy-gyűrűt, mint régi emlékjelt betsben tartják, vannak ellenben többen, kik azt tsupán ékesség, 's fényűzés gyanánt fityegtetik, és több ujjait, — mit? sokszor mind az ötöt gyűrűkkel pánczélozzák. Szomorú tapasztalás, midőn az ember egy olyan házi-anyának kezén gyűrűket lát, kinek különben kötelessége volna a' gyermekeit ápolgatni, a' ruhájokat mosni, és a' konyhára gondot viselni, mennyiféle hasznos, és legszükségesebb dolgok maradnak el a' gyűrűk miatt, mennyi akadályokat tesznek ezek a' foglalatosságokban. — Hogy némelly nemes familiából származott jó tehetségű dáma kezeiket felékesítik, 's a' pompás ruhák, 's drágaságok által megkülömböztetik magokat, ezt nékiek meg lehet engedni, mert azoknak több tehetségök vagyon, mint a' polgár asszonyoknak. Soha sem tartotta a' fő nemeség olly megkülömböztetett betsben a' gyűrűket, és egyéb ékességeket, mint némelly alattony sorsból az ugorka-fára kapott hiú dáma, ki gyakran férjének sok esztendei izadságát az ujjain hordá, ki a' felesége ragyogó gyémántjaiban férje 's gyermekei eránt tartozó kötelességének megsértésénél és gazdaságának elpusztulásánál egyebet nem láthatott. — A' középkorban a' gyűrűket petsét-nyomó gyanánt viselték, melyekbe gyakran a' legszébb, 's legdrágább kövek valának foglalva, és igen mesterségesen kimetszve. — A' régi lámák Januariusban gyémánt-, Februariusban rubin-, Martiusban zafir-, Aprilisben to-

pász -, Májusban smaragd -, Juniusban amethiszt -, Juliusban aquamarin -, Augustusban krizolit -, Septemberben gránát -, Octoberben hiácinth -, Novemberben opál -, Decemberben gyöngyből való gyűrűket viseltek.

A' fa - olaj mint hathatós szer a' bor' rossz íze és szaga eltávoztatására.

Salisban (Francia országban) Pomier Patikárius olyan szert fedezett fel, melly által a' bor' kellemetlen szagát és rossz ízét el lehet távoztatni, ha azt a' penészes hordókban való tartás által kapta. A' szer ebből áll: Illyen megromlott borra tiszta faolajat kell tölteni, a' hordót jól megrázni, és mikor már megtisztult, a' két folyadékot egymástól elválasztani. A' Journál de Pharmacie szerint a' Királyi Orvosi Akadémia Bontlay és Chevalier Urak által ezen próbát ismételtette, mellynek a' következése igen szerentsés volt. Az 1829-dik eszt. Ausztriai mezei gazdaságbeli 20-dik számú haviírásban lévő megjegyzés szerint, ezen szer annyival nagyobb figyelmet érdemel, hogy már egy előbbeni más modu tapasztalás által a' dolog' valósága békibizonyosodott: mert az közönségesen tudja vagyon, hogy a' megromlott pálinkát a' faolajnak reá töltésse által minden idegen szagtól, és rossz íztől meg lehet menteni.

A p r ó s á g o k.

Sz. Pétervárott Izsák templomát mostanság Ő Felsége Miklós Tsászár serényen építteti. Ez az a' templom, mellynek alap-kövét I-ső Péter 1710-ikben vetette meg, mellyen még most is mindég dolgoznak; ez az a' templom, mellyről azt mondják, hogy kétszer elrontották, és háromszor ismét felépítették, mert a' mit I. Péter épített, az Katharinának, és a' mit Katharina tsinált, az Sándor Tsászárnak nem tetszett. Ezen templom márványból való; a' kupulája 307 lábnyi magos; a' belsejében van 180 bronzból való oszlop; 48 márvány oszlop egy darabból vágva, a' magosságok 56 láb, a' vastagságok 5 láb 10 hüv. Európa ennél pompásabb épületet nem mutathat.

Egy Párisi Író-mester olyan műszert talált fel, melly által az ember 12 levelet egyszerre írhat.

M e s e.

Ércz a' mejjem, ércz a' nyelvem,
 Ércz nékem talán mindenem;
 Még is olly hatalmas Kurir.
 Vagyok, hogy annál, a' ki ír,
 Hamarább hírt terjesztek,
 Egy percz időt sem vesztek.

Jegyzet: A' 28-dik számbeli Rejtett szó: Kantsó.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 30.

Követést érdemlő példa.

Egy jó, és buzgó hazafitól illy Tudósítás érkezett kezünkbe: Örömmel jelentjük az Ó-Budai Német atyafiaknak követésre méltó huzgóságát, kikhez bár alig vándorlott-kí egy két bujdosó magyar hang; még is lelkesen igyekeznek nyelvünket tulajdonokká tenni. — Az itt lévő kis gyarmat Reformáta Magyar Ekklesia ugyan is ajánlást tett nekik ez előtt kevéssel; hogy ha ajánlásokat meg nem vetik: — szűk oskolájokat megnyitják a' magyarul tanulni akaró Német gyermekek' számára. Ez az ajánlás nem tsak hogy elfogadtatott, hanem a' tanítónak jutalmaztatására, és serkentésére ötven forint rendeltetett váltóban esztendőnként a' közönség pénztárjából. Nem tsak, hanem hogy ha a' szép szándéknak a' következős megfelelő: oskolánk kisdud épületének nagyobbítását ígérték.

Azolta helybeli tanító Oláh Jósef Úrnak szorgalmatossága után, örömmel látjuk szaporodni a' tsirába indult Magyarokat, kik

örömmel nyaggatják szájokba a' megkapott magyar szókat és kitételeket. — Bár kitsiny is ez a' mi ide szorult Magyar gyarmatotskánk, bár úgy áll is ez itt a' maga eredetiségében, mint a' viz-part, mellyet az uralkodó habok lassan lassan elmosnak; még is adná Isten: hogy a' nagyobbak erejekhez képest annyit is tennének, mint mi!

Parvi properemus et ampli. —

Kinek köszönhetjük mi ezt jobbodán? Ide való Plébánus Tisztelendő Péchy Ferencz Úrnak, ki mint lelkes Magyar Apostol legelőször állott itt fel a' Tanító-székre, hogy a' Német füllel, és izléssel megkedveltesse a' még itt esmeretlen édes hangzású Magyar szót; hogy lássa azt a' tisztos Német és elhiggye hogy a' Magyar haza emlőjén függvén: kötelessége annya' szavát érteni. Ugyan ő volt az, a' ki — a' mi ez előtt itt nem történt — tsak abbéli tekintetből vett maga mellé Magyar Káplánt, hogy az itt lakó Németeknek ebbéli szükségén segítsen, 's hogy a' mit ő épít, azt egyszerre két magyarul nem tudó Káplán le ne rontsa.

Szép! mert ha Magyar Hazánk szive, Buda körül eddig is nagyobb tüzzel fogták volna a' Haza nyelve' ügyét; innen a' közép pontról könnyebben terjedt volna a' véghe-lyek felé; de amúgy két annyi erejébe került néki, míg a' szélekről beszivároghatott. — Szép ez kivált itt; Orpheusnak lantja ott tett legnagyobb tsudát, hol az érzéketlenségbe érzést bájolt.

Természeti Tudomány.

Heidelbergben f. e. Sept. 18-kán a' Német természet-visgálók', és Orvosok' gyűlésének első ülését megnyitotta Tiedemann Titkos Tanácsos, ki első Igazgatónak választott. A' híres férjfiú fontos beszédet tartott, a' természet', és Orvosi Tudománynak mostani óriási lépéseiről; ezen alkalmatossággal a' második Igazgató Gmelin Titkos Tanácsos a' jelenlévő köz tagok' neveit felolvasá. Öszvesen 240-en valának, kik közül 8 vala Orosz országból, 8 Franczia országból, 5 Angliából, 5 Német-Alföldről, 5 Helvecziából, 3 Dániából, 2 Lengyel országból; voltak azonkívül Gróf Sternberg Prágából, Doktor Specz Budáról. Törekedő czélja ezen nagy férjfiaknak az, hogy a' Mineralogia', Geognosia', Physika', Chemia', Botanika', Zoologia', Anatomia', és Physiologia' külömb-féle ágait kimíveljék. September 21-kén tartott 3-dik ülésben azt határozták, hogy a' következő esztendőben a' gyűlés' helye Hamburg városa legyen.

Természeti Tűnemény.

Több rendbéli Német Újságokban ilyen közlést találunk: Egy legnagyobb figyelemre méltó, 's rá nézve kevéssé eszméretes természeti tűnemény mutatja magát hazánk földjén, kétségenkívül az úgy nevezetett égő hegy.

Sulzbach mellett, Saarbrük' szomszédságában. Ezen hegy külső formájára nézve, melly egy rendes tekéhez nem egészen hasonlít, mintegy 6—800 lábnyi magosságu, és harasztos bokrokkal van bénöve. Ha az ember annak tetejéhez közelit, és kezeivel a' földszinét illeti, nem tsak észrevehetőképpen érzi a' meleget, hanem a' felmenetelnek minden lépésénél látja a' növényi tenyészés' fogyatkozását, látja azonkívül a' lógó mohot, és számtalan megszáradt, és eldült élőfákat. Ha végtére a' kopasz tetejére jut, bámulva szemléli a' sok emelkedő gőz-oszlopokat, mellyek nagyobb, kisebb zúgással a' hegy' hasadékjából, mint egy 30 lábnyi mélységű hosszukás gödörből emelkednek. A' gőz, vagy inkább a' füst' olyan forró, hogy az által kevés minutum alatt a' tojást is meglehet sütni. A' hegy' allyán kőszén-bányák vannak. Egyiket azok közül, melly tudniillik a' közepe felé ment, kénytelenek voltak bétsinálni, mivel a' bányászok a' benne támadott forróságot tovább ki nem állhatták. Sokszor próbálták ezen természeti tüneménynek okát megtudni, és kinyomozni, de minden eddig tett próbák, a' hegy' gyomrában lévő kiállhatatlan forróság miatt, semmivé lettek.

Erzerum városa' leirása.

Az Odesszai Journal szerint, azt mondják Erzerumról, hogy az Arzrum szó, ma-

gyarúl annyit teszen mint Római vár (arx Romanorum), és hogy ezen várost régentén Chasirának nevezték. A' Török Szultán' számtalan tisztelet nevezetei közül (Titulusai) ezt is lehet találni: „A' kellemetes Erzerum' Királya". Ezen város népessége a' tudósító állítása szerint, melly a' Gróf Paskevits' tudósításával megegyez, áll 100,000 lélekből, kik Muhamedánusok, Örmények, Görögök, és Persák. A' város a' kereskedésre nézve felette fontos, mert ez az India, és Persia felé mozdítandó országos kereskedésnek közép pontja. Minden nap látni nagy Karavánokat portékákkal megterhelve Persiából, Bagdadból, Halebből, Mozulból, Diárbékből, Tiflisből, Szmirnából, Konstantinápolyból 's a' t. érkezni. A' Szmirnai, és Erzerumi kereskedés igen nagy öszveköttetésben áll egymással. A' Chanok (portéka-lerakó helyek) és a' Karavanseraik (a' kereskedők szállásai) valamint a' boltok is kőből vannak építve, és igen tsinosok. Lerakó-hely, és kereskedőház van 20, a' világon legnagyobb; az utolsóknak ideig óráig egyes szobákat is ki lehet fogadni. Az út Erzerumból Beibuton keresztül Trebizondba 47—57 Franczia mértföldnyi távolságra esik, az az: mintegy nyolcz napi járó földet teszen; Beibuthól két különböző úton lehet elmenni t. i. az egyiken nyárbán, a' másikon télben. Beibutot a' tudósító kis városnak mondja, mellyben Törökök, és Örmények laknak. Erzerumtól Konstantinápolyig a' szárazon van 351 statio, mellyeket

43 nap alatt el lehet végezni. Erzerumtól a' távolság Konstantinápolyig 227 , Szmirnáig 270 , Tiflisig 78 , és Bendr-Buscherig vagy is a' Persiai tenger-öbölíig 476 Francia mért-földnyi út vagon.

Gróf Daru.

Ezen nevezetes férjfiú , kit folyó esztendei Sept. 5-kén Maulannál a' halál váratlanul elragadá , és a' kit másképp' Bruno Péter Antalnak is hívtak , született Montpellierben 1707-dikben. Tizenhat esztendő korában katonai szolgálatba lépett , eleintén Hadnagy , és a' Francia Revolutio' kiütéséig hadi Biztos vala. 1792-dikben mint Fizető - mester szolgált, az erőszakos uralkodás alatt valamiért bévádoltatott , és fogságban ült 10 napig; onnan kiszabadulván 1795-dikben lett osztályos Igazgató , és hadi Ministeriumnak Fő Titoknok , Tribunus , Belső Titkos Tanácsos az Udvar' kitartására rendelt jövedelmeknek fő felvigyázója , birodalmi Gróf , az 1806-dik esztendei ármádának fő Biztosa , hadi Minister , az 1812-dikben táborozott seregnek fő ügyelője (Intendant), és 1819 esztendei Mártius hónaptól fogva a' Francia Akademiának köz tagja is. Az ő munkái , mellyeket Velen-cze városának , és Bretagne tartománynak történeteiről írt , valamint a' Horatius Odáinak francziára való fordítása , a' nagy világ előtt esmereteseek.

A p r ó s á g o k.

Londonban a' Newgatei fog-házból 1800 —1827-ikig ennyi gonosz-tévőket végeztek ki t. i. 1800-dikban: 9-et, 1801-dikben: 11, 1802-ikben: 2, kik között Codlin hajós Kapitány is volt, azért, hogy egy hajót szándékkal elsüllyesztett, csak hogy a' tulajdonost megtsalhassa; 1803: 6, 1804: 5, kik között vala Carl Anna asszony is a' meghamisításért, 1805-ik 11, 1806: 15, 1807: 14. A' Vell Úr' gyilkosságának tsufos kivégeztetése' alkalmatosságával a' nézők sokakat agyon nyomtak. 1808: 5, 1809: 5, 1810: 12, 1811: 15 a' többiek közt Truman haramia Kapitány is volt 1812: 21, ezek közt Habberfield, Bellighan, és Perceval Minister' gyilkosa is vala. 1813: 16, 1814: 20, 1815: 10, ezek között vala Flemming Elisa is, ki a' maga gazdájának familiáját megéttetni akará. 1816: 21, 1817: 13, 1818: 17, 1819: 19, 1820: 42, 1821: 25, 1822: 23, 1823: 9, 1824: 8, 1825: 10, ezek közt volt Fauntleroy esméretes bankir, és a' Probert' gyilkosa. 1826: 15, 1827: 7, mindössze 393 gonosztévő.

A' Török új Regementek állanak 1000 emberből, kiket mindenkor egy Bimbasi, vagy Ezeredes Kapitány komandiroz. Minden Regementben van 10 kompánia, minden kompániában vagyon 100 ember, kiknek 10 Tschiusbasi parantsol. Egy kompániában van 10 káplárság, minden káplárság egy Om-Basának

engedelmeskedik. A' Tschius - és Om - Basik majd mindnyájan a' Mehmet seregeiből választattak, és tanítványai voltak a' Francia mestereknek. Minden Regiment többnyire tsupa fiatal emberekből áll, derék választás: Az új fordulásokhoz könnyebben hozzá szoknak, mint a' már megöregedett katonák.

Párisban a' legfontosab h Újság, mellynél fogva a' Dámák véghetetlen örömbe merültek, az, hogy a' Módi' parantsolatjának következtében ismét zsebeket kell viselni. A' felső ruhán van egy hasiték, és az alsón maga a' zseb. Ennél fogva a' dámák kezei ismét szabadon lesznek, mert eddig a' zsebbe valójokat, és dolgozó zsatskójokat kéntelenítették a' kezökben hordani.

Rejtett szó:

Öt betű, két szótag, jegyezz együtt olly sokaságot,

A' mellyben nem kell senkinek, a' mije van:

Első hármából készülnek megrövidítve

Eszközök, ajtó, szeg, villa, kerék, 's egyebek.

A' két hátulso van víznek, tsizmadiának,

'S minden jószágnak, hogy ha vevője akad,

Jegyzet: A' 29-dik számbeli Mese:
Harang.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 9.

N^{ro} 31.

Néhai Tekintetes Eőri Márkus Antal
Urnak, T. N. Veszprém Várme-
gye Fő Jegyzőjének több T. N.
Vármegyék Tábla-Birájának f.
e. September 23-dikán történt ha-
lálára.

Multis ille bonis flebilis occidit.
Nulli flebilior, quam mihi.....

Elhunyt hát ez igaz, e' szeretett Barát!
Elhunyt, eltemeténk véle reményeink.
Hijjában emeled karjaidat felé
Sebhedt szívü Anya! nem leled Antalod!
Hijjában fedezed bölcs Atya! bánatod,
Ugy van, nyögsz Te is e' szörnyü csapás alatt.
Érezzük miis ezt, érzi egész Megye
Mellynek, még csak imént fő disze Ő vala.
'S jaj hangokkal elegy könnyeket ejtenek
El-hunytunknak igaz szívü barátai.
Hát én? a'ki nemes szíve tulajdoni'
Bámulója valék?! én, kihez Ő talán

Legnyájasbb vala, hogy? — hogy tudom e'
 sebet.
 El hordozni? — erőt erre hogyan lelek?
 Csak sírok, 's szomorú könnyeim árjai
 Több jókéval elegy sírodat öntözik.
 És míg lelki erőm testemet élteti
 Jó emlékezeted bennem is élni fog.

T.

Visegrád.

Ezen mező város fekszik Pest- illetőleg Pilis Vármegyében a' Duna' partján Maross mező- várossal szembe. Visegrád a' Magyar történetek' historiájában, öszve omladozott várával együtt, sokkal nevezetesebb, hogy sem annak sorsát, 's viszontagságait eszünkbe juttatni nem volna érdemes. Ezen szó Visegrád eredetére nézve Tót szó, melly magos várt jelent. Ezen nevezetet némellyek azért adták néki, hogy a' régibb időkben két vár vala itten, az alsó a' Duna' felé feködt, a' felső pedig a' hegy' tetején, mellynek omladékait nagy kö- halmokban most is láthatni. Első Károly, 's annak fia N. Lajos Királyok alatt a' Magyarok Visegrádot Magos Várnak, és Magos Kőnek is nevezték. Visegrád a' historiában először mint Fogház jö elő, mellybe Sz. László Király' uralkodása alatt, Salamon bészárattatott. A' fent említett Károly Király ezen mező-várost királyi lakóhelyévé tette, melly végre a' vá-

rat megigazította, elegendő szobákkal felkészítette, és 1310-dikben a' Magyar Koronát oda vitette. Megemlítésre méltó, hogy Visegrád vala az a' hely, melybe Márton napján négy Fejedelem a' végett jött össze, hogy egymás közt költsönös szövetséget kössenek. Nemes Hazánknak ezen jeles vendégei valának: János, Tseh Ország' Királya, 's annak fia Károly, ki későbbben IV. Károly név alatt Római Tsászár lett, Kazimir, Lengyel Ország Királya, és végtére Nemagna Bosnyák, és Szervia országok' Királya. Mind a' három idegen Fejedelem a' 350 szobából álló királyi palotába vala bészállva, pompáson vendégeltetve, és gazdagon megajándékozva. A' többi közt a' Tseh Ország' Királya számtalan drágaságokon, u. m: drága poharakon, nyergeken kívül 's a' t. egy sak-játékot kapott, melynek figurái arannyal 's drága kövekkel, a' mezejének koczkái pedig jaspissal, és smaragddal valának kirakva. A' Lengyel Király sem ajándékozott szegényebbül. Ezen látogatás a' Fejedelem' és a' Magyar hazánknak nagy lelkűségét a' külföldiek előtt olly nagy hírbe hozta, hogy minden Uralkodó kívánt barátságot és szövetséget kötni ezen diszes hazával. Ugyan is e' végre jött Visegrádra Locha Orosz Herczeg is, ki az örökösön tartandó békeség' feltételeit ajánlotta, honnan gazdagon megajándékozva bortsáttatott el. Ezek által Visegrád a' békeség' temploma lett. Károly halála után a' Thrónus Lajos Királyra szállott, ki Erzsébettel együtt

szinte itt lakott. Visegrád 'Sigmond uralkodása alatt egész fényét elvesztette; de Mátyás Király új felépítése által, azt viasszaszerzte, és némelly királyi szobákat úgy felékesített, hogy azokhoz hasonlót, még tsak Párisban sem lehetett találni. A' palota' pompája a' Török Követet olly remegésbe hozta, hogy a' Király előtt egyebet nem tudamondani, mint reszketve „Caesar salutat” (a' Tsászár köszönt). A' Török Követnek ezen félénksége a' Királyt arra indította, hogy őtet gazdagon megajándékozva ugyan, de minden további audientia-adás nélkül magától elútasította. A' Pápa' Követje, ki akkoriban a' Királynál tartózkodott, ezen helyet földi Paraditsomnak nevezte. Ugyan itten a' Király' parantsolatjára kénytelenített Vitéz Érsek néhány hónapig fogságban szenvedni. A' város lakosait a' Király szép szabadságokkal megajándékozta, de ezekkel vissza élván, az 1492-dik esztendei tartatott Ország Gyűlése', alkalmatosságával elvesztették. 1518-dikban II-dik Lajos Király Visegrádot, mint Korona-jószágot, Szakátsnéjának ajándékozta! — és így hozzá járulván még a' sok háboruk is, ezen gyönyörű vár úgy elromlott, hogy most a' nagy kő-halmokban tsak az omladékait láthatni; erre Tudós Timon elszomorodván, e' következő verset készítette:

Inspice natales Vicegradi, et funera; dices;
 Destruxisse homines; sed posuisse Deos.

A' tsuda - gyermek Palermóban.

Palermóban vagyon mostanság egy olyan tsuda-gyermek; a' millýen ugyan nem rendkivül való riiktság, de még is mindenkor figyelemre méltó tñneménynek lehet tekinteni. Zuccaro Vincze hét esztendős gyermek, a' Tudósok' felette nagy bámúlására a' legnehezebb árithmetikai (számvetési) kérdésekre tñstént megfelelni képes. Folyó esztendei Januárius 30-kán a' jó Izlés' Akademiájának palotájában, igen számos hallgatók' jelenlétében, próba tartatott. Két Professor vitte a' Jegyző-könyvet. A' kis gyermek felette sok nehéz kérdésekre felelt, mellyek közül mi itten tsak két legkönnyebbet említünk: az első kérdés ez volt: egy hajó délben Nápolyból Palermóba indúlt, és minden órában 10 mértföldet halad; Egy más hajó, melly minden órában hét mértföldet halad, ugyan azon pillantatban indult ki Palermóból Nápolyba. Kérdés: melly órában ment el egymás mellett a' két hajó, és hány mértföldet haladt mindenik hajó, ha' egyik város a' másiktól 180 mértföldnyi távolságra vagyon? — A' gyermek azonnal megfelelt; mondván: „Az első hajó $105\frac{1}{7}$ mértföldet haladt, a' másik $74\frac{2}{7}$ mértföldet ment.” „Igen, felelének a' Tudósok, de azt nem mondtad, mellyik órában jöttek szembe egymással.” „Hiszen az magától értetődik” felel a' gyermek: hogy az elindulás után $10\frac{1}{7}$ órákor.” Ezen feletet ugyan már az előbbeniekben foglaltatik, és

a' gyermek azt gondolta, hogy a' Társaság ezen szükséges öszveköttetésekét szinte úgy tudja, mint ő maga, azért nem tartotta érdemesnek a' bővebb előadást. — A' második kérdés e' vala: A' három egymásután következő ostromban, az ostromlónak negyed, azután az ötöd, és végtére a' hatod része elveszett, és még 138-an vannak. Kérdés: Hányan voltak az ostrom' kezdete előtt? Felelet: 360. — Hogyan találtad ki ezt a' számot? — Így; mert ha hatvanon lettek volna, az ostrom után 25 maradt volna meg; 25 pedig a' 138-nak hatodik része, e' szerint az ostrom' kezdetén volt hatszor hatvan ember, azaz: 360. — Miért veszed te éppen a' 60-dik számot 'sinor-mértékül? és nem az 50-net 70, 's a' t. — Felelet. Mert az 50-et, és 70-et sem 4-el, sem 6-tal el nem lehet osztani. A' gyermek tehát nem a' szokott mechanikus mód szerint szokott számolni. Az Uralkodó-Szék ezen tsuda-gyermekeket igen böltsen akarja felneveltetni. De fájdalom! az Uralkodó-Szék' költségén megtörtént ilyen nevelések nem mindenkor érik el céljokat.

A' megjutalmazott jámbor indulatu.

Londonban néhány hét előtt e' következő eset adta magát elő: Egy Amerikai hajós-Kapitány az útszán menvén, a' ki tsak eleibe került, azt megtaszította; erre némelyek morogtak, mások szitkozódtak némely-

lyek pedig hasonló gorombasággal vissza taszigálták, — majd mindnyájan fenyegették, és mint jó öklözöt megvívásra hívták; tsak egy találkozott, ki a' Kapitány elől az útból kitért, 's a' szemeit a' Kapitányra fordítván, danolgatva tovább indult. A' Kapitánynak éppen olyan jámbor indulatu emberre volt szüksége, 's ennél fogva megálitotta ötét mondván: „Meg állj hallod-e! ki olyan barátságos ember vagy, és egy makats fejünek útjából ki tudsz térni! Te jámbor teremtes! jer hadd szorítsam meg kezedet, és barátkozzak veled. „Ki vagy Te?” — Én N—ból való Günther nevezetű képiró vagyok” felele az ifju ember” — Akarsz-e örökösöm lenni?” — Uram! „Akarsz-e örökösöm lenni? még egyszer kérdezlek. — Még ne vesd ajánlasmot, én már öreg, beteges, és atyafiak nélkül való ember vagyok, de egy különcz, ennél fogva békeséges türeседnek kell lenni mellettem; de egyszersmind talpig betsületes ember vagyok, esmerj meg — és légy fiam. A' fiatal ember ezen annyira megütközött, hogy nem tudta, mit mondjon; azonban elment a' Kapitánnyal, és nem sokára meggyőződött, hogy a' szerentse Istenasszonya egy olyan embert vezetett eleibe, kihez hasonlót mind pénzére, mind tulajdonságaira nézve alig találhatni e' világon. A' képiró tsak hamar megnyerte a' Kapitány bizodalmát, ki a' maga irtóztató sok vagyonait néki szánta, és annak nagyobb bizonyosságára egy törvényes személy előtt mindenét a' képirónak testamentomba hagyta.

A' történet hihetetlennek látszik, de a' Londoni Journal azt valónak állítja. A' kapitány meghalálozott, és Günther 100,000 font Sterlinget kapott. — Ezért még elszenvedhet egynehány lökést.

A p r ó s á g o k.

Londonban mostan jö ki egy Újság hatalmas nagy formában; a' hosszasaága 5, és a' szélessége 3 lábnyi, és van rajta 32 oldal-szelet, melyeken annyi sok áll, mint egy nyolczadrétű könyvben, mellynek 800 lapja vagyon. Mindazonáltal egy olyan levél 8 garasnál nem kerül többbe.

Vendéekben olyan tulajdonságu fű terem, mellyel szarvas-marhát hizlálnak; 12—16 lábnyi magoságu 80 illyes plántával egy tehenet egész télen által ki lehet tartani, és 4 esztendeig megmarad a' nélkül, hogy szükséges legyen azt újonnan ültetni. Valjon ezen hasznos plántát nem lehetne e' a' mi házáukban is ültetni.

Rejtett szó:

Hét egész betüből állok,
'S fej' ékessége vagyok;
Két elsőm nélkül firkálok,
És poros nyomot hagyok.

G. I. Czeglédén.

Jegyzet: A' 50-dik számbeli Rejtett szó: Vásár.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 32.

Dr. Pariset' próbatétele a' pestissel.

A' Gazette de France Dr. Parisetnek következő levelét közli, ki, a' mint tudva van, most Szíriát járja-bé, és veszedelmes munkáit folytatja. Labarraque Patikárius Úrhoz: „Tripoli Szíriában, Jun. 28. Nem felejtette-el, Barátom, hogy küldetésünknek kettős oka van: első, a' pestis' okait vizsgálni; második, a' Chlorure' (chemiai készítmény) hathatóságát a' pestis-méreggel eltele szövetekre, v. ruhákra kitanulni. Az első célra nézve Egyiptomba menénk, azon országba, melyet mindég a' pestis eredeti fészékének tekintünk. E'beli véleményeink helybeli nyomozásaink által megvalósodtak; 's reményljük, hogy ha Franciaországba visszatérünk, ezen sarkalatos pont éránt semmi kétség sem fog többé fenforogni. A' második pontra nézve olly szerentsések valánk, hogy pestisre találhatánk; ezt mi Egyiptomba vártuk; de Szíriában volt; Szíriába utazánk te-

hát, és elkerülhetetlen tekervényes úton; mellynek hossza majd kétségbe ejtett, Tripoliba jutánk Május 30-dikán. Más nap a' Franczia Consuli udvarba szállánk. Ezután némelly látogatást tevénk, és hat ruha-darabot szerzünk (hat inget, 's hat gatyát) olyant, mellyben ugyan annyi szamu ember pestisben meghalt. Némellyek selyemből, némellyek gyapottból voltak. Ezeket Jun. 2-dikán megvettük, 's 3-dikban a' Consulság' kis kertjébe letétettük. 4-dikben megvizsgáltuk ezen gúnyákat, mellyek szokott véres genetséggel voltak bémotskolva, és igen bűdös szaguak. Egy asszony (ki hasonlóképpen pestis-nyavalyában vala) valamennyire kútvízben kimosá ezen ruhát, hogy naggyából a' piszoktól megtisztuljon. E' mellett készen állott egy vegyület, t. i. az Úrnak Chlorure-jéből 3 font, mellyet Darcet Úr 50 litres vízbe tett (1 litre egy iczénél valamivel több, melly nyom 1 fontot $2\frac{1}{4}$ latot). Az Ur' Chlorure-je 4, 8 mértékű volt, a' feleresztés mutatott 0, 5. Ekkor a' ruha-darabok a' tiszta vízből ezen feleresztett folyadékba tétettek, 's 16 óráig benne maradtak; 5-dikben reggel Darcet, és Gilhou Urak kiszedték belőle, kifordították, 's a' napra száradni kitették; az említett genetséges foltok valamennyire kimentek volt, de még jól lehetett látni. Délben, mikor már a' gúnyák jól megvoltak száradva, mindenik közülünk (Dumont, Gilhou, Lagasquie, Darcet, Bosz, és én) a' két ruha-darabot metelen testére felvevé. Tsak más nap vetettük-

is, miután 18 óráig szakadatlanul magunkon hordoztuk. Senki közülünk rosszul nem lett tőle. Azóta 22 nap telt-el, 's egészségünk semmit sem változott. A' lúg, vagy feleresztett víz 0, 5-ről 0, 1-re leesett. Ennél fogva 0, 4 rész elveszett, mellyek az állati szernek víz-szeszével elegyedve hydrochlor-savanyt formáltak, 's egyedül csak a' pestis-mérget rontották el: egyedül, mondom; mivel a' ruha-daraboknak sem szövete, sem színe legkevesebbé sem változott. Ebből világosok a' következtetések. Nyilván az embernek birtokában van azon eszköz 1), mellynél fogva tsekély költséggel, és rövid időn minden portékát és jószágot a' pestis' ragadós mérgétől megtisztíthat, a' nélkül, hogy azokban valami kárt tegyen. 2) A' ragadó nyavalyát önnön magába szoríthatja, 's meggátolhatja, hogy második, 's harmadik félét, mint itt tapasztalták, vagy negyedik, 's ötödik félét, mint másutt észrevették, ne szüljön; ezt pedig az által, hogy a' Chlorurés mosással a' pestis-szer elromlik, melly a' nyavalyát tovább szokta terjeszteni. 'S így van a' dolog nem csak a' pestissel, hanem a' himlővel. veres-himlővel, typhussal, sőt a' sárga hidegleléssel is; mert én azon meggyőződéssel fogok meghalni, hogy ezen hideglelések Európában, és mindenütt ragadósok. Ha ezen egyszerű orvosi szerrel jobb politiát kötnek egybe a' temetkezésekre nézve Egyiptomban, sőt az Ottománi birodalomnak egyéb részeiben is (mert itt a' temetők nyomorultak) ak-

kor bizonyos az, hogy a' pestisnek a' föld kerekiségéről örökre el kell enyészni. Jun. 11-dike óta sok betegeket láttunk, és illettünk, még sem kaptuk el a' pestist. Azt hisszük, hálá Istennek, hogy a' Chlorure oltalmazott-meg bennünket. Még szép szándékaink vannak; de szabad lesz-e mind tellyesítenünk? 11 hónap óta semmi tudósítást sem vettünk a' Ministeriumtól, és félünk, hogy sorsunk-ra biznak. (Erre a' Gazette azt jegyzi-meg, hogy az Országló-szék nem tudhatta, hová utazott volt a' Dr. Pariset alatt lévő küldöttség, hogy segíthesse; de Alexandriában bizonyosság' jeleit fogja találni annak, hogy a' Ministerium el nem felejtkezett róla). — Abdallah Basa, ki keleti Szíriában uralkodik, azt írja nekünk, hogy a' pestis mostanában Acreban van. Kér, hogy Chlorurét küldjünk neki. Sok Török Nagyok ugyan ezt kérték tőlünk Tripoliban. Várákozzanak! a' jó lassan jő; de még is eljő; tsak a' gonosz érkezik hamar. Tsak tudnám, hogy a' Gibraltári Junta mitsoda ítéletet hozott a' sárga-hideglelésről! (Aláírás): Pariset."

Báró Humboldt utazásáról.

Berlinbe felette nagy figyelmet érdemlő új Tudósítások érkeztek Báró Humboldt A. és Rose Professor Expedíciójától. Már azt köz hírré eresztettük, hogy ezen tudós Társaságnak szándéka volt útját egész a' Chi-

nai végső határig kiterjeszteni. Azon időben a' Kirgisz népség között pestist találtak, melly eleinte ugyantsak a' szarvas marhákon, de később az embereken is kezde uralkodni. A' tudós utazó Társaság ezen mirigy' eltávolztatásának tekintetéből maga magának állított fel Contumácia — Intézetet, és a' Kirgiszekkel való közösülés végett csak egynehány személyt rendelt; illy módon utazóink a' veszedelmet szerentsésen el is kerülték, ám- bár később azt tapasztalták, hogy a' szolgálk ezen Intézet' rendszabásaihoz nem pontosan alkalmaztatták magokat. A' Chinai határhoz juttván, meglátogatták a' véghelybelipostát, mellyet Schim-fu Chinai Tiszt igazgatott. Ezen Tiszt rövid idő előtt érkezett Pekingből; a' hosszú útját négy hónap alatt ló-háton tette meg. Ez a' Német Tudósokat igen szívesen fogadta, és úgy látszik, hogy valamennyire kipallérozott ember. Egymás alkalmatossággal pedig, midőn Schim-fu Úr a' maga Statiojától, a' végett rándúlna ki, hogy Báró Humboldt Urnak sátorában a' látogatást vissza adja, szönyeget teritettek, 's szolgáltak néki, és a' Bárótól egy darab finom kék posztóval ajándékoztatott meg, mellyet nagy örömmel el is fogadott. Hogy pedig a' Báró eránt viseltető költsönös szivességét és háladatosságát ő is megbizonyítsa, a' Bárót 4 Chinai könyvekkel emberelte meg, a' mi az utazóknak természetesen kedvesen esett. A' Chinai katonákat, kik a' Tisztet a' látogatás' alkalmával oda kísérték, más tárgyak' fogatkozásában

nádméz darabokkal ajándékozták meg, melly ajándék őket, az Expeditió váratlan tsudálkozására, gyermeki örvendezésre indította. Ezen Chinai vég helybeli postától, hová külföldben több Orosz tisztviselők, és más tekintetes Urak késérték a' Tudósokat, mindnyájan legjobb egészségben tértek vissza.

A' verselő Chinai Tsászárr.

A' Canton - Register' szerint a' Chinai Tsászárr Schanki-hur' bévételéről, és elrontásáról egy Ódát költött, hol a' lázadók a' Tsászári seregeknek sokáig ellentállottak. Az Óda ki van nyomtatva, és a' Tsászári Hercegeknek, Ministereknek, 's egyéb országos Fő hivatalbelieknek elvagygon küldve, kik el nem mulasztották a' Tsászárr poetai nagy talentumát, és fegyvereinek hírét ditsőíteni. A' Tsászárr versei, azt mondják a' Birodalom' Naggyai köszönő leveleikben, (mellyeket a' Pekingi Ujság közöl) úgy tündöklének, mint az égen lévő ország-út' tsillagai, és a' világ' népei azokat olly nagy betsben tartják és őrzik, mint a' legdrágább gyöngyöket. A' Tsászárr ezen leveleket e' szokott formában aláírta: „Tudom, hogy ti a' szerint tselekesztek.” Egyébként az Óda tsak 24 versből, és minden vers hét szóból áll.

A' krumpli virág' haszna.

Egy Skócziai Ujság' állítása szerint Sir J. Sinclair több rendbeli Chemikai próbák után, azt tapasztalta, 's köz hírre botosította, hogy a' krumpli inak' virágjából igen jó, 's tartós festéket lehet készíteni, mellyet selyem-, pamuk-, és gyapju szövetek' festésére sikeresen lehet fordítani. Ezen festék, a' Chemikus' tudósítása szerint, hasonlít azon festékhez, mellyet a' legdrágább külföldi festő-szerekből készítenek, sőt némelly esetekben még ezen szereket is feljül haladja. A' virágok' lemetszése által a' krumpli meg nem sértetődik. Némelly mezei-gazdák azt állítják, hogy ezen virág-metszés a' krumpli-termésének még használ.

A p r ó s á g o k.

Minekutánna a' Francziák Moszkvát elfoglalták, mindent kiakartak rablani a' mit tsak találhattak. E' végre a' Székes templomban egy olvasztó-kemenczét építettek, mellyben az elrablott arany, és ezüst tárgyakat megolvasszák. Tsak egyszerre azt hallják, hogy a' trombiták, és dobok a' vissza-térésre jelt adnak, mindenképpen igyekeztek magokkal elvinni, a' mit tsak vihettek. De nem messze mentek, midőn a' Kozások azokat ismét vissza vették, és ezen ragadomány egy irtóztató summát tett, t. i. az arany 750, és az ezüst 13,440 fontot.

Sir Scott Walter' nyereségét, melyet minden munkáinak kiadásából kap; felszámolván, azt találják, hogy az rettenetes nagy. A' munkái már bizonyos kötetenként jönnek ki, és a' Kiadó által hozzájuk ragasztott jegyzékek miatt nagy figyelmet érdemelnek. A' mint mondják, 12,000 példány el fog kelni, és minden kötettől a' tiszta nyereség 2 Sillinget hoz be. Minthogy pedig minden munkái 40 kötetből fognak állani, a' Kiadó' egész nyeresége felmegy 100,000 font Sterlingre; — ez egy olyan summa, mely, a' mint mondják, ötet minden pénzbéli szorultságából; és adósságaiból kivágja.

Svecziában már nem újság a' városokban is az alacsony házak' fedeleit füvel benőve látni, melyeken a' ketskék legelnek. Norvegiában pedig az olyan mohos házakra gyakran fákat ültetnek, úgy hogy a' faluk kis erdőkhez hasonlítanak. Veteményt ültetni, és egyéb zöldséget a' házak' fedeleire vetni ottan szokásban vagyon.

Rejtett szó:

Állati részt; 's fa nemét egyformán mondani szoktuk.

Jegyzet: A' 51-dik számbeli Rejtett szó: Bokréta:

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 33.

A' magyar ifjúnak háládatos öröme-
zése T. T. Imre János Ur Böl-
tselkedésének Anya nyelvünkön
lett megszóllalásakor.

Hasadni kezd már, Hunnia! nemzeti
Nyelvünk' ohajtott hajnala; már oszol
Határkörünkről a' homály, melly
Századok ólta borong egünkön.

Feltűnik a' nap, vége szakad, hiszem,
A' hosszas éjnek, mellybe valánk ditső
Mátyás Királyunk' hunyta ólta,
'S vissza kerül örömünk' tavassza!

Nézd, hogy ragyognak mostani pirkuló
Szürkületünkben Ertsei, Rozgonyi,
A' nagy Fejérrel Kiss, Kazintzy,
Kisfaludynk, velek egybe Fáy.

Közöttük úgy tűn Imre szemünkbe most;
Mint a' mosolygó hajnali tsillag, a'
Már már kelő napnak követje,
A' haladott ragyogó tüzek közt.

Észméretének fényözönével önn'
 Vas szorgalommal szülte deák remek
 Böltsekedését 's a' temérdek
 Műszavakat jelesen magyarra
 Által tévé, hogy szűz anya szózatunk'
 Szépsége, hajlós vólta kinek kinek
 Szemébe tűnjön 's megmutassa,
 Mit tehet a' Magyar is ma holnap. —

Már Öseink közt éjjeli Hold gyanánt
 Tündökle Pázmány, Főpapi Szónokunk;
 Két Gyöngyösinkkel tsillogának
 Verseghy és Dugonits koronként.

Kováts, Szabóval nemzeti hangokon
 Éneкли Virgil' Trójai nagy hadát;
 Édes, Virággal honni nyelven
 Adja kezünkbe Horátz' danáit. — —

Most állj elő hát, a' ki vagy olly merész
 Nyelvünket azzal betsteleníteni,
 Hogy ez nagyon szűk, 's képzeményid'
 Nem teheted ki ezen helyessen.

Előtted áll a' tükör, eredj, tekints
 Belé, 's tanuld meg benne, miképp tehesd —
 Ki képzelő elméd' velőssebb
 Gondolatit, vagy okoskodásid?

Görög, Deák, Frantz czifra beszédedet
 Reverte nem kell már ezután reánk,
 Tukmálni Árpád' nemzetére;

Írj magyarul, ha akarsz, Magyarinak!
 Ugy léssz hazádnak hív fia, 's érdemes
 Eihunytt Atyáink' izzadozó kezek
 És vérek által nyertt szabadság'
 Szent kebelébe örömmel élni. —

Kövesse Imrét minden igaz magyar
 Tudós, kinek Szent Nemzete, kit belses
 Nyelvünknek édes hangja éleszt:
 A' maradékok is úgy buzogva

Rebesgetik majd értte dittső nevek'
 'S háladatosság' könnyeit öntözik
 Sír gödrökön, és a' jelen-kor
 Megkoszorúzza fejek' babérral!!

Ketskeméti Dániel.

Birtheim híres műszer-tsináló.

Ezen jeles férjfiu, ki Manheimből származik, mostanság Londonban van, és mutogatja mechanikus készületeit, mellyeknek látására számos nép tsödül. Először is kitette az úgy nevezetett gazdálkodó-órát, melly egyszer'smind kávé-örlő, mangorló, tányér-mosó, kés-élesítő, strimfli-kötő, és pohár-öblegető. Ezen mesterséges műv-szer 14 nap alatt elvégzi kötelességeit, a' nélkül, hogy azt felhúzni kellessék, és azokat az időhez alkalmaztatja, mert reggel kávé-t öröl, mellyet meg is főz, azután mossa a' fehér némt, és azokat meg is mangorolja; asztal felett töröli a' tányérokat, és élesíti a' késeket; estve (alkalmasint idő töltésül) köt egy pár strimflit, és punts-ivásra készíti a' poharakat. — Ezen tsuda-óránál, a' szinte általa feltalált, Bátorságba helyezettö-kotsi, még nagyobb bámulást okozott a' nézőknek. A' fentnevezett ko-

tsit, maga a' feltaláló, Róma tájjékán, a' Szentséges Pápa Tartományaiban, legjobb következéssel használta. Ő, és egy bizonyos Garvi nevezetű, Velletriből éjszélkor kiindultak. Az elindulás előtt megintettek, hogy az azon részekben tartozkodó haramiák miatt nem tanácsos, sőt igen veszedelmes ilyen időben az elindulás. Az utazók kinevetvén az intést, felültek a' kotsira, és vigan el is indultak. De a' helységtől alig menének fél óráig, már is egy 30 zshiványból álló banda lóháton eleikbe áll. Garvi, ki az Olasz nyelvet jól tudta, felszollitá őket, mi lenne a' kívánságok? mi lehetett egyéb a' felelet, mint az: Ide a' pénzeteket, s drágaságaitokat, különben — Garvi arra kérte őket, hogy feltett szándékjokkal hagynának fel, mert ellenkező esetre, mindnyájan elvesznek. Erre a' gonosztévők sűrű karéban állván, irtóztatoképpen nevettek. Azon pillantatban BIRTHELM, ki addig a' szekér' allyán elrejtette magát, a' műv - szerét mozgásba tette. A' szekér 100 tűz - okádó - tsönél többeken köpte az apró darabokra vágott ónot a' zshiványok felé, kik rettenetes ordítások közt a' földre leragyogván, életben egy sem maradt. Egész London városa tsudálkozik ezen derék találmányon. Egyéberánt a' kotsi olyan könnyű, hogy a' szükség' idejében, két ló is elhúzhatja.

Tűz-Király.

Chabert Úr, kiről már több ízben említést tettünk, hogy a' foszforust minden sérelem nélkül eszi, a' maga tsudálatos munkái miatt, melyeket a' forró kemenczében gyakran véghez szokott vinni, közönségesen Tűz-Királynak neveztetik, most még nagyobb hirt szerzett magának az által, hogy több rendbeli Újságok az ő irtóztató méreg és tűz próbáit tsupa szemfény vesztésnek nyilatkoztatták, a' mit természetesen akartak megfejtetni. Schmith J. Úr annyira ment, hogy az Újságban hirdette ki magát, hogy ő is képes foszforust enni, és a' forró kemenczébe bemenni, ha a' Tűz-Király az ő jelenlétében azon foszforust lenyeli, melyet ő hoz, és szemé' láttára a' forró kemenczébe bemász. A' kihívás 50 font Sarlingből álló fogadással erősített meg. A' Tűz-Király elfogadá a' kihívást, 's fogadást. A' hely és idő az Újságok által meghatározott, és a' rendelt napon 's helyen Smith Uron kívül, sok Tudósokból és Orvosokból álló szép Publikum jelent meg. Smith Úr azt mondá, hogy ő tsak a' több Tudósok' megszólítására jött ide, kik a' fogadásra a' Summát összeadták. A' Tűz-Király elő kére a' Smith Úr által hozott foszforust, melyet az Orvosok megvizsgálván, mindenek közt a' legerősebbnek találák, letérdepele, fezeit mások által megfogatá, 's 20 gránt úgy elnyele, hogy kiki arról meggyőződhetett; ne hogy pedig belőle

valami a' szájában maradjon több pohár-vizet utánna öntött. Smith el-halaványodék, kivált midőn felszóllítatték, hogy ő is azt tegye; hijában kínálá ötet a' Tüz-Király a' maga praeservativumával, melly minden veszedelemtől megőrizné. Smith Úr feleségével, gyermekeivel 's menté magát, kik néki meg nem köszönik, ha a' Tudomány' kedvéért illy veszedelemre kiteszi magát. A' fogadást elvesztette kivált, midőn a' Tüz-Király az égő kemenczébe lélepett, hol a' meleg 600 grádusnyi? (Fahrenheit) volt. Több Orvosok kérék Chabert Urat, hogy az elnyelt mérget a' gyomor' szivattynján kivehessék 's megvizsgálhassák; erre is reá állott, de azon kifogással, hogy a' vele napfényre jövő mérég ellen való szert megvizsgálni ne legyen szabad, külömben azt minden Patikárius inas megkészíthetné.

Különös Levél.

A' következő levelet vette az Angol Király Bryden Ádám nevű Loviki árendástól; „Drága Úr! én tegnap 30 Angol mértföldet gyalog mentem a' végett, hogy az Urnak a' reám vetett adót lefizessem; de az adó-szedő azt, azon szín alatt, hogy már késő, vissza vetette, mert az ollyas pénzt csak bizonyos és a' törvény által meghatározott időben lehet elfogadni. Ha az Úr úgy gondolkodik, mint én, reménylem, hogy elfogadja akár honnan jöjjön az, ha mindjárt

egy nappal később is érkezik; ennél fogva én ezen levelembe rekesztek 7 font Sterlinget Banknotákban, és $\frac{1}{2}$ guinét aranyban (az az: 5 ezüst forintot) ennyit teszem a' reámvetett félesztendei adó, egyszer'smind figyelmetessé teszem az Urat, hogy 4 penccel, és $\frac{1}{2}$ pennnyel több. — Reménylem, hogy az Úr erre nyugtató-levelet fog küldeni a' járó posta által, külömben az adó-szedők el nem hinnék, hogy én a' portiómot lefizettem. A' válaszát útasítsa Vilson Andrew henteshez Lovikiba Többnyire maradok a' drága Urnak egész alázatos szolgája Bryden Ádám. — Utól-írás: az ilyen bánás' módja az Árendásoknak éppen nem fog tetszeni; majd meg fogja látni az Úr, mitsoda rendetlenség következik ebből. — Kivülről: Ő Felségének György Királynak, Londonban.

A' Vakondok.

Közönségesen azt hitte az ember, hogy a' vakondoknak nem csak az állati, hanem a' növényi táplálás is kedves, és az utóbbi körülállásnak tulajdonították különösen azon pusztításokat, mellyek felől a' kertész, és földművelő minden korban olly keservesen panaszkodott. Azonban Flourens, Frantzia természetvisgáló bő tapasztalásainál fogva kétségen kívül látszatik lenni, hogy a' vakondok telyességgel egy hús-evő állat, és elszenvendi még az éhelhalást is inkább, mintsem

magát gyökerekkel táplálná. Más állati élelme mikor nints', még a' maga félét se kéméli; a' gyengébb, és félénkebb, mulhatatlanul prédájává lesz az erősebbnek és bátrabbnak. Megjegyzésre méltó még azon tapasztalása is az említett természet-visgálónak, hogy a' vakondok legfellyebb csak 10 - 12 óráig lehet táplálás nélkül; öt, vagy hat órányi éhezés már nagyon elbágyasztja. Mind ezekből eléggé kitetszik, hogy azon pusztítások, 's károk, mellyeket a' kertekben, 's mivelts földekben okoz, nem a' növényi eledel iránt való szeretetének, — hanem inkább elkerülhetetlen nagy igyekezetének — mellyel a' férgek után vagon — a' következése.

El ne felejtsék tehát a' mezei gazdák, hogy a' vakondok' pusztításai által okoztatott károk számtalan ártalmas férgek', a' bogarak' föld alatt élő kártékony lárvái' kivesztésével is, némelly részént kipótoltatnak; — annál fogva, hogy ezen annyira üldöztetett állat' kiirtása nagyobb kárt hozna, mint hasznot.

N. J.

Rejtett szó:

Öt betüből állok, 's ülök a' fejemen;
Lábam' eltalálhat'd a' szép kengyelemen.
Olvasd visszafelé négyét betűimnek,
Jó szer a' hektikus mellyü betegimnek.

Jegyzet: A' 52-dik számbeli Rejtett szó: Tölgy.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 34.

Kőrösy' nyoma.

A' Tudományos Gyűjteménynek idei IX. Kötetében ezen Jelentés találtatik: Nemzetünket, és Litteraturánkat szerető Olvasóinknak kedves dolgot reménylünk tselekedni, midőn Kőrösy jeles hazánkfiáról a' következő tudósítást közöljük: Az Asiatic Journalnak a' folyó esztendei Aprilisi füzetében a' 428-dik lapon ezen sorok találtatnak: kérdés: mit tudnak az Urak, millyen talentumokkal bír a' néhány esztendőktől fogva Himalája déli részében tartozkodó Magyar utazó Kőrösy Úr azon tekintetben, melly szerint a' Tibet nyelvnek Grammatikáját, és Lexiconját szándékozik kiadni, és mennyire ment ezen szándékának tellyesítésében? Felelet: Kőrösy Úr naponként elő megyen tudományos szándékában. A' kérdés valamelly Londoni Tudós Társaság által tétegetett, 's a' felelet Ázsiából küldetett. — E' szerint még lehetne reményleni, hogy ezen érdemes hazafi a' tudós világban előbb utóbb mint Tudós Író

fellép, és talán nemzetünk eredete eránt is fontos felvilágosításokat fog közölni. Kis János.

Figyelemre méltó Vakok.

A' meghalálozott Hg. A remberg vak vala ugyan, de mindazonáltal olyanokat tett, mellyekhez külömben megkívántatik a' látás' tehetsége. Legnagyobb tsudálkozásra méltó, hogy ő a' Viszt, és L'Hombre nevű játékokat olly nagy ügyességgel játszodta, hogy már jobban a' látó sem tudhatta. Ez e'képpen történt meg: mellette a' játszó-asztalon vala egy, 1 marok magasságú kis tsinos műszer bésrófolva, melly egy négyszegű ládatskához hasonlított. Ezen műszeren vala 4 sor vesszőtske, mellyet műszeri mesterség által előre, és hátra könnyen lehetett forgatni. Minden sor egy szint jelentett, és minden vessző egymás jegy által egy kártyát jelentett. — Mihelyest a' kártya ki volt adva, a' Herczeg' egyik Titoknokja felvén a' kártyát, azt rendbe szedte, a' Herczegnek általadta, és a' vesszőket a' szerént rendelte. A' Hg. tsak egyszer, vagy kétszer tapogatta meg a' vesszőket, és azonnal az újjával megérzette mitsoda kártyája van, és tudta, mihez tartsa magát. Kiki megnevezte a' kártyát, mellyet kijátszott, és a' Hg. szinte olly sebesen, és jól adott ki. Ezen felette eszes találmány egyenesen töle származott.

Skócziában egy V a t h o n nevű vak muzsikus legnagyobb könnyűséggel, és ügyességgel ugyan egy időben játszik két eszközt t. i. a' hegedűt szokás szerént, és a' bőgőt a' lábaival. — Valtershausen városában él egy vak, ki sok különös mechanikai ügyességgel bír. Ő esztergáz tsinosan, megigazítja nem csak a' fal- és egyéb órákat, hanem készít felette szép asztali és játszó órákat; többnyire éjtszaka dolgozik, (alkalmasint a' tsendeség végett) ő a' város óráját, melyet megigazított éjtszakának idején, a' városháza' toronyába feltette, és ismét elhelyeztette. — Damvilliernél egy Dombraszi vak képes a' helység' torony' óráját minden mellékes segítség nélkül levenni, azt széljel bontani, kitisztítani, és ismét segedelem nélkül helyre állítani; ezen nagy ügyessége miatt már minden körül belől lévő helységek az óra-igazítást reá bizzák. A' vaknak vannak egynehány földjei, mellyeknek mézsdáit (határait) igen jól tudja.

K n a r e s z b o r o u g h mellett Spofforthban (Yorkshirében) 1810-dik eszt. Május utolsó napján meghalálozott M e t e a l f J á n o s 94 esztendősen, kit közönségesen vak Jaknak neveztek. Ezen világtalan sok tekintetre nézve ritka tüneménye vala az emberi természetnek. Született Knareszboroughban 1717-dikben és 4 esztendősen meghalált. Hegedűlni tanult, és az ezen városból a' szomszéd mulató helyekre menőkotsikat, előlülvén, késérni kezdette, a' mit

néki, az ő jó és eleven indulata miatt, szívesen megengedtek. 1745-dikben Thornton Ezeredes - Kapitánynál mint muzsikus önként szolgált, és a' Dalkirki ütközetben fogságba esett; de nem sokára kiváltották, és Knareszboroughba vissza tért. Azután kotsi-mester lett azon póstánál, melly Knareszboroughból Yorkba megy, és a' kotsikat éjszakának idején a' legnehezebb útakban, az ott lévő erdőkön, és mély havakon keresztül, a' legnagyobb bátorsággal igazgatta. — A' vadászásban is igen nagy hasznát lehetett venni, mert mind gyalog, mind lóháton a' legnagyobb sebességgel kergette a' vadat. Az ország-útak' tsinálásánál, és hid-építésnél a' szerentsétlent 40 esztendeig használták. Egy hosszú botot a' kezébe vévén, a' legmagasabb sziklákra mászott, a' völgyek' kiterjedését, fekvését, és hosszúságát tökéletesen előadta. Miképpen jutott ő ezen esmeretekhez, másnak világosan meg nem tudta magyarázni; egyéb eránt ez által egész hosszú életében felette hasznos tag volt. Hagyott maga után 4 gyermeket, 20 unokát, 90 másod- és harmad unokát.

Paradies Theresia nem tsak a' muzsikálásáról, és nagy eszéről, mellyetezen vak kisasszonyban a' külföldiek elegendőképpen nem tsudálhattak; hanem a' miveltségéről, szeretetre méltó karakteréről, lelke' eleven-ségéről, mellyet minden körülállásaiban, és foglalatosságaiban egyaránt mutatott, külömbféle esmereteiről, mellyeket leginkább

olvasásból, és a' kipallérozott emberek' társalkodása által szerzett magának, és a' sok segéd-eszközeiről, mellyeket a' látás fogyatkozásában használt, vala nevezetes. Ezen világtalan egy kézi nyomtató műszer segítségével barátjaival, és esmerőseivel levelezett. Paradicsz a' Saunderson ritka eszü vak által feltalált számoló tábla' segítségével a' legnagyobb ügyességgel számolt. A' mappáin a' határok és folyóvizek finom dróttal és selyem szállal, a' tenger homokkal, és a' városok lapos gyöngyökkel meg vannak jelelve, és e'képpen az érzésre alkalmaztatva. A' kártyáival, mellyek olly kis gombos-tő szurásokkal vannak megjelelve, hogy a' kártya' külső színén a' lyukak meg sem tetszenek, játszott a' látókkal minden akadozás, és hiba nélkül. Fiatalabb korában igen szerette a' tánczot, és leginkább a' német, minuett, és az ángol tánczot. Játék színre is alkalmas volt, mert magános Társaságokban a' maga rolláját igen jól vitte. Ennél fogva nem tsak a' hallás által tudta megítélni a' theátrumi darabokat, hanem még a' játszó személyek' kifejezéseit, indulatait, hangját, mozgásait, karakterét, és minden tulajdonságait is. Azon személyeket, kikkel az előtt több esztendőkkal beszélt, a' hangjokról azonnal megismerte. A' szokott mulató helyen úgy sétált mint a' látó, a' nélkül, hogy valamihez ütdött volna, ha a' tárgyak szokott helyeken voltak. Sőt az idegen helyeken is, a' finom érzése, és a' levegő' nyomása által, a' nagyobb tárg

gyakat kikerülte. Ugyan ezen segítő eszközök által, ha az ember őtet az útszán vezette, azt is észrevette, köfal mellett megy e', vagy sövény mellett, valamint azt is, hol állott valami élő-fa. Az érzés, szaglás, és hallás elegendő mértékben voltak, az elvesztett tulajdonság' kipótolására. Midőn egykor egyik barátnéjával egy kerten által menne, egyszerre hirtelen megállott, körül nézett, és felkiáltott: Oh milyen szép virágos-világ ez, mint ékeskednek az élőfák gyönyörű virágjaikkal". — „Redves Paradiesz, mit beszélsz, hiszen te semmitsem látsz?" felele a' barátnéja. „Igen, igen; én mindent látok", felele Paradiesz „semmit sem ugyan kívülről, de a' tavasz' kellemetessége, és a' teremtés' szép munkái egész érzésembe elevenen behatnak. Oh! én illy módon többet érzek, mintsem a' látók érezhetnek"!

A p r ó s á g o k.

Barcelonában (Spanyol országban) egy kút ásása alkalmatosságával, $2\frac{1}{2}$ Spanyol réfnyi mélységben, találtak egy $\frac{3}{4}$ réfnyi hosszú, és $2\frac{1}{2}$ fertálnyi széles sárgás jaspis követ, és pedig egy igen régi, és felette tartós épületű ház' omladékai mellett. Ezen kő alatt feküdt két ember' tsontváza; a' kővön illyen felírás találtatott: „Clodiae P. F. Philemenae L. Clodius Higius Uxori L. D. D. D." —

A' Hannoverai Státusokban, a' hangya-tojás szedése meg van tiltva, mint-hogy a' hangyákat, a' hernyók' ellen hasznos állatoknak tartják.

Liptsében Blume Úr öt tövel való kötésre tanít, melly mód szerint két salavári (strimfli) egyszerre készül.

Stramfordban (Írlandban) nem ré-giben egy meglett asszony' és öt koros férj-fiak' kikeresztelése nagy pompával ment vég-be, melly történt nyilván az útszán a' Veland nevű tsatornában. Az asszony tiszta fe-jér, a' férjfiak pedig hosszú fekete, és arra készített köpenyegben valának. A' Pap, mi-nekutánna egy Imádságot elmondott, és az öszvetsődült néphez rövid beszédet tartott volna, a' személyeket egészen belé mártotta a' vízbe, azután egy segéd-Papnak általadta, hogy azokat a' partra vezesse. Száz esztendő óta olyan egyházi szertatás nem történt itten.

Az éjszak - Amerikai egyesült Státusok-ban egy újmódi ruha-viselet veszedelemmel fenyegeti az esső-ernyőket (parapluie); mert egy általázhatatlan materiából készített köpe-nyeg, melly a' testet tetőtől fogva talpig bé-takarja, és minden nedvesség ellen őrzi, amaszt szükségtelenné teszi. Az ember feje

egy tsuha formájú sapkába, mellynek üveg ablakjai vannak a' nézésre, vagyon begöngyölve. A' mellett pedig olly finomok és könnyűk ezen köpenyegek, hogy az ember azokat a' zsebjében is elhordhatja.

Az Augsburgi Újság szerint Portlandban él mostanság a' legkisebb ember, ki noha már 26 esztendő, még is 1 láb, és 5 hüvelyknél nem magasabb; ezen törpe ember olly kitsiny, hogy az apja egy szabómester, a' minap egy kaput-újjából frakot, nadrágot, és egy széles karbonári köpenyeget készített néki, és még is annyi posztó maradt meg, hogy egy szép sapka is elkészülhet. (Ennél fogva apám uram fiatskájának télire egy mókus bőrből bundát is könnyen készíthet.

Egy Kvaker vallásu asszony, kinek rendkívül éles esze, és jó beszédje vagyon, mostan három barátnéjával bójárja Angol országot, és nyilván tart prédikációt.

Rejtett szó:

Egész a' bőrödöt a' kopástól menti;
Első tagja repül; 's nézzed vissza-felé
Egy i-vel megtoldva, fő nevét jelenti
Nagy Uraknak; másik idő. — No szóllj belé!

Jegyzet: A' 53-dik számbeli Rejtett szó: Lovas.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 35.

Történeti emlékezet.

Ez előtt 300 esztendővel 1529-dikben October 9-kéről 14-dikéig rémitő szorongatásokat állottak ki Béts városának akkori lakosai; de a' melly napok az Ausztiai hadi sereg vitézi bátor viseletének, és a' polgári hűségnek is egyszer'smind ditső tanui valának, 's mind a' hazai kor-írásokban, mind a' világ' historiájában örökre fenmaradnak. A' hatalmas Szolimán Török Tsászár mind addig győzedelmes seregével megjelenék Sept. 27-dikén 1529-ben Béts falai alatt; 's a' várost próbálta Oct. 9-kén először ostrommal, és rárohanás által megvenni, de vissza-vertetett. Hasonló próbát tett 11, és 12-ikben minden fogamat nélkül; 14-ikben pedig az őriző seregnek tántorithatatlan vitézi ellentállása az ostromlókat egészen eltsüggesztette, úgy hogy 15-kén hajnalban Theresia' napján, a' Jantsárok táborának csak az elhagyott helyét lehetne látni, mellyen a' Sz. István templomában háláadó fényes Isteni tisztelet tar-

tatott. — Ezen három százados Innepét Béts városa felszabadulásának az ostrom alól Udvari Tanátsos Hammer Úr, részszerént még eddig közre nem botsátott Keresztény és Török kútfokból kidolgozva kiadta. — A' Korona Örökös Ö Tsászári Kir. Fő Herczagsége méltóztatott ezen jeles munkának ajánlását kegyelmesen elfogadni, melly találtatik Pesten Hartleben K. A Könyvárosnál.

I z l a n d i a.

Izlandia, Daniához tartozó sziget, melly az északi, vagy jeges tengeren vagyon. Hosszát 120, szélet 50 mértföldre számlálják. Az egész szigeten nintsen tulajdonképpen való város még tsak egy helyes falu sintsen, hanem tsak magánosan elszórt udvarok, és lakások, hol a' lakosok, kiknek számát 70,000 teszik, többnyire a' partokon, és a' tengerhez közel és a' völgyekben tartózkodnak. A' sziget tsak hegyekből álló sor, mellyek közül sokan örökös hóval, és jéggel fedetnek, és a' lakosok Höckeler, vagy Jöckeler névvel nevezik. Mások nintsenek ugyan hóval, és jéggel borítva, de annál homokosabbak, és kösziklásabbak, és azért terméketlenek; mások zöld térséggel birnak és jó fűvet teremnek. A' legmagosabb hegyek 1000 ölnyinél is magasabbak, a' legmagasabbik Snéfelsnek mondatik. A' hóval fedett hegyek néha tüzet okádnak, kiváltképpen Hekla

mel'ynek belsejében sok kénköves erek vannak. Egy hamar akárhol sem játszik a' természet olly tsudálatosan a' tűzzel, és vízzel, mint ezen a' szigeten. Jóllehet a' jeges tengeren fekszik, de rajta még is melegforrások bőven vagynak, mellyek Geisereknek neveztetnek, ezek közül némel'lyek olly forrók, hogy a' hús megfő benne. Ezen meleg források között vagyon egy Déli Izlandiában Skalkeltnél nem messze Heklától, a' melly egy természeti ugró-kútnak tulajdonságával bír: taláztatik egy kősziklának üregében egy hegy lábánál. Az üregnek fellyül 20 a' kerülete, 3 öl a' mélysége, és alatt egy szűk torka vagyon, ezen a' víz egymás után feljön, míg az üreg egészen megtelt. Azután alolról egy rettenetes tsattanás hallatik, hasonló erős lövésekhez, mellyre az egész kőszikla megrázódik. Ha ez így négyszer, vagy ötször történt, tehát a' meleg víz szökésképpen, és erős füstölgés közben legalább 60 ölnyi magasságra, olly bőséggel omlik ki, hogy az által körös környül meleg ferdők támadnak. Hat, 's hét minutum alatt a' víznek kilökése a' tsattogással együtt megszűnik, és a' barlang megint üres. Mind ez naponkint megtörténik bizonyos időben. Ha köveket vetnek belé, azok sok darabokra töredeznek, kivettetnek, és gyakran magasabbra emelkednek, hogy sem maga a' kirohanó víz.

Nem külömben egy bizonyos tónak ezen a' szigeten az a' különös tulajdonsága vagyon,

hogy ha az ő vizén által a' földbe egy darab fát dugnak, annak a' földbe ment része vassá, a' vízben lévő része kővé változik, a' szabad levegőn lévő pedig fa marad. Szinte így az ezen szigetbéli külömbféle forrásoknak egészen tulajdon tsudálatos ereik, és munkáik vagynak: az egyik mindent meg éget, a' mi belé vettetik, a' másik mindent vassá változtat, a' harmadik minden dolgokat feketére fest, a' negyedik fehérre: az egyik megöl, a' másik részegit, 's a' t.

Természeti Tűnemény.

Károly Fejérvárról Erdélyből egy érdekes és tudós kézből illy jelentést vettünk: Valamint az idei második félesztendei 25-dik számú Hasznos Múltságok szerint a' Belgyiomi Tartományokban Augustus 16-dikának estvéjén, úgy itt Erdélyben is Károly Fejérváron, October 10-dik napján, estvéli hét órakor, éjszak felé, egy hóldfény szivárvány láttatott. Ezen szivárványt, noha jóval halványabb, és keskenyebb volt a' nap-sugárai által formáltatni szokott szivárványnál, mint-hogy külömben tellyes nagyságu volt, igen könnyen észre lehetett venni. Kezdetét nem látván, tartása egész idejét nem határozhatom meg, de azután, hogy észrevettem, még mintegy 9 minutumig tartott. A' szivárvány nagyon szeles időben, hóval terhes fellegek között tetszett fel, valamint hogy azon éjtszaka a' magasabb hegyeken havazott is.

Fő rendszabások az egészség' és élet' fentartására.

1) Az ételben, és italban, aluvásban, és nyugalomban légy mértékletes. — 2) Idődet használd betűletesen, életedet el ne aludd, légy szorgalmatos hivatalod' tellyesítésében, élj, és munkálkodj, hogy az emberiségnek hasznára légy. — 3) Légy ember-séges és egyenes lelkű minden dolgokban; zabolázd meg indulatidat; tanuld a' világot esmérni az ő fogyatkozásaiiban, és tökéletlenségeiben, de a' szépet abban el ne felejtse, keresd a' nemesebb, szebb, és magasabb világot, a' látszó tarkaságban az ellenkezőt, az úgy tetsző ellenkezésekben a' legnagyobb egyszerűséget. — 4) Felebarátid' gyarlóságait, és hibáit tanuld elviselni, és el ne felejtse a' tieidet esmérni. — 5) Gyakorold magad a' szűkölködés' mesterségében, és akkor gazdag vagy. — 6) Edzd meg szivedet a' sors tsapásai, és az élet' visszontagságai ellen; tudd meg, hogy azok szükségesek, de tőled függ, valyon azoknak akarod-e esmérni, vagy nem. — 7) Se neszomorkodj, se ne örvendj igen nagyon, mert mind a' kettő ártalmas. — 8) Tanuld meg a' halált korán meg esmérni, és ostobául ne félj tőle, 's akkor ha esztendeidre nézve nem sokáig is, még is eleget, és — a' mi legszebb — szerentsésen, éltél.

A p r ó s á g o k.

Folyó esztendei October 28-kán Toulonban próbát tartottak a' Sudre Úr által feltalált muzsikai nyelv' hathatóságával, mellynek haszna a' tengeren felette nagy. A' tengeri Praefectus kinevezésénél fogva több tagokból álló Commissio felült 2 hajóra, mellyek mintegy 1200 lábnyi távolságra valának egymástól. Minekutánna Sudre Úr a' rendelt Commissio Elölülője' kérdéseit a' másik hajón lévő segédjével 4 minutum alatt egy trombita által közlötte volna, amaz vissza ment az első hajóra, és a' Commissio' Elölülőjét meggyőzte, hogy a' trombita által közlött szavait jól és tisztán megértette. Ezen próbát ismételni szándékoznak.

October 8-kán délelőtt a' 60 személyre készített új kotsi Orleánba legelőször ment. Tele vala útasokkal, és még is csak hat ló húzta. Ollyan ülések is vannak benne, mellyektől egy Francia mértföldnyire 5. 4. 3. és 2 fillér (Sou) fizettetik. Három fillerre való ülés van 27, egy fillerre való 10—12.

Keighlben rövid idő előtt feltaláltak egy ollyan három személyre való szekeret, mellyet egy fa-ló húzhat. A' mészter mestersége, mellynek feltalálója Brovn Izsák Úr, a' lóban van elrejtve, mellynek a' szájából egy kantár nyúlik ki, ez által az ember kénye

szerént igazgathatja a' szekeret; a' lábait úgy emelgeti a' fa-ló, mintha természetes ló volna. Továbbá azt állítják, hogy minél nagyobb a' teher a' szekeren, annál nagyobb a' műszer' ereje.

Hamburg városában mostanság 25 millió font kávé vagyon, mivel Braziliából most kétszer annyit kapnak ezen gyarmati portékából, mint az előbbeni esztendőben hoztak.

Göthe' munkáit mostanság Lengyelre fordítják. Varsóban már meg is jelent egy igen pompás kiadás. Ezt egy felette gazdag Urnak ajánlották, ki 50,000 forintot küldött Göthének magának, egy rendkívül alázatos levéllel, de Göthe ezen summát el nem fogadta, hanem azt vissza küldvén, a' fordítónak kedvezett vele. A' levélre mindazonáltal a' legnagyobb alázatossággal felelt.

Az eddig esmeretes üveg-házak közül legnagyobb találtatik Northumberlandi Herceg' Sion-House nevű jóságában (Angliában); azt mondják, hogy ennek felállítása mintegy 40,000 font Sterlingbe került, és hogy az üveg kupulája, mely a' legszebb kristály táblából van, maga 70 lábnyi magas.

Havrébe érkezett egy Anglus, kité Leecknek neveznek, és a' ki minden embernek szemét magára vonja. Ennek rövid lábai vannak, de hasonlít egy olly nagy emberhez, kinek nem lévén lábai, a' hasán tsúsz. És mitsoda ember ez? Egy vándorló lovászmester, ki Párisban Franconi híres testvérekhez hónaponként 1000 frank fizetéssel bészegődött. A' mi a' lábaiból hibázik, az a' kezeiben elegendő ki van pótolva, mert ezek annyival hosszabbak, mennyivel a' lábai rövidebbek, úgy, hogy a' menet közben a' sárba érnének, ha nem vigyázna, 's azokat fel nem tartaná. Mindekkoráig semmit sem tudhatni, hogy fog ezen tsuda ember Párisba menni, ha tsak a' gondviselő-szekér' (diligence) padjára le nem fekszik; mert elegendő lábai nintsenek az ülésre.

Rejtett szó:

Vigyázz, megnyújtott fejemben
 Lábad meg ne botoljon;
 Végem a' szép természetet
 Pusztítja, ne virúljon.
 Kinek pedig az egészet
 Nyakába vetik, enyészhet.

Jegyzet: A' 54-dik számbeli Rejtett szó: Tsizma.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 36.

Pesti Ló-Verseny könyv 1829-re.

A' Ló-Versenezés választottsága nevében, írta
Gróf Széchenyi István, és Döbrentei
Gábor.

Az előbbi esztendők' példájára most jelent meg ezen könyvetske, de amazoknál jóval tökéletesebb, velin papiroson igen tsinosan nyomtatva Petr. Trattner J. M. és Károlyi István Könyvnyomtató - Intézetében; 's 50 lapra terjed. Megtetszik ebből, melly számos részvevők legyenek, kik a' feltett célra, a' Magyar országi lótenyésztés' nemesítésére, és az iparkodás' gerjesztésére - a' haza' oltárára bő áldozatokat raktak; megtetszik, hogy ezen hasznos Intézet melly erős lábra legyen állítva. Ezen lajstrom - könyv 14 szakaszra van osztva: 1. A' versenezésben részt-vevők' lovasainak színeit; 2. az 1829-ben a' Pesti gye-
pen tartatott ló-versenezést, úgy a' mint annak idejében megírtuk; 3. a' diadalmas lovakat; 4. azon T. T. Uraknak neveit adja elő,

kik a' Magyar országai ló-tenyésztés elősegítésére mint résztvevők 1829-re fejenként 10 pengő for. fizettek; ezeknek száma 340-ra, az ajánlott summa 3430-ra telik; 5. az 1829-re bevett különös ajánlásokat; 6. a' ló-versenyezés pénztárának miben létét terjeszti elő; 7—8. a' jövődre szánt és össze gyűlt Pályadíjakat foglalja magában, melyekről alább bővebben szöllunk; 9. Verseny-törvényekről; 11. a' terhekről szöll, melyek a' pályás lovakra korok' külömbségéhez képest vannak szabva; 12. az isméretesebb Angol nemzö ménlovakat a. b. c. szerént 1830-ra; 13. 1829-re bejelentve volt pályás lovakat számlálja elő; 14. egy rövid értekezés találtatik a' ló-vásár iránt.

A' hetedik szakaszban előadott pálya-díj ajánlok négyfélék; ugyanis némellyek erre örökös fundatiót, némellyek holtig tartó ajánlásokat, mások kiszabott bizonyos időre, mások megint csak 1830-ra tették ajánlásait. Az első félék a' következők: 1. Károlyi Széchenyi Díj, 100 arany értékű Billikom 1830-ra, ezen körül-írással: Félve a' gyöngé kiáll, versenyt fut sorssal a' bátor. Hisfaludy Károly. Ehez a' három testvér Gr. Károlyi, és a' három testvér Gr. Széchenyi fundált 2000 aranyat, mellynek kamatja száz-tól ötével esztendőnként 100 aranyat teszen. Ezért pályára akárhol tsikózott mén vagy kancza ló kelhet. A' futtatni akaró tartozik lovát a' pálya napja előtt egy hónappal a' választottságnak bejelenteni. — 2. Batthyányi

Hunyady Díj, 100 arany. Gr. Batthyányi Iván, és Gusztáv, Gr. Hunyady Jós. és Fer. 500 aranyával fundáltak 2000 aranyat, mellynek ötös kamatja teszen 100 aranyat. Ezen summa kész-pénzben fog kiadatni, mellyért akármiféle lovak futhatnak, de azokat itt is a' futás' napja előtt egy hónappal bé kell jelenteni. — 3. Első hazafiui Díj, 100 arany. 18 fő Uraság tett öszve 1700 aranyat, melly summának ötös és hatos kamatja esztendőnként 100-ra telik, 's ez is kész pénzbefog kiosztatni, mellyért akármelley Magyar országi, 's ahoz tartozó tartománybeli ló pályára kelhet. A' bémentésnek meg kell esni, mint feljebb. — 4. Húsz Hazafi adta Díj, 100 arany. Itt is öszveadott 1700 aranyat 20 Hazafi, mellynek ötös, és hatos kamatja 100 arany, Magyar országi, és ahoz tartozó tartománybeli lovaknak szánva. A' bémentésről, mint feljebb. — 5. Első nevetlen Díj, mostanság 45 arany, mint 7 Hazafi által öszveadott 750 aranynek kamatja. Ezen summa készpénzben osztatik-ki, 's neve addig nem lesz, míg a' tőkepénz más Hazafiak hozzá járulása által 100, vagy legalább 50 arany kamatra nem szaporodik. Ezért futhat az Austriai akármelley köz birodalomban tsikózott mén-ló, de 6 esztendősnél idősebb nem lehet. — 6. Második nevetlen Díj. mostanság 21 arany Hg. Pálffy Antal 200, Gr. Pálffy Miklós 100, és egy magát nem nevező 50, együtt 350 aranyat egybe adtak, mellynek 21 aranyra menő kamatja készpénz-

ben adatik ki. Külön neve ezen Díjnak sem lesz, míg 50, vagy 100 aranyra nem nevekedik. — 7. Erdélyi Díj, 100 arany. 18 Erdélyi Fő Úr többnyire 100 aranyával öszve adott 1700 aranyat, mellynek kamatja, 101 arany, készpénzben adatik ki. Futhat érette akármelly éghajlat alatt nevelt kancza, a' tellyes vérűeket kivévén. — 8. Eszterházy Díj, 50 arany. Gr. Eszterházy Mihály, és Károly 1000 aranyat öszve adtak, mellynek ötös kamatja 50 aranyat teszen; 's ez is kész pénzben fog kijárni. Mivel pedig Gr. Eszterházy Mihály külön ajánlásból ehez még 25 aranyt tett, 1830-ra 75 aranyból fog állani. — 9. Nákó Díj, 25 arany. Gr. Nákó Sándor fundált 500 aranyat, mellynek ötös kamatja 25 arany kész pénzben jár-ki. Pályára akármelly országi ló kelhet, kivévén az Angol lovakat. — 10. Sándor Díj, négy esztendőre egy 100 aranyos Billikom, ezen körülírással: Hol nints versenezés, nints küzd-helye bátor-erőnek. Kisfaludy Kár. Gr. Sándor Móricz fundált 500 darab aranyat, mellynek négy esztendőre való ötös kamatját előre egybe tévén, azon egy ezüst Billikom készül. Ez minden esztendőben ki lesz téve, 's a' versenezés érette minden futtatáskor megtörténik, 's az viszi haza, ki a' negyedik esztendőben diadalmas. A' lovak' minéműsege, 's egyebek későbbben lesznek meghatározva, (A' többiről máskor).

Statistikai Jegyzések.

A' Berlini Újság Báró Humboldt Sándor Úrnak az Urál 's a' t. hegyére tett útazásáról ezeket adja elő: „Az Urál' hegyétől való felette nagy távolság, mellyben mostan a' Báró vagyon, oka vala annak, hogy egy darab idő óta sem róla, sem kísérőiről u. m. Ehrenberg, és Rose Professor Urakról a' Szent-Péterváriak semmi tudósítást sem kaptak. Az Orosz birodalom' belsejéből vett utóbbi tudósítások azt állítják, hogy azon tudós Társaság a' fel tett czélját legjobb kiemenetellel éri. Ugyan is minekutánna Báró Humboldt Majus 28-kán Moszkvából kiindulván, a' Volga vízén Nischnei-Novgorodba evezett, és kellemetes hajózását egész Kázán, és a' Bolgári omladékáig folytatta, hová a' Tatárok bútsút járnak; itten uralkodtak hajdan a' Timur ivadéki, és innét ástak ki számos ezüst pénzt, mellyeken arabs felirások teláltattak. Kázánból a' szép Viatkai erdőkön, Permán, és a' Kungur barlangos tájékán által, Ekaterinburgba ment, hol az Ázsiai Urál' hegynek vége szakad. Négy álló hetet (Junius 15-dikétől Julius 18-dik) töltött abban, hogy az Ural' közép, és éjszaki részét bégjárja, hogy a' földrészeket (geognóziát) 's botánikát megvizsgálhassa. Ugyan ezen alkalmatossággal vizsgálta meg a' nem régebben feltalált arany és platina-bányákat, mellyekből esztendőnként 300 pud (1 pud 40 Orosz font) arany-, és 90 pud platina kerül

ki; ekkor nézegette meg a' Berosofszki, Gumesefszki nevű arany bányákat, valamint a' Murzinszki bányákat is, melyekből berilt, és topázt ásnak-ki. Humboldtnak eleintén a' volt szándéka, hogy Ekaterinburgból tsak Tobolszkig utazzon, és azután közvetetlenül Omszkon keresztül Szatouszba menjen, melly az Ural' déli részén fekszik; de a' tartós szép napok, az utazás' künysége, mellyet egyedül a' bölts Uralkodó széeknek lehet tulajdonítani, arra birták, hogy Sziberiába mélyebben menjen, és az oda való növevényi tenyésztést megesmérje, ennél fogva azt határozta magában, hogy a' nyári útját 4000 versttel megnyújtja, és egyszer'smind a' Koliváni bányákat, és az Altai egyik részét megvizsgálja. Az utazó Társaság a' szép fekvésű Abalak, és Kainszk nevű klastromok mellett elutazván, Barnaul, és Berkszki körül egy ragadós nyavalyát vett észre, melly mind az embereken, mind a' marhákon egy aránt uralkodik, ezen betegséget Sibirszki-Yaszvának (Sziberiai pestis) nevezik, melly annyival is inkább nagy szeget ütött a' fejökbe, hogy ha mindjárt a' betegség' kezdetén nem járult az orvosi segedelem, az emberek ötöd napra abban meg is haltak. Az idén a' forró napok ezen nyavalyát éjszak nyugot felé jobban kitérjesztették. Barnaulból a' Koliváni gyönyörű tavon, és a' Platavszki pusztán keresztül, mentek az ugy nevezetett híres kigyó-hegyre, melly az Orosz bányászi historiában felette nevezetes. Folyó

esztendei Aug. 13-kán B. Humboldt társaival együtt szerentsésen megérkezett az Ust-Kamenogorszki nevű kis várba. A' Sz. Pétervári kotsikat itt hagyták, hogy az utat tovább is Buchtarminszk, és Naryom felé folytathassák. A' nyugoti Sziberia' fő Kormányozója Velj amin off Grlis tulajdon Adjutánsát kísérés végett rendelte Humboldt mellé; nem kevesebb barátsággal, és szivességgel viseltetett éránta az Irtischi linea' Commandánsa is, hogy a' Tudós Társaságot a' Kirgiszi pusztákon előfordulhatandó veszedelemtől megmenthesse. A' Buchtarminszki, Krasznojári körül fekvő tájékok, és a' China - Mongol' határai, a' geognosiára nézve igen nagy figyelemre méltók. Ezen földön a' porfirkövek közt széljel szórt gránitkövek találatnak A' Chinai határ-örzők az Irtis mind a' két oldaláról rongyos Mongol katonákból, állnak kiknek viselete egy selyemöltözetű Chinai katonatisztól felette különbözött. Ezen fiatal ember egyenesen Pekingből jött, és meghallván hogy Humboldt Sándor' Testvére (Status' Minister) a' Chinai nyelvről könyvet adott ki, azonnal nem késett az utazó által egy négy vastag kötetű és a' Chinai történeteket magában foglaló könyvet a' fent említett Ministernek ajándékba küldeni. A' Chomimai-lä-chu tájéka felette pusztá, melynek völgyeiben két púp - hátú tevék legelnek. Egy Kalmuk tolmács, ki Tschingistaiból jött, mind a' két nyelv megértésére eszközül szolgált, és ha a' Chinai nyelvben hibázott, Mon-

golra, ebből Kirgisz nyelvre, és azután egy Kozák által Oroszra fordított a' beszélgetés, melly változások miatt a' nyelv' eredeti kellemetessége nagyon tsonkult! Innen útját Semipalatinszkibe vette, hol a' Báró Aug. 22-kén mulatott. Itten vagyon a' belső Azsia' kereskedésének közép pontja. Az utazó Társaság a' Kokáni Követ' látogatását fogadta el, ki akkoriba tért vissza Szent Pétervárról. Ugyan Semipalatinszkiben tudtára esett Humboldt Urnak, hogy arra utazott egy Anglus, ki néhány esztendő előtt Indiából Kaschmiron keresztül jött, és Jerkandból kiűzöttetett (talán ez vala a' nagy érdemű Moorkroft Kőrösink' hajdani pártfogója, 's barátja Teheránban) az elűzöttetettnek írásait egy Taschkenti kereskedő gyűjtögette egybe, ki Semipalatinszkiben lakik. Omszkban B. Humboldt megnézte a' boldog emlékezetű Sándor Tsászár által felállított iskolát, mellyben 250 Sziberiai Kozák-gyermekek neveltetik, és külömbféle tudományokra taníttatik. Ezen Intézetről méltán mondhatjuk, hogy kevés katonai iskola vagyon Európában, mellyet ehez hasonlítani lehetne.

M e s e.

Hajdan bélyegeztem én a' gonoszságot,
Mostan bélyegezem az ájtatosságot;
Hajdan tsúf voltam, és kiki tölem féle,
Most a' Koronának vagyok ékessége.

G. I.

Jegyzet: A' 35-dik számbeli Rejtett szó: Kötél.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 9.

N^{ro} 37.

Pesti Ló - Verseny - könyv.

(Az előbbinek béfejezése.)

A' második rendbeliek, tudniillik a' holtig tartó ajánlások, a' következők: 11. Asszonyságok Pálya Díja, 161 aranyos Billikom. Ennek elkészítésére esztendőnként 55. magyar Fő Asszonyság lekötelezésénél fogva 161 aranyat ad össze élete fogytáig, melly summáért minden esztendőben a' feljebb említett betsü Billikom készül. Ezért az Austriai akármelly köz birodalomban tsikózott mén, és kancza ló versent futhat. Meg van jegyezve, hogy még más Fő Asszonyságok is elő fogják ezen dijt segíteni, de mostan neveiknek elhallgatását kívánák. — A' harmadik rendbeliek: 12. Tíz esztendei Díj, 115 arany. Ezen summát 1829-ikben kezdve 1838-ik végéig 32 Fő Ur adja össze esztendőnként, melly kész-pénzben fog kijárni. Elnyerhetéséhez azon feltétel van kötve, hogy érte a' Magyar országban, és

ához tartozó tartományokban tsikózott 's nevelt mén vagy kancza ló futhat, mellynek akármelly nemzetbeli, 's akármely származásu legyen is attya, de anyja, 's ezen az ágon nagy anyja is már honnyunkban született, 's neveltetett. — 13. Nyolcz évű Díj, 280 arany. 1829-ben kezdve 1836 végéig. Adja ezt 14 aláíró 20—20 aranyával, kiknek neveit a' közönség későbbben tudja meg. Ezen Díj 1829-ben a' Simmeringi gyepen járt már ki, 1830-ban pedig a' Pestin lesz elnyerendő, 's így marad 1836-ikig felváltólag. A' jobb mén, és kancza lovak' behozatása végett van kitéve. Ezért futhat akármelly honnbeli ló, csak hogy 7 esztendősnél idősebb ne legyen. A' futtatni akaró tartozik lovát Apr. 20-ikáig, annak minémüsége', 's kora' feljegyzésével, bejelenteni. — 14. Pesti Díj, 100 aranyos Billikom. Adja Sz. K. Pest városának Polgársága, 1829-ben kezdve 1833-ikig. Pályára kelhet érte minden Austriai köz birodalomban nevelt mén, és kancza ló. A' futtatni akaró tartozik lovát a' futásra rendelt nap előtt egy hónappal bejelenteni. — A' negyedik rendbeliek, vagyis csak 1830-ra szolló külön Díjak 15. Gr. Eszterházy Jó'sef 100 aranyos Billikoma. — 16. Hg. Lichtenstein Venczel lova 1829-ben elnyerte a' Károlyi-Széchenyi Díjt, 's ezt a' Hg. 1830-ikra kiteszi. — 17. Két ezüst Pohár; egyik' értéke 25, a' másiké 15 arany. Adja Gr. Széchenyi István. Pályára ezekért egyedül birtokotlan magyar nemes, és paraszt-

gazda' lova kelhet, tsak hogy a' futtatóé magáé legyen. — 18. Végre jőne megint az Ostor; de Gr. Széchenyi Istv. e' helyett egy 100 aranyat érő Kardot fog készíttetni, 's előre azon Ostort, melly most Hg. Lichtenstein Venczelnél, mint Miracle' Uránál van, kitseréli azzal, hogy ezután a' legjobb pályázó ditsőségét elnyerő ló, mindenkor ezen kardot nyujtassa által Urának az elmúlt esztendőbeli Pesti lóverseny' emlékéül. Reája ezen vers fog jőni: Engem erő szüle, nyer 's egyedül az birhat, azért győzz! Kisf. Kár. Futhat érte világ-szerte nevelt akármiféle ló.

Casinók' eredete.

Casinónak hívjuk részszerint azon helyet, mellyben valamelly különvált társaság kedvtöltés végett össze-gyül, részszerint a' társaságot magát. Ezen elnevezés némellyek szerint így eredett. Terra di Lavoro nevű Nápolyi tartományban helyheztetett Monte Casinónak (Casinó hegye,) mellyen a' legrégibb Benedictinus-Apátság áll, kies fekvése nagyon, és a' klostromból a' legbájosabb kilátás gyönyörködteti a' nézőt, szép és egészséges éghajlatja, tiszta levegője és varázsló környéke seregesen tsödité oda a' természet szépségeiben gyönyörködőket. Azontúl a' klostrombeliek az orvosi mesterséget is űzték és a' köz hiedelem szerint Szion hegyén termett balzsammal birtak, és Diptam növe-

vénynek fájdalom-enyhítő erejét ismérték. A' látogatók száma mind inkább szaporodott, 's Monte Casino, valamint a' mi fürdőink, nem csak betegek, hanem egészségesek öszve gyűlő helye is lőn; kik az esztendőnek szebb részét ott tölték-el falusi gyönyörűségekben. A' vidám társasági multságok eleven emlékezetben maradtak. Későbbben némellyek azokat, a' hogy minden mult örömet vissza-ohajtunk, megújítani akarák; e' végre ismert 's megválasztott személyekből álló gyülekezetekeket állítottak azon reménységgel, hogy a' Monte Casinói társaságok bájai a Casino névvel ismét vissza térendenek. Így értünk Casino nevezet alatt most is olly különvált társaságot vagy egyesületet, melyet nemesebb örömekkel való élés végett előkelő és válogatott személyek alkatnak.

Pesti Casino.

A' Pesti Casino 1827-nek Sz. György napján nyitattott-meg Maria-Dorothea utcájában a' 16 szám alatt Vogel házánál. Van könyvtára, több ujsága, két biliárdja, Udvari mestere, Vendéglője, Kávésa, és több tselédei, a' kik a' Részesek és Vendégek kívánságait teljesíteni készek. Kora reggeltől késő estig nyitva áll. Négy palotája dohányzásra is való, a' többiek az azzal nem élők alkalmára pipafüsttől menttek. Egy esztendei aláírás eleinte 100 pengő frtból állott; de 1829-ki Januarius 1-ső napjától 1834-ki De-

cember utolsójáig 50 pengő frtot teszen. Most az Egyesület tagjainak száma 276 Részesből áll. A' Részeseknek nemes maga-viseletű férj-fiaknak kell lenni; születés, hitvallás tekintetbe nem vétetik. Minden Tagnak vagyonjussa általa jól ismért 's hasonlólag nemes magaviseletű Hazabelit, külföldi Idegent, Katonát, Tudóst, Művészt, 's jó reménységű ifjat nyolcz napra az Egyesületbe bévezetni, előre megmondván, hogy ő általa szabadon csak 8 napig járhat-bé, azutánra pedig bilétjének kell lenni. Szerentse-játék a' Casinóban tiltva van. — A' bégyült pénzzel való bánás olly jól folyt, hogy a' legjobb izlésű butorok megszerzése, és az Egyesület fenntartására megkívántató kiadások mellett is 1829-i Martzius 1 napján a' Pesti Börze Intézetének 10,000 pengő frtból álló tőkepénzt adhattott által 6 frtos kamatra. A' Casino pénztára mind eddig csak magyar könyveket szerzett, 's egyedül azok tulajdonai. Az is a' szándék, hogy a' mint a' jobb magyar munkák megjelennek, azokat mind megszerezze, 's így a' magyar literatura' haladásával a' Részesek 's Vendégek könnyebben megismerkedhessenek. A' Könyvtárban álló más nyelvű könyvek néhány Részesek' külön sajátjai, kik azokat haszonvételre ideig óráig béadták. A' Casino pinczéjében többféle külföldi boro-kon kívül, az ezen esztendőben köre metszett Borok árrszabása szerint 63 féle legjobb ízű Magyar országi vagyon az azzal élni, vagy az azt megvenni akarók számára. A' bo-

rok keveretlen valódiságáról bizonyossá tehet akárkit az, hogy a' természetők, kiknek egyszer'smind fizető Tagoknak kell lenni, boraikat, butellákba jól lefejtve, saját petsétek alatt magok küldik bé.

Gőz-Kotsik.

Azon vasút Igazgatói, melly Liverpooltól Manchesterbe viszen, Aprilisben 500. font Sterlingből álló jutalmat tettek ki a' vasúton menő legjobb gőzkotsi' számára. Oct. 6-dikán tartották az első próbát, mellynél 10—15000 nézőnél kevesebb nem volt. A' következő négy kotsi volt kiállítva: 1) Novelty, 2 tonna 15 mázsa nehézségű; 2.) Sanspareil, 4 tonna $8\frac{1}{2}$ mázsa nehézségű, 3) Rocket, 4 tonna 3 mázsa nehézségű; 4) Cycloped, 3 tonna nehézségű. Tsak hamar kitetszett, hogy Rocket, és Novelty valának a' legjobbak. Az első üresen 24 Angol mértföldnyire ($10\frac{1}{2}$ órányi út) haladt egy órában; és teherrel megrakva (17 tonnával) valamivel 10 mértföldnél többet egy órában; azonban ezt Novelty jóval feljül haladta, melly a' többinél gyorsabb is, ékesbb is volt. Ennek sebessége mindnyájokat bámulásra indította; mivel egy órában 30 mértföldet (13 órányi út) haladott. Ez tsak próba volt; a' vetekedés 3—4 nap fog tartani.

Idő-járás Helvetiában.

Tigurumban (valamint Münchenben is) folyó esztendei October 5-kán estvéli 5 órákor, a' tikkasztó meleg után erős égi háború következett, melly sűrű villámlások közt, egész késő éjtszakáig egyre tartott. — 5 $\frac{1}{4}$ órákor, minekutánna egynéhányszor villámlott volna, nem kis tsattanások közt, nyugot felé, látni lehetett felségesen égő golyóbisokat a' földre esni, mellyekből kettő minden tsattanás nélkül leesett, a' többi ellenben kigyó forma lineában felfelé futva elpattant. Ezen levegői tűneményekre következtek a' legtüzesebb villámlások. October 6-kán délután az Uetikoni, és Meileni községek' határain felette nagy jégesső esett, melly a' még le nem aratott vetéseket, és kerti veteményeket nagyon megsértette. Déli Franczia országból azt írják, hogy ottan az ég mindég bé van borulva, és e' miatt ollyan sötétség uralkodik, mintha napfogyatkozás volna. Ennél fogva a' szüret, gesztenye, és kukuricza-szedés rosszul fog kiütni. Folyó hónap 7-kén a' hegyek, dombok, és maga Berna városa is hóval valának befedve, 8-ban Lausannében, Bernában, Sz. Gallénében, és egész Helvetiában havazott. A' levegő mérő Bernában f. h. 7 kén reggel 26" 2'" 25''''; estve pedig, tizenegyed fél órákor 23" 9'''. 8-kán reggel 5 órákor 25" 9'" 20''''; délelőtti 11 órákor 25'', mutatott. A' hév-mérő 7-dikén a' nap feljötekor — 0 $\frac{1}{2}$, tizedfél óra-

kor 0, és tizenegyórákor $1\frac{1}{2}$. — Kopenhágában October 14-dikén a' hideg $2\frac{1}{2}$ grádusában, olly sok hó esett, hogy azt a' városból kéntelenítették kotsikon kihordani. Az álló tavak egészen befagytak, és annyira kiáradtak, hogy a' hajók a' partra kiverettettek. De ezt ne tsudáljuk, mert a' mi Hazánk felső Vármegyéiben is ugyan ezen hónapban bőven havazott. Pesten Nov. 2-kán havazott először.

A p r ó s á g.

Ha valaki a' Párisi bálokban nagyon akar fényleni, annak halpénzből való ruhát kell fel venni. Egy vendégség' alkalmatosságával, melyet Rochefoucaulti Hg. adott, megjelent hat dáma illyen öltözetben; a' férjfiak tsináltatnak abból lájblit, és bő nadrágot. (pantalon) A' Gazette des dames azt állítja, hogy ennél nagyobb pompát soha sem lehetett látni.

Rejtett szó:

Hal neme három betűje,
 Vagy rejték; az egésznek
 Ketteje nélkül józanok
 Semmit nem tselekesznek.
 Jaj annak az embernek, kit
 Az egész már elére;
 Én ugyan azt nem kívánom
 Senkinek a' fejére.

Jegyzet: A' 56-dik számbeli Mese:
 Kereszt.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 38.

Természet' játéka.

Folyó esztendei Augustusban, Coffin hajós - kapitány Sziámból Bostonba (éjszaki Amerikába) hozott két öszvenőtt gyermeket. A' Bostoni Fő Orvos ezen figyelmet érdemlő esetről köz Újságokban a' következendőket adja elő: A' gyermekek 18 esztendősök, közép testállásuak, de még sem olyan nagyok, mint a' millyenek szoktak közönségesen lenni az odavaló 18 esztendős gyermekek. Képökre, 's színökre nézve hasonlítanak a' Chinaiakhoz, azzal a' külömbséggel, hogy a' homlokok nem olyan széles, mint amazoké. Noha ugyan nagyon hasonlítanak egymáshoz, mindazáltal még is könnyen lehet egymástól megkülömböztetni. Azon tetem, melly őket öszvekapcsolja, a' felső részén 2, és az alsó részén mintegy 5 hüvelyknyi hosszú, a' szélessége mintegy 4 hüvelyk. A' test' közepén tsak egy köldököt láthatni, mellyen tsak egyetlen egy, és mind a' két gyermekre nézve köz köldökötő van. Midőn a' testhez nyultam, felette

megütkeztem, hogy olyan kemény, de későbbben jobban megvizsgálván azt vettem észre, hogy ezen keménység csak a' felső részén van, melly mind a' két gyermek' melye körül van. Midőn ezen keménységet a' testen felfelé bővebben tapogatnám, azt találtam, hogy ez a' mely-tsont' porczogójánál nem egyéb, mellynek szélessége $1\frac{1}{2}$ hüvelyknyi, a' vastagsága mintegy nyolczad hüvelyk. Ezen porczogó, melly mind a' két testből nyúlik, felfelé, lefelé, és oldalvást hajlik. Egyéb különösség nem tetszik meg ezen a' tsudálatos testen, semmi érverést nem éreztem rajta. Az egész őszveköttő rész bőrrel van fedve, ezen rész felette erős, és kevés érzés van benne. Külömben a' gyermekek jámbor természetűek, mert egy alkalmatossággal az egyik a' hajó párkányára mászván, és azon sokáig járkálván, a' másik a' mennyire csak lehetett engedelmeskedve követte, a' nélkül, hogy panaszolkodott volna, noha mind a' kettő igen eleven teremtés, sőt ha az egyik valamerre fordult, a' másik tüstént ugyau azt tette, mintha egy gondolat, és akarat vezérlené őket. Az egyforma mozgásból nem következik, hogy ugyan egy időben akarjanak valamit, mert ezt a' szokás, és szükség hozza magával. Kis korokban alkalmasint nem mindenkor voltak egy akaratúak, de azon Urak, kik őket Amerikába hozták, azt állítják, hogy arról nem is emlékeznek, hogy valamikor czivakodtak volna egymással, és mind a' mellett még is egymással beszélgetni nem lát-

tám, bátor más Sziámbeli gyermekkel, ki velök van, eleget fetsegnek; az egyik mindig jobbra, a' másik balra néz, a' mellett igen sebes fútók, és ugrálók. Egyszer egy valaki tréfából kergette őket a' hajó tetején, midőn csak hamar, és váratlanul a' fedél' nyílásához jöttek, melly akkor véletlenségből nyitva volt, hol ha valamellyik csak egy kevéssé lehajol, azonnal a' lyukba estek volna, de a' nélkül, hogy a' szerentsétlenséget megfontolták volna, egyszerre mind a' kettő által ugrott. Ezen gyermekek felette vig kedvűek, okosoknak is látszanak, mivel minden tárgyra, melly előfordúl, vigyáznak, és a' jótéteményt megesméri. Mint az okosság' egyik tanubizonyosságát tartják, hogy néhány napok alatt az ostábla-játékot olly jól megtanulták, hogy a' legjobb játszókka is szembe szállhatnak. Coffin hajós Kapitány azt mondja, hogy mióta az ő felvigyázása alatt vannak, soha sem éltek orvosi szerekek. Ő azt véli hogy megbetegedvén az egyik, a' másiknak is megbetegednie kell; mert egy időben feküsznek le, egyszerre alusznak el, majd egy mennyiségű ételt esznek, és számtalan tárgyak' elintézésében megegyeznek; továbbá Coffin, és Hunter társa azt vélik, hogy ha valamellyik álmában megháborittatik, mind a' kettő felébred, a' szív-dobogás, és az érverés mind a' kettőnél egyforma, és egyszerre dobog, 's ver. Bátran tehetni azt is hozzá, hogy ezen gyermekekben semmi kellemetlenség sinsen, és méltán mondhatni, hogy a'

legnagyobb figyelmet érdemlő tünetmények közé tartozik, mellyeket csak valaha a' tudományokban kimivelt emberek tapasztalhattak.

Könyű mód a' vérzést elállítani.

G. R. Dante kitalálván a' vérzés' elállításának igen könyű módját, azt, mivel tudtára még tudva, 's irásokban említve nem volt, — a' tovább való terjesztésre — Újságok által közli.

Nem ritkán — így szól — legnagyobb zavarodásban vagyon az ember, mint kellessék a' sebből eredő, és erősen folyó vért megállítani, kivált falukon, a' hol Orvosok nintsenek, 's azok' tanátsával élni nem lehet. Úgy magam is nem rég e' következendő esetet értem: Egy másfél esztendő's gyermek' nyakára pióczákat raktak. Egy ezek közül nagyon mély sebet szívott, és csak bajjal ránthatták le. (Minden esetre nagy vigyázatlanság volt) a' vér eleredt, és folyvást folyt, 's akár mit tettünk, meg nem állt. Használtunk minden kigondolható módot, de hijában. A' vérzés már öt óránál tovább tartott; a' gyermek felette elgyengülvén, egyre aludt, 's már kezdték életét féltetni. Reck' „Hasznos holmija” is, a' melly egyéb iránt annyi derék útmutatásokat foglal magában, ekkor egészen magunkra hagyott. Most már Orvósért futottak — a' mi előbb történt volna, de éjszaka volt, — addig is, míg eljőne,

még egy próbát tettünk, és — használt! kö-
zönséges taplóból elővévén egy darabkát,
tojás fehérjébe mártottuk, és a' mint a' sebre
tettük, abból a' vér azonnal megszűnt folyni.

N. J.

Rosz Kapitány.

Ezen jeles férjfiú, kiről már több ízben
tevének emlétést, és a' ki Victory nevű
gőz-hajóval az új felfedezések' kedvéért, az
éjszaki polus felé utazott, az utolsó Angliai
Tudósítás' következtetésében, f. e. Julius 25-kén
az éjszaki szélességnek 57-dik grádusa alatt
vala. A' következő napon az addig kedvező
szél megváltozván, a' hajó első árbocz-fáját
elvesztette, de mind a' mellett is a' Kapitány
kikötni nem akart, hogy maga felől az izet-
len tudósításokra alkalmatosságot ne szolgál-
tasson. Minekutánna a' szél megfordult, 14
napi hajózás után, az utazó Expositio a' Grön-
landi Holsteinberg nevezetű kikötő helyhez
jutottak, hol véletlenül reá akadtak Rock-
wood nevű Anglus hajóra, melly emberei-
től elhagyattatva vala; itten az első árbocz-
fának hasznát vették, és egyszer'smind ele-
séggel, és hajóbeli szerekkel felkészültek,
rövid idő múlva olly jó úti rendbe szedték
magokat, mint mikor Angliából kiindultak.
Illy helyheztetésben lévén a' dolog, a' nehéz
útnak ismét néki eredtek. Az utazók mind-
nyájan fris egésséggel birván, felette örven-

dezték, midőn kedvező tudósítást vettek a' folyó esztendei jég' állapota felől; mert az oda való lakosok azt mondták, hogy ennek előtte soha olyan kevés jég nem volt, és hogy ha az éjszak nyugoti út lehetséges, bizonyára most van ideje, hogy azon által törjenek. A' szél, és az időjárása rendkívül kedvezők, mellette a' hajóbeli emberek felette derekasan viselték magokat. Ezen Expeditiónál vagyon az ifju Rosz Kapitány is, az öregnek unokája, ki a' bátyját, és Parry hajós Kapitányt minden előbbeni utakban a' Polusi vidékekre kísérte.

A' vért sokáig frisen eltartani.

Arrasban (Franciaországban) Tournel nevezetű Patikárius egy olyan egyszerű, és alkalmas szert talált fel, melly által a' vért több ideig még nyárban is frisen el lehet tartani. A' vért t. i. egy keskeny nyakú edénybe majd egész a' dugóig kell tölteni, a' dugó és a' vér közt szükséges hogy félhüvelyknyi üresség legyen, mellyet olajjal kell bétölteni, ez a' levegő behatását megakadályoztatja. Illy módon Tournel Úr 1827-dik esztendőől fogva, egész folyó 1829-dik esztendei Januárius 1-ső napjáig a' vért legtokélletesebb állapotban eltartotta.

A p r ó s á g o k.

Londonban a' Postahivatal a' levelek' sebes kézhez szolgáltatására nézve az Őmni-

bus' plánuma szerint 6 kotsit készítettett, mellyek által a' levélhordozók a' város' külömbféle részeit hamar megjárják; és a' leveleket kézhez szolgáltatják.

Ez előtt 25 esztendővel egy hajó, melly Havannahból a' rabszolgákkal üzött kereskedésből, nyert nagy summa pénzzel tért vissza, az Irlandi partoknál Donaghadee-től nem messze a' tengerbe süllyedt; de senkinek sem jutott eszébe, hogy a' kintset megmentse, mivel hihető, senki sem tartotta valónak. Három vagy négy hónap előtt egy Valliai ember, ki a' dolgot hallotta, egy tulajdonképpen e' végre készített tsónakon, buvár-haranggal felkészülve oda ment, 's azóta 30,000 Spanyol tallért halászott-ki, de most a' Donaghadeei lakosok elűzték, kik buvár harangot szereztek, 's a' megmaradt kintset keresik.

Azon Giraffa is Oct. 10-kén megdöglött, mellyet az Egyiptomi Basa az Angol Királynak ajándékozott.

Brüsselben egy olyan kóborlót fogtak be, kin tizenhatféle öltözet vala. A' külső ruházatja hasonlított egy Örmény országi Zsidó ruházatjához; az alatt vala egy Helvecziai paraszt öltözet, - egy kéményseprő' - egy Tyrolisi egy Savoyai, egy olajkereskedő, egy gavallér, egy Franczia huszár, egy, Gróf egy kengyelfutó, egy városi hajdú, egy koldús

egy szalma kalap tsináló, egy matróz, egy borbély, egy gyümölsős kofa ruhája 's a' t. A' Strázsák majd egy álló óráig bajlódtak, míg levetkeztették. A' zsebében találtak ál-szakált, főkötőt, és kalapokat 's a' t. egy szóval a' mi kíváncsatik egy gazemberhez. De mind a' mellett is minden öltözet jól állott néki. Ez egy Párisi Theátromi szabónak fia, és azon bűbájos-játékok által jött erre a' gondolatra, mellyekben az ilyen elrejtett külömbféle öltözetek előfordulnak.

Liverpoolban Oct. 13-kán egy egészen vasból készült új hajó vizre bocsátatott. A' hajó 60 lábnyi hosszú, 15 lábnyi széles, $7\frac{1}{2}$ lábnyi magos, és elbír 90 tonna (1,800 mázsa) terhet; a' vízbe 14 ujnyira megyen be, a' minél egy hasonló terhet bíró fa-hajónak vizliniája mindég nagyobb.

Rejtett szó:

Egy igen szükséges házi
 Eszköz' neme az egész ;
 De egyházi szép méltóság
 Lesz , a' feje ha elvész.
 Ezt láb nélkül , 's végét kurtán
 Ejtsd , 's neked is, van vagy volt,
 Ha nints már , mert lenni kellett,
 'S meg is van , ha meg nem holt.

G. J.

Jegyzet: A' 37-dik számbeli Rejtett szó: Átok.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 39.

A' Pegubélieknek életök' módja, és szokásaik.

A' Pegubéliek egy felettébb izmos nép, többnyire közép termetűek, és megegyező rendes szabásúak. Az ő bőröknek barna színe közép úton jár a' Bengaliak, és Chinaiak között. Képvonásaik hasonlóak a' Malayakéhoz, arczaik közönségesen szélesek, szemeik nagyok, és feketék, orraik szélesen bényomatnak, pofaik tsontjai kiállóak, és szájok helyes nyílásúak. Képeket egészen borotválják, tsak állók' tsutsán nevelnek szakált, fogaik feketék, mint az eben fa; a' mi Európában nagyon vissza tetszene, az Peguban ékesség, mellynek fenntartása nékik sok munkába kerül.

A' füleikben a' többi keletiek' szokása szerint különbbféle ékességeket viselnek, mellyek közül egy különösen ezen nép tulajdonának látszik lenni: ez egy vékony arany lأمينában áll, mellyet szorosan egymásra hömpölygetnek, és a' fül' lepenyegén által botosátanak. Ez kiváltképpen szokások a' Bir-

mánoknak, vagy Ava ország honni lakosinak, kiknek kezében vagyon az Igazgatás, és Peguban nagyon számosak.

Az eredeti Pegubéliek gömbölyeg képűek, és az ő rendes, 's kegyes vonásaik több értelmet, és finomságot láttatnak mutatni, hogy sem a' Birmánoké; kikhez a' többiben sokat hasonlítanak. A' Birmánok, kik azzal kérkednek, hogy Pegunak régi hódoltatóitól származnak, de már régen a' meghódoltottakkal össze keveredtek, még mind megkülömböztetni akarják magokat, és pedig egy különös jel által, mellynek azon fájdalomhoz képest, mellyel jár, nagyon betsesnek kell előttök lenni.

Az ő czombjok az ágyéktól kezdve egész térdig egészen fekete. Ez a' jegy gyermeksegekben nyomattatik reájok egy hegyes fogú vas - fésű által, a' melly sokat hasonlít ahhoz, mellyel nálunk a' gyapjat gerebellik: ezzel addig sértegetik a' bőrt, míg az egészen vérrel nem borittatik, azután nedveséget töltenek reá, mellynek fő része a' gubats. Ez az operatio olly fájdalmas, hogy azt gyakran erős hideglelés váltja fel, és magok megvalják, hogy öt gyermek közül mindenkor meghal kettő a' fájdalmak miatt. Az első rangú személyek ilyenképpen a' Tigrisek, és más állatok' formáit nyomatják magokra. Talán sokkal régiebb ez a' szokás Pegunak a' Birmánok által lett elfoglalásánál; de mivel az a' két Népnek megkülömböztető bélyege volt, tehát könnyű megfogni, miért

válhatott olly kedvessé a' Birmánok előtt. Ezen szokásnak kezdete eltűnik az ősz régiségben, és ehez hasonlót találni minden napkeletieknél.

A' férfiak az ő fekete hajokat fejeken öszve kötve viselik, és némellyek fehér ruhával tekergetik körül turbán módjára. Mások pusztán viselik, és virágokkal ékesítve. Agyéjkok körül selyemből, vagy gyapothból övet viselnek, mellyet ismét vállaikra húznak, és a'képp' lógva hagyják. — Az aszszonyok bizonyos dolmány formákat hordoznak, mellyek testeknek felső részét béfedik: a' többi ruhájok egy darab posztóból áll, melly sarkokig lelóg, és vele testeket körül kerítik. Ez a' ruha-darab fellyül nyitva van: azt tartják, hogy ennek formája egy Avai Királynétól volna, a' ki azt legelőször feltalálta, és a' kinek emlékezete még ma is fenn tartatik.

A' Peguiak az idegenekhez szívességgel vagynak, s olly nyílt szívűek, hogy ezt illyen vad népektől alig várnók: a' jövevényeknek jó magok viseletét betsülik, házaikba viszik, és könnyen azoknak szokásaikhoz alkalmaztatják magokat: sőt a' hozzájuk jövő idegeneknek ruhájokat is követik, és örömet látják, ha az övéiket is felveszik. Ha az ember meglátogatja őket, nagyon megelőzők, és barátságosak, és örülnek, ha a' látogató vélek megelőgszik. Nem birnak a' napkeleti ceremóniának feszes gravitásával, hanem az idegeneket örömet, és semmit sem

erőltetve hordozzák körül az ő szobáikban. Ez a' tetszeteskedés annál betesebb, mivel az nem a' félelemnek munkája; mert hiszen az idegen hatalmokban vagyon, és sokat építenek az ő bátorságokra, és vitézségekre. És valóban félelmes is ez a' nép, mert vitéz, számos, erős test alkotású, és minden alkalmatlanságokat könnyen ki áll. Ha a' Peguiak között jobb rendtartás volna, az ő hatalmok egy volna a' legfélelmesebbek közül való. Az ő fegyvereik törökben, és kardokban állanak, élnek puskaporral is. Ők a' Sziamiakkal szüntelen való hadban vagynak, és már gyakran meggyőzték őket, a' győzelem után megtartják a' foglyokat, és dolgoztatnak vélek. A' kik Rangoonban a' hajóépítő műhelyben dolgoznak, többnyire mind Sziami hadi foglyok.

Meghatározó, és igen veszedelmes hadi operatiókra egy halálra ítélt gonosztévökből álló tsoportjok vagyon, ezeknek bizonyos a' halál, ha a' szándék el nem sül. Ez a' gondolat tsudálatos, és úgy tetszik, hogy olyan emberek, kiknek se betsületjek, se haza szeretetjek, az ellenséghez könnyen által mennek. Miképp' lehet ilyen hitetlenségnek elejét venni? Talán meghitt vezéreik vagynak, kiknek jelenléte tartóztatja vissza őket, vagy talán a' győzelemre kitett bizonyos jutalmak által ösztönöztetnek. — Elég az, hogy ez a' szokás csak nem minden napkeleti Hatalmasságoknál bévétetett.

P a g a n i n i.

Paganini életéről, és karakteréről a' Frankfurti fő Pósta-hivatal' Újsága ezeket adja elő: Paganini mintegy 45—46 esztendő, fiatal korától fogva muzsikusz, és egy Genuai nagy eszű muzsikusz fia; ezen nevezetes férjfiú már nyolcz esztendő korában Concertet játszott; 12 esztendő korában már hangszerkesztő (Compositeur) is volt; azután nem sokára a' Luccai Szabad Státuszban első hegedűsnek választatott; Napoleon, ki tsudálkozásra indittatott, ugyan első muzsikuszhozta, a' Napoleon testvére Elise Herczeg-asszonyról azt mondják, hogy ő birta volna arra, hogy a' G. hurra készítsen egy Concertet, minekutánna észrevette, hogy azon a' húron igen felséges hangokat ejt. Tsak nagy nehezen lehetett őtet arra birni, hogy nagy talentumát a' külföldiekkel is megismértesse, mivel az egyszerűség, és úgymondván a' maga eránt való bizodalmatlanság mindenkor vissza tartóztatta. Azt mondták, és azt írták, hogy Paganini embergyűlölő, minden részvétel nélkül való ember, és ember-társai eránt semmi érzése sintsen. Mi azonban tsalhatatlan kútfejekből megvagyunk győztetve, hogy ezen előadás tsak költemény; mert ő egy közönséges jámbor, igaz ember-barát, és a' négy esztendő fiának példás attya, kiért egyedül él, és kit szüntelenül maga mellett tart. Paganini a' társalkodásra nézve egy egyenes, és természetes

ember. Noha ugyan a' Franczia nyelvet tsak töri, még is a' gondolatjainak kifejtésére nézve, többnyire eltalálja a' közép utat. A' mulatságban az anyai nyelvén elmés és mulattató igékkel él. A' Hazájának Litteraturáját nagyobb részént esméri, de a' tudományos fogás annak előmozdítására, és tsinosítására, úgy látszik, nem született véle; a' lelke minden erei a' muzsikában vannak, és a' hegedülésben kitetszenek. A' Paganini' életmódja igen egyszerű, és a' teste gyenge alkotásához mérsékelve vagyon. Ő a' themával nem gondol, hanem ha azt eleibe teszik ki, játsza; a' többit mindent elvégez az ő úti- és segéd-társa Couriol D. Ur Burkus Királyi Fő Hadnagy. Paganini útjának fő czélja Párisban, a' hová December utolsó napjáig megérkezend, és az egész telet ott tölteni szándékozik. A' jövő tavasszal Londonba megyen; ő Párisban soha sem volt, a' mit több rendbeli Franczia Újságok is bizonyítanak: de óhajtvá várják oda, a' mint is Lafont híres hegedűs állítja, ki tsak azért utazott Frankfurtba, hogy Paganinit hallhassa, kinek mesterséges játszása által bámulásra indíttatott.

A p r ó s á g o k.

Egy tsillagvizsgáló Providenciében (Egyesült Státusokban) azt állítja, hogy egy újonnan feltalált telescopium által láthatni, hogy a' nap- foltjait azon irtóztató füst okozza,

melly a' napnak számtalan vulkániból emelkedik, a' hold pedig örökös jéggel, és hóval vagyon befedve.

Varsóból Oct. 18-kán azt írják: hogy a' Sandomir' Vajdaságában, Szolek nevű faluban felette gazdag ásvány-vizekre találtak.

Az Oct. 20-dikán irt Florencziai Ujság a' Francia, és más Ujságokat megczáfolja, mellyek azt állították, hogy Catalani asszony-ság New - Yorkba akarna menni; mert ő éneklésével egészen felhagyván, Toscanába vissza-tér, 's a' még hátra lévő napjait ott, a' maga jószágaiban fogja tölteni.

A' már sokszor említett fiatalabb Champollion 26-dik Május, 18-dik Junius és 4-dik Julius hónapokról ismét tudósításokat küldött. Julius 4-dik napját Thebában a' Biban-el-Molok Király' sír - boltjának megvizsgálásában töltötte, és ezen foglalatossága és tapasztalása, melly 5 hónapi idejében került, legnagyobb figyelmet érdemel. A' többek közt egy olly tsillagzati lajstromot találtak, melly az esztendő' hónapjainak minden óráit megmutatja, ez az Egyiptomi legnagyobb régiségnek asztronómiai, és asztrológiai emlékjele. Champollion Úr a' Thébai emlékjelektől tsak Septemberben akart eltávozni.

Lausanében (Helvecziában) Bagolini Úr tanítást ad a' pistoly-lövésben. Tanítványaiból három leczkére leg jelesebb lövőket készít.

Londonban Föllvarth Úr, az Angol Király' Mechánikusa, olly tűz-oltó vízi-puskát talált fel, mellyben a' tűzi golyóbis módjára vízi golyóbisok vannak. Ezen víz-bombák a' mozsarakból az égő-lángokra lövettetnek, mellyek mihelyt oda érnek, elpattanva a' tűzre öntik a' bő vizet. Ha hat ilyen vízgolyóbis a' szükséges helyre eresztenek, azok akár melly nagy égést elolthatnak. A' mellett az a' hasznok is van, hogy az égéstől messzire is lehet hányni. A' feltaláló privilegiumot nyert reá.

Skócziának felső részében rövid idő óta Gáli nyelven jelenik meg egy Újság, mellyet a' föld' népe kézzől kézre hord, és aza' népet nagy kivántsíságra gerjeszti, mellynél fogva a' N. Britannia politikus dolgait ismérni akarja. Rövid idő előtt a' Felső tartomány' több kiváltott részeiben 40 esztendő, és öregebb embereket is lehetet találni, kik a' Franczia Revolutioról még soha semmit sem hallottak.

M e s e.

Míg éltem, helyemből egy lépést sem tettem, Noha mások jártak alattam, 's felettem; De nagy útat teszek most már, bár meghaltam, Hanem most is járnak felettem, 's alattam.

Jegyzet: A' 58-dik számbeli Rejtett szó: Lapát.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 40.

A u r o r a.

Hazai Almanach. Szerkezteté Kisfaludy Károly. Kiadá Lichtl Károly 1830. (12-tődrét, 336 lap).

Kilenczedik évre is megjelent Hazánk' díszes Zseb-könyve, Auróra; 's ha fényére, és pompájára nézve az előbbeniekkal nem vetekedhetik is, de még is formájának egyszerű tsinossága, nyomtatásának (P. Trattner, és Károlynál) és papirosának szépsége, de kiváltképpen a' benne találtató jeles, és részint remek darabok elég érdemet szereznek az 1830-diki Aurorának. Ezt igazolják azok az itt előforduló nagy Nevek is, mellyek Literaturánk' mezején régen tündökölnek. — Ajánlva van Méltóságos Sárvári Felső-Vidéki Gr. Széchenyi Pál, Cs. K. Kamarás' Hitvesének született Gr. Zichy-Ferraris Emilia Asszonynak, Csillag Keresztes Dámának Ő Méltóságának. — Négy darab rézre metszett képvel diszkeskedik, mellyek közül az első J u d i t, Heinrich rajz., Rahl metsz., a' másik Z r i n y i

llona, Melegk rajz., Dvorák metsz., igen finom munka; a' harmadik Toldi; a' negyedik Hedvig, mind a' kettőt Melegk rajz., Steinmüller metszette. — Foglalatjának bővebb ismertetése találhatik a' mai Hirdetések között.

Tudományos Tudósítások.

A' Jó reménység-fokához megérkezett Chanticleer nevű hajó, mellynek némelly tapasztalásairól egy Tiszt illy tudósítást teszen: Forster hajós Kapitány a' magnessel Monte - Videóban tett legelőször próbát. Chanticleer azon kikötő helyet folyó esztendei October 5-kén elhagyván Staaten-Eiland mellett a' Terra del Fuego' keleti partjaihoz igyekezett, és egy kis kikötő helyben az északi részen vas-matskát hányt. Forster Kapitány ezen kikötő helynek ama halhatatlan világ körül-evezője tiszteletére, Port Cook nevet adott. Staaten - Eiland a' déli polusi öbölnél nagy erdőből áll, melly mindég zöldel. Chanticleer Dec. 21-kén kiindult Port Cookból, hogy a' nyarat déli Shetland mellett tölthesse. Januarius 2-kán látá meg a' hajó az első jég-hegyet, melly a' szélességnek 60-dik grádusa alatt vala. Valamivel későbbben sok olyan hegyeket látott, elannyira, hogy egy időben 83 jég-hegy vala látható. Chanticleer Shetland csoport szigetjei mellett délfelé indulyán, egy nagy darab föl-

det pillantott meg, melly nagy jég-hegyekkel vala körülvéve. Forster Kapitány itten kikötött, és ezt a' IV-dik György Király nevében elfoglalá. Ezen tartománynak Clarence-Lord nevet adott; azon helyet pedig, hol a' szárazra kiszállott, Cape-Possessionnak (Foki-birtok) nevezte, melly a' déli szélességnek 64-dik grádusa alatt fekszik, és a' meunyre tudjuk, legdélibb tartománya a' föld' golyóbisának. Ez vala a' legszélsőbb déli pont, meddig Forster Kapitány tsak hathatott. Ezen vizsgáló hajó Januarius 19-kén a' Deception Izland' kikötő helyénél megállapodott, melly a' világ' hátán egy a' legnagyobb figyelemre méltó hely. A' sziget tűz-okádó, és fekete hamvas hegyekből áll, mellyek jéggel, és irtóztató nagy hó-halmokkal vannak befedve. A' partok' a' nagy gőztől füstölnek, hol a' nagy jég-hegyek közel vannak, de még a' hóval fedett hegyekből is emelkedik felfelé a' füst. A' Pinguin nevű (vad-ludak) madaraknál egyéb eleven állatokat nem találtak; ezek mindazáltal igen nagy számuak valának. Sok ezeret lőttek le azok közül, és több százat bésóztak a' hajós-legények' számára. A' növényi tenyészésnek egész szigetben nyoma sinsz, mert itt a' nagy pusztaságnál egyebet nem láthatni. Martius 8-kán ezen kikötő helyet is elhagyá a' hajó, és útját a' Horn foka felé vette, melly mind levegőjére, mind földje' termékenységére nézve hasonlít a' Staaten-Eilandhoz. A' déli résznek klimája nem mindenütt egyforma, mert a' Horn foka

Déli szélességének 56-dik grádusa alatt a' tényészes olly eleven, mint az északi résznek szinte 56-dik grádusa alatt. Minekutánna Chanticleer szerentsésen elérte a' célját, Május 24-dikén a' Horn fokától elevezett, és 21 nap mulva a' Jó reménység fokához jutott.

Természet^s játéka.

Azon két Sziámi öszvenőtt gyermekről, kikről 38-dik számú Hasznos Mulatságunkban említést tevénk, a' Bostoni Újság még ezen figyelemre méltókat adja elő: Melly különös legyen ezen két gyermek, azt akkor láttam, midőn egy padhoz hözelitettek. Az egyik leakart ülni, a' másik ezt nem látván az ablak felé vonult, úgy hogy az ülni kívánó elesett. Továbbá több ízben egyiket közülök gyengéden megütvén, hirtelen felém fordult, és ha a' másik ezen ütést látta, tsak vonogatva fordult, ha pedig nem látta, nem is fordult. Más részről a' gyermekek' meg-egyezése és erköltse, tanubizonysága annak, melly irtóztató messzére viheti a' dolgot a' szokás. Én bőven tapasztaltam, hogy figyelmöket az előforduló tárgyakra alkalmaztatják. Így p. o. midőn az egyik egy új almárium felé fordult, és annak czifraságait tekintgette, ugyan azt tselekedte a' másik is. Azt, hogy egymással nem beszélgetnek annyival is inkább lehet tsudálni, hogy a' gyermekek igen clevenek. Az ostábla-játékot felette szeretik,

és szembétünöképpen örvendeznek, ha valami fejr embert meggyőznek, megvernek; az ellenkező fél ellen egyszerre játszik mind a' kettő, hol az egyik, hol a' másik húz, de a' felváltásban mindazáltal semmi bizonyos regulát sem tartanak, se nem beszélnek egymással. Azt sokszor néztem, hogy midőn valaki más koczkát akart húzni, egyik, vagy a' másik azt mindenkor ellenzette. Ezen tünényben az érdemel legnagyobb figyelmet, hogy az ilyen tsuda szülemény közönségesen úndorodást szokott okozni, de ezen gyermekek a' helyett kellemetes bényomást tesznek az ember' szívébe, úgy, hogy megilletődés nélkül senki sem nézheti jámbor indulatjokat, és egyetértésöket. Azonban a' mi ízlésünk szerént felette tsunyák, de rendesen alkotva. A' menésben mindenkor egymás felé fordulnak, és egyszerre lépnek. Az öszve foglaló sínór olly rövid, hogy közönségesen egyik a' karját a' másik' vállaira teheti, és a' menetben ez mindég úgy esik meg, de az ülésben a' karjaikat gyakran előre tartják; egymásnak egészen ellenébe soha sem helyhezteshetik magokat. Ellenben egyik a' másakra támaszkodik, és leüléskor egyik egészen a' másakra fekszik, a' nélkül, hogy a' másik legkissebbet is zúgolódna. Ezen szegény gyermekek hazájokban felette szűken, és nyomorúltan éltek, mert igen szegény szülőknek gyermekei, kik egyedül tsak a' halászatból élnek; ha otthon mutatták magokat, az egész nép utánok futott, és kigúnyolta őket, de most

igen jó dolgok van, mivel azon Urak, kik őket kihozták, atyai módon bánnak velük; a' miért is fiui háládatosságokat megbizonyítani látszatnak. Semmitől sem félnek jobban, mint attól, hogy egymástól elválasztják; noha ugyan azon félelem az operációtól eredhet. De vallyon veszedelem nélkül egymástól elválasztani lehet-e, ez olly kérdés, mellyről a' Bostoni Orvosok meg nem egyeznek. V a r r e n Dr. azt állítja, hogy az operatio igen veszedelmes lenne; a' gyermekek felette szomorúak, ha azt hallják, hogy egyiknek vagy a' másiknak meg kell halni, arról semmit sem akarnak tudni. Coffin Kapitány és Hunter Urak nem sokára New-Yorkba utaznak velök, onnan Párisba, Londonba, Edinburgba, Német országba 's a' t. gondolni lehet mennyi pénzt kapnak a' mutatókért. Coffinnak a' gyermekek' anyja előtt erősen meg kellett esküdni, hogy a' gyermekeket soha másra nem bizza, és néki Sziámba vissza viszi, a' mit Coffin szentül bételjesíteni is szándékozik, noha már sok spekulánsok nevezetes summákkal megkínálták.

A p r ó s á g o k.

Doktor M e y e r, ki a' B. Humboldt társaságában vagyon, a' Grosznaja' vidékén sok és olly forró ferdőkre talált, mellyek közül az egyikben a' meleg 87-dik grádusban van, a' 100-as Scála szerint. Megjegyzésre méltó vala, hogy azon vízben még is növényeket

találtak; nevezetesen egy fris hinárt, melly egy darab nyers húshoz hasonlított. A' sziklák, mellyeken terem, olly forrók, hogy majd lehetetlen hozzájuk érni. Grosznája körül falukban a' Tsetszenzek, marha tenyésztéssel, búza, és köles termesztéssel foglalatoskodnak, selyem, igen jó baraczk, mandola, bor dolgában. 's a' t. szükségét nem látnak.

A' Franklin hajós Kapitány' expeditiojának, melly az éjszaki tengereken jár, tudósítása szerint, a' megfogott halak, a' mint azokat a' hálóból kiszedték, annyira megfagytak, hogy a' jég-darabokhoz hasonlítottak, 's egy baltával könnyen lehetet széljel törni. Ezen megfagyott halakat ha az ember a' tűznél megmelegítette, új életre kaptak. Nevezetesen felette nagy tsudálkozásra méltó eset történt egy jéggé fagyott hartsával, melly, mind a' mellett is hogy 36 óráig megfagyva volt, midőn a' tűznél megmelegitenék, a' legnagyobb elevenséggel mozgott.

Azt állitják, hogy az Oroszok a' Drinápolyi Bibliothekákban egysze'smind drága fedezésekre is tettek szert, és azt reménylhetjük tőlök, hogy ha ez szüntelenül így tart, még gazdagabb gyümöltsöt is szednek.

Azt tartjuk, hogy azon országra, mellyben citrom terem, már többé nem szorú-

lunk, minekutánna az taláztatott volna fel, hogy az éretlen szőlő szemben $\frac{5}{12}$ citrom-savany van, mellyeket szinte úgy lehet használni, mint a' természetes citrom levét, és hogy már Szent Pétervárott nem bort, mint a' Rajna körül, hanem citrom-savanyt, (az az egres-szőlőt) mint Olasz országban termesztethetnek.

Jenában Dobereiner Dr. és Professor Úr azt találta fel, hogy lóher-savany, vagy a' hangya-savany a' bor felforrását megakadályoztatja.

A' Liptsei utolsó vásárban felette sok Azziai Sálakat lehetett kapni; borostyán-köböl való pipa-tsutoráknak darabja pedig 80, 100, és 200 talléron is elkelt.

Rejtett szó:

Rettentő az egész, kit vádol tette gonosznak;
Első hármát víz, végét terh rontani képes;
Nyesve elől, 's hátul, duzzad nagy bajnoki
tettén.

Tóth Antal.

Jegyzet: A' 59-dik számbeli Mese:
Hajó.

rejtő

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 41.

Texasz Tartománynak leírása.

Ezen Mezikói Tartományról, melyet a' minapi említés szerént az Egyesült Státusok a' magok számára megvásárolni akarnak, annyit mondhatunk hogy ez a' világ kerek-ségének legkelemetesebb része, és Texa-z vagy Tejasz név alatt esméretes; mintegy 300—400 Anglus mértföldnyi széles. A' Me-xikói tenger-öböltől fogva egész az éjszaki szélső határáig a' hosszasága még tudva nin-tsen. Az éjszaki szélességnek 20-dik és 33-dik grádusa között fekszik. A' tenger-öböl-től 50—60 mértföldet számlálván tsupa sik-ság, azután hullám' módjára mindég feljebb 's feljebb emelkedik, míg végtére bérczes, és magas hegyek által határoztatik, mintegy 200 mértföldnyi távolságra az öböltől. Ha ezen tartományt közönségesen tekintjük, há-rom külömbféléseget látunk benne: 1-ször ezen tartományt több folyó vizek mossák, 2-or róna - föld, melly többnyire rétek-ből áll, és 3-or magas erdős tartomány. Az

utolsó részében találtatnak kölömbféle élő-fák u. m. tölgy, körös, czédrus, puszpánk, bodza és somfa úgy nem különben dió, és eper-fák. A' földje olyan jó, hogy annál, a' világ' hátán jobbat nem találhatni; a' rétei kölömbféle bujálkodó füvekkel bővelkednek. A' tartomány magassabb része is füvel, és olyan tulajdonságu tölgyfákkal van béboritva, mellyeket igen tartós sövényekre használnak. Ezen tartomány a' Culturára nézve három, vagy négy tulajdonságokkal ditsekedketik, mert a' déli részében gyapott, nádméz, indigo, 's a' t. megterem; az éjszaki része búza, rozs, és mindenféle gabona termesztésre alkalmas; az egész tartomány pedig mind rétekre, mind szőlő kertekre alkalmas. Texasz mind földjének kiterjedésére, mind bő termékenységeire nézve a' déli Franczia országnak vetélkedő társa lehet, mert az egyesült Státusokat borokkal kitartani képes. — Ha ezen tartományt Louisianához hasonlítjuk, azt találjuk: hogy a' Missisippi körül, és Louisiána tartománynak majd minden egyéb részeiben nőtt plánták, motsárokban teremnek, mellyek mérges betegségeket okozván, ezek az emberi nemet tetemesen pusztítják; ellenben Texaszban ilyen motsárok nem lévén, a' széles rétek, mellyek a' tengeri szélnek szabad útát engednek, azt okozák, hogy az oda valók sokkal egészségesebbek, mint Lousianában; azon kívül Texaszból több és jobb gyapott kerül ki, általtyában pedig Louisianánál tizszer temé-

L. határ
föld

nyi távolságra, a' familiájával utazna, egy felet-
te nagy hal-seregre találtak, mellyeket Has-
saronak neveznek; ezek a' vizet elhagy-
ván, és ellent nem állván a' nap' forró
sugárjai, a' szárazon Pomeroneo nevű fo-
lyó viz' ágához jutottak. Tsak a' száraz
időben kényszerítetik ezen pánczélos (hal-
pénzes) hal-neme a' szárazon vándorolni, és
mágát a' nagy veszedelemnek kitenni, mert
ilyenkor külömbféle ellenségének prédájává
lesz; ezen lapos fejű hal-neme, az Indusok'
állítása szerint, közönségesen egész éjjel
útban van, melly alatt azon törekedik, hogy
a' vízhez juthasson. A' mozgások hasonlít a' két
lábu gyékekéhez; a' tsontos oldalaikon a' szár-
nyas farkok által adott rúgó erő által mozog-
nak, és a' haladások olyan sebes, mintegy
ember' közönséges menése. A' kemény pén-
zek, vagy pikkelyek' sorai, mellyekkel tes-
tők béborítva van, menésöket úgy könnyeb-
bitik, valamint a' kigyó' teste alatt a' kigyó-
pikkelyek, mellyeket kényök szerint, fele-
melhetnek, és le is ereszthetnek, és mint-
egy láb gyanánt szolgálnak. A' színök közö-
nségesen sárga-vereses, és fekete foltokkal meg
van jelelve, az úszószárnyaik vége veres, és
a' hesszaságok mintegy 1 lábnyi. Van még
egy más neme is e' hálnak, mellynek a' feje
gömbölyű, és szinte sokáig el tud élni viz
nélkül, de ezen halak a' fent említett vándor-
lásra nem adják magokat; hanem ha a'
viz kiszárad, az iszapba beássák magát. Az
Indusok azt mondják, hogy ezen halak útra

magokkal vizet is visznek; a' mi hihető is, mert a' tett sok próbák után az sült ki, hogy ezeknek testök meg nem szárad, mint egyéb halaknak, ha a' vizből kihúzzák. Ha a' nedvességök kigőzöl, olyan különös erővel bírnak, hogy mindjárt ismét nedvesek lesznek, és azt állítják, hogy alig száradhat-meg a' halak' külső része, míg a' halak elevenek. Gyakorta azt állították, hogy egy hal-nemesints, melly apróira gondot viselne, ezen hal-neme (a' Hassar) mindazonáltal rendes fészket rak, mellybe tojásait sorba teszi, és nagy szorgalommal bétakarja, 's mind addig marad a' fészke mellett, míg a' tojásokból ki nem bujnak a' kitsinyek, azután pedig olly gondot visel reájok, mint a' kotló tsirkékre. Ezen halak párosan élvén, mind a' him, mind a' nőtény egyenlő gondoskodással strázsálják a' halivadékokat. Innen azokat a' Feketéek gyakran úgy fogdossák, hogy kezeiket közel a' fészkekhez a' vízbe dugván, mihelyest a' fészkek mozog, azonnal a' him Hassar dühösen kiugrik, és akkor a' Fekete által megfogattatik. A' kerekded fejűek parti fűből, a' lapos fejű halak pedig a' lehullott levelekből készítik fészkeiket. Tojni tsak a' nedves időben szoktak, és a' fészkek' helye egy rakás tajtékkal meg van jelelve, mellyet a' víz'szinén láthatni.

Orvosi Észrevétel.

A' Sz. Pétervári kereskedői Újság az Orvosi Tanácsra nézve a' Belső Ministerium-

kenyebb ország. A' hajózásra nézve Texasnak, a' Mezikói tengeröblön kívül, melly egész hosszát mossza, belsejében van még 7 nagy folyóvíz, u. m. Szabinet Natchez, Trinity, Brazosz, Bernard, Colorade, és Rio-Grande folyó vizek és több rendű kisebb, figyelmet érdemlő folyók találtnak. Ezen folyók közül némellyek 3. egész 400 Angol mértföldig gőz-hajóra, mások pedig közép nagyságu hajókra alkalmatosok. Sós kútakat, és vas-érczet itten bőven lehet találni. Már is a' drága-köveknek némelly nemeire találtak, melyek közül, ha a' tartományt bővebben megismerik, bizonyosan többek is fognak találatni. A' vad lovak', őszvérek', szarvas marhák', bivalok', medvék', farkasok', szarvasok', és pujkák' és külömbféle halak' dolgában semmi szükséget sem látnak. Ha az őrző sereget egybe vesszük, Texasz' népessége felmegy 1200—1500—Mexikóira, kik közül $\frac{1}{2}$ St. Antonio, és Nacogdoches nevű falukban van allandóul; az egyesült Státusokból oda költözött szállóknak a' száma 5000—6000 megy; azonkívül sok Indus-familia is van itten, melyek az utolsó esztendőkből felső Amerikából ide költöztek, és semmi földes Úri jussal nem birnak.

Valóságos Ivó.

Egy Skócziai Baronet, ki a' hazájában legnagyobb mértékben ivott, egy külömben

betsületes, hiv, és felette nagyon ajánlott szolgát fogadott maga mellé, de a' ki egyszersemind a' felséges Whiskyt (ser-ital) nem kevésbé szerette, mint a' gazdája. Minden izetlenségek' elkerülésének tekintetéből azt határozták egymás közt: hogy a' szolga azon éjjel le ne igya magát, mikor a' gazdája egy pohárkával többetskét iszik. Egy fertály esztendő lefolyta után a' szolga a' Baronet eleibe állá, és azt mondá néki: „Az Ur azt jól tudja, hogy a' szegődés' pontjait, hogy tudniillik egy éjjel mind a' ketten leiva ne legyünk, hiven megtartottam” — „Igen, én azt jól tudom, hogy te szavadnak embe-
re vagy” — „Én ugyan a' vagyok Uram, de elbotsátó levelet kérek” — „És miért” — „A-
zért, mert már lehetetlen mindég józan, és soha részeg nem lennem; hiszen az szörnyű-
ség, hogy egy fertály esztendő óta nékem még egyetlen egy szabad éjjelt sem engedett.”
— A' Baronet ezen bátor kijelentés által meg-
letödvén. magába szállott, és azonnal három
butella Whiskytil hozatott, és hiv szolgájának
korhelységre három éjjelt egymásután engedett.

A' szárazon vándorló, es fészket ra- kó halakról.

Hancok Anglus Doctor azt mondja, hogy Essequibo (Guiana belsejében) midőn Camp-
bell Urral együtt Sparta-Estatéből Sand reef
felé, a' tenger partól mintegy hat mérföld-

1. elöl

nak két végzését teszi köz tudományul: Az egyik határozás' következtetésében a' keserű mandolából való olajnak bévitele, nem csak jövődre nézve eltiltatott, hanem a' már behozott mennyiségnek megsemmisítése is megparantsoltatott azon okból, hogy az leg-erősebb mérég, és csak egyedül a' patikákban minden lehetséges vigyázat mellett készíttessék, s hogy ezen mérges portéka, a' legnagyobb veszedelem miatt, mellyel öszve van kötve, csak rendkívül való orvosi szeryanánt használtassék. A' másik végzés tiltja az ökör-vérből készített port, mellyel eddig a' bort szokták tisztítani, és a' még hátra lévő mennyiség' megsemmisítését parantsolja; mivel ezen por idővel Chemiai felbontakozást szenved, és azután az állati' testbe mérgesen hat.

Ásiai rosz termés.

Kiachtából azt jelentik, hogy folyó esztendőben ezen vidéki tartományok nagy tsapást szenvedtek, mert a' szakadatlan essők által Onon, Tsikoi, Dsida folyó vizek, annyira megnöttek, hogy Augustus' elein a' pusztító arvizek kegyetlenkedni kezdettek; holott a' Gorbicza folyó partján, melly Amurral egy hueában foly, a' reménylett gazdag aratást egy tartós szárazság semmivé tette. — Julius 17-kén egy rettenetes jégesső 200 dessätin (1000 dissätin = 4049 Bétsi □ öl) bévetett szántóföldet a' Chilon folyó mentében elver

Ugyan hasonló szerentséllenség érte a' Kantone határát is , melly vagyon a' Bajkáltó szomszédságában. Szerentse , hogy ezen tartomány lakosai marha tenyésztéssel , és vadászattal foglalatoskodnak , Kiachtából Chinával kereskednek , és ezen szorgalom által némünémű enyhülést találnak a' szűk aratás' fogyatkozásában.

A p r ó s á g o k.

Egy Angol papiros-fabrikában a' minap egy olly nagy darab papírost készítettek , mellynek hossza 13,800 (?) láb , szélessége 4 láb.

A' Bajor Korona -örökös Oct. 23-dikán a' Göttingai Universitásba ment , 's a' tanú-lók' közé magát béiratta.

Rejtett szó:

Az első két betűjében

Szokott esni az egész ;

A' mit három végsője tesz ,

Nem egész az , hanem rész.

Az egész a' nyugalomnak

Közepe , 's tsendes álomnak.

Jegyzet: A' 40-dik számbeli Rejtett szó: Boroszló.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 42.

Hauser Gáspár.

Norimbergában ama szánakozásra méltó sorsa által egész Német országban esmeretessé lett ifjú Hauser Gáspár, a' kit a' fent említett város' közönsége már esztendőnek lefolyása óta hű ápolása alá vévén, egész ifjuságának elvesztését azzal igyekezik néki kipótolni, hogy pallérozott férjfiuvá nevelte. Ezen ifjú tavaly ősszel Norimbergában egy Kapitányhoz szálló levéllel megjelent; a' levelet megolvassván a' Kapitány kérdi tőle, kinek hívják? — nem tudja; hová való? — nem tudja; miért jött? — nem tudja. Az ifju sáppadt fejérségű, 's szelid ábrázatu vala, beszélni rosszul, és akadozva tudott, feleletei képzelhetetlen tudatlanságot árultak el, de a' mit még is nyilván meg lehetett az ostobaságtól különböztetni. Ez az ifju a' kérdésben forgó Hauser Gáspár volt a' kiről a' Kapitányhoz hozott levélben az volt írva, hogy nagy hajlandósága lévén a' hadi élethez, a' kapitány által kíván a' katonák közé felvé-

tetni. Ő, a' mint későbbben tudta előadni, egy setét szobában a' zárt falak között neveltetett fel. Őrizője egy fekete ember vala, ki vele durván, és kegyetlenül bánt, a' minek nyomai testén akkor is látszottak. Kukkannia sem volt szabad, és ha unalmában egyet talált szóllani, vagy kiáltani: bizonyos volt a' kegyetlen verés! Élelme kenyér, és viz volt (a' honnan a' főtt ételtől most is idegen) melyet naponként hozzá vitt a' strázsája, a' ki mindenkor halkal, és gondos vigyázattal nyitotta ki az ajtó zárját, 's hasonló tsendesesen zárta bé elmenetelekor. Későbbben vitt néki holmi gyermek-játékot, de mindég meghagyta, hogy lármát véle ne tsináljon, így nevedett fel a' szánakozásra méltó árva 15 esztendőös koráig, a' nélkül hogy valaha nap világo' látott volna. Azt ugyan mondta neki az Őrizője, hogy ő rajtok kettőjökön kívül vannak még mások is a' világon, és ígérte néki, hogy majd egyszer ki viszi ötet hozzájok; de ő nem vágyott ki, mert félt, hogy majd azok is, mint a' nevelője, ütik, verik. Néha néha mesélt előtte ez az ember holmi történeteket, és Ő Testamentomi históriákat, de ezekből igen keveset tudott megérteni, és megtartani. Egyszer bemegyén a' nevelője hozzá egy új ruhával, és felöltöztetvén, ki viszi, kotsira ülteti, és elútazik vele egy Urhoz, a' ki ötet ezentul nevelni fogja (a' mint mondta az Őrizője,) 's egy levelet adván a' kezébe egy ház udvarán magánosan ott hagyá — t. i. az említett Kapitánynál. A'

város felfogta ügyét az árvának. Az Örizőjével tégetve kellett néki beszélni, mert az elsőbb napokban mindég tudokozta „hová lett a' Te?” — Hogy egy ilyen a' világtól tökéletes elzárattatásban nevededett ifjúnak minden sietett a' meglátására, lehet elgondolni. A' férjfi, és asszony között való külömbiségről semmit sem tudott, és azon vélekedésben volt, hogy csak a' ruha viselet külömbözteti meg egymástól. Tudni vágyása, és tanulni szeretése kielégíthetetlen volt, azért is a' millyen nagyon hátra maradt az esméretekben, éppen olyan nagyon buzgott azoknak megszerzésében. Tanítói igen ditsérik. Eleinte csak bámult mindenre, és az ajándékokhoz, mellyeket látogatói vittek, még nem nyult. A' világosságnak, és a' feijérszínnek különösen örült, és mikor legelsőbben egy virágos kertbe vezették, sziv-elfogódva könnyezett, és sírt örömeiben. — Azt nem lehetett tőle kitudni, hogy merről, és mitoda tájékokon keresztül hozta a' nevelője a' városba. Sokkal újabb volt előtte a' világ, és tsudálatosabbak minden tárgyak, mint sem valamit a' látott dolgok közül elméjében megtarthatott volna. A' szerentsétlen most újabban (hihető ugyan attól, a' ki ötet kis korától üldözte,) véres áldozatra kerestett. — October 17-kén délelőtt egy magát békormozott gazember megtámadta szegényt tulajdon lakó házában, és a' Tanítója otthon nem lévén, többszöri agybaütések által földre verte. — Délben vették észre először, hogy

Hauser nintsen sehol, és keresésére indulván, vér nyomokra akadtak, melyek a' ház pinczéjébe vezettek, hol Hauser lélektelen talál-tatott. Az egész következő éjjelt eszméletlen állapotban töltötte, és tsupán azon könyör-gött forró hideglelés közben, hogy üzzék el tőle a' fekete embert, a' ki őtet meg akarja ölni. Vasárnap úgy látszott, hogy vett sebeibe meg kell halnia, de későbben valamivel job-ban lett. A' Policzia' részéről a' városban mindent elkövetnek a' gonosztévőnek felfe-dezésére, a' ki midőn a' szolgáló megérke-zésére elfutna, a' szerentsétlent azzal fenye-gette, hogy Norimbergából elevenen ki nem megy, és a' kinek méltán kívánatos elfogat-tatása hihetően világosságot fogna adni ennek a' nevezetes fiatal embernek ritka, és a' maga nemében egyetlen egy történeteiről.

Tűz-Király.

Az October 31-ik napján költ Times névű Újságban Chabert Tűz-Király Urnak tett legújabb próbáiról ezeket olvassuk: Ezen rendkívül való ember tegnap próbáival rend-kívül való dolgokat adott elő; mert minek-utánna kezeit a' megolvasztott ónban meg-mosta, és a' száját forró olajjal kiöblögette, szinte már le akarta nyelni a' maga közönsé-ges foszforusz portióját, midőn egy idegen (ez, a' mint későbbén kivilágosodott, Exe-teri Cooper nevű Chemikus vala) azt kívánta tőle, hogy foszforusz helyett egy kávéskanál

Berlini kék-savanyt (Blau-säure) vegyen be, (a' Berlini kék-savany legerősebb méreg a' világon). Eleintén vonogatta magát ugyan, mivel bizonyos előrevaló készüléteket kellett tennie, minekelőtte ezen legerősebb mérget lenyelné; de arra nem sokára nyilván azt mondta: hogy egy fertály óra mulva egy kávéskanál kéksavanyt, egy fél unczia egérkövet (arzenicum), 's hat grán foszforust veszen be, és hogy a' szavát vissza nem húzza: ellenben mindég fentartotta magának azt, hogy a' méreg ellen való szert előre bevehesse. Kilépett a' szobából, bevette a' méreg ellen való szert, és egynéhány minutum mulva a' nézőkhez vissza tért. Éppen midőn a' maga orvosi edényéből akara egy theás-kanalat méreggel megtölteni, Cooper Ur a' maga mérget tévé eleibe, a' mivel a' Tűz-Király nem tsak semmit sem gondolt, sőt arra kérte Cooper Urat, hogy maga töltené meg a' kanalat; de Cooper Ur ezt tenni nem akarván, megintette őtet, hogy azt ne tselekedné; mert ez a' méreg olyan erős, hogy három tsepp a' legizmosabb embert is megöli. Több izbeli vonakodásai után végtére Cooper Ur oda nyujtotta a' Tűz-Királynak a' maga orvosi edényét. A' néző publikum nagyon bámulta, midőn látta, hogy a' Cooper keze reszket, a' Chaberté pedig feszes. A' szorongattatás fellette nagy vala, és mindnyájan esedeztek a' Tűz-Királynak, hogy ilyen vakmerő próbát ne tegyen. Chabert észrevette, hogy a' becsülete veszedelemben forog, ugyan ennek

eltávoztatására, féltérdre állott, és a' legközelebb álló személyt arra kérte, hogy a' mérget eresztene le a' torkába, de mivel ezt senki sem merte tenni, kénytelen volt maga magának a' mérget a' gégéjébe tölteni, a' bevétel után ismét felállott. Egy minutumig ide 's tova tántorgott, a' szemei irtóztatóképpen meredeztek, és az egész nézése vad vala. A' köz rémülés azonnal megszűnt, mihelyest, egy nagy erőltetés után, Chabert magához jött, és azt nyilatkoztatta ki, hogy a' veszedelmen túl esett. Ezen rettenetes kiállott próbáért felette nagy tapsolást, és dicséretet nyert, és mindnyájan kívánszik valának tőle kérdezni, mit érzett az alatt? de ő eleintén azzal mentegette magát, hogy még zavardásban lévén, felelettel nem szolgálhat; kevés idő múlva jobban magához térvén, azt nyilatkoztatta ki, hogy csak egy szokatlan, és ritka érzés foglalta el vakszemeit, és szemeit, de hogy már ezen is által esett, és csak egy bizonyos nehézség maradt hátra. Továbbá azt is nyilván kijelentette, hogy ő kész még egy fél theás-kanállal bevenni, ezt mindazáltal nem engedték. Az orvosi edény' megvizsgálása alkalmatosságával, azt találták, hogy a' Tűz-Királyében legerősebb méreg volt. A' nézők' nagyobb része akaratra ellen azon méregből beadtak egy matskának négy tseppet, melly fél minutum múlva kimondhatatlan fájdalmak, 's rágások közt meg is döglött. Egy jelenlévő Orvos a' Társaság által aláírt Jegyző-könyvbe azt írta: hogy a' Tűz-Király 60

—80 tsepp Berlini kék-savanyt nyelt le. Vég-
tére 21 grán foszforuszt vett be. A' dolgot
szemfényvesztésnek egyébként nem mondhat-
juk, ha csak azt nem állitjuk, hogy Chabert
Cooperrel az orvosi edény feltserélése' alkal-
matosságával egyet értett. A' Times azonban
arról éppen nem kételkedik, hogy a' Tüz-
Király idővel olyan módot fog találni, mely
a' kétséget egészen elhárítja. Ő azt mondja,
hogy a' dühös kutya' marása ellen is feltalált
egy hathatós szert, és hogy egy hónap alatt
tökélletességre hozza, a' midőn kész lesz akár
mitsoda veszett kutya által magát megmaratni.

Természeti Ritkaság.

Czepléden egy Uri ember különös gaz-
dálkodási szorgalommal két mangolicza sertést
hizlal, az egyik tiszta fekete, a' másik tiszta
fejér szőrű; mindegyiknek a' magassága 4. a'
hossza 5. láb; — ezen sertéseket több nagy
Érdemű Urak, mint valódi ritkaságot meg-
tekintvén, nehézségöket együtt 1,400 fontra
ítélték. Minthogy pediglen mind ekkoráig,
a' reájok mért eledelt igen jó izléssel felfal-
ják, reményleni lehet, hogy még sokkal na-
gyobb lesz nehézségök, a' további hízás által,
mivel a' gazdájok mind akkoráig szándékozik
őket megtartani, míg csak a' reájok szabott
eledeleket elemészthetik. — Valóban ditséret
érdemel egy illy gazdálkodási szorgalom!

A p r ó s á g.

Krakóban October 23-dikán délutáni 4 óra tájban a' város, és annak körül lévő vidékei felett láttak egy tüzes golyóbist, mellynek farka füstölt. Ezen tünemény Bielany felé tartott ; több perczenetig jól lehetett látni, hogyan lebegett a' levegőben a' farkával, melly egészen nagy füsttel vala körül véve, a' füst azonnal eltűnt, mihelyest a' golyóbis szét pattant. Itten még azt is meg kell jegyezni, hogy ezen golyóbis eltűnése után, egy tompa menydörgés hallatszott, melly egy fél-mértföldnyi távolságra lévő ágyú-durranáshoz hasonló volt.

Rejtett szó:

Az egésznek bölts elméje
 Hires számos hazákban ;
 Örvendj Magyar illy Fiadnak,
 Párja ritka Országban.
 Két betűje ügyeinket
 Bizontalan biztattja ;
 Hárma öl, véd, a' közép szó
 Bal, 's jó kedvünk mulatja.

Peregrény Elek.

Jegyzet: A' 41-dik számbeli Rejtett szó: Éjféli.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 43.

Hauser Gáspárról még valami.

Bátor Norimbergában mindent elkövet a' bátorságra ügyelő hivatal, annak kinyomozására, ki volt légyen az az istentelen ember, ki ezen szerentsétlent meg akarta gyilkolni; mindazonáltal még eddig nyomába nem akadhattak; Hauser Gáspár pedig annál, a' mi már az Újságokban jelentetett, többet elő adni magasem tudott. — Azt beszél egy hiteles ember, hogy midőn Hauser először Norimbergába került, a' Politia' határozásánál fogva köz hirré tétetett, és ki ki felszóllittatott, hogy ha tudnának valamit ezen tekervényes és a' titkok által egészen elhomályosodott dologról, azt adnák be. Négy hónap mulva Norimberga' szomszédságából véletlenül megérkezvén egy öreg asszony — hihető, hogy bába — a' helybeli Polgár mesternek a' hallgatás ígérete alatt, e' dolog eránt egy titkot fedezett fel, 's azóta különös figyelemmel vannak eránta. — Ezen valóban szerentsétlen ifju' sorsában minde-

nek megilletődnek, és mihelyt a' gyilkos szándékának híre futamodott, a' kerületi Kir. Kormányzók Anspachban Estafeta által tudósítatván a' történetről, az Elölülő Feuerbach Úr maga Norimbergába ment, hogy ott helyben személyesen nyomoztassa a' dolgot. Ezen ritka történetet a' városban, és az egész vidékben sokat emlegetik, és róla sokféleképpen beszélnek. Közönséges a' vélekedés, hogy ez a' Hauser több valami, mint eleinte gondolták, és hihetően valami rettenetes (haszonlesésből és örökösödés' féltéséből eredő) gonoszságnak az áldozatja. Most már hogy a' további veszedelemtől megoltalmaztassék, szorgalmasan őrizik. A' Polgármesterrel olly szoros öszveköttetésben van, mintha saját gyermeke volna, lakik pedig egy Gymnasiumbeli Professornál, kire a' gondviselése bízva vagyon. Egyéberánt az ifjú a' maga viselésére nézve igen jámbor, ha négy szem közt vagyon, jól beszél, de ha társaságba jő, némünémüképpen megütközik, mivel az egymással való szapora beszélgetés, valami újságnak tetszik előtte. A' muzsikában, rajzolásban, 's idegen nyelvek' megtanulásában nagy előmenetelt teszen, a' lovaglásban legnagyobb kedve telik.

Rossini munkái.

A' Berliini Eulenspiegel nevű Újság ezeket közli: A' Rossini sok Tisztelői jó neven fogják venni, hogy ha az ő muzsikai szer-

keztetésének darabjait azon a' renden adjuk elő, a' mellyen kidogoztattak, hozzá tévén az esztendő, és a' kelyet, mellyben azok legelőször próbáltattak. Rossini a' mint mondják mostanság Bolognába ment, hogy ottana' maga jóságában kipihenje magát. Az általa kidolgozott Operák e' következők: *Cambiale di matrimonio*, Velenczében 1810; — *Equivoco Stravagante*, Bolognában 1811; — *Demetri e Polibio*, Rómában 1812; — *L' Ingano felice*, Velenczében 1812; — *Ciro in Babilonia*, Ferrarában 1812; — *Scala di Seta*, Velenczében 1812; — *Pietra del Paragone*, Májlandban 1812; — *L' Occasione fa il ladro*, Velenczében 1812; — *Il Filio per azzardo*, Velenczében 1813; — *Tancredi*, Velenczében, 1813; — *L' Italiana in Algeri*, Velenczében 1813; — *Aureliano in Palmira*, Májlandban 1814; — *Il Turco in Italia*, Májlandban 1814; — *Elisabetha*, Nápolyban 1815; — *Sigismund*, Velenczében 1815; — *Torvaldo e Dorlisca*, Rómában 1816; — *Il Barbiere di Siviglia*, Rómában 1816; — *La Gazzetta*, Nápolyban 1818; — *Ottello*, ugyan ott 1816; — *Cenerentola*, Rómában 1817; — *La Gazza ladra*, Májlandban 1817; *Armida*, Nápolyban 1817; — *Adelaid e di Borgogna*, Rómában 1818; — *Mosé*, Nápolyban 1818; — *Riccardo e Zoraide*, Nápolyban 1816; — *Eduardo e Christina*, Velenczében 1819; — *La Donna del Lago*, Nápolyban 1819; — *Bianca e Faliero*, Májlandban 1820; — *Maqmetto II.*, Nápolyban 1820; — *Ma-*

thilde di Sabran, Rómában 1821; — Zelmi-
ra, Nápolyban 1822; — Semiramide, Velen-
czében 1823; — Il Wiaggio a Reims, Páris-
ban 1825; Le Siège de Corinth, Párisban
1826; — Moïse, traduit avec des additions
considérables, Párisban 1827; — Le Comte
Ory, Párisban 1828; — Guillaume Tell,
Párisban, 1829. És így Rossini 19 esztendő
le folyta alatt 38 Operát készített.

A' tyúk-vér, hathatós szer a' veszett- kutyák' marása ellen.

Az 1828-dik eszt. 21-dik számu Jénai
Literaturai közönséges Újságnak toldaléká-
ban olly észrevétel foglaltatik, mellynek kö-
vetkezésében a' tyúk-vér' által a' veszett-ku-
tyák' marásából eredett dühösséget ki lehet
üzni; ilyen eset történt egy gyermekkel, kí-
ezen hathatós szer által előbbeni egésségét
vissza nyerte; ennél fogva érdemes, hogy
arról valamit szöjjünk. Rittmeister Orvos Úr
arról ezeket adja elő: „Mióta én, úgymond,
a' meleg vérnek mind ekkoráig még tsudála-
tos hathatósságát esmérem, és már 30 ese-
tekben a' dühösség ellen mint gyógyító szert
használok, soha sem tsalt meg. Ugyan azért
egy gyermeknek, kit a' veszett-kutya megmart,
három nap egymás után bédék melegített
borral kakas-vért, és ezt a' második, harma-
dik, és negyedik hétben ismételttem. A' se-
bek a' vér' használtatása' alkalmával semmi

különös ápolgatást nem kívánnak; én azonban ezen gyermeknél a' sebet 4 hétig körösbogár (Cantharides) ingerlő por által nyitva tartottam. A' gyermek tökéletesen megegyeségesedett. A' vér' használtatásakor szükséges megjegyezni, hogy a' vér, ha azt hideg edénybe töltik, igen könnyen megalszik. Hogy ezt eltávoztathassuk, szükséges elébb egy evőkanállal veres, vagy más gyenge bort, vagy pálinkát is egy tsészébe tölteni, és azt forró vízben addig tartani, míg a' bor, vagy pálinka elegendőképpen meg nem melegszik, és azután kell az állatból a' vért reá eresztetni, és ezen keveréket egy megmelegített evőkanállal addig forgatni, míg a' tsésze félig tele lesz. Ekkor frisen kell a' betegnek beadni. Igen tanácsos reá egy kis vizet is inni, hogy a' vér' szagát, mellyet ugyan a' bor eléggé megjobbitott, ne érezze, és tőle meg ne undorodjék a' beteg.

Statistikai Esméretetek.

A' September 27-kén írt Tiflisi Újság e' következő tudósítást közli egy levélből, mellyet Parrot Professor Sankovszky P. nak írt. Költ a' Sz. György klastromában az Ararat töviben Sept. 25-kén (az az a' mi Kalendáriumunk szerint October 5-kén) „Reményljük, kedvesen fogja venni, hogy mi Sz. György klastromában az Ararat' allyán vagyunk. Ezen hely' fekvése a' tudományos

vándorlásunk' közép pontján , felette nagy hasznunkra válik. Mi már két próbát tettünk az Ararat' hegyére felhágni. Legelőször 15000 lábnyi magosságra értünk , de minthogy a' hegy keleti oldala felette meredek , kéntelenek voltunk a' további hágással felhagyni. Velem valának még Behaghel , és Schiman Urak , az utolsó az Etsmiadsini klastromból való Barát , és igen derék fiatal ember , három katona , és öt oda való ember. Az éjjel a' hó' szélén töltöttük el , és következő napon azon hó' határát elértük , mellyen a' felhágást csak az újonnan esett hó által vihettük végbe. Tizenkét órakor , minekelőtte a' hegy' tetejéhez juthattunk volna , kéntelenek valánk vissza térni , hogy belé ne essünk azon veszedelembe , mellyel a' békövetkező éjj , és a' sűrűen felemelkedő ködök fenyegettek , mellyek csak ugyan az egész hegyet béborították , minekelőtte még a' határozott helyünkhez jutnánk. Hogy én a' hegy' tetejét még eddig el nem értem , annak oka a' hegy' magosságának tekervényes helyezettése. Megjegyzésre méltó , hogy azon pont , mellyhez jutottunk , minden hozzá adás nélkül , mintegy 15 Francia lábnyi magos , következésképpen magosabb , mint a' Montblanc teteje. Ha az idő kedvez , még harmadszor is megpróbálom , de jobb idő-felosztással , és azon fogok törekedni , hogy a' tetejére felmásszak , melly az én számvetésem szerint , azon pontnál , mellyet a' minap elérünk , 2,000 lábbal magosabb. Azon helyen , hol tanyáztunk , a'

hegy' tetejétől nem igen messze egy nagy fa keresztet állítottam, melly a' jég színénél, mellybe belé van czövekelve, 10 lábbal magasabb, úgy hogy azt telescopium' segédelmével Erivánból láthatni. Ezen keresztre felszegeztem egy vastag ón-táblát, mellybe e' következő felírást metszettem:

Nicolao Pauli Filio-totius Rutheniae Autocratore jubente-hoc asyllum Sacrosanctum-armata manu vindicavit-fidei Christianae-Joannes Friderici filius - Paskevich ab Erivan — Anno Domini MDCCCXXVII. az az: Pavlovich Miklós minden Oroszok' Tsászáranak uralkodása alatt fegyver által foglalta el ezen Szent, és a' Keresztényeknek menedék helyül szolgáló helyet, Eriváni Fédorfi Paskevich 1827-dik esztendőben.

A p r ó s á g o k.

Reedwood erdejében (Angol országban) vagyon egy élő-fa, mellyet Seviclar.-Launi hires tölgyfának neveznek, ez a' kétséget nem szenvedő historiai előadások szerint 600 esztendősnél öregebb. Scrutt a' Silva Britannica nevű munkájában azt állítja, hogy Nagy Britanniában olyan élő-fák vannak, mellyek 990 esztendősök. Annyi bizonyos, hogy a' Totvorthi nagy gesztenye-fát, melly a' hagyomány szerint 800 esztendő, Egbert' uralkodása alatt ültették, és a' legrégibb fák közé tartozik. A' tövének köre 60 esztendő előtt 50 lábnyi vastagságu volt.

Berlinben azon familiák' száma, mellyek szegénységök miatt adót nem fizetnek, az előadás szerint 4-szerre megsaporodott, tudniillik 2122 egész 8,556-dig. Ha Berlin vásosának közönsége most 6434 familiánál többnek engedi el az adó-fizetést, mint 1815-dikben, világos, hogy a' szegény népen való könnyörületességet, nem pedig annak elnyomattatását vette principiumúl.

Az érverés a' házi állatoknál, ha azok egészséges állapotban vannak, Vatel szerint, e'képpen vagyon: egy minutum alatt a' lovaknál 32—38-szor; a' szamaraknál 45—54-szer; az ökröknél, és a' teheneknél 35—42-szer; a' juhoknál 70—79-szer; a' ketskéknel 72—76-szor; a' kutyáknál 90—100-szor; és a' matskáknál 110—120-szor.

M e s e.

Barna valék, a' míg tartott
Éltem, 's igen halovány;
De vér színű pirosságot
Nyertem halálom után.

Jegyzet: A' 42-dik számbeli Rejtett szó: Hadaly.

Igazítás: Az előbbi Rejtett szónak utolsó sorában Bal helyett állani kell: Dal.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 44.

Az Orosz, és Chinai Birodalom' szövetekezése.

Egy Berlini Újság ezen czim alatt : „Orosz, és Chinai Birodalmak' e' következő esméreteket közli: Orosz és China Birodalmak között a' szövetség először mintegy 17-dik század' elején állott fel, midőn tudniillik az Orosz Hatalmasság a' maga erőszakos elfoglalása által Sziberiának nagyobb részét meghódította. A' Kozákok ezen alkalommal több Mantsu megyéket az Amur folyója mellett erővel elfoglaltak. De minekutánna ezek a' Chinai hatalomnak alája vetették magokat, arra kinszerítették az Oroszokat, hogy az elfoglalt tartományokat vissza adják. A' Moszkvai Udvar böltsen megfontolta, hogy némelly pusztá vidékeknek birtoka a' Chinaiakkal való hasznos kereskedésnek vesztét siettetni fogja, nem késett a' Mantsubélieknek jussát elesmérni, és ennél fogva velök 1689-dikben békeséget kötni, mellynek következésében a' határok' szélei ismét felnyitattak,

és az Orosz kereskedők engedelmet nyertek karavánjaikkal egész Pekingig menni. Azonban a' két Hatalmasság között egyenetlenség támadván, a' Chinaiak az Oroszoknak a' magok tartományaiba való általmenetelt egy darab ideig megtiltották, és csak 1727-dikben kötött szövetség által határoztatott el, hogy az Oroszoknak szabad legyen minden három esztendőben Pekingbe egy karavánt küldeni. A' Kiachta rév-városának éppen akkor vetették fundamentomát. Midőn az Oroszok az elfoglalt Amuri tartományokat visszaadták, a' Kozákok közül felette sokan költöztek Chinába. Mind ezen Kozákok Pekingbe vitettek, és ott ezen roppant városnak egyik külső városában megtelepítették. A' Chinai Tsászár, hogy erántok viseltető kegyelmét megbizonyítsa, azok közül egy bizonyos számot a' végett választott ki, hogy abból egy osztály test-őríző sereget formáljon, a' melly még most is ezen név alatt: „Az Orosz Kompánia” Chinában fen-áll. Ámbátor a' Kozákok nem sok Haza-szeretetet árulnak el ezen ott maradással, mindazonáltal az Orosz Udvarnak gondja volt, és sürgette, hogy érettők Pekingben Görög templom állitassék, mellyben Orosz' Papok tartsák az Isteni szolgálatot. A' Chinaiak ezen buzgó kívánságokra reá állottak, és azon idő óta Orosz Birodalomnak vagyon Pekingben egy papi Intézete, mellyben több rendbeli Orosz ifjak neveltetnek, kiket Mantsu, és Chinai nyelvekre tanittatnak, hogy azokat,

ha Hazájokba vissza-térnek tolmátsok gyanánt használhassák. Az Intézet egy Archimandrita' ügyelése alatt vagyon, és az utolsó Pitsurin Hyacinth az az Archimandrita, ki a' Peking leírását kiadá. Azon tsekély haszon, mellyet a' Pekingbe küldött Karavánok hajtottak, arra indította II-dik Katalin Tsászárnét, hogy azokkal egészen felhagyjon, és az óta Kiachtába a' kereskedés új virágzásra kapott. Esztendőben egyszer, Februáriusban, eljönnek Chinából a' Kalmárok, portékáikkal Kiáchtába. Azon theának nagyobb részét, mellyet Kiachtában árulnak, a' Volga folyó vizén Nisnei Nowgorodba viszik, és ezen portékának sebes megérkezése függ a' Sziberiai nagy folyóknak korábban, vagy későbbben történt kiáradásoktól. Kiachtában a' theát lovas szánkákra rakják, mellyek egész Temszkig mennek, itt marad mintegy hat hétig, és azután hajókra felrakják, mellyek az Irtis vizén le, 's azután Obiba mennek. Itten felteszik egy lovas kotsira, és Perma felett tizenkét verstnyi távolságra viszik; annakutánna a' Kuma vizén lefelé a' Volgába megy, és Julius vége felé Nisneibe érkezik. A' thea' mennyiségét, mellyet ide hoznak esztendőnként bátran tehetjük 150—160,000 fontra. Az általszállítás' költségei 10 perCentumot hoznak. Kiachtában azonkívül Nankint is (posztó neme) árulnak, és Kiachtában az Orosz kereskedésnek egész summája minden esztendőben, 7—8 milliion Rubelre felmegy papiros pénzben. A' jó egyet-

értés Orosz és Chinai Birodalmak között, már rég óta olly erősen tart, hogy ez előtt néhány esztendőkkel Orosz ország közép Asiában egy darab tartományt, melly ollyan nagy, mint Franczia ország Belgiummal egybevéve hatalma alá vetett. Ezek azok a' tartományok, mellyeket a' Kirghi-Kaissakok, és más bujdosó nemzetek birnak, és a' velők való jó bánás módja által annyira vitettek, hogy megadták magokat. A' Kirgizeknek egy része az Orosz Udvarnak hódul, melly az előtt a' Chinai Tsászárnak hajtott fejet; azonban hihető, hogy a' Pekingi Udvar, melly az illyen nyughatatlan, és zenebonás népet úgy is nem igen szerette, éppen nem bánja, hogy az Oroszok keze alá estek, kik tudják őket zabolán tartani. Ha majd ezen tartományban néhány várat fognak építeni, hogy mindenütt ollyan nagy pusztaság ne legyen, katona gyarmatokat is küldenek, a' szomszédságában lévő vas bányák mivelését megkezdik, lovas katonaság számára derék paripákat lehet közép Azsiából remondázni, mellyeknek megvétele a' keleti Anglus Kormányzék a' minap (a' már meghalálozott) Moorcroft Urat küldötte Bukáriába. Az új Orosz határ mintegy 280 Franczia mértföldnyi távolságra esik az Anglus kelet Indiai Biroktól."

Nem kell hinni a' Fegyvernek.

November 10-kén egy valóban szomorú történetnek nézői voltak Arnstadtnak a'

Schwarzburg-Sonderhausen Herczegi Uralkodó ház' fő városának sok lakosai. Az esmeretes alakos Linszky szemfényvesztő játékot adván, annak nézésére a' Herczegi háznak sok tagjai, és számos több nézők is megjelentek. Ehez képest Linszky különösen kiakarván magát mestersége által mutatni, hat katonát az őrizet közül előhivatott, hogy azok golyóbisra töltött fegyverrel lőjenek a' feleségére, de a' kiket előre már megtanított, hogy mikor a' töltést felharapják, annak felsőjéről a' golyóbist is harapják le, és azt a' szájokban tartsák meg, a' mivel előre több próbát is tettek. Az ifju Linszky né sokáig vonogatta magát, hogy a' próbára kiálljon, mivel egy gyermeke kevés napokkal az előtt meghalt, és teherben volt. — Végre engedett férje kérésének, kiállott; a' katonák kilőtték reá fegyvereiket, az egész gyülekezet szemé' láttára — s az asszony egy két pillantat múlva öszverogyott ezen utolsó szóval: „Kedves férjem, én keresztül vagyok löve”. Egy töltésről nem vala a' golyóbis leharapva, melly a' szerentsétlen asszonyon keresztül ment, s másnap sebében meghalt. A' férje, a' mint írják, megtévelyledt. A' nézők közül az irtóztató látásra sokan elájultak. Bár ez a' szerentsétlen eset mind az alakosokat vigyázóbbakká tenné, hogy e' féle élet veszedelmével járó mutatványokkal ne kívánnák nézőiket mulattatni, mind a' nézőket arra bírná, hogy illy veszedelmes próba tételeket látni ne is akarnának.

Az olyan tűzi fegyverekkel, mellyek új találmány szerént minden felporozás, aczél, és kova nélkül (Percussion) tsak tsattantás által sülnek el, már sok szerentsétlenségeketörténtek. Legközelebb Nov. 7-kén Weimár mellett Markviedorfban történt, hogy egy tehetős kőmives - mester a' fiával együtt az Uradalmi Tisztartó szobájába belépven, egy letámasztott ilyen készületű vadász puska a' palló megrázódására elsült, és az embert föbe lőtte, és szörnyű halált halt.

Francia Országnak Tengeri ereje.

A' Nov. 10-ki Gazette de France nevű Újság azt mondja hogy Francia országban a' tengeri erő folyó eszt. Januárius 1-ső napján állott 270 külömbféle rendű hadi hajókból, tudniillik 35 linea-hajóból; 44 fregátából; 6 korvetből; 25 brigből, mellyek 16—20 ágyúsok; 8 közölsre szolgáló 18 ágyús korvetből; 15 brig-gályából, mellyeken 16 ágyú van, és 151 kisebb rendű hajóból; mellyek között 9 gőz hajó vagyon. A' munkában lévő külömbféle hajók' száma 80-ra megy fel. A' jövő 1830-dik esztendőre előre jelentvén, hogy, ha valami rendkívül való eset elő nem adódik, melly rendkívül való készületeket kívánna, még 128 hadi hajó kívántatik, ú. m. 1 linea-hajó; 14 fregáta; 79 más tsekélyebb hajó; 27 teher hordó hajó, és 7 gőz-hajó. Azon oklevél, melly-

ből a' feljebbi előadás ki van véve, megvilágosittatik a' minden Státiohoz rendelt szolgálatok által. Erre következik a' külömbféle Hatalmasságoknál lévő, és a' tengeri Tisztek' fizetését mutató Tábla. Innen van, hogy Angliában egy Vice-Admirálisnak a' fizetése 36,000 frank, Hollandiában 30,800 frank; egy Contra-Admiralisnak fizetése Angliában 27,000 frank; Hollandiában 24,250 frank, Francia országban 12,000 frank; egy hajós Kapitánynak a' fizetése Angliában 12,911 frank, Hollandiában 17,200 frank, Orosz Birodalomban 10,920 frank, az éjszak Amerikai egyesült Státusokban 7,120 frank, Francia országban 6000 frank; végtére egy fre-gáta Kapitánynak fizetése Angliában 7,475 frank, Hollandiában 6450 frank, Orosz Birodalomban 4,740, az éjszak Amerikai eggyesült Státusokban 4212 frank, Francia országban 4200 frank esztendőnként.

A p r ó s á g o k.

Van Diemen tartományában nem ré-
ben egy gödör kiásása' alkalmatosságával,
másfél lábnyi mélységre találtak egy különös
tulajdonságu kerekded formájú növevényt,
mellynek a' héjja felette vékony és a' krum-
plihoz hasonlít; nagyságára nézve gyakran
akkora, mint egy ember feje. Ha szétvágják,
a' béle valamennyire itoplós de sok tápláló
szert foglal magában. Ezen plántát az oda-

valók kis leveléről esmerik meg, melly a' föld színén nő, és a' gyümöltsel igen vékony ín által van öszve foglalva, melly a' ki ásás' alkalmatosságával mindig elrontatik.

Antverpiában egy hat személyből álló familia hirtelen megbetegedett, a' mi a' gyanítás szerint megétetésre mutatott. Minekutánna az edényeket, és az élelmi szereket minden siker nélkül megvizsgálták volna, arra a' gondolatra jöttek, hogy jó volna a' vaját megolvasztani; ez megesvén, azt találták, hogy az ön-fejérrel (Bleyweiss) bőven meg volt elegyítve. Szerentsétlen eset! a' Journal d' Auver szerint nehezen jöhetnek nyomába ezen gyilkos tsalónak, mert ezen vaját a' házi asszony a' vásárban vette, ki mindazáltal, a' mint mondják, meghalálozott.

Rejtett szó:

Láb nélkül ha tekintsz, adok

Nyugalmat a' fáradtnak;

Röviden kimondva, lakok

Fejében az állatnak.

Ámde ha egészen veszel,

Rettenetes vagyok én,

Mért rontok, ölk, 's pusztítok

A' háború idején.

Jegyzet: A' 43-dik számbeli Mese:
Rák.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 45.

A' Kisdedek' gondviselő Intézetéről.

Nemes Rehlinger Antal Úr', ki a' nem régiben felállított Kis- gyermekek' gondviselő Intézetének Titoknokja, szives jóvoltából jutottunk a' következő levél' kivont részéhez, mellyet T. Szumrak asszonyság Gróf Brunszvikné Ő Excellentiájához küldött. A' levél' tartalma így következik: A' Kis gyermekek' gondviselésére felállított Intézetünk Besterce-Bányán tegnap nyitattott fel, midőn tudniillik a' szeretett Haza' Anyjának nevénapja ünnepeltetett. Ezen ünneplés' fénye, mellyet mi igen rövid idő alatt kéntelenítettünk elkészíteni, állott egy virág-koszoruból, melly körül foglalta Ő Ts. Kir. Felsége' a' Tsászárné nevének betűit; még is egyesített szívből, és a' legmélyebb indulatból a' szeretett Fejedelem Asszonynak Éljent kiáltottunk, és a' koszoru kötéskor minden erőnket, s igyekezetünket arra fordítottuk, hogy ezen névendékek, és apró jobbágyok' szívét a' hitvallásra, józan életre, erkölcsökre, és min-

den egy hív Nemzethez illő kötelességekre alkalmatossá tegyük. A' gyermekek az alatt betűkkel, táblátskákkal, és koczkákkal, azután pedig A. B. C. táblákkal foglalatoskodtak. Végtére gyümölsöt, és süteményt kaptak, azután játszottak, sétáltak, fegyverekben magokat gyakorolták, elevenek, és jó kedvűek voltak. Ezen levélen kívül még nagyobb figyelmet érdemel a' Méltóságos Belánszky Jó'sef, Besztercze-Bányai Püspök Urnak levele, mellyet itten egészen olvashatni: Nagy Méltóságú Grófné! Excellentiád' személyes munkássága, fáradhatatlan igyekezete, és ritka buzgósága által Besztercze-Bányán felállított Kisdedek' gondviselő Intézete, folyó esztendei 9-ber 4-kén mindnyájunk' ohajtására olly nagy sikerrel nyittatott fel, hogy méltán reményleni lehet, hogy annak előmenetele nem tsak az idő' környülállásainak, hanem a' Felállítóné' valóban ditséretre méltó igyekezetének, és ember szerető céljának tökéletesen meg fog felelni. Á' mi engem illet, részemről mindent elkövetek, és semmit el nem mulasztok, a' mi vagy szóval, vagy tselekedettel kívántatnék ezen szent Intézet' ápolására, és gyámolítására; és az Isteni gondviselés' jóságát szüntelenül magasztalni fogom, melly nékem alkalmatosságot szolgáltatott egy olly üdvességes Intézetbe lépni, melly az emberi nem' tökéletesítésére legalkalmasabb, és a' cél elérésére nézve legjobban vagyon kiválasztva. Midőn azonban Excellentiád' mult hónap 15-kén írt kegyes

levelére felelnék, kapok az alkalmatosságon Extiádot a' legmélyebb tisztelet mellett arról bizonyossá tenni, hogy mindenkor szeren-
tsémnek tartom lenni Extiádnak. Szent Ke-
reszten Nov. 9-dikén 1829, alázatos szolgája
Belánszky Jó'sef m. k. Besztercze-Bányai
Püspök.

Niagara víz' omlásánál vakmerő próba.

A' köz Újságok egynehány nap előtt azt jelentették: hogy a' Niagara omlásán (Éjsza-
ki Amerik.) lévő nagy kiálló kősziklát, nem
sokára puska - porral szét hán yatni akarják.
Egy Úr, a' ki jelen volt, ezen folyóról ezeket
közli: „Valamint más urak a' Niagara part-
jain, úgy én is jelen voltam, midőn a' Niaga-
ra vízen lévő nagy sziklát szét kellett volna
hán yatni. Folyó 1829-dik esztendei October
6-ikán egyedfél órakor akarták szét hán yatni
az úgy neveztetett Indiai szikla darabot; arra
egy félóra múlva a' Davson-szigetnek egy ré-
szét, melly a' Niagara omlásának Angol részén
vagy on; és végtére másodfél órakor a' Ter-
rapim nevű sziklát, melly az Amerikai ré-
szen fekszik. Láthatni egy 60—70 lábnyi
hosszaságu és 100 lábnyi mélységű szikla ha-
sadást, melly egy, a' hullámokat feljűl muló
iszonyu szikla-darabot azoktól elszakasztani
látszik. Minden pillantatban azzal fenyeget,
hogy a' maga nehézsége által azon rettenetes
örvénybe gördül; a' mi könnyen is megtör-

ténhet, hogy éppen akkor omlik össze, mikor a' tetején vakmerő utazó ifjak vannak. Ezen környülállásoknál fogva Forsith Úr azt határozta, hogy ezen veszedelmes sziklát egy mesterséges földindulás által lerontatja, de a' Kanadai Gyarmatok' kormánysszéke megtudván ezen határozást, és Sir I. Colburne Igazgató, alkalmasint azon félelemből, hogy a' bojgatás által az egész viz-esés a' levegőbe vettetnék, és a' felső tavak a' helyett, hogy a' Wellandiai tsatornát megtöltenék, York városát, hol ő lakik, elöntenék; ezen veszedelem eltávoztatásának tekintetéből, a' végrehajtást megtiltotta. — Érdemes itten előhozni azon irtóztató ugrást, melyet a' minap Patch Sámuel fiatal ember tett, ezen az isszonyu viz omláson. A' dolog October 7-kén éppen 12 órakor történt. Mindenek előtt rendelkezéseket tettek, hogy Patch egy lajtorjáról, mely a' Ketskék' szigete szélén éppen a' Britanniai, és Amerikai vizesés közt vala a' végre felállítva, leugorjon. A' fentnevezett Sámuel fehér öltözetben kibujt egy kőszikla hasadékból, és vakmerően felmászott a' lajtorjára, és végtére úgy látszott rajta ülni, mintegy tengeri tsüllő a' sűrű köd közt. Ekkor felállott, és a' Publikumnak meghajtván magát, megtette az irtóztató ugrást a' vizomlásába. Midőn az örvény öbléhez jutott egy darab ideig eltűnt a' forgó vízben. „Ez örökös ugrást tett” így szólt egy öreg, 's könnyező szemeit törölgette. Az alól a' végre készen álló tsónokkal mindenfelé keresték, hogy a' hajánál

fogva kihúzhassák, mihelyt a' vizből ismét felemelkedik; de míg Samuelt alól ide 's tovább keresték, már vizesen felmászott a' sziklára, és valamint az úgrás' előtt néma hallgatás volt, úgy az öröm a' megtörtént dolog után véghetetlen nagy lett, és ezen bajnoki tette miatt, a' Publikum' végzésénél fogva Patch név helyett, O Cataracti Samuel nevet kapott, a' ki tudniillik legelőször ugrott le a' Niagara' ritka mélységű örvényébe.

Irtóztató, és majd hallatlan hajó-törés.

Azon rettenetes hajó-törések közül, melyeket a' Martinique szigetén kegyetlenkedő forgó-szelek valaha okoztak, nagy figyelmet érdemel a' „Le Vatt' nevű hajó' törése. A' Saint-Pierre (Sz. Péter) melly a' szigetnek fő városa' kikötő helyéből nagy számmal indulának ki a' hajók, ezek közül nagyságára nézve különösen kitetszett Vatt. Ezen hajó 1,500 tonnás vala, és rajta mintegy 2000 hordó nádméz. A' forgó-szél olly véletlenül, és olly nagy hathatósággal vágott közbe, hogy több hajóknak, mellyek egy szűk helyen öszve szorultak, annyi idejük sem volt, hogy egymástól eltávozván, az öszveütődést elkerülhessék. A' borzasztó szél alig dühösködött néhány pillantatig, már is mind azon hajókat elsüllyesztette, és semmivé tette. Vatt hajó mindazonáltal, melly igen erős vas-matskák-

kal, és hajó-kötelekkel vala felkészülve, sokáig állott ellent a' kegyetlenkedő forgó-szélnek, és az irtóztató habok' erejének, mellyek a' hajót néha orrától fogva egész a' hátulsó részéig béborították. De végtére még is minden, a' hajó védelmére fordított, iparkodáson erőt vett a' szélvész, és bátor mind a' hajós Kapitány, mind pedig a' többi hajóselegények igen vitézül viselték magokat, mind azonáltal sem a' hajót az elsüllyedéstől, sem magokat a' rettenetes 's véletlen haláltól meg nem menthették: mert elszakadván az egyik hajókötél, az árboczfát levágták, de csak hamar ugyan azon szerentsétlenség érvén a' másik hajó-kötelet is, nem maradt egyéb hátra, hanem hogy a' kiméretlen halálnak áldozatai legyenek. Minthogy pedig az oldal-vasmatskákat a' fő vas-matska többé nem védelmezhetette, mind a' kettő azonnal öszvetört, mellyre a' hajót azon pillanatban egy irtóztató hullám úgy tsapta a' parthoz, hogy tüstént öszve omlott, és egy minutum mulva az öszveromlott hajó' töredékeit a' többi hajók' darabjaitól meg sem lehetett különböztetni. A' hajón lévő nép közül; melly a' hajó-törés után annak egyik részére vette magát, azon reménységtől ketsegtettetvén, hogy majd a' parthoz vettetik, és így az iszonyú halált elkerüli, többé egyet sem láttak; mindnyájan a' villám' sebességéhez, és a' menydörgéshez hasonló tsattanás után, eltűntek.

Nagy Szélvész.

Sept. 26-dikán Orosz országban Rannoje, és Kleno falukban a' Boriszovi Kerülethen egy irtóztató fergeteges szélvész uralkodott, mellyet nagy zápor, és jég követett, és 30 öloyi szélességű vidéken forgó-széllal futott által. Rannojében 8 paraszt házat, 8 tsürt, 16 istállót, 9 gabonást rontott össze; Klenoban 9 paraszt udvart, 9 tsürt, 8 istállót, és 8 gabonást. A' szél-malomról, és tsapszékről a' fedeleket elvitte, 's az épületeket megrongálta. Egy sereg lúdnak részint szárnyait össze törte a' fergeteg, sokat pedig a' jég megölt. Egy öreg asszonyt, ki Klenóból Boriszov városába ment, a' kotsival, és lovakkal több ízben felfordított az úton, ki harmad napra meg is halt. A' falusi parasztok többnyire a' mezőn voltak munkában ezen veszély alatt, oda futottak a' hátra maradottak is, és úgy mentették meg magokat a' veszedelemtől. Két gyermeket a' szélvész néhány ölnyre elrepített, de meg nem haltak. A' fergeteg egy óránál tovább nem tartott; erre az erdő felé fordult, hol útjában a' búza-asztagokat, és széna kazalokat elszórta, és az erdőben sok nagy fákat gyökerestől kitépett.

Törvényes kérdések.

Franczia országban a' Fő Törvény-szék, a' November 11-dikén Aix városában lévő

Királyi Törvény-széknek ezen itten következő két fontos, és valóban törvényes kérdésekről hozott végzését hagyta helyben: Az első kérdés. Meg kell különböztetni az öngyilkolást a' megtéboldyodástól; ennél fogva tehát, ha valaki saját kezével irt Testamentomót, és annak tsinálása után azonnal megölte magát, a' Testamentoma a' Törvény előtt helyesnek találtatik, melly eset nem áll akkor, ha a' Testáló elméjében megháborodott. A' második kérdés: Ha valaki Testamentomban hagyott valamit olyan személynek, ki férjnél van, azon vélekedésben lévén, hogy az még hajadon, a' személy' állapotjában történt hiba miatt, a' magános hagyomány (Legatum) az asszonytól meg nem tagadtathatik.

A p r ó s á g.

Chantrey képfaragó a' London számára készített Pitt' óriási kép-alkotmányát (Bronzból) már tökéletességre vitte. Magassága 12 lábnyi, módi öltözetben; bő köpenyeg van reá vetve, melly egyik vállára van gombolva, jobb kezét szabadon hagyja, 's talpálásaig ér.

Rejtett szó:

Tsak mese, és nem egyéb az egész; de ha
vissza kimondod,
Hajdan vérbe került várát fitogatja Hazánknek.
Sz. f. H. N.

Jegyzet: A' 44-dik számbeli Rejtett szó: Ágyu.

Belgrad

Siken

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 9.

N^{ro} 46.

Nép-Dal.

Megvagyok én búval rakva,
Mint a' Bor izü almafa;
Kettő három vagyon rajta
Még is terítve az allja.

Tsötörtökön virradóra
Ültem a' Bánat hajóra:
Tíz órakor lefeküdtem,
Egy piczit elszöndöröttem.

Felvetettem szemeimet,
Három Hajdu áll előttem;
Kérdem tőlök mit kerestek,
Talán én értem jöttetek.

Érted gyüttünk, megkötözünk,
Város házához vitetünk,
Letetetünk a' Tömlöczre,
A' Tömlöcznek fenekére.

Felizentem a' Birónak
Ne örüljön rabságomnak,
Oldozza fel két karomat
Holtig alázom magamat.

De a' Biró ezt nem tette,
Inkább jobban megköttette.
Szegény árvát senki nem szán,
Ha tsak Szeretője talán.

U r á n i a.

Hazai Almanách. Szerkeztette Szeder Fábían, kiadta Beimel Jó'sef Esztergamban 1830. Harmadik év. Három képpel, arany metszéssel tsinosan békötve, tokban.

Biztos lépésekkel követi a' szép és tsinos Uránia testvér-nénnyét; és mint nemzeti Poësisunk' édes szülötte, olly reménységgel lép Hazánk szép lelkű fiai, és leányai eleibe, hogy azoknál illendő ápolást talál. Valóban mind a' tudós Szerkeztető, mind a' buzgó szorgalmu Kiadó méltó köszönetet érdemel, hogy a' választott pályán olly tsüggedhetetlen lélekkel nevezetes tsinosításokkal bátran tovább haladnak. — A' benne dolgozóknak, és azok' darabjainak előterjesztéséből inkább kitetszik Uránia' betse; — foglalatja a' következő:

Neszte, Balláda (Kelemen János). Horvát István' Menyegzőjére (Szemere Pál). Jó Éjszakát (Makáry). Tudomány (Fáji Fáy András). Nászdal (Debreczeni Bárány Ágoston). Józsa és Manczi, Rege (Kovács Pál). Tévedés, Rondeau (S. F.) Epigrammák (Pon. Thewrewk József). Legény-baj L—né). Amaranthe (Fárnek Dávid). Árpád Pannónia hegyén (Guzmics Iszidór). Laurához (Fanny). Bor-

Dalok (F). A' Hívség (Farkas Károly). Temesvár (Takátsi Józsa). Síp, Vitkovics Mihály' halálára (Pon. Thewrewk József). Madonna della Sedia (Kiss Károly). A' Búsongó (Kövér Antal). A' tűnő Nínonhoz (Kelemen János). A' mult, jelen 's jövőndő (Gyászfy). Lollihoz (Császárs Ferencz). A' Hitszegő (Szakács Mihály). A' Magyar Huszárok (Feniczy János). A' csalódott Mélázó (Gaál). Az árva Csettegtető (J. A.). Egy Könnyezőhez (Szalay László). Az Ártatlansághoz (R. L—a). Egy meglőtt Csattogtató' Sírverse (Karács Teréz). Idősb Gróf Rádai Gédeon' halálára (Gr. Fekete János). Lórihoz (Molnár Ferencz). A' Rózsa (Ifj. Szilágyi Ferentz). A' Mulandóság (Kandl Miklós A.). A' Szép (Sz*** közli Oszterhueber Móricz). A' Zephyrhez (Ónody András). Egy és nem egy a' nyelv, Kazinczy Ferencztől (közli Pon. Thewrewk József). A' Megvigasztalt Atya (Czuczor). A' Tavasz (Marjai Albert). Ki a' Boldog? (Homokay Pál). A' Kikelet (Unghváry János). Rokonszív (Orbán Gábor). A' Színek (Csétsényi József). Keservek (N. Zerdahely Lőrincz). A' Gyermekek (Ordódy Tódor). Korán - Járások (Kovács Pál). Népdalok (K. L.). Kétségbe-esés (Unghváry Gédeon). Én és Ő (Kerechényi). Menyasszonyi Búcsú (Ifj. Vaskapui Kapuy Károly). Karolinához (G. J.). A' kesergő Teréz (Kempf János). Verskoszorú, Epigrammákból (Dálnoki Gaál Jó'sef). Rokony-érzés (Vörös Mátyás). Édességek (B.). Minához (Högyészi István). Az Ütközet (közli Rummy Ká-

roly). Alsó-Sztregovai Kertben (Pon. Thewrewk József). Klára, vagy a' hív némaság' áldozatja (Szent-Miklósi Sebők Jó'sef). A' Tájfestő képzelete (Orbán Gábor). A' Halálhoz (Brenner Jó'sef). Muzsika Éneke és Forte-piánóra.

Találtatik : Pesten Eggenberger, Hartleben, és Müller; Erdélyben Thierry, Pósonyban Schwaiger, és Landes; Győrött Schwaiger; Debreczenben özvegy Csáthyné, és Bétsben Doll Alajos Könyvárosoknál; Esztergamban a' Kiadónál. — Ára 2 for. ezüstben.

Török hadi erő, 1828-dik eszt. Májusban.

A' Sz. Pétervári Journal az Orosz Invalid nevű Ujságból, a' száraz és tengeren lévő Török hadi erő állapota felől, a' mint az 1828 Májusban volt, ezeket botsátja közhirre: Az Európai módra gyakorlott katonaság 68 batalionra ment, minden batalionban vagy 1000 legény, és a' fő Tisztekkel, Altisztekkel s a' t. együtt állott 68,000 emberből. A' Szultán' test őriző serege 6000 emberre ment. A' Levantei tengeri katonák, kiknek a' szükség' esetében a' szárazon is kellett szolgálni, 40,000 ember; 8 könnyű batalion, melyek ez előtt Mechterdi név alatt valának esmeretesek, 8000; az Azziai könnyű Seregben 6000; az önakarattól katonáskodó sereg 5000; és az idegen katonaság 5000 emberre

ment. Mind ezeket öszve vévén, tettek 138,000 gyalag katonából álló hadi sereget. A' pattantyusság állott 12,000 pattantyus legényből, kik 20 batalionra voltak felosztva, és minden batalionban volt 600 ember; 3000 bombardistából; 3000 bástya — és sáncz ásókból; 2000 pattantyus test őrző legényekből; 14,400 várőriző pattantyusból, kik a' Duna mentében voltak elrendelve; és 6000 kotsisból, 's a' t. öszveséggel 40,000 emberből. A' lovasság állott 1,500 lovas gárdából; a' Spahi nevű (rendetlen) seregben, (kik állandó fizetést húznak) volt 25,000; a' lovas tartalék seregben 20,000; az önakaratból katonáskodók' serégében 30,000; a' Timaristákban (ez egy neme a' lovas nép-katonaságnak) 120,000 lélek, öszvesen 196500 ember. Minden fentnevezett sereg nemei tettek 374,900 emberből álló Ármádát. Ha ebből lehuzzuk a' 40,000 tengeri katonákat, továbbá Konstantinápolyban az őrizéten volt 20,000 embert, és a' 65,000 embert, kik a' Dunai váraknak védelmére valának rendelve, mintegy 9500 katonából álló test őrző sereget, még is mult 1828-dik eszt. Májusban az Oroszokkal szembe szállani való maradt 240,400 katonából álló hadi sereg a' táborban. Ide nem számláltatik sem az Asiában volt katonaság, sem azon Seregek, mellyek Móreában, és a' Török Birodalomnak egyéb tartományáiban, és szigeteiben feküdtek. Az egész Török katonaságot, melly a' szárazon volt, fel lehet tenni 300,000-re; a' fegyverre való köz fel-

szállítás ezen summát könnyen megkettőztethette. A' Török tengeri erő 1828-dikban Május hónapjában állott 24 linea hajóból, 21 fregatából és 40 kis hajóból, mellyeken öszve-séggel 2000 darab fegyver, és 5,200 matroz vala. A' hajó-készítő műhelyben állott még 11 hajó.

A' Vak utazó.

Holman Hadnagy vak-utazó Port-Louisból (a' Mauritius' szigetéből) folyó esztendei Julius 15-dikéről ezeket közli: „Én ide a' Királyi Majostone nevű hajón f. e. és h. 8-dikán 23 nap alatt érkeztem, körül evezvén a' Jó-reménység fokát, és Lyall Doktor, és barátunk (ez egy Anglus Agens Madagascarbán) szinte az nap jött ide, minekutánna tudniillik a' Madagascari Királynétól szépen megintetett volna, hogy a' sziget Istenei nem engedik, hogy tovább mulasson ott. Minekelőtte Tananarivéből kiindult, külömbféle próbákon kellett néki keresztül menni, hogy az odavaló tudatlan népet meggyőzze arról, hogy ő nem boszorkányos ember, vagy bűbájos. Először is ötet, és a' nagyobbik fiát fogolyképpen egy faluba czipelték, melly Tananarivétől mintegy 6 Anglus mértföldnyire esik, hol igen kemény őrizet alatt tartották, és a' mint az Istenek megtiltották, csak a' házból ki, és bé szabad vala nékik menni. Ezen Istenek közönségesen posztóval

bégöngyölt fa-gyökerekből valók. Illyen állapotban tartatták mintegy 5 napig. Később azután a' feleségét, és négy gyermekeit hozzája küldötték. Azután a' szigetbeliek kigyókat vetettek a' kunyhóiba (mellyek ollyan kicsinyek voltak, hogy Lyall Doktor familiájának 3 illyen kunyhó kívántatott lakásúl), ezt azért tselekedték, hogy azoknak marása, vagy nem marása által meggyőződjenek arról, személyvesztő-e Lyall, vagy nem? a' mi még is szerentséjükre nem történt. Így tartá ez négy hétig, míg meg nem unták őket kinezni; azután mintegy 14 nap előtt azt végezték az Istenek, hogy hajóra felülvén, a' szigetből azonnal kitakarodjon. Ezeket magánosan közli velem; Lyall Orvos ezt a' Publikumnak tudtára nem adja, mert jól érzi, hogy ezt az ő diplomatiai karaktere nem engedi. A' mi engem illet, két hónapnál tovább nem szándékozok itt maradni, 's az tán Bengalába megyek.

A p r ó s á g o k.

Carrol Károly Úr, ki még tsak egyedül van életben az Éjszak-Amerikai függetlenség Nyilatkoztatásának aláírói közül, a' f. e. Sept. 30-kán New-Yorkban 93-ik esztendejét betöltötte.

Kolokotroni Konstantin, az isméretes Kolokotroni Tódor fia, Párisba érkezett, hogy tanulását ott végezze.

Mennyire kiterjeszti a' Bajor országló-
szék figyelmét a' szerentsétlen Hauser Gáspár
eránt, abból is megtetszik, hogy a' Norim-
bergai Ujság Nov. 11-kén Ő Felségének a'
Bajor Királynak nevében egy Hirdetést közöl,
mellynél fogva a' Hauser' környülállásainak
rövid leírása után 500 forint ígértetik annak,
a' ki a' szerentsétlennek, gonosz megtámadóját
feladja, úgy hogy a' büntetést is reá lehes-
sen mérni.

Don E g u i a Nazario Spanyol tábori Marsal,
Galicziának Fő Hapitánya rosszul járt. Valami
isméretlen egy levelet adott neki által. Mi-
dön a' petsétet feltöré, olly nagy puffanás
leve, mint egy puska-lövés, melly a' Marsalt
több helyen megsebesítette, és jobb kezén
több ujjaait elszaggatá, úgy hogy azoknak el-
vágatása szükséges volt. Noha gyorsan nyo-
mozzák, de még fel nem találhatták ennek
szerzőjét; tsak annyit tudnak, hogy a' levél
Leonból jött, mivel annak bélyege van rajta,
ha ez is nem hamisság. A' Marsal' halálát bi-
zonyosnak tartják.

Rejtett szó:

Hát én olly félős vagyok? emberi szem pedig engem
Nem látott. Hármam szárnyas, de tsak úszni tud;
első

Kettőm nem bizonyos; tsal végsőm tsalfa színével.

Jegyzet: A' 45-dik számbeli Rejtett
szó: Rege.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 47.

Tiszteletbéli törvények a' férj, és feleség, a' szülők, és gyermekek között a' durva Nemzeteknél.

Minden házi állapotok között egy sem adott a' tiszteletbéli külső viseletnek olly ellenkező törvényeire okot, mint a' házasság. A' tiszteletbéli külső viseletnek, mellyel a' házasok egymás eránt voltak, törvényei annak a' tiszteletnek, vagy megvetésnek grádusaitól fügtek, mellyel viseltettek az Asszonyok eránt, vagy attól a' függéstől, mellyben voltak az ő férjeiktől. Minél nagyobb volt az Asszonyoknak függése, és megvetése, annál nagyobb tisztelettel, és megalázódással tartoztak uraikhoz. Ellenben minél jobban betsültetett az Asszonyi nem és minél nagyobb volt szabadsága, a' külső viselet, annál több tiszteletet, kedvezést, szeretetet, és figyelmetes kéméllést kívánt a' férfiaktól azok eránt, kik az élet örömeit megédesítették, és a' szenvedéseket megkönnyebbitették.

Minden Nemzetek között a' sziberiai Pogányok, az Amerikaiak és Négerek azok, kik az Asszonyokat legjobban megvetik, és mint tisztátalanokat útálják. A' honnan a' külső viseletnek törvényei sehol se mutatnak a' gyengébb Nemen olyan felsőséget, és uralkodást, mint éppen ezen Nemzetek között. A' férfiak minden méltóságokat el vesztenék, és gondolatjuk szerint az Istenek haragját vonnák magokra ha feleségeikkel egy tálból ennének, vagy egy üvegből innának vagy midőn azok terhesek, betegek, vagy szóptatósak, akár fegyvereiket, akár szerszámaikat illetetni hagynák.

A' Peruiak között nem csak nem ellenkezik a' házassági tisztességes külső viseletnek törvényeivel, ha a' férj az ő feleségét megveri, hanem az Asszonyok ezt még a' szeretet jelének is tartják. — A' Néger Asszonyok nem vágnak ugyan a' szeretetnek ilyen érzékenyítő jeleire, de természeti kötelességeknek tartják, hogy az ő nőlegényeknek a' házba való léptekor annak parantsolatjára azonnal fát, és vizet hozzanak, hogy így az ő jövőendőbeli parantsolójuk eránt kész engedelmességet mutassanak. Hasonló készséggel teljesítik egyéb kötelességeiket is, melyeket a' tisztességes maga viseletnek szabásai kívánnak tőlök. Az ő férjeiket, ha utazásból, látogatásból vissza-jönek, térdre esve fogadják, és dohánnyal, pipával kedveskednek: és midőn az ő nagyságos uraik lenyúgodnak, rólok a' legyeket szorgalmasan el űzik.

A' külső viseletnek azon törvényeihez képest, melyekre az Amerikaiak, és Négerek között az Asszonyok kötelesek, senki sem hinné, hogy a' férjeket is hasonló törvények kötelezik. De ezen értetlen Népeknek valamint szokásaikban, úgy vélekedéseikben, Religiójokban, és életökben is külömbféle ellenmondásokra találni, és a' mint az Amerikaiak, Négerek, és déli Asiaiak az általok megvettett Nemhöl választanak Királynékat, a' kik uralkodjanak rajtuk, úgy bizonyos más nembéli személyek éránt a' külső tiszteletnek törvényeire olly pontosan figyelmeznék, mintha azoknak meg nem tartása halállal büntettetnék. Igy a' nem igen szemérmes Kaliforniaiak a' mostoha fiú házassága után darab ideig sem az ő feleségeiknek, sem annak familájából lévő más Asszonyoknak szemek közé nem nézhetnek. Ugyan ez a' törvény uralkodott ez előtt a' Karaibák között is.

A' Mongoli Népségek után a' Napkeletiek voltak azok, kik az ő Asszonyaikkal eleitől fogva megbántó keménységgel, és megvetéssel bántak, és ezen bánás módjával tökéletesen megegyeznek a' keleti külső viseletnek törvényei. Minden keleti Népek éppen olly keveset beszéllenek az ő Asszonyaikról, és leányaikról, mint más alá való, és megvetendő dolgokról, és ha tsak ugyan azokról beszéllenek, előbb mindenkor botsánatot kérnek. Ezen Népségek között meg nem engedi a' külső tisztesség, hogy az Asszonyok az ő kedves férjeikkel egyenek. Ez a' barátság-

talán szokás nem csak az előtt uralkodott a' régi Görögök között, hanem még ma is fen vagon a' mai Görögöknél, és több Tót eredetű Népségeknél. Az Oláh Asszonyok állanak, midőn férjeik esznek, és felső Vallisban a' Leányok szolgálnak az asztalnál ülő vendégeknek. Napkeleten az Előkelőbbeknek Asszonyaik az ő férjeiknek kezeket, a' közönséges Asszonyok pedig a' Nagyoknak térdjeiket, és lábaikat tsókolják; a' déli Tengernek szigetein az Asszonyok az előbbek előtt meljeiket, és testeknek felsőbb részét kitakarják: ez olyan szokás, mellyet magokkal az ő régi hazájokból, Hindostánból hoztak, a' hol hasonlóképpen a' Leányok az ő meljeiket felfedik, ha Európaiak, vagy Előkelők előtt elmennek. — A' Morlakoknál az Asszonyok az ő férjeik' ágya mellett tartoznak a' földön háltni. (Bérekeztése következik).

Hauserről még valami.!

Hauser Gáspárt, kiről már több izben említést tevénk, Norinberga városa maga fiának fogadta, 's annak felügyelése, 's gondviselése alatt, megtanulván olvasni, és írni, életének viszontagságait, a' mennyire emlékezik, e' következendőkben adja elő: Jól emlékezik ő egy setét tömlöczre, melly mintegy 5 lábnyi hosszú, négy lábnyi széles volt, de koránt sem magos; — egy kenyérre, egy korsó vízre, egy gödörre, mellyben termé-

szeti szükségeit végezte, szalmára, melly neki nyugvó helyéül szolgált, egy takaróra, két fa lóra, és egy fa kutyára, valamint néhány pántlikákra is, mellyekkel játék'- szereit felczipfrázgatta. Keveset emlékezik éhségre, de szomjuságra igen is. Ha szomjas volt, elaludt, és a' hogy felébredt, már töltve volt a' korsó vizzel. Az az ember, a' ki néki az e'beli szolgálatokat tette, mindenkor hátulról közelített hozzája, és e' miatt soha sem láthatta annak képét; arról is elevenen emlékezik, hogy ő többnyire ült. Semmi kellemetlen érzésre nem emlékezik. Azt meg nem határozhatja, meddig tartott ezen élet' módja, és a' mint azon ember, a' ki őtet a' tömlöczből kivitte, kiszabadulása előtt kevés idővel (de meg nem mondhatja mennyivel) magát véle megesmértette, és vele beszélteni kezdett, 14—15 szóra megtanította, 's beszédjének hangzása olly nagy benyomást tett a' fülébe, hogy szavai kitörölhetetlenül megmaradtak elméjében, úgy annyira, hogy még a' szóllás módjáról is emlékezik. Ezen szavak tsupán szép lovakat érdekeltek, egy alkalmatossággal elő hozta az Attyát is mondván, hogy annak szép lovai vannak, mellyeket későbbén majd néki adand. Az az ember egykor térdeire egy zsámolyt papirossal tett, hogy vele néhány írás-vonásokat tsináltasson; mihelyt megszűnt a' vezető kéz-erő, tsendesen tartotta a' kezét; az ember őtet arra ösztönözte, hogy a' mozgást folytassa, de ő ezt nem tudta tenni, ezért az ember megütötte a' karját;

ekkor érezte az első fájdalmat, a' mellyről emlékezik. — Ezek után felöltöztette őtet az ember (úgy látszik hogy az előtt csak egy ing volt rajta, és lábai meztelenek), és kivezetvén a' setét lyukból, tsizmat húzott lábaira. és a' járást próbáltatta vele, melly így esett meg: a' vezető maga lábaival igazgatta az ifjú lábait, és így' minekutánna majd hurczoltatott, majd taszittatott volna, képes volt egynehány lépéseket tenni. A' mint azonban 10—12 lépést tett volna, elfakadt sírva, mivel az nékie szörnyen fájt, ekkor az ember arczczal a' földfelé lefektette, és ő elaludt; azt nem tudja hányszor történt véle ez a' változás, de gondolkozó tehetségei, és eszméretei szerint, mellyekben eddig előmenetelt tett, úgy vélekedik, hogy akkoriban a' vezetője nyughatatlanságban, és szorongattatásban volt. A' mi még néki nagy fájdalmat okozott, ez vala a' nap' világa, mellynek fényét szokatlan szemei nem tűrhették. Egy tseppet sem emlékezik vezetőjének kép' vonásairól, sőt még azt sem tudja, látta-e valaha őtet; de azt mondja, szavát ezerek között megesmerné. Azt tartja, hogy a' ki megakarta a' minap gyilkolni, annak hangja egy volt előhbeni kinzójaéval.

Különös eset.

Nápolyban Nov. 20-kán költ levelek tudósitnak a' kövelkező, és felette nagy

figyelemre méltó esetről, melly az Austriai Posta-Kurirt, Florencziából Nápolyba való utolsó menetele alkalmatosságával, útban érte. A' Kurir egy fergeteges időben Forre tre Ponti postát elhagyván, nem igen messze haladhatott, midőn csak egyszer azt vette észre, hogy az őtet vivő posta-legényt egy villám agyon tsapja, a' nélkül, hogy vagy a' Kurirt, vagy a' lovakat legkisebbet is megsértette volna, vagy a' mi több, a' kotsinak, míg a' posta legény ruhája egészen elégett, legkisebb baja lett volna. A' Kurir' ezer szerentséjére, a' lovak azon nagy vilámlásra és tsattanásra meg nem ijedtek, és semmit el nem szakasztottak, hanem, a' mi tsudálkozásra méltó, azon pillantatban, mellyben a' postalegény halva lerogyott, tsendesen megállottak. Álmélkodni lehet. hogy az electrumi folyam a' posta-legénybe annyira bevette magát, hogy a' közel lévő kotsinak érczből való; és meggyúlható szereit egészen sértetlenek maradtak.

SSatisztikai Jegyzések.

A' Tiflisi Újság azt jelenti: hogy Parrot Professor valahára még is arra mehetett, hogy a' mérész czélját, elérte, és az Ararat hegy tetejére felhágott. Egy Etsmaizini Barátnak, és két falusi lakosnak kíséretében folyó esztendei October 9-kén délutánni 3

órákor Parrot az említett hegynek legmagasabb pontját szerentsésen elérte, hol őt lábnyi magasságú keresztfát állított fel. A' barometrum segédelmével a' mint Parrot megmérte, a' hegy magosságát fellehet tenni 16,200 lábra (Francia mérték) a' tenger' szí-
nén feljül.

A p r ó s á g.

A' Brünszbüttel tájékán Déli Dithmarbann f. e. November 2-dikán az Elba partjánál kifogtak egy tengeri ángolnát, mellynek hosszasága 9, az általmérője $1\frac{1}{2}$ lábnyi, és 63 fontot nyomott. Illyen szörnyeteg ritka ezen a' tájékon, ugyan azért mint figyelmet érdemlő természet - historiai ritkaságot ezen ángolnát Brünszbüttelben kitömik, hogy a' maga idejében a' természet-historiai gyűjtemények közé tehessék.

Rejtett szó:

Lusta valék, most egy tagu szó tsak, lóra tsigáz-
nak;

Visszásan Körmend táján Batthyányi tilossa;
E' kép vágd-le fejem, nyárban lesz jó ital abból.

Horváth Jós. Aloiz.

Jegyzet: A' 46-dik számbeli Rejtett
szó: Halál.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 48.

Tiszteletbeli Törvények a' férj, és feleség között, 's a' t. a' durva Nemzeteknél (Béfejezés).

Azon külső illendőségnek regulái, mellyel a' gyermekek viseltetnek szülőikhez, a' durva Nemzetek között az atyai hatalomnak mértékét, a' gyermekek lelki minéműségeit, és végre bizonyos hal itéleteket követnek, mellyek a' miveletlen embereknek tulajdonai. A' gyermekekkel való bánás módjában a' Mongoli Nemzetségek magok között különböznek, némellyeknek semmi hatalmok sem lévén azokon, mások pedig határozatlan hatalommal bírván valamint feleségeiken, úgy gyermekeiken is. Azok közé tartoznak általjában az Amerikaiak, és Négerek, ezek közé pedig a' déli Asiai népségek. A' nagy polygamiai, és monogamiai Nemzetek között az atyai tekintet megegyez azzal a' hatalommal, mellyel birnak a' férfiak az asszonyokon, ellenben az Amerikaiak, és Négerek között az atyai hatalom éppen olly tsekély.

mint a' férjnek hatalma az ő feleségei felett határozatlan. Az éjszaki vad Amerikaiak sírva kérik gyermekeiket, hogy ezt, vagy amaszt tegyék, siratják engedetlenségöket, és hibáikat, de azokat soha sem büntetik, még tsak szóval sem, el lévén hitetve, hogy a' büntetések az ő gyermekeiket bántortalanokká tennék. Ezen nagy kémelléseknek második oka az Amerikaioknak hitel felett való érzékenysége, a' melly Ásiában a' Japániakkal, és minden Mongoli népségekkel közös. Egy dorgáló szó, vagy néhány tsepp vízzel való öntözés az Amerikai gyermekeket egy dühös kétségbe esésbe hozza, és felakasztják magokat, vagy másképp' végzik életöket. Hasonló okokból elnézik gyermekeik hibáit a' Grönlandusok is. Ha a' gyermek egyenesen kimondja, hogy ezt, vagy amaszt nem akarja tenni, a' szülők nem sürgetik többé, tudván, hogy az ő fiaik, és leányaik előbb agyon veretik magokat, hogy sem valamire kényszeritessenek. Illy rendetlenül nevednek a' Kaliforniaiak' gyermekei is. Mihelyest ezek gyökereket áshatnak, egereket és kigyókat foghatnak, azonnal olly keveset gondolnak szülőikkel, valamint ezek amazokkal. Jóllehet a' Kaliforniai anyák, és még inkább az atyák gyermekeik halálával nem sokat gondolnak, de még is az anyák nagy dühösségbe estek, midőn a' Missionariusok az ő gyermekeiket büntették: teli torokkal sikoltottak, hajokat tépték, melyöket verték, és fejöket által lyuggatták akképp', hogy a' vér elborítá őket.

Az utazók ugyan ezt beszéllik a' szigetekén, és szárazon lakó Karaibákról is. Midőn egy Spanyol hosszankodva szemére hányta egy Karaibának, hogy magát az ő fiától pofon hagyta vágatni, így felelt néki: Azt gondol-e barátom! hogy a' mi gyermekeink olyanok, mint a' tieitek? ha az én fiamot megbüntetem, bizonyosan meg öl engem, mihegyest felnevekedik.

Midőn egy részről az Amerikai gyermekek illy függetlenek az attyoktól, más részről pedig az asszonyok olly nagyon függenek férjeiktől, az legtsudálatosabb, hogy a' gyermekek annyokat követik, ha a' férj az ő feleségétől elválik, és hogy a' felnevekedett gyermekek az ő erőtelen, és öreg anyyok, és néha attyok eránt is a' leghatározatlanabb engedelmisséggel, és a' legméljebb tisztelettel viseltetnek. A' gyermekek, úgymond Charlevoix, a' Kanadai vad lakosok között az anyát illetik, az atya pedig, mint idegen, annyiban tartatik a' háznál, jöllehet azt úgy nézik, mint a' kunyhónak urát. A' Grönlandusok között azért ritkák az elválások, mivel a' gyermekek mindenkor az anyát követik, és még az anyának halála után sem térnek vissza attyokhoz, hogy öregségében gyámolítsák. Jöllehet szánakodásra méltó a' Grönlandiai asszonyoknak, kivált az özvegyeknek sorsa, de éppen olly szerentsések ők, ha felnevekedett gyermekeik vagynak. Illyenkor az ő fiának familiájában a' fő igazgatók, és tsak úgy bánnak menyecikkel, mint rahszol-

gálóikkal. A' Karaibák között is az asszonyoknál maradnak a' gyermekek, ha az ő férjeiktől elhagyattatnak. De ha el nem válnak, vagy az anya előbb meghalt, tehát a' fiú az ő öreg, tehetetlen attyát ismét befogadja házába, és az ő házinépének igazgatását rá bizza. Úgy beszélnek felőle, mint a' házuráról, és nem az egyes második személyben szóllítják, mint a' többieket, hanem a' harmadik többes személyben.

A' Négerek között a' gyermekekkel való bánás módja, és azoknak az ő szüléikhez való magok viselete éppen olyan, mint az Amerikaiak között. A' Hottentottáknak gyermekei tizenhatsz esztendőig annyoknak társaságában maradnak, de ha egyszer a' férfiak számába felvétetnek, akkor gyalázat nékik az ő annyokkal társalkodni, sőt vitézség jelének tartják, ha annyokkal rosszszul bánnak.

Déli, és nyugoti Asiában eleitől fogva nagy volt az atyáknak hatalma, 's ehhez egészen hasonló a' gyermekek tisztelete: de az atyának halála után a' fiú lett a' familiának feje, sőt déli Asiában, ha akarja, még az ő atyának ágyasait is, mint rab-szolgálokat, eladhatja. Hindostánban, és Új Seelandban a' gyermekek az ő annyokkal minden büntetés nélkül garázdálkodhatnak, de ellenben Otaheitiban az anyáknak hatalmuk vagyon az ő gyermekeiknek megbüntetésére.

A' Zsidók' száma.

Dávid és Salamon Királyok' idejében a' Zsidók' száma 4,000,000-ra ment. A' mai időben valamennyire megkevesedett ezen nép' száma, és most tsak 3,166,603-ra megy, a' kik imígy vannak ide 's tova elszórva: Francia országban van 660,000, Bajor országban 53,402, Szász országban 13,000 Hannoverában 6,100, Württembergában 9,068 Badenben 16,930, Chur Hássziában 5170, a' Hássziai Nagy-Herczogségben 14,982, a' Német ország egyéb Státusaiban 18,248, Ménusi Frankfurtban 5,200, Lübekben 400, Hamburgban 8,000, az Austriai Státusokban ide értvén Magyar és Erdély országokat is 453,545, Burkus országban 134,908, Lengyel orszg. 230,000, Krakóban 7,300; Nagy Britanniában 12,000, a' Német Alföldön 80,000, Svécziában, és Dániában 6000, Helvecziában 1970, Olasz országban 36,000, a' Jóniai szigeteken 7000, az Európai Török birodalomban 321,000, Ásiában 138,000, Afrikában (ide számlálván a' Marokkoi zsidóságot is, melynek száma 300,000 lélekre megy) vagy 504,000, Amerikában 5700, Déli Indiában vagy Australiában 50. Sem Spanyol országban, sem Portugáliában nintsenek többé zsidók; Svéczia is tsak most, nem régen, fogadta be őket. Braziliában 1823-ban kiadott Decretum által fogadtattak be. Az Austriai Státusokban némelly jussokkal is birnak. Angliában soha sem volt jó dolgok. Muszka

országban meg szenvedtetnek ugyan, de kemény vigyázat alatt. Galicziában úri módon élnek. Végére a' Német szövetséges Státusokban, Német Alföldön, Burkus, és Francia országokban éppen olyan jussokkal birnak, mint a' többi polgárok.

Báró Humboldt' felfedezése.

A' Szent Pétervári f. e. Nov. 13-kán költ Újság szerént Báró Humboldt alkalmatosságot adott egy olyan felfedezésre, mely a' Tudományokra nézve szinte olyan nagy figyelmet érdemel, mint Orosz országra, és illetőleg annak lakosaira nézve fontosságot. Báró Humboldt már két esztendő óta azon vélekedésben van, hogy a' Brazíliai hegyek és Urál tetsző hasonlatosságok miatt Sziberiában is szinte lehet gyémántot találni, valamint Amerikában is már találtak. Az Ural hegyén által tett útazása a' Bárot, és az ötöt jó kedvéből késérő Tsászári Kamarás Gróf Polier urat tökéletesen meggyőzte arról, hogy a' vélekedés nem fundamentom nélkül volt. Midőn Humboldt Tobolszkba indult, a' Gróf elhagyta ötöt, mivel az Urál nyugoti részén fekvő javait megakarta nézni, melyeket felesége után kapott. Mihelyest oda érkezett, azonnal egy tájékon, mely Perma várostól mintegy 240 verstnyire esik, elkezdte vizsgálódásait, és ezt legjobb kimenetellel végbe is vitte, és noha

semmi műszer sem volt nála, még is az arany-mosással foglalatосkodó gyermekek már hét gyémántot találtak. Már most külömbféle szereket készítenek, hogy ezen drága érczet kikeressék, 's a' rendes művelésre alkalmatos-sá tegyék.

Természeti Ritkaságok.

Folyó esztendei Nov. 10-kén és 20-kán Londonban olyan nagy köd támadott, hogy nagyobbról 10—12 esztendő óta nem emlékeznek. Délutánni két óráig mindenütt a' legmélyebb sötétség uralkodott. A' boltokat ám-bár mint estve kivilágosították, még is a' zsi-ványok fortélyos lopását a' legszorosabb po-litia sem akadályoztathatta meg. Ugyan ez nap a' hintós lámpásokat meggyújtották, és így kotsiztak. Mintegy két óra tájban ki-tisztulván valamennyire az ég, a' félben szakasztott foglalatосságokat ismét folytatni kez-dették. —

A' két öszve nőtt Sziámi gyermekek, a' kik utoljára New-Yorkban tartózkodtak, November 20-dikán Londonba érkeztek. Sir Astley Cooper híres orvos megvizsgálván, azt ítélte, hogy veszedelem nélkül el lehetne őket választani.

November 25-dikén Párisban a' meghalt Ritta és Krisztina kétféjű gyermek' teste több rendbeli Orvosok' jelenlétében felbon-czoltatott. A' tüdők egészségesek, és rendes formájúak voltak. A' Ritta jobb, és Krisztina

bal tüdei tetszőképpen öszve lévén növe, a' természeti munkálódást nagyon megakadályoztatták. Ezen testben egy szív-zatskót találtak ugyan, de a' mellyben egymással felette szoros öszveköttetésben két szív volt, úgy annyira, hogy azok' egy időben történt mozgása, és dobogása miatt, meghalálozván Ritta, Krisztinának is meg kellett halnia. Az emésztő részek egészen a' vak bél-hurkáig duplán voltak, a' vak bél-hurkától fogva az alfelig az emésztő edények eggyesek valának. Találtak benne két májt, mellyek egymásba valának göngyölve, a' vizelő edény is kettős volt. — E' kétfejű gyermeknek halála így történt: Ritta, vagy a' gyermek' jobbik feje 3 nap volt beteg, de a' másik, vagyis Krisztina víg volt. Azon pillantásban, mellyben Ritta megholt, Krisztina játszott az anyyával; de hirtelen ő is hátra esett, sóhajtott, és megholt.

Rejtett szó:

Az egész egy neve semmire-kellőnek;
Lába nélkül mező-városa Erdélynek;
Másik tagja betses a' bőjti ételben;
Középső hármával lehet férjfi jegyben.

Paulovics Ignác.

Jegyzet: A' 47-dik számbeli Rejtett szó: Rest, tser, ser.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 49.

Isten veled!

Sztankovits János Győri Kanonokhoz
a' Méltóságos Királyi Táblának kineve-
zett Praelatusához 1829.

Az Istenek ragadnak el tőlünk,
O Sztankovits, magokhoz! — Itt hagyod
Kiket szerettél, 's kik szerettenek
Téged viszont, Győrnek vidám lakójit.

Menj, vár birói széked, érdemed
Méltó jutalma; várnak a' pörök,
Várnak Themisznek felkent Papjai,
Segédül a' nehéz ügyhez, közikbe.

Való, sok arczot mos keserü könnye:
Az áltkarolt barát, 's a' jól gyámolt
Szükelkedő, éretted össze sír;
'S az énekes Kar hosszan rí utánnad.

De bú 's öröm vegyítve játszik itt:
Bús a' rideg szív, 's a' gyámoltalan;
Öröm derül ám arczán a' Honnak,
'S a' Hon szerelme felderíti ezt 's azt.

Menj Sztankovits! Hazánknak ügye hív,
Menj! — Nem lehet Hazához hűtelen
A' hű barát, 's az érzékeny gyámoly. —
A' jók fohássza leng körül utadban.

G. I.

Kőrösi Csoma Sándor.

A' Budai Gemein. Blätt. szerint egy Berlini Újságban e' következő cikkely található (de nem mondatik honnét van meritve): Egy Gerard nevezetű Orvos, ki valamint ez előtt a' testvére, a' himlő-oltás terjesztése végett a' világ' legszélsőbb részeit is bejárta, Tibetben öszve találkozott egy Magyar Philologussal, kinek neve Kőrösi Csoma Sándor. Ez 1819-ben kiindulván Erdély országból, és Oláh országon Bulgárián, és Románián keresztül utazván, hajóra ült, és utját Egyiptom, Sziria, és Bagdad tartományain által Per'siába vette, hol Teheran fő városban egynehány hónapig mulatott, onnan Khorásán, Bocharán, Kabulon, Kaschmiron keresztül Ladakba ment, a' hová is 1822-dikben érkezett. Tibetben Kunanär városában letelepedvén, hol Kanam nevű Klastromban a' Láma Religioját valló Barátok között lakik. Célja az ő fáradozatlan igyekezetének az: hogy a' Tibetiek' nyelvét megtanulja, és azon könyv-gyűjteményeket, mellyek az odavaló klastromokban találtnak, megismérje. Egy igen tanult Láma segedelmével a' Tibetiek' Litteraturájában

már igen nagy előmenetelt tett. Már esztendeje, hogy egy Grammatikát, és Szó-könyvet dolgozott ki, az azon vidék nyelvén, melly vidék az emberi nem' böltsőjének állittatik. Ezekben az egészen esméretlen tartományokban felfedezte a' mesterségeknek és tudományoknak egy Encyclopaediáját, melly 44 kötetből áll, tsak az orvoslásról szóló rész foglal magában 5 kötetet. Azon számtalan nyomtatványok, mellyek a' Klastromok' könyvtáraiban vannak, új világositást adhatnak a' világ történeteire. Már az is tudva van, hogy a' kö-nyomtatást Tibet' fő városában az emberi emlékezetet felyül haladó idő óta, gyakorolták, és hogy azzal nyomtatták 60 levélre az ember' testének külömbféle részeit megmagyarázó Anatomiát. Úgy látszik, hogy az Indus papság' üldözései miatt a' mesterségek, 's tudományok kéntelenek voltak Indosztán' sík mezeiről elköltözni, és Tibet durva hegyei között keresni menedék-helyet, hol a' többi Országok előtt mind eddig esméretlenül maradt kintsek el vannak ásva.

A' földkerekségnek mind a' két oldalát ábrázoló kert.

Új Orleánban a' nagy érdemű Publikum elintézése alatt aktiák által egy olyan geographiai kertet akarnak készíteni, melly az egész világot fogja ábrázolni, 's kitsinben előadni. A' kert két hemisphaeriumának minden-

ke általmérőjében két mértföldet foglal magában. Egy ilyen plánum' végrehajtása csak sík földön lehetséges, és a' tengerek', tavak', folyók', hegyek', völgyek', erdők', városok', mező-városok' 's a' t. formálása miatt irtóztató nagy költségekkel van öszve kötve. — Ezen geographiai kert bizonyos bemeneteli pénz mellett akárki előtt nyitva lesz, és az a' haszon van benne, hogy az utazni szeretők, és tanulók néhány hét alatt a' világ' minden részeit bjárhatják, a' nélkül hogy az előfordulni szokott nehézségeknek, 's veszedelmeknek ki legyenek téve. (Ezen kerthez hasonlót szándékozik felállítani egy Helvetiai születű New Yorki kereskedő, ki ottan megtelepedvén, kalmársága által felette nagy gazdagságra tett szert. Célja ezen kertnek lészen Helvetiának kitsinyben való ábrázolása, hogy hazájában, messze-földön is, gyönyörködtethesse magát.)

Elevenen eltemetett ember.

Pont à Moussonban a' Meurthei Departamentumban (Franczia országban) nem régiben egy irtóztató eset adta magát elő, midőn egy holtnak képzelt ember elevenen eltemettetett. Ez vala egy nyugalomra lépett katona Tiszt, ki olly mély álomba merült, hogy ötet a' külső jeleire nézve holt-nak tartották. A' nélkül, hogy a' törvényes rendszabásokat, mellyek ilyen esetben tar-

tatni szoktak, bétellyesítették volna, a' batorságra ügyelő Hivatal' legnagyobb megsértésével, melly a' halott' eltakarittatását csak 48 óra múlva engedi meg halála után, 36 óra múlva a' szerentsétlent eltemették. Alig lett vége a' halotti szertartásnak, és a' sír félig bétakarva, azonnal a' sírásók zörgést hallottak a' koporsóban. A' helyett, hogy az emberiség eránt tartozó kötelességet bétellyesítették volna, és a' szerentsétlent kiásván annak segítségére lettek volna a' sírásók, a' sírt ott hagyván Politzia-biztosért és Orvosért futottak, és míg ezeket elhozták, három fertály óra telt benne; minekelőtte a' koporsót egészen felnyitották volna, már látták, hogy a' nyomorultnak keze a' feje alatt volt kinyújtva, és a' szája tele volt vérrel. Az Orvos eret próbált vágni, de hasztalan, mert már minden életre mutató jelek ismét eltűntek. Kétségen kívül való dolog, hogy ha a' Politzia-rendszabásai az eltakarittatás' alkalmával megtartattak volna, a' Tiszt Isten tudja még meddig élt volna!

A p r ó s á g o k.

Az esmeretes vak-utazó Holmann, ki köz tudomány szerint olly sebesen tűnt el Orosz országból, mostanság Braziliában van, és onnan Buenos-Ayresbe akar evezni. Ez előtt Afrikában volt, ő mostanában igen jó egészséggel bir.

Szevillában (Spanyol országban) egy gyermek különös figyelmet von magára. Ez éjjel a' setétségben lát, és nappal vezetteti magát. A' látóereje éjszaka olyan éles, hogy a' legapróbb írást is tsudálkozásra méltó könnyűséggel képes elolvasni.

Német Alföldön valami műszer-tsináló egy vízben szűkölködő tájékon készített egy úgy nevezetett hid-malmot, melly ámbár felette nagy hasznokat nem hajt, még is használhatni. Ezen malom a' föld alatt van, és az igen járatos ország-út a' fedelén keresztül megyen, melly külömben hid formájú. Mihelyest egy kotsi, vagy ló megy ezen fedélén keresztül, a' malom-kerekek azonnal mozgásba jönnek a' nyomás által, és a' malom egy jó darabig jár. Ezen mechanizmusnak egyszerűsége miatt az ollyas hid-malmok méltán érdemelnek elsőséget a' szél-malmok felett.

Egy Londoni Uraság kotsisa, ki az egyik lovát különösen szerette, ezen bízodalomnál fogva nem régiben játszani kezde vele, és megtsókolta ötét. De a' ló ravasz lévén, a' kotsis' alsó ajakát egészen leharapta, és azt elnyelte.

Vaterhouse Professor, és Orvos Úr a' Cambridgei Universitásban Új - Angliában (éjszak Amerikában) nem régiben a' maga

leczkéiben ezeket adta elő: „Én hálá Istennek ezen Intézetben már 23 esztendő óta tanítok; a' heklának, 's száraz-betegségnek soha annyi nyomait nem láttam az ifjú emberek közt, mint most. Én ezen rosszat egyedül a' czigaro-dohányozásnak tulajdonítom.”

Rejtett számú enyelgés.

Tizen-öt társ egy póturán
 Egy szakajtó diót vett
 (Ha igazat tart) O-Turán.
 Nyilat húzott? — Nem. — Mit tett?
 El-intézte főbbik (Kurán),
 'S mind-egyike fizetett
 Voltta-képen. — Ez (be furán!)
 Nyolcz-féle-kép' lehetett.
 Kurán' 's Kofa' fukarsága
 Lám mennyire mehet!
 Bár babkának avultsága
 Volt, és semmi kelete;
 Bécs, Szomolnok, Bruna, Prága
 Váltó módot ejtete
 Mult században: midőn drága
 A' divó se lehet.
 Akkori réz' hat neméből
 Volt épen mind-egyiknél
 Egy-egy darab egy féléből,
 Több pedig nem senkinél;
 Még-is ki-telt már ezekből
 Tizen ötöd' egy egynél:
 Mert vissz' adott kofa' sebből.
 Osztály kell-è szebb ennél?

Ugy-é bizony? feje tökkel
 Kuránnak nem volt ütve:
 Hat-féle pénz közül eggyel
 Meg-van allapja vetve:
 Osztozkodás' módja ezzel
 Ugy öszve-is van kötve,
 Hogy e' nélkül bár mi pénzzel
 Alku nincs ki-fizetve.
 Szüköt látott ugyan Borka
 Kofa épen ez egyben;
 De fel-kapott az uborka —
 Fára a' szám-vetésben
 Kurán előtt. — Tarka-barka
 Rássa szoknya' 'sebében
 Váltó pénz' öt neme (babka
 Nélkül-is) volt hővebben.
 Fukar kofa lám (középen
 Ülve) módot így nyujta:
 Fel-érte ez ésszel szépen,
 Mellyik pénzből mi juta
 Vissza pénzül, voltta-képen.
 Törött számban nem buta
 Vesd-fel: 's ki-üt nyolczor épen
 pótrára. — Mi a' guta!
 G.

Rejtett szó:

Tekerd - fel az eszed hurját;
 Pajtás, 's ne vonits vállat:
 Négy betű, 's fejében lakik;
 Ugyan mitsoda állat?

Jegyzet: A' 48-dik számbeli Rejtett
 szó: Dévaj.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 50.

Hathatós szer a' marha-dög ellen.

Minthogy Galicziában, Szileziának nagyobb részében, és Magyar ország' némelly Vármegyéiben folyó esztendőben a' marha-dög felette uralkodik, ennél fogva jónak tartjuk előadni azon szert, melyet a' Felső - Dunai Kerületi Kir. Kormányzéknek a' belső dolgokra ügyelő Ministeriuma, mellynek Elölülője Oettingeni Herg. Vallenstein, javasol a' marha-dög ellen, tudniillik: venni kell két lat Chlor-meszet (egy lat a' szer-kereskedőknél jó egy krajtzárba), és azt egy lapos tserép-edénybe annyi vízzel feleresztetni, hogy abból hig pép válljon. Ezen edényt a' feleresztett Chlor-mészszel az istállópadrására kell letenni, és azt minden reggel egy pálczával megkeverni. Ha 12—14 nap mulva elvesztette a' szagát, el kell vetni, és egy új Chlor-mész részt kevés vízzel feleresztve helyébe kell tenni. A' fent említett Chlor-mész mennyisége elegendő egy 24 lábnyi hosszú, és 12 lábnyi széles istállóra. Ha a' mirigy

valamelly helység' szomszédságában van, és az elragadás' mérgétől lehet tartani, ekkor a' marhát tiszta vízzel, mellyben Chlor-mész vagyon feleresztve, gyengén meg kell mosni. Erre nézve egy 24 iczés vederben 4 lat Chlor-meszet kell tenni, és azt gyakran keverni. Minekutánna az edény' fenekére fejer por ülepedett le, ekkor a' marha-mosást a' feljül maradt vízzel, egy spongyia által kelletik véghez vinni, és ezt minden 3—4 naphan szükséges ismételni. —

Tökből jó eczetet készíteni.

Tudva vagyon, hogy némelly meleg nyáron a' tök nagyon terem, és olly bőven szaporodik, hogy sokszor az ember nem is tudja, mit kellessék vele csinálni. Némelly embereknek eledelül szolgál, ha jól van elkészítve, de rendszerént a' tök a' marhák' eledele. Vagyon ugyan még ezen kívül más mód is, mint kellessék a' tököt haszonra fordítani, tudniillik: a' kenyér' szaporítása végett szokták azt a' liszt közé vegyíteni, vagy pedig abból szirupot készíteni; de minthogy a' haszon nem igen szembetünő, annál fogva ezen javasítás csak igen ritkán használtatik. Úgy látszik, hogy nálunk még nem igen tudják, hogy a' tökből olly jó, olly kellemetes ízű, 's egészséges eczetet lehet készíteni, hogy azt még a' legnagyobb Urak' asztalára is bátran fellehet tenni. Franczia országban a' köz állítás sze-

rént szeretik, és már e' végre régen használják a' tököt, de el is lehet hinni, hogy a' tökből egészséges, és kellemetes ízű eczet készülhet. Már régen készítnék szirupot a' tökből, tudniillik azt meghántják, belét, magvát 's a' t. kiszedik, a' húsát vízzel megfőzik, kinyomják belőle a' levét, és azt befőzik. De a' mi czukros matériát foglal magában, az eczetet is adhat, és innen előre is lehet gondolni, hogy a' tökből eczet is készülhet. A' tökkel való hánás módja szinte olyan, mint mikor az ember tökből szirupot készít, t. i. a' tök' belét vizben meg kell főzni, a' levét belőle kinyomni, és azt jó égetthorral felkevervén, azon kell lenni, hogy ezen keverék megeczetesedjék. Alkalmasint úgy lehet ezt eszközölni, a' mint azt az ember véghez viszi, midőn sárga-répából (murok), veres-répából, (czékla), petrezselyemgyökérből, és czellerből készít eczetet. De a' fő dolog még is a' czukros szer, és az égetthor, 's ha ezek illendő jóságuk 's mennyiségűek, a' ki az eczet-készítéshez ért, a' többit is véghez fogja vihetni. Vagyon-e különös észrevétel e' felől, az Író nem mondhatja; meg lehet azonban, hogy a' Német, vagy Francia Chemiai vagy Technologiai Irományokban, 's Journálokban bővebb értekezés vagyon e' felől, mint sem itt adatik. Hogyha több ízben jó sikerrel tétetődik próba, nagyobb betse, és haszna lenne ezen gyümölcstnek, mell_y némelly esztendőekben olly bőven terem, és a' mellyet még a' pusz-

ta posványos helyeken is meglehet természetien. (Land - u. Hauswirth , Schnee. Octób.)

Sebes futás.

Hogy a' Magyar lovak is a' sebes futásra alkalmasok lehetnek, azt a' Pesti gye-
pen esztendőnként tartatni szokott ló pálya-
futásokból tudhatjuk; de kiváliképpen hogy
a' sebes futást hosszabb ideig is elgyőzik a' ma-
gyar lovak, az a' következő példából megte-
szik. Cser Jó'sef, a' Taksonyi mészárszék'
Árendása a' mult napokban bizonyos érde-
mes Úrral Kún Sz. Miklóson fogadott, hogy
két paraszt magyar-lovával, kotsiba fogva,
3 ember teherrel (ketten bizonyosságok lévén)
Kun Sz. Miklósról a' Pesti sorompóig (az az
 $3\frac{1}{2}$ Pósta státio, vagy 7 mértföld) $3\frac{1}{4}$ óra
alatt elhajt. A' lovak' tulajdonosa, említett
Cser Jó'sef, valójában még a' kiszegődött idő
előtt 13 minutummal hamarabb a' Pesti li-
neánál volt, a' lovainak minden sérelme, és
hibája nélkül, és így a' fogadást megnyerte.

Közönséges hasznos észrevételek a'
szemüvegek használásáról, és a'
vásárlás', vagy tsináltatás' alkal-
matosságával azoknak választásá-
ról,

Minthogy a' szemek' ép megtartása leg-
drágább kint a' életben, ennél fogva

felette szükséges; hogy a' szemüveg vásárlásakor ki ki a' legnagyobb vigyázattal legyen, és ezen egyetlen egy segítő módot valami tsekélységnek ne tartsa, ne hogy a' tudatlan kalmárokra, és ide 's tova kóborló szemüveg árulókra magokat bizván, végtére azon panaszra fakadjanak, hogy egy illy gyáva módon a' legnemesebb tagot, mellyel az ember bir, megromolni engedték. Ugyan azért egy a' dologhoz értő Optikus által elkészített jó szemüvegnek a' betse nem tsekély; és az a' maga orvosi hathatósága végett, mivel a' gyenge szemet élesíti, megerősíti, és azt épen sokáig tartja, felette nagy haszonnal jár. Szükségképpen, hogy meglehessen határozni, mikor kívántatik a' szemnek illy segítő szer, következőből kell meg tudni:

- 1) Mikor a' szem az apróbb tárgyakat meg nem tudja különböztetni, 's az ember kénytelen azokat nagyobb távolságról nézni, mint szokás, hogy világosan megismérje. — 2) Ha az ember a' munkában a' világosság ellen inkább kezd panaszolkodni, mint előbb, és kénytelen a' tárgyat a' világossághoz közelebb tartani. — 3) Ha az ember azt veszi észre, hogy a' betűk, 's egyéb tárgyak felett, mellyeket közélről néz, mintegy köd emelkedik. — 4) Ha az ember szemei a' legkisebb erőltetésnél azonnal elfáradnak, és végtére. — 5) Ha az ember látása mindjárt a' felébredés után gyenge, és csak néhány óra múlva, minekutánna a' levegő, és a' világosság elegendőképpen hatott, a' látó erő közönsé-

ges mértékét érte. — Mihelyest ezen környül-
 állásokat valaki magában észre-veszi, siessen
 szemüveget szerezni, hogy szemeinek többi
 erejét megtarthassa, és nagyobb romlással
 megoltalmazhassa. — De ha ezen jeleneteket
 akár restségből, akár szégyenből, vagy gaz-
 dalkodásból elnézi, és azt hiszi, hogy semmi
 veszedelem sins, és szántszándékkal nem ke-
 res segítséget, hamar észreveszi, hogy nap-
 ról napra rosszabbak szemei, és azoknak
 gyengése a' gyakor erőltetés miatt neveke-
 dik. Ha pedig a' természetnek ezen mutatá-
 sa után indul, és olly szerentsés, hogy jól
 metszett 's alkalmas szem-üvegre tehetett
 szert, ez valóban épségben tartó szem-üveg
 lesz. — Méltán ajánlhatjuk e' részben Er-
 langer D. Optikust, ki Pesten az optikai
 tárgyakban 40 esztendő óta foglalatoskodik,
 és elegendő ismeretekkel bizva arra nézve,
 hogy minden szemre alkalmas üvegeket vá-
 lasszon, és nem fogja megbánni tsekély köl-
 tségét, ki e' dologban hozzá folyamodik.

A p r ó s á g o k.

Londonban nem régiben egy udvarló
 szolga (kellner) éppen a' maga foglalatossá-
 gában halt meg; tudniillik agyon lőtte ma-
 gát egy főjtott palaczk serrel, melly szeren-
 tsétlenség e'képpen történt: a' palaczkot egy
 vendég' számára be akarván hozni, mivel kö-
 zel sasköröm nem volt, a' dugót a' fogaival

húzta ki a' palaczkból; egy nagy tsattanással kiszökvén az edényből, a' torkába esett, a' tajtékzó ser meg utánna, melly a' kellert azon pillantatban megfőjtotta.

Londonban f. e. Nov. 18-kán meghalazott Stoops nevű halzsir-kereskedő, kinek négy felesége vala, és a' negyedik feleségének öt férje volt.

Londonban rövid idő előtt egy hét lefolyta alatt 230 részeg asszonyt vittek be a' Strázsa-házba.

Rejtett számú enyelgések'

Megfejtése.

A' 40-dik számalatt poltura' osztályának próbájával együtt mind a' hat nemű kongót Krajczár-ra számítván.

1. Egy egy kis pénzt adott ki ki: 9
fél Krajczárt kapott ki. $1\frac{1}{2} = 1\frac{1}{2}$ xr.
2. Vagy egy pénzhez karajczárt tön 24
pótrát ebből vissza vön. $22\frac{1}{2} = 1\frac{1}{2}$ xr.
3. Vagy pótrát és kis pénzt adott: $31\frac{1}{2}$
két karajczárt ki kapott. $30 = 1\frac{1}{2}$ xr.
4. Vagy gröschlihez egy pénzt is
tett $20\frac{1}{4}$
Krajczárt 's fillért vissza vett. $18\frac{3}{4} = 1\frac{2}{4}$ xr.
5. Vagy adott fél krajczárt 's
denárt. $16\frac{1}{2}$
egész krajczárt vissza várt $15 = 1\frac{1}{2}$ xr.

6. Vagy egy fillért, és denárt: $12\frac{3}{4}$
 ebből gröschli vissza járt. $11\frac{1}{4} = 1\frac{2}{4}$ xr.
7. Vagy gröschli denár és fillér 24
 másad' móddal lám felér. $22\frac{1}{2} = 1\frac{1}{2}$ xr.
8. Vagy fillér meg fél krajczárral $11\frac{1}{4} =$
 gröschl denár ös- $51\frac{2}{4}$
 sze vetve $20\frac{1}{4}$
- Felér épen harmad' móddal $30 = 1\frac{2}{4}$ xr.
 's pótra ki van fizetve $= 1\frac{1}{2}$ xr.
- Tizenöttől nyujtogatva,
 's kofától vissz' adogatva,
 Hat féléből válogatva,
 nyolcz féle kép' váltogatva.
 Kurán, 's Borka számolással
 versent húztak egymással.
 Nem de? már be-bizonyítám,
 mint a' minap' állítám:
 Denár nélkül Kurán mire
 mehet vala? semmire.
 Borkánál nem volt is ez bár;
 még is kitelt divó árr.
 Tizenöttől nyolcz féle kép'.
 Illyen osztály (ugy e?) szép.

G.

Rejtett szó:

Alföldön most is viselik; feje vágva megoldvad
 Nagy tűzben, de kemény, és hamar
 öszve törik.

Jegyzet: A' 49-dik számbeli Rejtett
 szó: Viza, víz.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 9.

N^{ro} 51.

Dal a' Tormához.

Bár gyűlöljön sok finnyás száj

Édes Tormám tégedet;

En kedvelőd pártul fogom

Árván hagyott ügyedet.

Oh! édes kis növevényem,

Értted hevül érzeményem;

Te vagy íze étkemnek,

Táplálója létemnek!

'S bár sok szakácsnék szidjanak,

Hogy örrokat tekered,

Míg reszelnek; — pártollak én

'S áldom drága gyökered'

Hús se kell, ha csak nem Torma,

Van mellette mártás forma.

Édes tormám tégedet

Hol van a' ki nem szeret?

A' kövér, füles Disznófej

Egyedül csak veled jó

Gömböcz, hurka, nálad nélkül

Főve, cnni sem való

A' Torma teszi leg javát,
 Ez adja meg borsát, savát;
 Torma nélkül nem lehet
 Enni jó húst, és levet.

Ha egy nehéz nátha ősszel
 Megrekeszti órromat:
 Jó erős Tormát eszem, 's ez
 Meggyógyítja bajomat.
 Szesze agyvelőm megjárja,
 Órrom ajtaját kitarja —
 Torma, édes orvosom,
 Gyökered magasztalom!

Bár a' Tél minden zöldséget
 Elfagylaljon — nem bánom;
 De jó Tormám minden elnyelt
 Falatod' megsiratom, —
 Ha eszem jó gyökeredből,
 Röny csordúl ki a' szememből —
 Keservesen könyezlek,
 Hogy gyomromba temetlek!

Nőjj édes Tormám mindenütt,
 Vastaguljon gyökered,
 Rész szolgád leszek mindenkor
 Én, leghivebb embered. —
 Zöldelj csak úton, útfélen,
 Teremj minden árok-szélen
 Légy mindennap étélem,
 'S én neved megverselem.

Téged mától fogva én már
 Czímerül választalak,

Hogyha másként nem, — hát festve

Mindennap láthassalak!

Nagy neved hirdesse versem —

Tormás legyen a' kedvesem;

'S Tormást főzzön reggelre;

Vacsorára, ebédre!

H. P.

Báró Humboldt' megtiszteltetése.

Folyó esztendei Nov. 28-kán a' Tudományoknak Ts. Akademiája rendkívül való ülést tartott Titkos Tanácsos Báró Humboldt Úrnak tiszteletére, a' ki Sziberiából szerentsé-
sen vissza tért, és e'képpen nyújtotta száza-
dunk leghiresebb Természet - vizsgálójának,
Orosz Birodalom' nevében, a' tiszteletnek,
és háládatosságnak áldozatját. Az ülésben je-
len voltak: Paulovna Ilona Ts. Nagy
Herczeg Asszony, Sándor Vürtembergi Her-
czeg, sok külső udvaroknak Követei a' Mi-
nisterek, 's a' t. öszveséggel 800 megkülöm-
böztetett úri személyek. Az Akademiának
Elölülője Ouvarov Úr Ö Extziája egy ékes
Franczia beszéddel nyitotta meg az ülést.
Annakutánna felolvasták Hess, Kupfer,
és Ostrogradski Uraknak tudományos
tárgyu észrevételeit, és elmélkedéseit. Ekkor
a' nagy Tudós, kinek megtiszteltetésére ezen
ünnepi ülés nyitott, előterjesztette mind a'
maga utazásának, mind a' több utazásoknak,
mellyek az újabb időkben résszerént honnyi,

résszerént külföldi Tudósok által az Orosz Birodalomban tétettek, resultatumait, és ajánlotta egyszer'smind köz figyelmetességbe a' magnes tőt, és meteorologica észrevételeknek fontosságát az Orosz Birodalomban, valamint a' Kaspiumi tenger víz erányos felmérésének (niveau) szorgalmatos megvizsgálását is. A' jelenlévők egy óránál tovább hallgatták, nagy figyelmetességgel a' nagy Férjfiú' tanuságos előadásait, és méltó bámulással áldoztak széles kiterjedésű esméreteinek, éles elméjének, és az ajakiról folyó ékes beszéd' bájainak. Végtére általadta az Elölülő (az Akadémiai October 23-diki ülésnek határozása szerint), a' Báró Úrnak az Akademia nevében a' Maria Feodorovna elhunyt Tsászárné képével diszeskedő arany medáliát, melly 1827-dikben verettetett (annak emlékezetére, hogy a' Tsászárné az Akademiának 50-des és 100-dos innepén jelen volt), és úri Társainak Rose Professor, és Ehrenberg Uraknak a' levelezői Diplomát. Az Akademia meghatározta, hogy az, ezen nevezetes ülésben fenforgott tárgyak, kinyomtatassanak, ezen czim alatt: „Emlékezetes írások, mellyek felolvastattak a' Sz. Pétervári Tudományos Akademiának réndkívül való ülésében Báró Humboldt Sándornak tiszteletére November 28-dikán 1829-dik esztendőben.”

A' földindulásnak különös ereje.

Egy Anglus hajóról, melly a' Callaoi öbölben két erős vasmatskán állott, igen nagy

figyelmet érdemlő tudósítás jött az ott tapasztaltatott földrengés felől, melly így történt: „Estvéli nyolczadfél órakor valamelly könnyű felleg futot el a' hajó felett, 's ugyan azon szempillantásban egy dördülés, és ropogás hallatszott, melly ezen a' földrészen rendszerént a' következő földindulás előljáró postája szokott lenni, úgy tesztt, mintha a' dörgés messziről jőne. Ezt pontban követte a' földnek megrázkodása, melly olyan zörgéssel vala egybeköttetve, mint a' minőt üres szekerek' zörgése tesz a' köves úton. A' hajót környékező hullámok éppen úgy kezdenek sustorogni, mint midőn a' vízbe tüzes vasat vetnek. A' tenger' színét egy pillantat alatt ezernyi ezer buborékok borították el, mellyek elpattogván meggyújtott bűdöskő, vagy inkább égő kén szagot terjesztettek el. Erre a' hajó körül számtalan döglött halak vetődtek fel a' tengerből, és a' tenger, melly éppen az előtt tsendes és tiszta volt, háborogni és hánykódni kezdett, annyira, hogy a' hajók ide 's tova vetődtek. Tsak hamar ezen felháborodását a' természetnek, — a' száraz földön egy második, és felette erős földrengés követte, melly a' városnak egy részét elpusztította. Midőn ezen hajónak a' hátulso vas matskája felvonattatott, álmélkodva látták a' hajón lévők, hogy nagy része a' vas matska lánczának, megkezdett olvadni, 's megnyult. Ez a' része a' láncznak, mellyen ez a' tsudálatos változás történt, 25 ölnyre volt a' vízben a' hajó bor-

dájától lefelé. A' láncz' szemei, mellyek két hüvelknyi vastagságú hosszukás perczekből állottak és a' legjobb vasból verettek, felettébb megnyultak, és meg is vékonyodtak. A' láncz-szemeknek felső színén sok rovátkokat lehetett látni, mellyekben apró serét forma, 's azokból könnyen kivájható vas szemetskék valának. A' hajó más vasmatskájának a' lánczán semmi e' féle változást nem lehetett észre venni, tsak ezen, melly a' tengernek iszapos fenekére vala lebotsátva. Az öbölben álló többi hajókon semmi ilyen nem történt. Callao, melly Limától tsak két mértföldnyire esik nyugot felé, ez előtt 85 esztendővel jeles város volt, de 1746-dikban a' földindulás által egészen elpusztított, és a' tenger' fenekére lesüllyedt. Ezen rettenetes eset 4000 embert temetett a' víz alá. A' mint máskor irtuk, még most is láthatni a' várost a' víz alatt, midőn a' tenger tsendes, és tiszta.

Fényűzés az Egyiptomi V. Király' udvaránál.

A' Szmirnai Kurir az Egyiptomi Vice Király esztendőnként való költségeiről ezeket közli: A' Hárem kitartása minden esztendőben 10,000,000 Frankra megy. A' Ministerek, és más fényesebb Hivatalban lévő országos Tisztek esztendőnként állandó fizetés' fejében kapnak 353,000 — 500,000 Frankot, ide nem számítván az élethez tartozó ter-

mészeti tárgyakat, mellyek felette sokra mennek. A' fő katona Tisztek ugyan azon irtóztató arányos fizetésben vannak. Egy Ezeredes Kapitánynak esztendőnként van 31,000 Frankja, és Deputatumokban mintegy 20,000 Frank. Egy Al-Ezeredesnek van állandó fizetésül 12,000 Frankja, és Deputatumban 8000. Egy Majornak vagyon 10,000 Frankja, Deputatumban kap 6000 Frankot. Egy Adjutánsnak van 5000 Frankja, és Deputatumban kap 3000 Frankot. A' Kapitányok, Hadnagyok, és Al-Hadnagyok a' fentebbi szörnyű fizetésekhez képest felette keveset, az Al-Tisztek, és köz-legények úgy szőlván majd semmit sem kapnak. A' Tisztek' ruhái, mellyeket a' Regementtől kapnak, rendkívül gazdagok. A' Generálisok' s Ezeredes-Kapitányok' ruháin gyémántok is vannak, midőn a' köz-legények rongyosan, és majd mezítláb járni kénytelenítettnek. Egy szóval a' köznép itten nagyon el van nyomattatva.

A p r ó s á g o k.

Egy gazdag Anglus, ki a' Görög lázadás' első esztendeiben tudományos utazást tett Egyiptomba, éppen akkor vala Kairóban, midőn egy Kándiai 9 esztendős Görög leánykát árultak. Az utazó Anglus megvette a' gyermeket, azt Hazájába küldötte, hol néki úri és igen gondos nevelést rendelt, később pedig, midőn a' leányka már 15 eszten-

dős volt, ősze kelt vele. September 7-ikén a' fentérintett Anglus Úr fiatal feleségével Máltából eljövén, Retimónál Kandiára kiszállott, 's a' sziget' belső részébe Apoduilla nevű kerületbe utazott, hogy ott a' felesége' születése', és szülőinek lakóhelyét megláthassa. Ezek nem kevéssé álmélkodtak, hogy kilencz álló esztendei eltávozás után leányokat, mint Fejedelmi asszony' módjára felruházott nagy dámát, ismét láthatják, kit számos szolgák vesznek körül, de mindazonáltal tüstént nem akarták ötlet követni. A' Görög revolutio sok ilyen történeteket mutathat, mellyek nagyobb részént Játékszíni darabokra szolgáltatnak alkalmatosságot. A' historia valaha egybe fogja gyűjteni az Európai ember-szeretésnek, és nagy lelkűségnek ezen vonásait.

Tsak egyetlen egy Serföző-háznak Londonban a' maga dolgának végrehajtására szüksége vagyon mindég 60 kotsira, és 200 lóra.

Rejtett szó:

Megye' neve; feje nélkül

Betses, ritka, jeles, szép.

Vágd-el lábát, tőle épül,

Boldogúl a' Haza, 's Nép.

Farkas Endre.

Jegyzet: A' 50-dik számbeli Rejtett szó: Süveg.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 9.

N^{ro} 52.

Nagy árvíz.

A' Tyrolisi Kurir ezeket adja elő: „Folyó esztendei September hónapjában a' tartós esőzések miatt megáradván Ets-folyója, Neu-mark tájékát egészen vízbe borította. Sept. 15-kén estvéli 8 órakor az említett helyen az a' hír futamodott, hogy a' városon kívül valami panaszos szózat hallatszott, melly segítségért kiáltott. Mihelyest a' dolog köz tudomannyá tétetett, a' Törvényhatóság azonnal oda küldötte Pitsch Jó'sef Conceptualis Praktikánst, hogy a' szerentsétlenek megszabadtását kieszközölje; az első próba, melly a' lovakkal tétetett, el nem sült, mert a' víz úgy megáradt, hogy a' lovakat hátig elborította. Minthogy pedig semmi tsónak sem volt, tsak a' hegy folytában lehetett segítségére menni a' szerentsétleneknek. Azonban az idő bésetétedett, míg Pitsch ötöd magával sok veszedelmek közt olly helyre juthatott, hogy a' szerentsétlenekkel szemközt volt. Ezekről megtudták, hogy a' veszedelemben

forgók hárman , és már két óra óta legnyomottabb állapotban vannak , mert az egyik egy fá' ágán , a többiek pedig a' felfordult kotsi' kerekein függtek , és hogy ha hamarjában segítség nem érkezik , a' hideg , 's lankadtság miatt el kell veszniök. Ekkor reá szánván magokat , nagy bajjal a' szerentsétleneket a' veszedelem' súlyától megmentették. Ezek közt a' bátorságra , 's ügyességre nézve legnagyobb vitéz volt Pitsch Jósef , kinek is ezen bajnoki tetteért gazdag jutalmat rendelt a' Törvényhatóság , de ő ezt el nem fogadta ; a' többi társai az emberi élet' megmentésére rendelt jutalmat elnyerték.

Hauser Gáspárról.

Egy Berlini Újság' állítása szerint Hauser Gáspár' kinczója felfedeztetett. Azt mondják , hogy Hauser egy Bajor Katona-Tisztnek fia volna , ki az utolsó Franczia háboruban elesett ; a' kisdedet a' tsata - piaczán elesett vitéznek testvére magához vette , és midőn esztendőös volt , azt nyilatkoztatta ki , hogy meghalt. Ezen jó bátya az egy milliommál többre menő örökséget , melly a' fiut illette , egészen magának tulajdonította , és csak ugyan ezt a' jó testvért gyanítják , hogy a' minap Gáspárt meggyilkolni próbálta volna.

A p r ó s á g o k.

Moore Tamás Úr kidolgozta Lord Byron Biographiáját. A' munkáért, melly most sajtó alatt vagyon a' gazdag, és híres Londoni könyváros Murray 6000 font Sterlinget, az az mintegy 60,000 forintot ezüstben adott neki.

A' Neales Weekly Registerben olvashatni, hogy a' Harfordi Grófságban egy irtóztató nagyságu ökröt neveltek, melly 36 mért-földnyi felette nehéz, 's alkalmatlan útja után Baltimorébe érkezett. Ezen óriás ökörnek, melly még meg nem mázsáltatott, a' hosszsága 13 láb, a' magossága 6 láb 6 hüvelyk, vastagsága 8 láb 9 hüvelyk, a' tsipőtől fogva egész a' melyén lefüggő lepentyűig vagyon 5 láb. Ez a' Chronicle szerint minden tekintetre nézve a' tudva lévő nagy ökröknél jóval nagyobb, kivévén a' vastagságát, mellyel a' Columbus' nagy ökre feljül haladja; nagyobb a' híres Leicestershirei ökörnél is.

Azon drága ajándékok közt, mellyeket a' Szultán Halil-Basa követje által Sz. Pétervárába küldött, van egy hölgy-bunda is, mellynek szélei gyémántokkal vannak kirakva, és ezt a' Tsászár' számára; van azonkívül tiz Török Sál is, mellyek drága gyöngyökkel vannak felékesítve, és ezeket a' Tsászárné számára küldötte.

Egy közönséges Újság szerént Párisban egy fiatal Dáma, kinek esztendei jövedelme 50,000 forintra megy, keres magának házastársul olyan fiatal embert, ki jól tud énekelni, jól tud hizelkedni, nem tobákol, fösvényen él, és más egyéb tulajdonságokon kívül, szinte annyi jövedelme vagyon, mint néki. Ha tehát olyan bolond férfit találkozik, jelentse bemagát a' fentemlitett okos Dámanál.

October 26-dikán Perpignan városának alsó része vízben állott. A' Toulouséből jövő posta kotsinak megkellett állani az említett napon nem messze Estangel falujától, mert a' folyó hirtelenében annyira megáradt, hogy kevés pillantat mulva a' kotsiba ment a' víz. Az útasok ketté vágták a' hámokat, lóra kaptak, és elnyargaltak, de még egy asszony maradt hátra a' kotsiban, kinek megszabadításáért egy az útasok közül 100 forintot ígért; erre három ember ugrott a' vízbe a' kiknél kötél is volt, és az asszonyt, minden sérelem nélkül, a' partra kihúzták, a' posta kotsit ott kellett hagyni és a' holmiokból csak egy ládátskát drágaságokkal lehetett megmenteni.

A' Pénzről.

A' 40-dik számú H. Multságban volt Rejtett számú Enyelgésnek érdemes feltevője, G. Úr, illy hasznos Jegyzést tett elmés meg-

fejtése után: Pénz (könnyebb ejtésül meg-
 rövidítve pénz) eredeti tulajdonságában az
 lehet, a' mi Sz. István' Törvényében
 pensa nevezet alatt fordul elő. — Oztán
 tágas értelemben pénznek mondatott, és
 most is annak mondatik általjában minden az,
 a' mi (akarmiből készítettén) az emberi tár-
 saság' első kori cserének alkalmatlan voltát
 elmellőzhetővé, és helyette az adás - vevést
 eszközölhetővé tette. — De szorosabb ér-
 telemben (az egésznek nevezetét részre ru-
 házván) pénznek (péznek) szokták Eleink ne-
 vezni a' forintnak század' részét is, mellyet
 a' Deákok denárnak neveztek (nyomdokát
 e' nevezetnek már Jerusalemi András' Tör-
 vényében, sőt e' szerént már 3-dik Béla'
 idejében is feltalálhatni); a' Németek pedig
 Ungrischnak nevezék: mert t. i. a' pénz-
 nek e' neme Magyar országban jöve eredeti-
 leg divatba. — Hogy ez' értelmet még tu-
 lajdonsabb képen kifejezzék öseink: kis
 pénznek (kis péznek) is nevezték a'
 denárt: mert t. i. a' folyott Magyar pénznek
 legkisebb neme volt. — Ámbár pedig a' 16-
 dik században a' babkával is (harmad kraj-
 czárral), később pedig a' félkrajczárral,
 és fillérrel is (negyed' krajczárral) meg-
 ismerkedtek; még is a' kis pénz nevezet úgy
 rá ragadt a' denárra, hogy még a' mult szá-
 zad' végével sem volt semmi óság kis péz t
 hallhatni: noha már akkor a' denárnál még
 kisebb fél krajczárok, és fillérek (a' hajdani
 babkák helyett) színt' úgy folyamatosan vol-

tak. — De különben is úgy hozzá szokott a köz-népnek szava' járása (legalább tudom a Csalló-közben) a' pénznek ezen szorosabb értelemben vett neméhez, hogy ámbár azt itt amott elvéve is alig látni már; még is halhatni még most is ilyen szóllás' módját: 25 pénz hijján (de közel se ám hibázva) 3 forint: az az 2 for. 45 xr. halhatni: 40 forint 50 pénz: az az: 40 for. 30 xr — Im! okát adám: miért ejtém a' denár értelmet külömbféle nevezetekkel ki.

Ha azomban a' felhozott enyelgő mesében nem forgott volna is az az elme-futtató és csupán mulattatólag költött eset fenn, hogy a' polturát 15 között csak a' denár' segedelmével lehetett váltogatva felosztani, és annak 15-öd' részét mind a' 15 társnál voltaképen fizethetővé tenni; még is különben is kár volna e' kis pénznek emlékezetét számkivetni; mely átaljában a' törött szám-beli felvetést, kivált a' decimalis és centesimalis szám-vetést: p. o. a' procentuálást, a' Kamatok' felvetését, a' fontok' árra' kivetését olly kitetszőleg könnyíti. Ezekben t. i. hosszas Regula aurea nélkül is első tekintettel láthatni, hogy a' hány forint esik 100 forintra, vagy egy mására, szint' annyi denár esik egy forintra, vagy egy font-ra. — Ennek olly könnyű volta' megmutatására szolgáljon (a' többi közt) csak egy példa:

107 forintnak 18 krajczárnak mennyit tesz egy esztendei 6 percentualis kamata? Fel-vetése im! melly együgyű, és még

is melly biztos (a' 18 krajczárt az azzal fel-
 érő 30 denárra vévén) illy formán: $19730 \times 6 = 11,83,80$, az az 11 fl. $83 \frac{4}{5}$ denár (egy
 pontig.)

Mi jut ebből egy hónapra? Felelet: egy forinttól fél denár következőleg $19730 \times \frac{1}{2} = 98,65$ az az $98 \frac{2}{5}$ denár (igen közelítve) — A' factum t. i. a' feladott sommának épen felét teszi, centesima forin-
 tokra, és részént centesima denárookra osztván. — Ha oztán a' hónaphoz még napok is járulnak: könnyű lessz 9865 factu-
 mot 30 részre felosztani, esvén egy napra 3,28 az az (fractával közelítve) $3 \frac{1}{5}$ vagy $3 \frac{1}{4}$ denár.

Mi jut két hónapra? Felelet: egy fo-
 rinttól egy denár. következőleg $19730 \times 1 = 1,97,30$ az az 1 fl. $97 \frac{1}{3}$ denár (fractával közelítve.)

Mi jut 4 hónapra? Felelet: egy fo-
 rinttól két denár: következőleg $19730 \times 2 = 3,94,60$ az az 3 fl. $94 \frac{2}{5}$ denár (pontig.)

Mi jut 6 hónapra? Felelet: egy fo-
 rinttól 3 denár: következőleg $19730 \times 3 = 5,91,90$ az az 5 fl. $91 \frac{4}{5}$ denár (fractával kö-
 zelítve.)

Mi jut 8 hónapra? Felelet: egy fo-
 rinttól 4 denár: következőleg $19730 \times 4 = 7,89,20$ az az 7 fl. $89 \frac{1}{5}$ denár (épen.)

Mi jut 10 hónapra? Felelet: egy fo-
 rinttól 5 denár: következőleg $19730 \times 5 = 9,86,50$ az az 9 fl. $86 \frac{1}{2}$ denár (pontig.)

De vegyük a' kamatot 3 esztendőre: a'
 munka (csupán a' Kamatot az esztendők' szá-

mához arányozván) szint' olly könnyű, rövid és még is biztos leend illy formán: $19730 \times 18 = 355,140$ az az 35fl. 51 $\frac{2}{3}$ denár (épen.)

Tegyünk pedig még a' 3 esztendőhöz 4 hónapot is ($\frac{1}{3}$ esztendőt): a' munka (a' most mondott mód szerint a' multiplicatorra nézve változtatva) szint' olly rövid és biztos lesz illy formán: $19730 \times 20 = 394,00$ az az: 39 fl. 46 denár (pontig.)

Akar mellyik felhozott példában t. i. a' productumnak két utolsó száma centesima denárt, az épen előttök való másik kettő pedig centesima forintot, az az épen annyi számú denárt; mind a' négy előtt álló többi szám pedig (akár mennyi legyen) szint' annyi egész forintokat tészen. — Mennyi reductio melly hosszas Regula aurea kellene ennek felvetésére a' denár (Magyar kis pénz) nélkül!

Rejtett szó:

Nem élő az egész, még is van szép hangja,

Nem nagy reménséget ad az első tagja;

Ez ha megfordítod, érzelmét a' szívnek

Jelenti, - 's a' másik betse az embernek;

Hadd ki az egésznek vég-szomszéd betűjét,

Teszi az indulat' velünk közös nemét, —

Vagy a' feje nélkül vissza fele véve,

Egy igen derék hős Magyarinak a' neve.

Sebessy J.

Jegyzet: Az 51-dik számbeli Rejtett szó: Békes.

Vége a' második Féléstendőnek.

M u t a t ó T á b l a

a' Hasznos Mulatságok

1 8 2 9

Második Félesztendejére.

I. A' Magyar Nyelv.

1) Dallok.

	Lap
A' Barátság	121
A' Tormához	401
Egy számkivetett Butsujá	193
Köznép Dall	301
Szerelem Dall a' kávéfőztőházhoz	41—49

2) Ódák.

A' Magyar ifjúnak háládatos öröme	Teltes
T. Imre János Professor Úrhoz	257
Hév könny-tseppek néhai Rigyiczai Kovács Imre	
Úr' hamvaira	26
Márkus Antal' halálára	241
Néhai T. Kövy Sándor' halálára	145
Sztankovits György Kanonok Úrhoz	385

3) Epigrammák.

A' Könyv-zsivány	106
Ormányhegyi Palota	105
Ormányi Piros Istvánról	105
Lidiához	106

4) Magyar Nyelv vizsgálás, Értekezések a' Magyar nyelvről, M. Intézetek.

	Lap
A' kisgyermek' gondviselő Intézete Budán	106-202-353
A' Marha-tenyésztés' nemesítésére felállított In- tézet Hazánkban	65-73
Casinók' eredete és Magyar Casino Pesten	291-292
Hazafiúi szép Intézet	153
Követés érdemlő Példa	233
Rencz Jó'sef tudósítása Asiai Magyar szavakról	177
Pesti ló-verseny Könyv	281-289-396
Tudományos Ismertet	226

II. Szép Tudományok, és Mesterségek.

1) Poesis.

Aurora	315
Göthe munkái Lengyelre fordítva	279
Urania	362
Verselő Chinai Tsászár	254
Vitkovics Mihály' halálára	201

2) Szép Mesterségek.

A' Chinai kertek' tökéletessége	29
A' földkerekségének mind a' két oldalát ábrázoló kert	387
A' Muzsika állapota Amerikában	212
Ehrenreich rézmetszése	129
Rossini munkái	338

III. Természet - Tudomány.

A' Pestis	6
A' Természeti Tudományok' Intézete Spanyol or- szágban	12
A' tyúk-vér hathatós szer a' veszett-kutya' ma- rása ellen	340
A' Vakandok	263
Doktor Nantini észrevételei a' holdról	93
Doktor Pariset próbatétele a' pestissel	249
Hathatós szer a' marha-dög ellen	393
Jelek, melyekről az időjárását előre meg lehet eszmélni	53
Különös szer a' geleszta ellen	340
Levegői golyóbis	55
Orvosi észrevétel	326
Robertson levegőbe utazó	14

Szárazon vándorló, 's fészket rakó halak	Lap.
Vérzést elállítani.	324
	300

IV. Kézi, 's egyéb hasznos Mesterségek.

A' Krumpli-virág' haszna	255
Birtheim híres órája és kotsija	259
Hanke Mihály Pesti polgár Asztalos mester' ipar- kodása	113
Hazai iparkodás	163
Hogyan kellessék arany 's ezüst tentát készíteni	61
Különös enyv	39
Mesterséges asztal	171

V. Házi, 's Mezei Gazdálkodás.

A' Faolaj mint hathatós szer a' bor' rosz íze, 's szaga' eltávoztatására	231
A' finom aczél-eszközöket a' rozsa ellen oltal- mazni	37
A' Gipsz' használása	157
A' plánták által a' patkányokat, 's vakondoko- kat kipusztítani	37
A' vért sokáig frisen eltartani	302
Bogarak, poloskák, hangyák, hernyók, 's a' t. ellen szer	183
Czitrom-savany éretlen szőlőlőből	320
Hasznos plánta	351
Hogyan kellessék a' hal-ikrát tyukok által kiköl- tetni	223
Kender-készítés Franciaországban	216
Könnyű szer a' tsigák' kipusztítására	222
Olly mód, melly által a' hordókat ki lehet tisztí- tani, és egészen helyre hozni	142
Selyem készítés Philadelphiában	211
Tökből jó eczetet készíteni	394
Új rosz-fajta	92
Vendéében különös tulajdonsagu fű	248

VI. Új Találmányok, 's Felfedezések.

A' híd-malom	390
A' támadó tűz esetében magasabb helyekről le- ugrálni	111
A' világító palaczk	118
Chavalier és Langlume Urak' új feltalálásai	173
Göz-kotsik' próbája	294
Gurney Úr' göz-kotsija	127—168—209
Hét kerekű kotsi Párisban	175
Jó tsónak feltalálása Angliában	174
Külömbféle új szekerek	278—168

Műzsl muzsika kara figurákból	Lap 173
Mély szomorúságra indító muzsika eszköz	23
Muzsikai nyelv a' tengeren	278
Muzsikáló porcellán tányér	8
Omni bus nevű kotsi	303
Párisi új asszonyi öltözet	200
Tűz-oltó vizi puska	312
Újmódi ruha-viselet Éjszaki Amerikában	271
Új Telescopium	310--340

VII. Élet - Írások.

Amalia Herczeg Kisasszony	143
Arnoldi Orosz Generális	144
Az Öreg Dessaul Herczeg	51
Bonet Madagascári Király	38
Chosrew-Mirza	137
Egy Afrikai Dámának élet-leírása	76
Fő Tisztelendő Herkecz Imre' élete	
Gróf Daru	238
Gróf Diebics	128-152
Paganini	309
Rothschild háza	220

VIII. Külömbféle Értekezések.

A' Gyűrűk' krónikája	227
A' 9-dik Szám tulajdonsága	9
A' kis dohányzók	183
A' Pénzről	214
Az Egri Anya káptalan diszesítő Jele	225
Fontos észrevétel a' Bolondokról	141
Fő rendszabások az egészség, 's élet fentartására	277
Hathatós Beszéd	206
Költsönös jótétemény	97
Közönséges észrevételek a' szemüveg' használásáról	396
Leopoldina' Fundátiója	81
Lloyd Kávéház	169
Maison Marschal Görög országban, Orosz országoló szék felszólítása a' hadi szerek' szolgáltatására	117
Törvényes kérdések	360

IX. Historiai, Topographiai, 's Statistikai Nevezetességek.

A' Bálkán bérceze	110
A' Fekete tengeri Orosz erő	52
Afgan ország	146
A' Franklin Kapitány Expeditiója	319
A' halandóság Bétsben	198

	Lap.
A' Philadelphia Fejérszeméllyek	46
Ásiai rosz termés	327
Az Oroszok' bémenetele Drinápolyba	180
Az Orosz 's Chinai Birodalom' szövetekezése	345
A' Zsidók' száma	381
Báró Humboldt' utazása, és megtisz-	
tetése	252--382-389-403
Borneóban a' Dayak nép	112
Buenos-Ayresben a' házak' építésének módja	30
Champollion	312
Ciryaci Úr' előadása	268
Dánia' népesége	112
Egyiptom	10
Felette forró fürdők a' Groznája' vidéken	318
Figyelemre méltó vakok	206
Figyelmet érdemlő Statistikai Jegy-	
zések	125-191-285-341-375
Francia országnak tengeri ereje	350
Goust szabad Státus	13
Iszonyu nagy hadi seregek, és ütközetek	86
Körösi nyoma	265-386
Kupfer Urnak az Elbrus bércezen járása	184
Magyar utazónk' előadásai	17-217
Marokkó	47
Nagy Britanniának több rendbeli háborukra	
fordított költségei	139
Nevezetesebb városok Európai Török Biroda-	
lomban	224
Páris városa' népessége	110
Rosz Kapitány' utazása	301
Töredékek Persiáról	4
Török hadi erő 1828-ban Májusban	364
Történeti emlékezett	273
Tudományos dolgokban utazó Francziák	185

X. Természet, és Mesterségbéli Ritkaságok.

A' földindulásnak különös ereje	405
A' hiv páros élet' példája	57
A' Hottentoták' ökrei	164
A' levegőben ülő Barát Madrászban	96
A' tsuda gyermek Palermóban	245
A' Vaterlói ütközet' emlék'-jele	22
Az Amsterdami nagy tsatorna	194
Az Islandiai ritka erejű paraszt	89
Pejér Elefántok	180
Földindulások	158
Garnerin Kisasszony	24
Holdfény szivárvány	199-276
Huszonégy tornyos templom Montreal városában	80
Idő járás Helvecziában	295

	Lap.
Tizen kitsiny ember	272
Tűz-hegyek	314
Tavres nevű asszonyság Londonban	165
Tízféle gyöngyök egy tsiga-nem' gyomrában	16
Tüzetátó nagy darab réz Ontonagon vize mellett	208
Tűz-hejű vemhett tsikózó kancza Neográdban	160
Tűz-hejű paraszt Orosz országban	150
Tűz-hejű felett tüzes golyóbis	336
Tűz-hejű betegség Bostonban	95
Tűz-hejű tengeri Angolna	376
Tűz-hejű természeti tűnemény	102
Tűz-hejű testállású Angol	280
Tíz nagyobb ember Svecziában	166
Tíz magyar országban ritka szülés	103
Tíz nagy szélvész	359
Tíz vezetes Spárgák Commercyben	32
Tíz 's felette magos élő-fák	343
Tíz arkány Egyiptomban	99
Tíz szörnyű nagy szekér	100
Természeti Ritkaságok	335-383
Természet' játéka	397-316
Természeti tűnemények	196-235-276
Tűsdálatos bika	62
Tűsdálatos forrás	206
Tűz-Király	83-120-261-329-332

XI. Nemzeti Szokások, Régiségek, és Hely-íráások.

Afrikai szokások	147
A' Pegubelielieknek életök' modja, és szokásaik	305
Bábel Tornyanak rövid leírása	104
Drinápoly, és Erzerum	156-256
Érczek, és fegyverek a' régi Gaunodurumi határban	27
Izlandia	274
London városa	69
Mekka városa	89
Nyugat-Indiában a' Dámák' orczái	61
Régi Görög-írás	31
Régi Emlékjelek Várnában	27
Régi Omladékok Helvecziában	109
Régiségek' nyomozása	161
Rio-Janeiro Bráziliának fő városa	154
Színes Nemzetségek Haytiban	30
Texasz Tartománynak leírása	321
Tisztelethéli Törvények a' férj, és feleség a' Szülők, és gyermekek között a' durva Nemzeteknél	369-377
Vissegrád	242
Yang-Yhu-Fú városa	28

XII. Ritka Történetek, és elmés Apróságok.

	Lap
A' Giraffa' halála	58
A' feleség-kinzók	8
Alázatos boszontás	17
A' Londoni részeges asszonyok	30
A' megjutalmaztatott jámbor indulatu	20
A' Sertés veszedelmes volta a' kisdedekre nézve	1
A' vak utazó Holmann	30
Az öreg katona	7
Az Új-Foundlandi kutya	40
Bolondok	11
Bonaparté és Fouché	217
Borzasztó történet	99
Clive Ezeredes-Kapitány' parantsolatja	123
Drága vásárlás	72
Égbe kiáltó vétek	91
Elevenen eltemettetett ember	338
Furtsa halál	398
Görög leány-vásárlás egy Anglus által	407
Hallatlan nagy formában Ujság Londonban	248
Haramiák az Appenin hegyeken	160
Hauser Gáspár	297-368-372
Házassági ajánlások Párisban	188
Igen fortélyos tolvaj	303-337
Irtóztató jég-esső, és forgó szél	88
Irtóztató 's majd hallatlan hajó-törés	357
Iszonyú fergeteg	47
Jelesség	155
Konstantinápoly' sorsa 1829-dikben	175
Különös esetek	148-374
Különös levél	262
Mayoral Úr mint megbukadt vámos	15
Moszkva rablása a' Francziák által	255
Nagy égiháboru	119
Nem kell hinni a' fegyvernek	148
Niagara vize' omlásánál vakmerő próba	355
O' Connel Úr' képviselői választása	156
Rejtett enyelgések, 's azoknak megfejtése	391-399
Ritka egyházi szertartás	271
Ritka forgószél	3
Ritka patkolás	175
Sir Scott Valter' nyeresége munkáiból	256
Sz. Priest asszonyságot a' haramiák kísérik	
Mádridba	16
Vallaston gazdag chemikus' tettei	122
Valóságos Ivó	325
Vigyázatlanság	59

XIII. Mesék; és Rejtett Szavak.

1) Mesék.

Hajó 320 — Harang 240 — Kakas 192 — Kereszt 296
Mappa (Földabrosz) 144 — Rák 354.

2) Rejtett szavak.

Agyú 360 — Átok 304 — Bajnok 96 — Békes 408 —
Bokréta 256 — Poroszló 528 — Devaj 392 — Éjfél 336 —
Falat 156 — Fazék 80 — Fűrész 112 — Garas 24 — Görög
264 — György 89 — Hadaly 344 — Halál 376 — Holló 8 —
Hutut 216 — Kantár 184 — Kantsó 252 — Kár 32 — Kartáts
128 — Kartsu 56 — Koldus 48 — Kötél 288 — Lapát 312 —
Lovas 272 — Malom 49 — Moháts 72 — Pásztor 168 — Rabló
160 — Rege 368 — Rest tser ser 384 — Sír ír 16 — Süveg 408
— Szöllő 64 — Teke 120 — Tolmáts 224 — Tölgy 264 — Tö-
vés 152 — Torok 200 — Tsatorna 208 — Tsizma 280 — Vad
Vád 176 — Vásár 248 — Viza víz 400.